mim
3000

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HADİKATÜ'L CEVAMİ'YE GÖRE İSTANBUL'DA _BOĞAZİÇİ, DOLMABAHÇE, HARBİYE, SÜTLÜCE, HALİÇ_ İLE SINIRLI BÖLGEDEKİ CAMİ ve MESCİTLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar FATMA SERRA KIRLI

İSTANBUL _1987

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151 245
Alındığı Yer : Fen Bil.Ens.
Tarih : 14.12.1987
Fatura : ----
Fiatı : 3000 TL.
Ayniyat No : 1/37
Kayıt No : 45214
UDC : 7.03
Ek :

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜ

xcop. C

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
D.B. No 43183

HADİKATÜ'L CEVAMİ'YE GÖRE İSTANBUL'DA _BOĞAZİÇİ, DOLMABAHÇE, HARBİYE, SÜTLÜCE, HALİÇ_ İLE SINIRLI BÖLGEDEKİ CAMİ ve MESCİTLERİN İNCELENMESİ

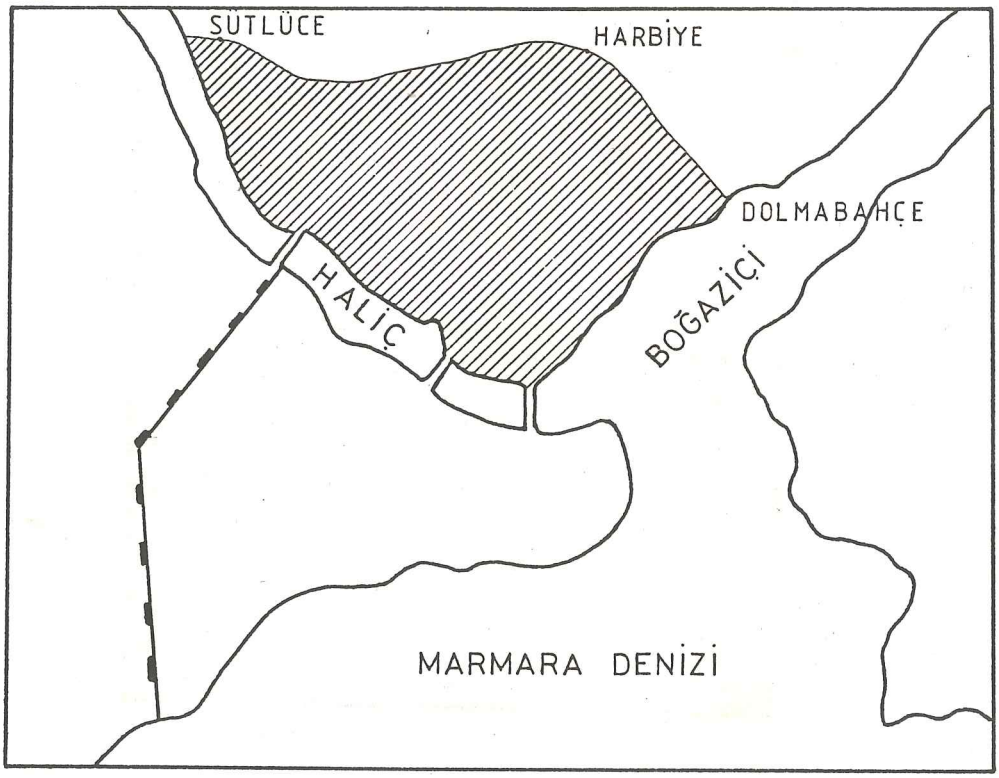

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar FATMA SERRA KIRLI

İSTANBUL _1987

İÇİNDEKİLER

I- ÖZET
II- SUMMARY
HADİKATÜ'L CEVAMİNİN ÖNSÖZÜ
III- GİRİŞ
IV- CAMİ VE MESCİDLERİN LİSTESİ — Sayfa

1- Ağa Camii 2-3
2- Abdüselâm Mescidi 1-2
3- Akarca Mescidi 4-5
4- Alaca Mescid 6
5- Alçakdam Mescidi 7-8
6- Altuncu Mescidi 8
7- Aralık Mescidi 9
8- Arap Camii 10-15
9- Asma Mescidi 15-16
10- Azapkapısı Camii 16-19
11- Bağodaları Mescidi 20-21
12- Bedreddin Mescidi 22-23
13- Bektaş Efendi Mescidi 23-24
14- Bereketzade Mescidi 24-26
15- Bezirgân mescidi 27
16- Bostaniçi Mescidi 28-29
17- Bozacı Sokağı Mescidi 29-31
18- Cihangir Camii 31-35
19- Çatma Mescidi 36-37
20- Çivici Limanı Mescidi 37-38
21- Çizmeciler Tekyesi Mescidi 38-39
22- Çorlulu Ali Paşa Camii 40-43
23- Çukurcuma Camii 43-45
24- Defterdar Camii 46
25- Divanhane Mescidi 47-49
26- Dizdar Mescidi 49
27- Dolmabahçe Mescidi 50-53

Sayfa

28- Ekmekçibaşı Mescidi 53-54
29- Emekyemez Mescidi 55-56
30- Emin Bey Camii 56-57
31- Emir İmam Mescidi 58
32- Eski Yağkapanı Camii 58-59
33- Eyhem Mescidi 60-61
34- Fındıklı Camii 62-67
35- Firuzağa Mescidi 67-68
36- Galata Mevlevihanesi Mescidi 69-79
37- Galatasaray Mescidleri 80-91
38- Galata Yeni Camii 91-92
39- Gazanferağa Mescidi 92
40- Gedik Abdi Mescidi 93-94
41- Güzelce Kasımpaşa Camii 94-98
42- Hacı Ağvar Mescidi 98-99
43- Hacı Ahmed Camii 99-100
44- Hacı Receb Mescidi 101
45- Handan Ağa Mescidi 101-103
46- Hatuniye Mescidi 104-108
47- Hendek Mescidi 108-109
48- Humbaracıyan Kışlası Camii 110-112
49- Hüsamettin Uşşâki Tekkesi Mescidi 112-116
50- İbadullah Mescidi 117-118
51- Kabataş Camii 119-122
52- Kadı Mescidi 123-128
53- Kadrîhane Mescidi 124
54- Kalyoncular Kışlası Camii 129-133
55- Kamer Hatun Mescidi 134-135
56- Kapıüstü Mescidi 136
57- Kaptan Mescidi 136
58- Karaağaç Camii 137-139
59- Karabaş Tekkesi Mescidi 139-141
60- Karaimam Mescidi 142-143
61- Karanlık Mescidi 144
62- Karanlık Mescidi 145-146
63- Kasımpaşa Mevlevihânesi Mescidi 146-150

Sayfa

64- Kazancı Camii 151-152
65- Keçeci Mescidi 153-154
66- Kemankeş Mustafa Paşa Camii 155-156
67- Ketencizade Ömer Paşa Mescidi 157-160
68- Keysunîzade Mescidi 161-162
69- Kiremitci Mescidi 163-165
70- Kulaksız Mescidi 166
71- Kuloğlu Mescidi 167
72- Kurd Çelebi Mescidi 168-169
73- Kurşunlu Mahzen Camii 169-174
74- Küçük Piyale Paşa Mescidi 174-175
75- Kürekçiler Mescidi 176
76- Manastır Mescidi 176
77- Meyit İskelesi Mescidi 177
78- Nalıncı Mescidi 177
79- Nişancı Mescidi 178
80- Nusretiye Camii 178-180
81- Okçu Mescidi 181-182
82- Okmeydanı Mescidi 182-185
83- Palamut Mescidi 187
84- Piripaşa Mescidi 187-188
85- Pişimâniye Mescidi 188-189
86- Pişmaniye Camii 189-190
87- Pişale Paşa Camii 190-196
88- Raşıt Mehmed Ağa Mescidi 197
89- Saçlı Emir Efendi Camii 198-199
90- Sakabaşı Mescidi 200
91- Sakızağacı Mescidi 201-202
92- Salıpazarı Camii 202
93- Sarı Lütfü Mescidi 203
94- Selime Hatun Mescidi 204-205
95- Sinan Paşa Camii 205-207
96- Sirkeci Mescidi 208-209
97- Sirkecibaşı Mescidi 210-211
98- Sivrikoz Mescidi 211-212
99- Sormagir Camii 213
100- Sultan Beyazıd Mescidi 214-215

Sayfa

101- Sultan Beyazıd Han-ı Veli Mescidi 216
102- Sürûrî Mescidi 217-219
103- Sütlüce Camii 220-224
104- Şaban Mescidi 224
105- Şahkulu Mescidi 225-226
106- Şehsuvar Mescidi 226-227
107- Tahtakadı Mescidi 227-228
108- Tomtom Mescidi 229-230
109- Topçuodaları Mescidi 231
110- Tophane Camii 231-238
111- Tophane Ocağı Mescidi 239-240
112- Tozkoparan Mescidi 241
113- Turşucu Camii 241-242
114- Yağkapanı Camii 242
115- Yahya Kethüda Camii 243-244
116- Yazıcı Camii 244-246
117- Yeldeğirmeni Mescidi 246-248
118- Yelkenci Hanı Mescidi 248
119- Yeniçeşme Mescidi 249-251
120- Yeni Mahalle Mescidi 251
121- Yolcuzade Mescidi 252
122- Zindan Mescidi 253

DİP NOTLARI 254-262

V-İBADETE AÇIK CAMİ VE MESCİTLER 263-264
VI-MİMAR SİNAN DÖNEMİ YAPILARI 265
VII-CAMİ VE MESCİTLERİN YERLERİNİ GÖSTEREN HARİTA 266
VIII-TABLOLAR GRUBU 267-281
IX-SONUÇ 282-283
X-KAYNAKLAR 284-285
XI-DİZİN 286-296
XII-ÖZGEÇMİŞ 297

ÖZET

Çalışma, 1988 Mimar Sinan Yılı'na hazırlık olarak, Osmanlıcadan Türkçe'ye çevrilen, Hüseyin Ayvansarayi'nin, Hadikatü'l Cevamî adlı kitabının içerdiği cami ve mescitlerden, Dolmabahçe-Harbiye-Sütlüce doğrultusu güneyinde kalanlarını kapsamaktadır.

İstanbul'un fethinden, XIX.Yüzyıla kadar yapılan cami ve mescitler incelenirken, Mimar Sinan Dönemi yapıları da saptanmıştır. Çalışmaların sonucu, tablolar grubu ve harita üzerinde gösterilmiştir.

Bu çalışmayı yapabilecek seviyeye gelmemi sağlayan, Mimarlık Tarihi ve Rölöve-Restorasyon Anabilim dalındaki hocalarıma teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince bilgi ve tecrübesiyle bana yardımcı olan, değerli hocam, Yüksek Mimar, Arkeolog, Lemi Ş.Merey'e ve Sayın Prof.Turgut Övünç'e teşekkürü bir borç bilirim. Eğitimimde beni herzaman destekleyen, çalışmalarımda yardımını esirgemeyen, çok kısa bir süre önce kaybettiğim Sevgili babamı da, minnet ve rahmetle anıyorum. Ayrıca, Osmanlıca çevirilerin yapılmasındaki katkılarından dolayı Sayın Hanımefendi Fikret Köksal'a ve tüm yardımlarından dolayı Cevat Kırlı'ya teşekkür ederim.

Mimar Fatma Serra Kırlı

SUMMARY

The book named Hadikat-ül Cevami written by Hüseyin Ayvansarayi is beig translated to Turkısh as a preparation to the commemoration of Sinan in the year 1988.

The mosques mentioned and defined in the book and which take place in the areas of Dolmabahçe, Harbiye and Sütlüce were upon them are made.

The mosques built after the conquest of İstanbul until the 19 th. century were studied and the constructions of the period of Sinan in the meamwhile were determined.

The resuls of the research is shown on the tables drawn and the places where the mosques are sitvated are shown on a map given.

HADİKATÜ'L CEVAMİ'NİN ÖNSÖZÜ

işbu hadikatü'l cevami isimli nam kitabın cem ve tertibine hizimet sarfı mekdereteden hafız hüseyin efendi bin hacı ismail el ayvansarayi merhum ancak müstakimzade sai ve ikdam sebebiyle bu eseri celile muaffak olmuştur lakin kayd ve beyan eylediği cevami ve medârisve tekâyanın ekserisinde ihtisar etmiş olduğundan belki çok mevada zaferyab olmadığı fehmolunur binaenaleyh bu abdi acizve naciz işbu kitabı asıl nüshasından tahrir ettiğimde tevarihi saireye nazar olunarak bulunası mevaddı sahihenin bazısı derunu kitaba kayd ve bazısı dahi hamiş ve kanar olunarakasıl nüshanınnısfı ve belki dahi ezyad olunmağla esseyid ali satı nacizini dahi bu kitap vesilesiylebismi acizanesi tezekkürolunmak ümidiyle besti makalâta mücaseret kılındı yemne teali tebiyiz olundukda bir eseri celil olacağı nümayandır binikiyüzkırksekiz senesinden elliüç senesi evahirine gelinceye dek bazı mecmuayı muteberelerde vemevsuk elrivaye tarihlerde manzuru acizanem olan rivâyât şimdilik tahrir olunan vukuatı eslâf ile iktifa olundu

matbaai amirede tab olunmuştur fi gurrei ramazan sene 1281

GİRİŞ

Hüseyin Ayvansarayi'nin Hadikatü'l Cevamî (H.1282-M.1864) adlı kitabı 1988 Mimar Sinan Yılı'na hazırlık olarak, Osmanlıca'dan, Türkçe'ye çevrilmektedir. İstanbul'da, fetihten XIX. Yüzyıla kadar gelen cami ve mescitlerin büyük bir bölümü, bu kitapta yer almakta ve geçmişleri ayrıntılı olarak incelenmiş bulunmaktadır.

Hadikatü'l Cevami'nin büyük bir bölümü, daha önceki Lisansüstü tez çalışmalarında Türkçe'ye çevrilmiş ve İstanbul Tarihi Yarımadasının hemen hemen tamamındaki cami ve mescitlerin saptanıp, incelenmesi bitirilmiştir.

Bu çalışma İstanbul'un, Dolmabahçe-Harbiye-Sütlüce doğrultusunun güneyinde kalan semtlerdeki, cami ve mescitlerin incelenmesini kapsamaktadır. (Kabataş, Karaköy, Kasımpaşa, Hasköy, Halıcıoğlu, Sütlüce, Okmeydanı, Piyalepaşa, Kulaksız, Taksim, Beyoğlu.)

Çalışmayı, Hadikatü'l Cevamî'nin, Osmanlıca'dan Türkçe'ye çevrilmesi, günümüz Türkçesine uygun hale getirilmesi, kitaptaki cami ve mescitlerin yerlerinin saptanması olarak özetleyebiliriz. İlk iki bölüm, masa başı çalışmasını gerektirirken, son bölümde Hadikatü'l Cevami'de anlatılan cami ve mescitler gezilmiş, harita üzerinde yerleri saptanmıştır. Cami ve mescitlerin, bugünkü durumları fotoğrafla belgelendikten sonra, küçük plan şemaları (Ölçek 1/500) çıkarılmış ve çalışmanın son bölümünü oluşturan, cami ve mescitlerin bugünkü durumlarını anlatan bölümlerin yazılmasına geçilmiştir. Ayrıca Mimar Sinan'a ait yapılar saptanmış, çalışmaların sonuçları tablolar grubu halinde gösterilmiş, cami ve mescitler harita üzerinde belirtilmiştir.

H. (1. 309/7) ABDÜSSELÂM MESCİDİ

bânisi defterdar abdüsselâmdır ki küçükçekmecede olan medrese ve imareti civarında türbe-i mahsusesinde medfundur minberini işçi hüseyin ağa vazeylemişdir mahallesi vardır

309/7 ABDÜSSELAM MESCİDİ

Yaptıranı, Defterdar Abdüsselâmdır ki, Küçükçekmecede olan medresesi ve hayır evi civarındaki özel türbesinde gömülüdür. Minberini işçi Hüseyin Ağa koydurmuştur. Mahallesi vardır.

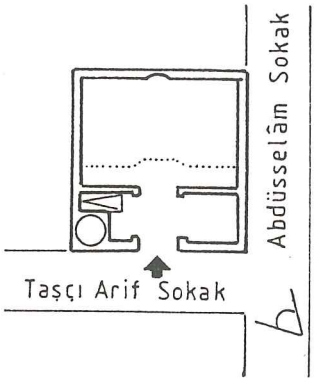

Plan 1

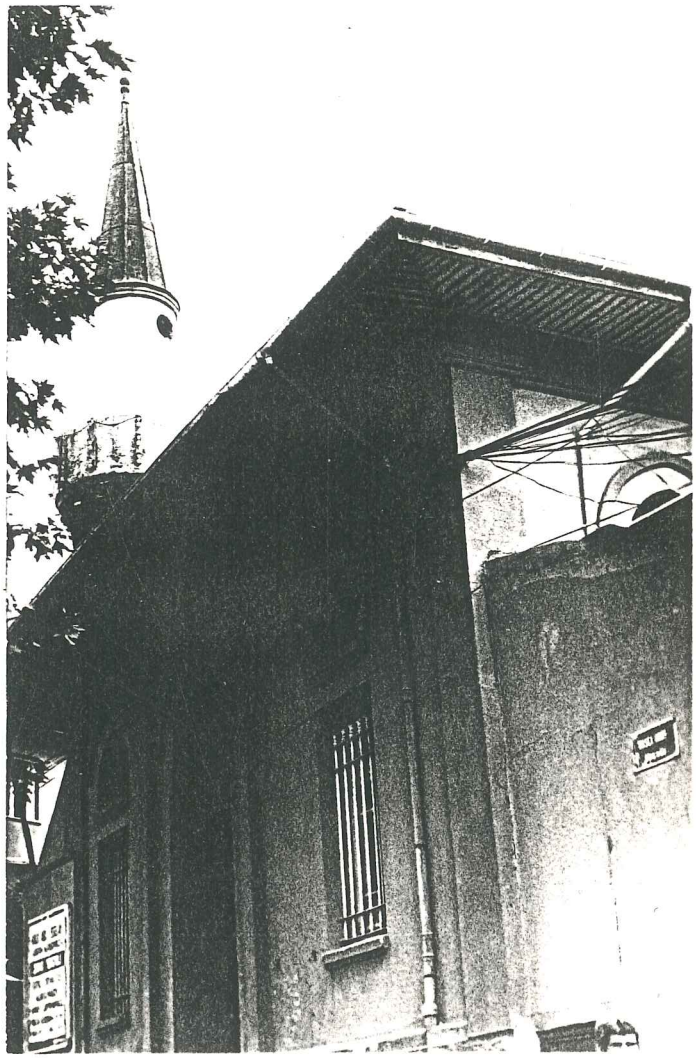

Fotoğraf 1

ABDÜSSELAM MESCİDİ

Hasköy'de, Abdüsselâm Sokağı ile, Taşçı Arif Sokağının kesiştiği köşededir. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Defterdar Abdüsselâm Bey'dir. 1950 yıllarında, mescit yerle bir olmuş denilecek kadar harap bir halde iken, bir hayırsever yardımıyla, minare aynen muhafaza edilip, yeni betonarme bir mescit yapılmıştır[1]. Mescit, günümüzde dörtgen planlı, ahşap çatılıdır. Minareye ikinci katta, kadınlar mahfelinden çıkılmaktadır. (Plan 1). Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 1) Yanında Kuran Kursu ve yemekhanesi yer almaktadır.

H. (2. 7/8) AĞA CAMİİ

bânisi galatasarayının ağası hüseyin ağadır ki şeyh-ül harem olup anda vefat eylemişdir tak-ı dergâhında olan tarihi budur
** çün tamam oldu dedim cer'at idüp tarihin cami-i eşref ve maavi abid ela selâh **
mahallesi vardır

7/8 AĞA CAMİİ

Yaptıranı, Galatasarayının ağası Hüseyin Ağadır ki, Harem-i şerife ait kutsal vazifeyi ifâya me'mur olan heyetin reisi olup, orada vefat etmiştir. Giriş kapısı üzerinde olan tarih budur.
* çün tamam oldu dedim cer'at idüp tarihin cami-i eşref ve maavi abid ela selâh *
Mahallesi vardır.

AĞA CAMİİ - HÜSEYİN AĞA CAMİİ

Beyoğlu'nda, İstiklâl Caddesi ile, Sakızağacı sokağının kesiştiği köşededir. 1597 yılında, Galatasaray Ağası Şeyhülharem Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Caminin ilk yapısı kubbeli iken[2], zamanla harab olmuş, II.Mahmut tarafından yenilenmiş, sonra yanmış, daha sonra, Suzan Hanım adında bir hayırsever tekrar yaptırmış, son olarak da Vakıflar 1938 yılında, bugünkü şeklinde restore etmiştir[3].

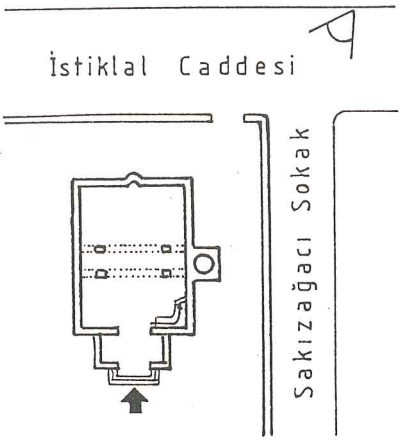

Plan 2

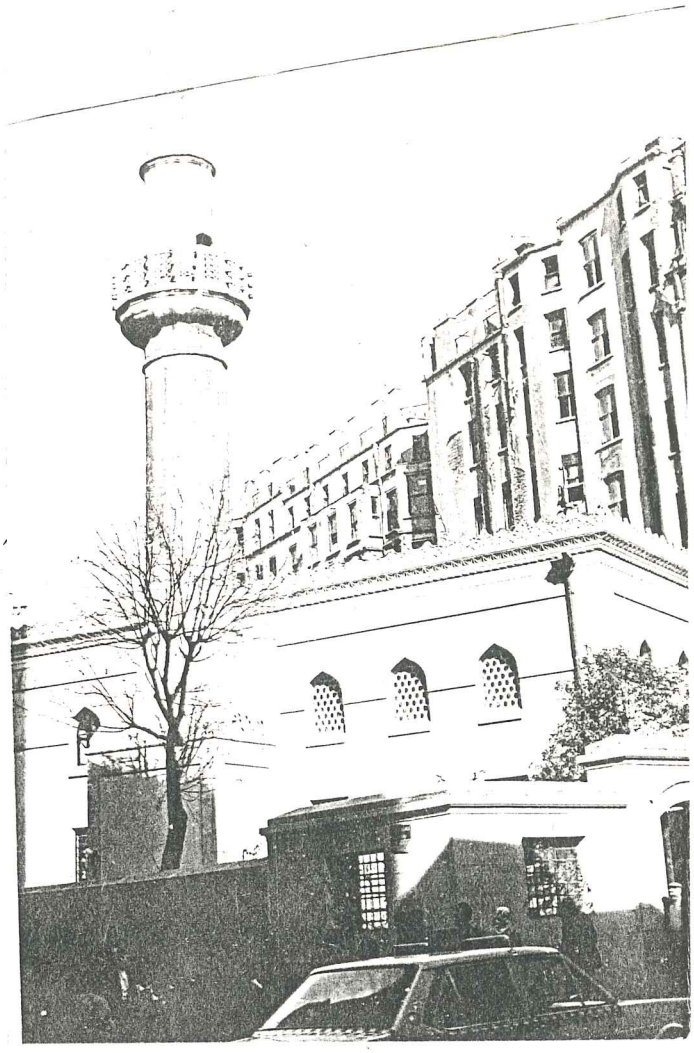

Fotoğraf 2

(Plan 2) Duvarlarındaki yazılar Hattat İsmail Hakkı Altunbezer'in eseridir[4]. Son tamirde, kubbe ve duvarlara, Mimar Sinan zamanına ait desenler işlenmiştir[5]. Cami, kesme taş işçiliğiyle yapılmış olup, tek minareli ve çatısı kiremit örtülüdür.(Fotoğraf) İç duvarları, pencerelere kadar mavi, pencere içleri ise yeşil kütahya çinileriyle kaplıdır. Üst pencere camları renklidir. Yerde namaz kılınırken kullanılan secde yerleri vardır. Mihrabı taştan, minberi ise oymalı tahtadandır. Avlusundaki şadırvan Mimar Sinan'ın eseri olup, Kasımpaşa'daki Sinan Paşa Camiinden getirilmiştir[6]. Şadırvan çatısı, on mermer sütun üzerine oturtulmuştur. Yine avludaki mermer havuz ve fıskiye, Eyüpte Oluklubayır Tekkesinden getirilmiştir[7]. Caminin yaptıranı olan, Hüseyin Ağa'nın mezarı da, mihrab duvarının önündedir. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 73/19) AKARCA MESCİDİ

zaviyedir bânisi kalyoncular defterdarı ilyas efendidir kabri dahi andadır yanında kasımpaşada bakî piyale paşa camii kurbünde maaber zaviyesinde şeyh iken vefat eden ali vahidi medfundur şeyh-i mümaileyh şah sultan şeyhi cankurtaran abdullah efendiye ve sonra şeyh mehmet akilmekiyye derviş olup kadriyye tarikinde hilâfetle bekâm olmuş ve ismail rumi asitanesi şeyhi halil efendi haccı şerife azim olundukta mümaileyhi yerine vekil nasp edip sonra halil efendinin haber-i vefatında mahdumları çelebilere vekil olduğundan başka hemşirelerini dahi tezvic edip bad-ı maber zaviyesine şeyh olmuşdur ve iki defa haccı şerife gitmişdir medfeni olan zaviyenin mukaddemki şeyhi mustafa efendi kendinin halifesi ve mahallenin imamı idi tekke-i mezbûrda çarşamba günleri zikir ve tevhid olunur mustafa efendi dahi intikal etdikde yine oraya defnolundu mümaileyhin vefat-ı ekremi şiyuh 1177 tarihinde vefat eden şeyhi ali vahidi efendinin irtihalinden sonracadır mahallesi vardır

73/19 AKARCA MESCİDİ

Müridlerin toplanıp, ibadet yaptığı yerdir. Yaptıran, Kalyoncular Defterdarı İlyas Efendi'dir. Mezarı da oradadır. Yanında, Kasımpaşa'da bulunan, Piyale Paşa Camii yakınında Maaber Zaviyesinde şeyhken ölen Ali Vahidî gömülüdür. Adı geçen şeyh, şah sultan, şeyhi Cankurtaran Abdullah Efendiye ve sonra Şeyh Mehmet Akilmekiyye mürid olup, Kadriye Tarikâtında halife olmuştur ve İsmail Rumi dergâhı şeyhi, Halil Efendi, hacca geldiğinde, bu kişiyi yerine vekil bırakıp, sonra Halil Efendinin ölüm haberi gelince, evlatları çelebilere vekil olduğundan başka, kız kardeşlerini de nikâhlayıp, buradan sonra, Bad-ı Maber Zaviyesine şeyh olmuştur. İki defa hacca gitmiştir. Bu tekkenin ilk görevlisi olan, Şeyhi Mustafa Efendi, kendisinin halifesi ve mahallenin imamı idi. Adı geçen tekkede, çarşamba günleri zikir ve tevhid olunur. Mustafa Efendi, öldüğünde yine oraya gömüldü. Adı geçenin şerefli vefatı şiyuh H.1177 tarihinde vefat eden, Şeyhi Ali Vahidî Efendinin ölümünden sonradır. Mahallesi vardır.

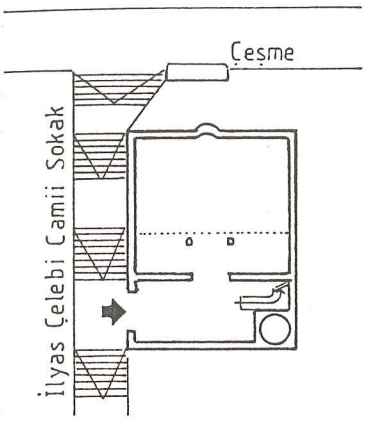

Plan 3

Fotoğraf 3

AKARCA MESCİDİ - İLYAS ÇELEBİ ZAVİYESİ MESCİDİ - İLYAS ÇELEBİ CAMİİ

Fındıklı'da, İlyas Çelebi Camii sokağındadır. XVI.Yüzyılda, Kalyoncular Defterdarı İlyas Çelebi tarafından, zaviye[8] olarak, Mimar Sinan'a[9] yaptırılmıştır. Mescit günümüzde dörtgen planlı, kargir duvarlı, ahşap çatılıdır. (Plan 3). Minaresi tuğladan, sıvalı durumdadır. (Fotoğraf 3) Önünde bir çeşme bulunmaktadır. Mescit bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 34/4) ALACA MESCİD

bânisi şeyhülislâm zenbili ali efendidir istanbulda vâki müftü ali nam ile meşhur olan cami-i şerifinde tafsili hali yazılmışdır kabri zeyrek başında vâki mektebi kurbünde vâkidir
** vefatı alemi rabbani * tarihi vefatıdır 932 de minberini kasımpaşa camiinin cuma vaizi ve bu mescidin imamı olan şeyh hüseyin efendi vazeylemişdir mahallesi vardır*

34/4 ALACA MESCİD

Şeyhülislam Zenbili Ali Efendi tarafından yaptırılmıştır. İstanbul'da bulunan Müftü Ali adı ile tanınmış olan camii şerifin sahibi bahsinde biyografisi yazılmıştır. Mezarı Zeyrek başında bulunan mektep yakınında bulunmaktadır.
* vefatı alemi rabbani * ölüm tarihidir. 932'de minberini Kasımpaşa camiinin cuma vaizi olan ve bu mescidin imamı olan Şeyh Hüseyin Efendi koydurmuştur. Mahallesi vardır.

ALACA MESCİD

Galata'da, Tersane Caddesi'nde Üsküfçû Sokağı köşesinde idi[10]. 1505 yılında, XVI. Yüzyılın büyük alimlerinden, Şeyhülislâm Zenbili Ali Efendi tarafından yaptırılmıştı[11]. Taş minareli[12], kiremit kaplı bir çatı ile örtülü yüksek bir mescitti. Altında bir taşlık ve bu taşlığın arka duvarında abdest muslukları bulunuyordu. Asıl mescide, sokak kapısının tam karşısına rastlayan on beş basamak merdivenle çıkılırdı, hiçbir özelliği ve sanat değeri olmaya basit bir yapıydı[13]. 1957 yılında, Karaköy-Azabkapı Caddesi açılırken yıktırıldı[14].

H. (2. 81/29) ALÇAKDAM MESCİDİ DERKURB-Ü FINDIKLI

bânisi pürtelâş hasan efendidir kendi dâhi anda medfundur seng-i mezarında tarihi yokdur tophanede vâki kılıç ali paşa camii bina olunurken kitabet hizmetinde olmuşdur mahallesi vardır

81/29 ALÇAKDAM MESCİDİ, FINDIKLI YAKININDA.

Yaptıranı, Pürtelâş Hasan Efendidir. Kendi de orada gömülüdür. Mezar taşında tarihi yoktur. Tophanede bulunan kılıç Ali Paşa camii yapılırken, kâtiplik hizmetinde bulunmuştur. Mahallesi vardır.

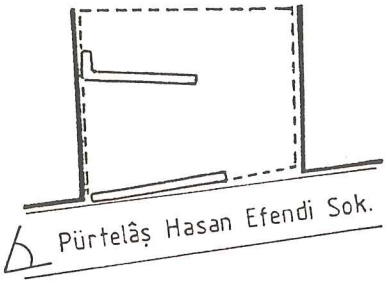

Plan 4

Fotoğraf 4

ALÇAKDAM MESCİDİ - PÜRTELAŞ HASAN EFENDİ MESCİDİ

Fındıklı'da Alçakdam yokuşunda idi[15]. Mescidin harabesine, bugün, yine o civarda Pürtelâş Hasan Efendi Sokak üzerinde rastlanmıştır. (Plan 4) Kılıç Ali Paşa tarafından, XVI.Yüzyılda yaptırılmıştır. Tahsin Öz, İstanbul Camileri adlı kitabın, II Cilt, 4.sayfasında mescidin, kare planlı, kârgir duvarlı, ahşap çatılı ve tuğla minareli oluşundan söz ediyor. Buradan da 1965 yıllarında mescidin var olduğu sonucuna varıyoruz. Bugün yerinde yapılan tesbit çalışmasında, harabe haline gelmiş etrafı yüksek katlı apartmanlarla çevrilmiş, yarım beden duvarlarına rastlıyoruz. (Fotoğraf 4)

H. (2. 12/20) ALTUNCU MESCİDİ

bânisi altuncu hacı şabandır mihrâb önünde medfundur seng-i mezarında tarihi yokdur mahallesi vardır

12/20 ALTUNCU MESCİDİ

Yaptıranı, Altuncu Hacı Şaban'dır. Mihrâb önünde gömülüdür. Mezar taşında tarihi yoktur. Mahallesi vardır.

ALTUNCU MESCİDİ

Kasımpaşa civarında idi. Yapım tarihi bilinmemektedir. Yaptıranı, Altuncu Hacı Şaban'dır[16]. Tahsin Öz'ün, İstanbul Camileri adlı kitabının, II.Cilt, 4.sayfasında kadro harici olarak gösterilmiştir. Bugün Kasımpaşa ve civarında, böyle bir mescidin izine rastlanamamıştır.

H. (2. 77/23) ARALIK MESCİDİ DERKURB-Ü ÇİVİCİ LİMANI

bânisi yusuf ağadır ki istanbulda gümrük-ü kebîr kurbünde vâki yeni cami ismiyle mesmu olan cami-i şerif bâniyesi valde sultanın biraderidir kabri malûm değildir vakfiyesinin tarihi 1090 senesidir mescid-i mezbûr sed kenarında vâki olmakla bir tarafı fevkâni olub bir tarafı âhîrı kayıkhanelerdir kaza-i mübrem 1184 tarihi duhulûnden altı gün evvel vuku bulan harik-i kabirde mescid-i mezbûr ve külliye muhterik olmakla evaili zaman-ı sultan abdulhamid-i hânide tophane nazırı bulunan ahmed ağa müceddeden bina ve tevsi eylemişdir mahallesi yokdur

77/23 ARALIK MESCİDİ, ÇİVİCİ LİMANI YAKININDA.

Yaptıranı, Yusuf Ağadır ki, İstanbul'da Büyük Gümrük yakınında buluna, Yeni cami ismiyle tanınmış olan, cami-i şerif yaptıranı olan Valde Sultan'ın kardeşidir. Mezarı bilinmemektedir. Yapılış tarihi, H.1090 senesidir. Adı geçen cami, set kenarında bulunmakla, bir tarafı iki katlı olup, diğer tarafı kayıkhanelerdir. Önlenemez kader, H.1184 tarihinden, altı gün evvel meydana gelen büyük yangında, adı geçen mescit ve yanındaki binalar yanmakla, Sultan Abdülhamit Han'ın ilk zamanlarında, Tophane Nazırı bulunan Ahmet Ağa yeni baştan yaptırıp, genişletmiştir. Mahallesi yoktur.

ARALIK MESCİDİ

Çivilimanı, Nusretiye Camii civarında idi[17]. 1679 yılında[18] Yusuf Ağa tarafından, sahilde yaptırılmıştır. Yanmış, yenilenmiş, mescitten bir eser kalmamıştır[19]. Bugün, Çivilimanı ve Nusretiye Camii civarında, böyle bir mescidin izine rastlanamamıştır.

H. (2. 30/1) ARAP CAMİİ

bânisi devlet-i emeviyeden müslimet bin abdülmelikdir hicret-i nebeviyenin 97 senesinde askeri islâm ile gelibolu maberinden geçip edirne ve selânik etrafını irâddan sonra istanbulu muhasara edip biraderi süleyman dahi deryadan donanma ile gelerek fethe karîb olmuş iken kefere-i bulgarın hücumu ve fahd-u galebesi sebebiyle sulhe rıza vermişlerdir lâkin galata fethi müyesser olmağla der akab bu cami-i şerifi bina eylemişdir müşarüleyh 121 senesi şam-ı şerifde vefat etmişdir seyid gazi ile mehmed battal dahi şehâdeti bu senede vâki olmuşdur cami-i mezbûre müteallik levâzımatı eslâf-ı şura'dan bir zatın manzumesinde bilcümle münderiç olmağla bu mahalle bilitmâm kaydolundu bir levha ile cami-i şerifin derûnunda dahi avize kılınmışdır manzume budur

* bu mabedin sâk-i ahvâlin eyledim ilâm *
* ki kadrin akla bu beyt-i atika kıl ikrâm *
* nice nicesine seneler talimât içre çıkdı bâlâ *
* ki sonra ânâ kerem kıldı hazreti mevlâ *
* ana göre idesin şanına anın tazim *
* ki dergâhında hüdâ sana da ide tekrîm *
* tezhar ile selâh ve selâma kaîm ol *
* cenab-ı hazreti bâriye maksadın ise yol *
* kabul edüp o maruz cerri mahzı ide mağfur *
* bu hane yüz süre nedir kâhinden itmezdür *
* ki doksanaltı sene geçmiş idi hicretten *
* henüz bu dine rehâ gelmiş idi fitretten *
* çün oldu velüiddün abdülmelik halife-i din *
* yezidin eylediği fitneler bulup tezkin *
* murad edip feth-i konstantiniye'ye o sefer *
* ne kıldı müslime-i namdarı serasker *
* ki birgün eyledi islâma müslime hutbe *
* diyâr-ı ruma azimetle olruz-u rütbe *
* bu feyz-i rahmet-i rahmanî halka arz ideyyüz *
* kabul etmeyen adamla hangi farzı ideyyüz *
* bu vaazı kûş iden araptan elli bin adam *
* taht eylediler ta beyân ile ol dem sahabeden *

* nice kimsede kıldı böyle sefer cenab-ı hakka tevekküle oldular rehber *
* ..... *
* ..... *
nâzım-ı merhum bu gazayı hicret-i nebevviye-i aliyye-i esselâvat vel islâmın 66 senesi deyu tahrir eylemiş ise de bu gaza 96 senesinde vuku bulduğu kara çelebizade abdülaziz efendinin ve kâtip çelebi merhum mustafa efendinin eser-i tahkikleridir bu cami-i şerif galata cami-i şeriflerinin cümlesinin büyüğü olduklarından cami-i kebîr de derler mahfel-i hümâyun ve bir sütun üzere minber-i mevzun mahfeli ile cemaat mahfelleri ve şadırvanı vardır galata mahkemesi bu camiin mukabilindedir ve cennet mekân sultan mahmud han-ı evvelin valideleri saliha sultan azapkapısı dahilinde sebil ve çeşme fevkinde mektep ve dahi bir mislu bazı asârı hayriye bina eyledikleri sırada bu cami-i şerifi dahi tecdîd ve tevsî eyleyip hizmet-i maaşlarına zam ile mevlid-i şerif ve ecza-ı şerif kıraati içün vakıf tayin eylemişdir şadırvanı etrafında bu tarih tahrir olunmuşdur
* dediler her biri tahsin edüp tarihi itmâmın *
* bu ihsan cami-i tevsî kıldı valde sultan * 1147
cami-i mezbûr 1222 cemaziyülevvelisinin sekizinci günü vuku bulan hârikte muhterik olmağla tekrar canîbi hariminden tecdîd olundu

30/1 ARAP CAMİİ

Yaptıranı, Emeviye Devletinden Müslimet Bin Abdülmeliktir. Nebeviye göçünün H.97 senesinde islâm askeri ile, Gelibolu geçidinden geçip, Edirne ve Selânik etrafını aldıktan sonra, İstanbul'u kuşatıp, kardeşi Süleyman da, denizden donanma ile gelerek, fethe yaklaşmış iken, Bulgar düşmanlarının hücumu sebebiyle barışa razı olmuşlardır. Fakat Galata fethi kolay olmakla, bu cami-i şerifi yapmışlardır. Adı geçen kişi H.121 senesi, Şam'da vefat etmiştir. Seyit Gazi ile Mehmet Battal da o sene şehit olmuşlardır. Adı geçen camiyle ilgili malzemeler, geçmiş devlet görevlilerinden, bir kişinin şiirinde özellikle yer almakla, bu yere kaydedildi. Bir levha ile cami-i şerifin içinde de asılıdır. Manzume budur.

* bu mabedin sâk-i ahvâlin eyledim ilâm *
* ki kadrin akla bu beyt-i atika kıl ikrâm *
* nice nicesine seneler talimât içre çıkdı bâlâ *
* ki sonra ânâ kerem kıldı hazreti mevlâ *
* ana göre idesin şanına anın tazim *
* ki dergâhında hüda sana da ide tekrîm *
* tezhar ile selâh ve selâma kaîm ol *
* cenab-ı hazreti bâriye maksadın ise yol *
* kabul edüp o maruz cerri mahzı ide mağfur *
* bu hane yüz süre nedir kâhinden itmezdür *
* ki doksanaltı sene geçmiş idi hicretten *
* henüz bu dine rhâ gelmiş idi fitretten *
* çün oldu velüiddün abdülmelik halife-i din *
* yezidin eylediği fitneler bulup tezkin *
* murad edip feth-i konstantiniye'ye o sefer *
* ne kıldı mûslime-i nâmdarı serasker *
* ki birgün eyledi islâma müslime hutbe *
* diyar-ı ruma azimetle olruz-u rütbe *
* bu feyz-i rahmet-i rahmanî halka arz ideyyüz *
* kabul etemeyen adamla hangi farzı ideyyüz *
* bu vaazı kûş iden araptan elli bin adam *
* taht eylediler ta beyân ile ol dem sahabeden *
* nice kimsede kıldı böyle sefer cenab-ı hakka tevekküle oldular rehber *
.....
.....

Rahmetli Nâzım, bu seferi Hicret-i Nebeviyye-i esselâvat vel islâmın H.66 senesi diye yazmışsa da, bu savaşın, H.96 senesinde olduğu Kara Çelebizâde Abdülaziz Efendinin ve Kâtip Çelebi rahmetli Mustafa Efendinin incelemeleridir. Bu cami-i şerif, Galata cami-i şeriflerinin hepsinin büyüğü olduğundan, Büyük Cami de derler. Hümayun mahfeli ve bir sütun üzerine minberi, müezzin mahfeli ile cemaat mahfelleri ve şadırvanı vardır. Galata Mahkemesi, bu caminin karşısındadır ve yeri cennet olan, önceki Sultan Mahmut Han'ın annesi Saliha Sultan Azapkapısı içinde, sebil ve çeşme, yukarı tarafında okul

ve de bir misli hayırla ilgili abideler yaptırdıkları sırada, bu cami-i şerifi de yenileyip, genişleterek, hizmetlilerin maaşlarına zam ile mevlid-i şerif ve ecza-ı şerif okunması için vakıf görevlendirmişlerdir. Şadırvanı etrafında bu tarih yazılmıştır.

* dediler her biri tahsin edüp, tarihi itmâmın *
* bu ihsan cami-i tevsî kıldı Valde Sultan * 1147

Adı geçen cami H.1222 cemaziyülevvelisinin sekizinci günü meydana gelen yangında, yanmakla tekrar harem tarafında yenilendi.

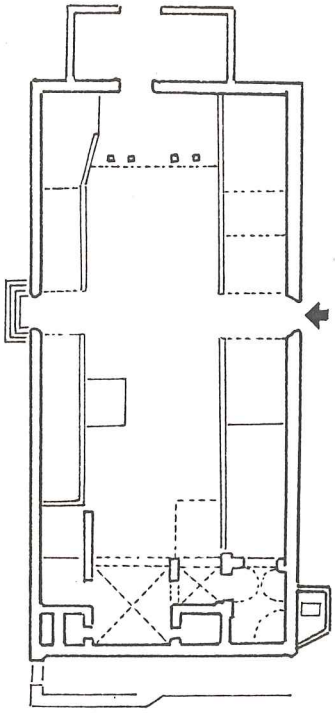

Plan 5

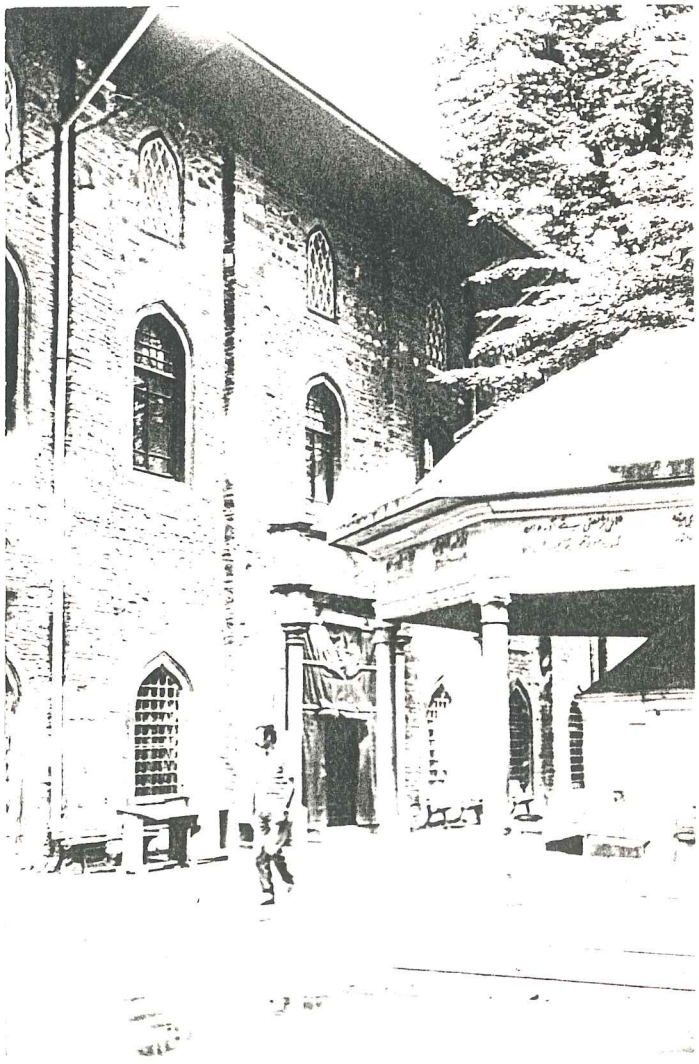

Fotoğraf 5

ARAP CAMİİ - CAMİİ KEBİR

Galata, Arap Camii Mahallesi, Galata Mahkemesi Sokağındadır. Caminin, Milâdi 718 yılında, Müslime tarafından, Emevilerden Abdülmeliğin emriyle yapılan, İstanbul Kuşatması sırasında yapıldığı, en meşhur eserlerce yazılmışsa da, şimdiki binada, Dominiken katoliklerinden kalan eserlere rastlanıldığı gibi, mihrab da Kâbeye doğru olduğundan, binanın cami temelleri üzerine yapıldığı ve yanına çan kulesinin eklendiği anlaşılıyor[20]. 1232. Dominiken rahipleri bu kiliseye, San Dominika, sonraları Sen Pol demişlerdir. aslında binanın menşei henüz tam aydınlatılamamıştır, bugünkü yapı esas itibariyle eski bir Bizans binasının kalıntıları üzerine kurulmuş bir Latin Eseridir ve bunda şüphe yoktur[21]. İstanbul'un fethinden sonra, bir müddet, Dominikenler bu kiliseyi muhafaza etmişlerse de, bu devrenin ne kadar sürmüş olduğunu tesbit etmek zordur. Yalnız, Fatih'in vakfiyelerinden birinde, Galata'da bir " Mesadomenka " Kilisesinin, bizzat Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye dönüştürülmüş olduğu öğrenilmektedir[22]. Eskidenberi yerleşmiş usul gereğince, fethedilen şehirlerde, en büyük kiliselerden biri, bizzat fethi yapan tarafından cami haline getirildiğine göre, Arap Camiinin de, Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye çevrilmiş olması akla yatkındır. Arap Camiinde bulunan mezar taşları arasında, 1453 tarihinden daha geç tarihli hiç bir taşa rastlanmaması, burasının Fatih tarafından cami yapıldığını kesinleştirmektedir[23]. Cami haline geldikten sonra, yapı zamanla tamirat ve ilaveler görmüştür. Özellikle, 1734 yılında, Sultan I.Mahmut'un annesi Saliha Sultan tamir ettirmiş ve şadırvan yaptırmıştır. (Fotoğraf 5) Yapı 1807 yılında yangın geçirmiştir[24]. Arap Camii, daha ilk bakışta, yerli olmayan bazı özellikler gösterir. Gercekte, üzeri ahşap bir çatı ve kiremitle örtülü, uzun bir bina olan bu mabedin (Plan 5), kiliseden bozma yapılarda rastlanan çıkıntı şeklinde bir mihrabı yoktur. 1913 yılında yapılan tamirde, camiye, Arap stili taklit edilerek yapılmış bir son cemaat yeri ilave edilmiştir[25]. Yine 1913 yılındaki tamirde, cami içindeki ahşap galeri kaldırılmış ve ağaç direklere dayanan yeni galeri inşa edilmiştir. 1913 yılında, caminin zemeninde Latin mezar taşları bulunmuş ve bunlar, İstanbul Arkeoloji Müzesine nakledilmiştir[26]. Mihrab kısmında da freskler ortaya çıkmıştır. Bina XIV.Yüzyılda yapıldığı için Gotik

sanatının tipik bir eseridir[27]. Caminin mihrab ve minberi mermerdendir. Hünkar mahfili barok üslübundadır. Kûrsû ise, Azapkapıdaki Sokullu Mehmet Paşa Camiinden getirilmiştir. Arap Camii minaresi, kilisenin çan kulesi olarak, o zamanlar Ceneviz kolonisi olan Galata'da tamamen gotik üslubuna uygun olarak yapılmış ve fetihten sonra, kilise Fatih tarafından camiye çevrildiğinde, minare haline getirilmiştir. Mabedin mihrab duvarına dışarıdan bitişik olan bu dörtköşe kulenin altında tipik, gotik kemerli bir dehliz bulunmakta, dış cephelerinden Halice bakan tarafında da, hala, örülü üçüz pencere izleri farkedilmektedir ki, bu cins pencereler, Kuzey İtalya kiliselerinde mevcuttur. Kulenin şerefesi, herbir cephesinde üçer penceresi olan ahşap bir mekân halindedir. Şerefenin tepesinde normal bir külâh vardır[28].

Arap Camii, bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 5)

H. (2. 7/10) ASMA MESCİDİ

bânisi sultan bayezıd veli vaktinde ţersane-i âmirede kalafatçıbaşı bulunan yunus ağadır kabri karîbinde vâki mezaristandadır seng-i mezarı sair hemcivarı olan taşlardan bâlâdır tarik-i âm üzre bina olunmakla asma mescidi deyu şöhret bulmuşdur dörtyol ağzına karîbdir minberini esnafdan ömer ağa nam-ı kimesne vazeylemişdir karîbinde vâki çeşme nazır darüssaade elhac beşir ağanın hayr-ı carisidir ki 1153'de bina eyleyüp altı sene mürûrunda kendi dahi vefat edip civar eyüp ensarî radıâllah anhide medfundur mahallesi vardır

7/10 ASMA MESCİDİ

Yaptıranı, Sultan Bayezıd Veli zamanında, Tersane-i Amire'de kalafatçıbaşı bulunan Yunus Ağa'dır. Mezarı, yakınında bulunan mezarlıktadır. Mezar taşı civarındaki taşlardan daha yüksektir. Geniş yol üzerine yapılmakla, Asma Mescidi diye anılmıştır. Dörtyol ağzına yakındır. Minberini, esnaftan Ömer Ağa isimli kimse koydurmuştur. Yakınında bulunan çeşme, saray vekili Hacı Beşir Ağanın gelir sağlayan hayırlarındandır-ki, H.1153'de yaptırıp, 6 sene geçtikten sonra kendi de vefat ederek Eyüp Hazretlerinin yakınında gömülmüştür. Mahallesi vardır.

ASMA MESCİDİ - ASMALI MESCİD

Beyoğlu'nda, Asmalı mescit, Minare ve Asmalı mescit Mezarlık sokaklarının oluşturduğu dörtyolda, minare sokağının kavşağındaydı[29]. Asmalımescit sokağından, minare sokağına girerken, sol köşede, az geride, Hacı İlyas Bey Apartmanı vardır. Bu yapının önünde, sokağa göre set teşkil eden bahçeli bir alan vardır ve burada, bu sokak için pek garip düşmüş tek bir ağaç vardır. Minare sokağından, cephesi Asmalımescit Sokağında bulunan Hacı İlyas Bey Apartmanına, eski bir minare merdivenini andıran; basamakları aşınmış bir merdivenle çıkılır. Büyük bir ihtimalle, mescidin minaresi bu noktada idi[30]. Mescitten günümüze hiç bir iz kalmadığı ve herhangi bir belgede inşa tarihi belirtilmediği için, II.Bayezid'ın saltanat dönemi olan, 1481-1512 yılları arasında yaptırıldığı sanılıyor[31]. Mescit, Sultan II.Bayezid zamanında Tersane-i Amire'de Kalafatçıbaşı olan Yunus Ağa tarafından yaptırılmıştır. Yunus Ağa'nın mezarı, mescit yakınında bulunan mezarlıktadır[32]. Bu mezarlık, büyük bir ihtimalle, yukarıda sözü edilen, Hacı İlyas Bey Apartmanının önündeki tek ağaçlı settir[33].

Asmalı Mescidin, ahşap olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir[34].

H. (2. 37/2) AZAPKAPISI CAMİİ

bânisi sultan süleyman han'ın evahîr-i saltanatlarında vezir-i âzam olup ve sultan selim han sanî hazretlerinin damadı ve müddet-i saltanatlarında vekil-i musallıkı olan mehmed paşadır ismihan sultanın zevcidir ahvali istanbulda kadırga limanı kurbünde vâki kendi ismiyle meşhur olan cami-i şerifde murûr eylediği vechile 972 zilkadesinde vezir-i âzam olup ba'dehû sultan murad han-ı sâlisin evailî saltanatları olan 987 şabanında divanda iken bir medzub şehid eylemişdir sultan müşarüleyhden ibrahim ismi ile bir mahdumları tevellüde edip evvelâ ahife olunarak ba'dehû devr-i selim hanîde eşkar olundukda üç tuğ ile çırağ olunmuşdur ve ibrahim han ismi ile şöhret bulmuşdur cümlesi ebu eyüb ensari raduyullahû ame cami-i şerifi kurbünde vâki türbe-i mahsuselerinde medfundurlar ve türbeleri kurbünde olan yazılı medrese denmekle meşhur medrese dahi bunların asar-ı hayriyelerindendir anadoluda ve rumelide

evkaf-ı kesireleri olduğundan başka haremeyni muhteremeyn'de dahi hayratları çokdur cami-i mezbûrun mahvel-i hümâyunu ve levâzımatı sahiresi tekmil olarak cennet-ül kur'an 985 senesinde tamam olmuşdur sol canibde bir zukak aşuru mahalde bir şerefeli taşdan mamul bir minaresi olup nice kere tamir olunduğundan başka 1222 senesi cemadıulasının sekizinci günü vuku bulan harikde rahnedar olmakla kelitamir olmuşdur ve senesi sebat etmekle hedim olunup vakfının nukudu mevcudu olmadığından vakt-ı tahririmize dek ki 1242 senesi cemaziyülevvelisidir hâlâ bina olmamışdır mahallesi yokdur

37/2 AZAP KAPISI CAMİİ

Yaptıran, Sultan Süleyman Han'ın saltanatlarının son zamanlarında, veziriâzam olup ve II.Sultan Selim Han Hazretlerinin damadı ve saltanatları zamanında, güvenilir bir vekili olan Mehmet Paşa'dır. İsmihan Sultan'ın kocasıdır. İstanbulda Kadırga Limanı yakınında bulunan, kendi ismiyle meşhur olan, cami-i şerifte geçirdiği zaman içinde H.972 zilkade ayında veziriazam olup, bundan sonra, III.Sultan Murat Hanın saltanatlarının ilk zamanı olan, H.987 şaban ayında, toplantıda iken, bir deli tarafından şehit edilmiştir. Bu sultandan, İbrahim isminde bir oğlu olup, evvela gizlendi. Bundan sonra, Sultan Selim Han zamanında açıklandı. Padişah tarafından üç tuğ ile rütbelenmiştir ve İbrahim Han ismi ile meşhur olmuştur. Bunların hepsi, Eyüp Sultan Cami-i şerifinin yakınında bulunan özel türbelerinde gömülüdürler ve türbeleri yakınında bulunan Yazılı Medrese denmekle ünlü medrese de bunların hayır eserlerindendir. Anadolu ve Rumeli'de birçok vakıfları olduğundan başka, Mekke ve Medinede'de hayır eserleri çoktur. Adı geçen caminin padişah mahfeli ve diğer birçok şeyleri tamamlanarak, külliye H.985 senesinde tamamlanmıştır. Sol tarafında, bir sokak ötede, bir şerefeli, taştan yapılmış bir minaresi olup, çok kereler tamir edildiğinden başka, H.1222 senesi cemadıula ayının 8.günü meydana gelen yangında, kısmen tahrip olup, daha sonra tamir görmüştür ve senesi geçmekle yok olup, vakfının geliri olmadığından, H.1242 senesi, Cemaziyülevvel ayına kadar yapılmamıştır. Mahallesi yoktur.

Fotoğraf 6

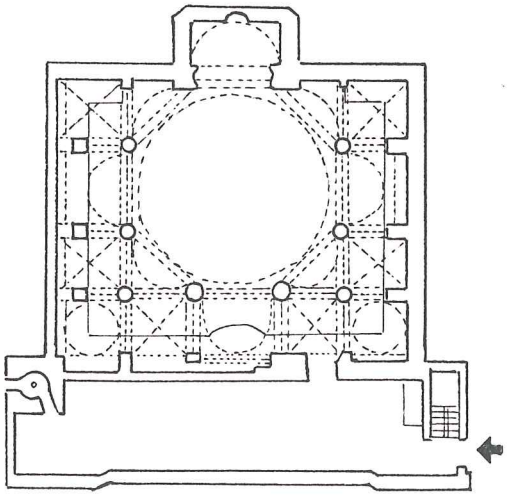

Plan 6

AZAPKAPISI CAMİİ - SOKULLU MEHMET PAŞA CAMİİ

Azapkapı'da, Atatürk köprüsünün, Galata yönü başlangıcında yer alıyor. 1577 yılında, Kanuni Sultan Süleyman devrinin ünlü sadrazamı, Sokullu Mehmet Paşa tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Sokullu Camisi, Atatürk köprüsünün onarımına kadar çok bakımsız ve harap bir halde idi[35]. Kapısı açık ve bekçisi olmadığı için, sefillere mesken olmuş, birçok yerlerini süsleyen çiniler, çalınmıştı[36]. Cami, ancak köprünün bugünkü hale gelmesini sağlamak üzere 1938 yılında onarımı sırasında, esaslı bir şekilde restore edilerek, tamamen harab olmaktan kurtarılmıştır[37]. Fakat, köprü proje ve inşaatı yapılırken, köprünün başının bugünkü şekilde uygunsuz yerleştirilmesi sonradan fark edilmiş ve mühendislik hatası yüzünden cami çukurda kalmıştır[38]. Durum düzeltilmek istendiğinde, projeye göre, köprü ayağı havuzlar tarafına kaydırılacak ve cami ortaya çıkarılacak idi. Caminin yeri, deniz kenarında olduğundan, altı bodrum ve iki katlı olarak yapılmıştır, iç ve dış avlusu yoktur. Son cemaat yerine iki taraftan merdivenlerle çıkılır. Planı dikdörtgen (Plan 6), mihrab kısmı dışarı çıkıktır. Merkezi kubbe, fil ayaklarına dayanan sekiz kemere oturtulmuş, etrafı sekiz yarım kubbe ile çevrilmiştir. Minber ve mihrab mermerdendir. 1938 yılındaki restorasyon sırasında, çalınan çinilerin yerine de Kütahya çinileri konulmuştur[39]. Bina 1941 yılında, büyük tamirler geçirmiştir. 1807 yılında yıkılan minare tamir edilmiş, fakat yıldırım isabeti ile tekrar yıkılarak, 1826'da bir daha yapılmıştır[40]. Bu taşa minarenin önemi, caminin solunda ve altında bir kemer olan köprü vasıtası ile geçilmesidir. Sokullu Camiinin Türk Mimarisinde benzeri olmayan ayrık sistemdeki minaresi, 1958 yılında, klasik üslûpta yeniden yapılmak üzere pabuç kısmına kadar indirilmiş ve yeniden yapılmıştır. Fakat gövde kalınlığı fazla inceltilmiştir[41]. Minare, 1975 yılında, Vakıflarca yine restore edilmiştir[42]. Azapkapısı Camii, deniz doldurulduğu için, bugün Haliç kıyısından uzaklaşmıştır. (Fotoğraf 6) Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 87/37) BAĞODALARI MESCİDİ

bânisi maktul hüseyin efendinin kerimesi fatma hatundur binasına bac kadısı lafzı tarih olmuşdur 1117 fielasıl tahta minare ile bina olunmuş iken vefatından mukaddem tuğla minareye tebdil olundu vakf-ı mezburenin oğlu elmas mehmed paşa imamı ibrahim efendizade ahmed efendi vaktimizde ayasofya müderrisi olmuşdur bâni-i mezbûrenin kabri üsküdarda şerif kapusu mukabilinde kurşuncubaşı ali ağa sofası civarında vâkidir seng-i mezarı şu vechile muharrerdir sabıka-i tersane-i âmire emini hüseyin efendi merhumun necil-i necibesi elmas mehmed paşayı şehid mebrurun imamı ibrahim efendi merhumun halile-i muhteremesi hace fatma hanımdır 1179 mahallesi vardır

87/37 BAĞODALARI MESCİDİ

Yaptıranı, katledilen Hüseyin Efendinin kızı Fatma Hatun'dur. Binası Bac Kadısı kelimesiyle tanınmıştır. H.1117. Esasında tahta minare ile yapılmış iken, vefatıyla tuğla minareye dönüştürüldü. Adı geçen vakfedenin oğlu, Elmas Mehmet Paşa, imamı İbrahim Efendizade Ahmet Efendi, zamanımızda Ayasofya müderrisi olmuştur. Adı geçen kurucunun mezarı, Üsküdar'da Şerif kapısı karşısında, Kurşuncubaşı Ali Ağa sofası civarında bulunmaktadır. Mezar taşı şu sebeple yazılmıştır. Geçmiş, Tersane-i Amire yöneticisi rahmetli Hüseyin Efendinin soylu hanımı, şehit Elmas Mehmet Paşanın imamı rahmetli İbrahim Efendinin saygıdeğer eşi, Hace Fatma hanımdır. H.1179. Mahallesi vardır.

BAĞODALARI MESCİDİ - FATMA HATUN MESCİDİ - HACI FATMA HATUN MESCİDİ

Kabataş'ta, Ömer Avni Mahallesi, Bağodaları Sokağı ile Beyodaları Sokağı köşesindedir. (Plan 7) 1705-1706 yıllarında, Tersane Emini Hüseyin Efendinin kızı, Fatma Hatun tarafından yaptırılmıştır[43]. Mevcut kitabesine göre, yandığından 1839 yılında Ali Paşa tamir ettirmiştir. Duvarları kârgir, çatısı ahşaptır. Tahta minaresi, tuğlaya dönüştürülmüştür[44]. Bugün, mescit tamamen sıvalı, ahşap çatılı, minare kesme taştan yapılmıştır. (Fotoğraf 7) Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

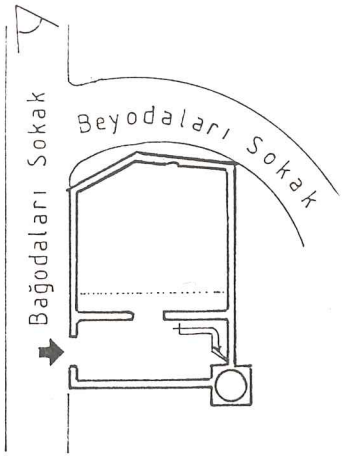

Plan 7

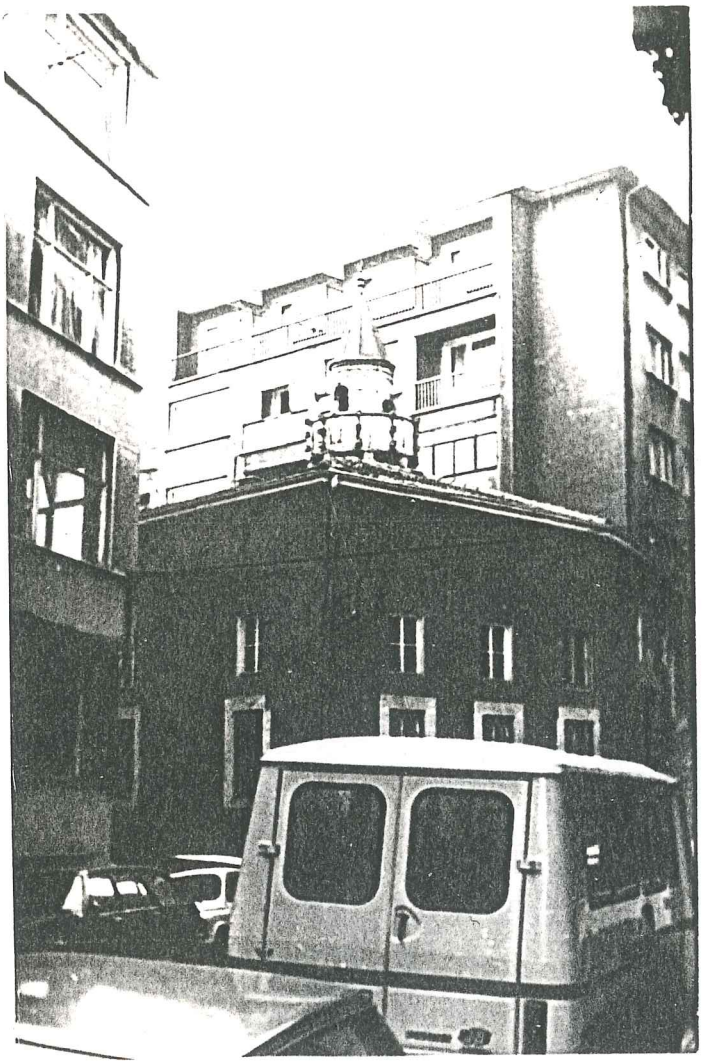

Fotoğraf 7

H. (2. 9/16) BEDREDDİN MESCİDİ

bânisi umerai deryâdan çekdirme beyi iken rahlet ederek rumelihisarında kayalar mezaristanında medfundur cennet-i işlâk 915 tarihinde mescidi şerif tamam olduğu derûnu mescidde duvara avihte kılınmışdır mahallesi vardır

9/16 BEDREDDİN MESCİDİ

Yaptıranı, deniz komutanlarından çekdirme beyi iken vefat ederek Rumelihisarında kayalar mezarlığında gömülüdür. Ölüm tarihi olan, 915 tarihi mescid-i şerif tamamlandığında, mescit duvarına asılmıştır. Mahallesi vardır.

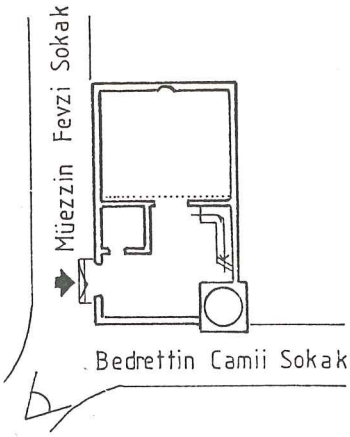

Plan 8

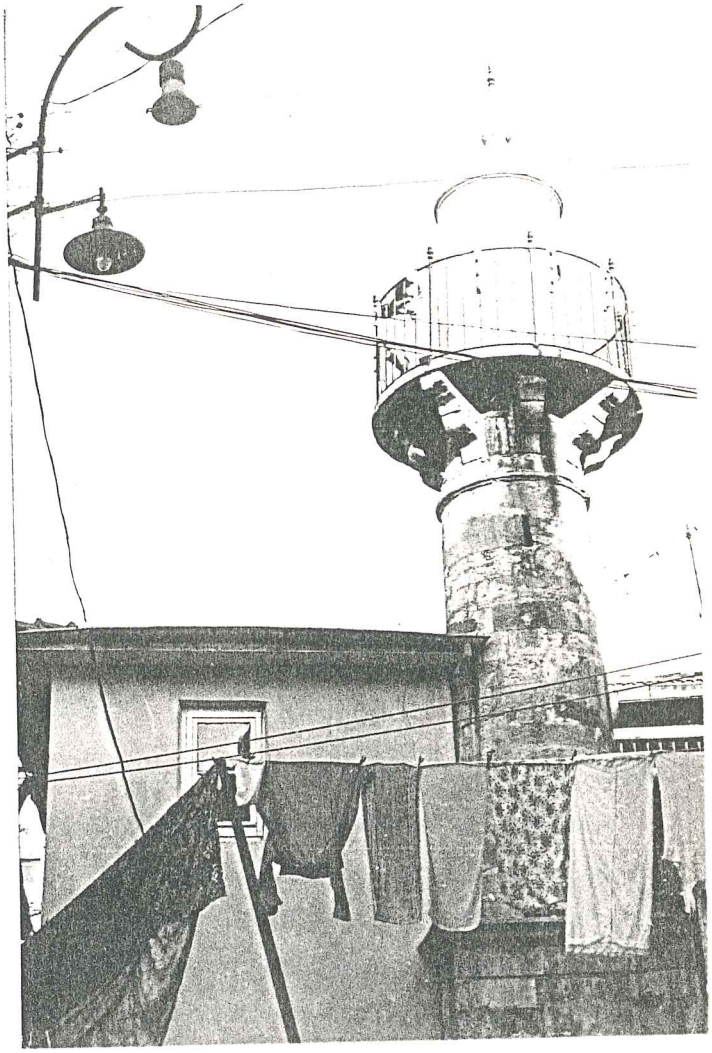

Fotoğraf 8

BEDREDDİN MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Bedrettin Mahallesi, Bedrettin Cami sokak ile Müezzin Fevzi Sokağı köşesindedir. 1509-1510 yıllarında, Tersane kaptanlarından, Kadırga Reisi Bedreddin Mahmut tarafından yaptırılmıştır[45]. Kare planlı (Plan 8), kiremit çatılı, taş minareli bir mescittir. (Fotoğraf 8) Minaresi 1878 yılında yıkılmış ve aynı yıl yeniden yapılmıştır[46]. Mescide taş bir merdivenden girilyor. Sağda tabutluk, taş abdest teknesi, solda da müezzin odası bulunuyor. Minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Bügün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 36/12) BEKTAŞ EFENDİ MESCİDİ

mescid-i mezbûr fevkânidir bânisi bektaş efendi ayvansaray haricinde hadice sultan camii mukabilinde müstakil türbede medfundur cennetmekân sultan süleyman hanın imamı ve üstadı imiş hâlâtevliyeti evladındadır mezbûr bektaş efendi saltanatı sultan süleyman-ı hanide nafiz elkelâm bir zat olup yeniçeri ocağının nizam ve intizamına dair hususatta ekseriya efendi-i mezbûrun kavli rey'i ile amel olunduğundan taife-i mezbûrenin meşhur hacı bektaş-ı veli'ye isnadları bundan neş'et etmiş olduğu mervîdir ve mevlâna-i mezbûrun hacı dahi olduğundan isimde ve şöhret de hacı bektaş-ı veli'ye mutabık kalmışdır kurşunlu mahzen dahilinde sandıkçılar başında vâki hamam ve mukabilinde vâki bazı mahâl dâhi bu hamamın vakfındandır ve cami-i şerîf dahi hamâmı mezbûr mukabilindedir müretteb-i kitab hafız hüseyin efendi bu vakfın mürtezikasından imiş mahallesi vardır

36/12 BEKTAŞ EFENDİ MESCİDİ

Adı geçen mescit, iki katlıdır. Yaptıranı Bektaş Efendi, Ayvansaray dışında, Hatice Sultan Camii karşısında, özel türbede gömülüdür. Yeri cennet olan Sultan Süleyman Han'ın imamı ve hocası imiş. Hâlâ vekillik onun evlatlarındadır. Adı geçen Bektaş Efendi, Sultan Süleyman Hanın saltanatı zamanında, sözü geçen bir kişi olup, Yeniçeri Ocağının düzeni ve kurulu-

şu konusunda, çok kere adı geçen kişinin görüş ve sözleriyle hareket edilmiş olunduğundan, adı geçen kişilerin, meşhur Hacı Bektaş-ı Veli'ye isnâdlarının, bundan doğmuş olduğu söylenir ve adı geçen mevlâna hacı da olduğundan, isimde ve şöhrette Hacı Bektaş-ı Veli'ye uygun kalmıştır. Kurşunlu Mahzen içinde, Sandıkçılar başında bulunan hamam ve karşısında bulunan bazı yerler, bu hamamın vakfına dahildir. Ve Cami-i şerif de adı geçen hamamın karşısındadır. Kitap düzenleyen, Hafız Hüseyin Efendi, bu vakfın gelirleriyle geçinirmiş. Mahallesi yoktur.

BEKTAŞ EFENDİ MESCİDİ

Karaköy'de bugünkü Necatibey Caddesi üzerinde idi[47]. XVI.Yüzyılda, Kanuni Sultan Süleyman'ın imamı, Bektaş Efendi tarafından yaptırılmıştır. Zamanla, tamirler göre, iki katlı ve ahşap çatılı bu mescit, Necatibey Caddesi açılırken yıktırılmıştır[48].

H. (2. 35/9) BEREKETZADE MESCİDİ

bânisi elhac ali bin hasandır seng-i mezarında sağir vakfın vakfiyesinde ismi görülmüşdür vakfı mezbûr galatada hiyni fetihde ibtida dizdarlık mansıbı ile çırağ olmuşdur mahallesi vardır

35/9 BEREKETZADE MESCİDİ

Yaptıranı, Hasan oğlu Hacı Alidir. Mezar taşında ismi yoktur. Çevrede bulunan büyük bir vakfın vakfiyesinde ismi bulunmaktadır. Adı geçen vakıf Galata'da İstanbul'un fethi sırasında ilk defa dizdarlık ile ayrılmıştır. Mahallesi vardır.

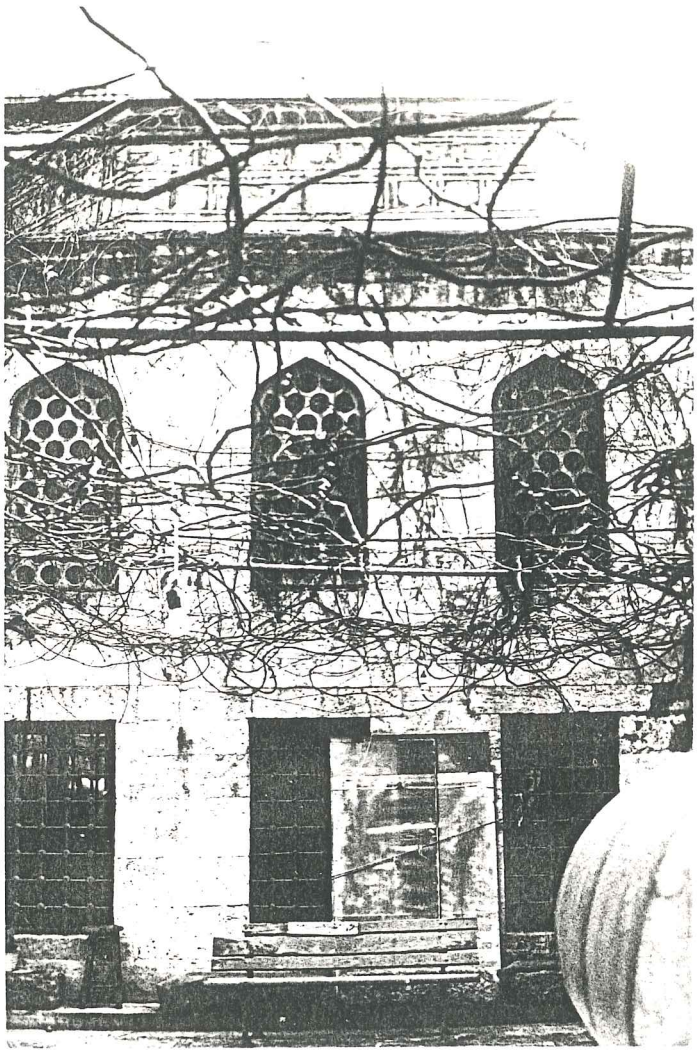

Fotoğraf 9

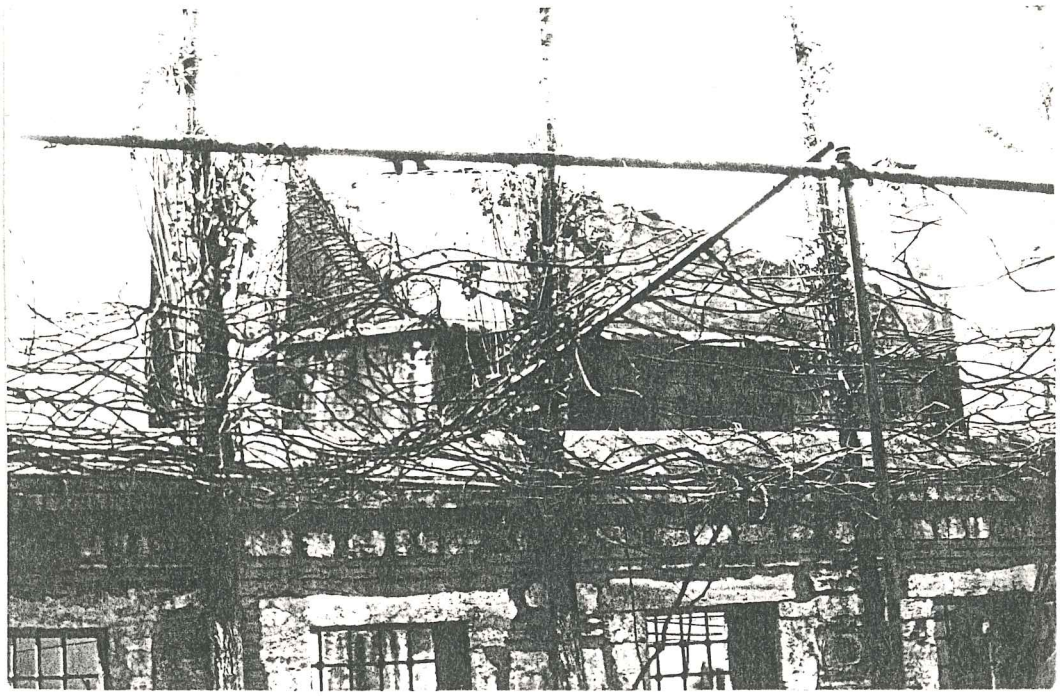

Fotoğraf 10

BEREKETZADE MESCİDİ

Galata'da, Bereketzâde Mahallesinde, Galata Kulesinin hemen alt yanındaki bir sokakta idi[49]. Bereketzâde Mahallesinin eski muhtarlarından, emekli subay Bay Şevket Sevencan'ın verdiği bilgiye göre, mescidin yeri, Bereketzade Medresesi Sokağı ile Camekân Sokağı ve Hoca Ali Sokağının, Bereketzâde Sokağı ile teşkil ettiği dörtyol ağzında idi[50]. Mescidin yapım tarihi 1453 yılı sonrasıdır. Çünkü, mescidi yaptıran Hacı Ali Bin Hasan'ın, Galata fethedildiği zaman, Galata Kulesine Fatih Sultan Mehmet tarafından tayin edilen ilk dizdar olduğu bilinmektedir[51]. 1940 yılına kadar ibadete açık olan Bereketzâde Mescidi bakımsızlıktan harab olmuş, tamir edileceği yerde, kadro dışı bırakılmış, 1950 yılında çökmüş ve enkazı kaldırılmıştır. Aynı noktada, fakat Bereketzade Medresesi Sokağı üzerinde bulunan Bereketzade Medresesi de mescit ile beraber, yıktırılarak kaldırılmıştır[52]. Bereketzâde Mescidi yer saptanımı yapılmak istenirken, Bereketzade Medresesi Sokağı üzerinde, Bereketzade Medresesi Camii adında bir camiye rastlanmıştır. Bu cami, bugün Beyoğlu Müftülüğünün, "ibadete açık camiler " listesinde bulunan Bereketzade Camii'dir. (Fotoğraf 9) Aslında yapı medrese olup, eskiden müderrisin oturduğu küçük bir bölüm ve kısmen de diğer bölümler bugün ibadet için kullanılıyor. Orada görevli bir kişiden alınan bilgiye göre, medresenin yapım tarihi 1705 ve 1976 yılında da restore edilmiş. Medrese karşısında, bir harabe yer alıyor (Fotoğraf 10) Bu yapının telli kısmının minare olduğu öne sürüldü, Bereketzâde Mescidi olup, olamayacağı hakkında bilgi edinilemedi.

H. (2. 87/36) BEZİRGÂN MESCİDİ DERKURB-Ü KABATAŞ

bânisi elhac ali ağadır kabri dahi andadır mescid-i mezbûrun imamların dan biri ali ispîr denmekle şehir olduğundan mahallesinin dahi bu nam ile şöhretine sebep oldu mahallesi vardır

87/36 BEZİRGAN MESCİDİ, KABATAŞ YAKININDA.

Yaptıranı, Hacı Ali Ağa'dır. Mezarı da oradadır. Adı geçen mescidin imamlarından biri, Ali İspir adıyla ünlü olduğundan, mahallesinin de, bu adla ünlü olmasına sebep oldu. Mahallesi vardır.

BEZİRGAN MESCİDİ - ALİ İSPİR CAMİİ

Kabataş civarında idi[53]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Hacı Ali Ağa'dır[54]. Ali Ağa'nın mezarı, mescidin haziresindedir. Mescidin mahallesi, imamlarından Ali İspir'in adını taşımaktadır[55]. 1961 yılında, Kabataş ve civarında bu isimde bir mescide rastlanmamıştır[56]. Bugün de böyle bir mescit mevcut değildir.

H. (2. 87/36) BEZİRGÂN MESCİDİ DERKURB-Ü KABATAŞ

bânisi elhac ali ağadır kabri dahi andadır mescid-i mezbûrun imamların dan biri ali ispîr denmekle şehir olduğundan mahallesinin dahi bu nam ile şöhretine sebep oldu mahallesi vardır

87/36 BEZİRGAN MESCİDİ, KABATAŞ YAKININDA.

Yaptıranı, Hacı Ali Ağa'dır. Mezarı da oradadır. Adı geçen mescidin imamlarından biri, Ali İspir adıyla ünlü olduğundan, mahallesinin de, bu adla ünlü olmasına sebep oldu. Mahallesi vardır.

BEZİRGAN MESCİDİ - ALİ İSPİR CAMİİ

Kabataş civarında idi[53]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Hacı Ali Ağa'dır[54]. Ali Ağa'nın mezarı, mescidin haziresindedir. Mescidin mahallesi, imamlarından Ali İspir'in adını taşımaktadır[55]. 1961 yılında, Kabataş ve civarında bu isimde bir mescide rastlanmamıştır[56]. Bugün de böyle bir mescit mevcut değildir.

H. (2. 65/6) BOSTANİÇİ MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE

bânisi sefer kethüdadır tersane kethüdası olmuşdur küçük piyale paşa mahallesinde vâki kendi bina ettiği mektebi sahasında medfundur mahallesi vardır

65/6 BOSTANİÇİ MESCİDİ, TOPHANE YAKININDA

Yaptıranı Sefer Kethüdadır. Tersane kethüdalığı yapmıştır. Küçük Piyalepaşa mahallesinde bulunan ve kendisinin yaptırmış olduğu mektep alanında gömülüdür. Mahallesi vardır.

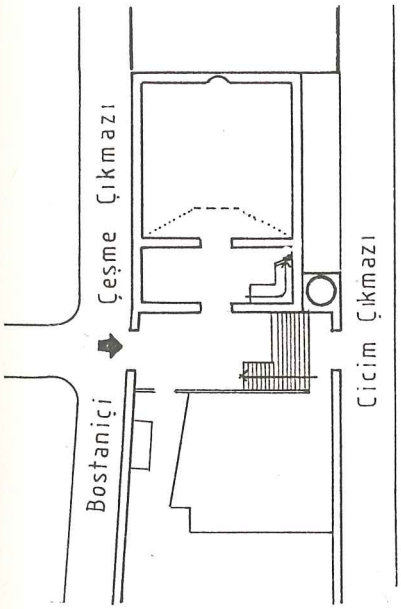

Plan 9

Fotoğraf 11

BOSTANİÇİ MESCİDİ - KETHÜDA MESCİDİ - SEFER KETHÜDA MESCİDİ

Tophane'de, Boğazkesen, Tomtom Mahallesi, Bostaniçi Çeşme çıkmazı, Bostaniçi Sokağı, Cicim Sokağı ile çevrili'dir. Yapım tarihi bilinmemektedir. Sefer Kethüda adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır[57]. Mescit iki katlı, dörtgen planlı, (Plan 9), ahşap çatılıdır. Sundurmadan girilen son cemaat yerinin, sağlı-sollu iki tarafına ahşap bölmeler çekilmiştir, sol taraf bir odacık haline konulmuş, sağ taraf da pabuçluk olmuştur. Bu pabuçluktan, ahşap bir merdiven ile, üst kat kadınlar mahfiline çıkılır, minare kapısı da bu merdiven üzerindedir. Bodur ve gövde kısmı kalınca taş minare, mescidin sağ duvarı yanında, Bostaniçi Çeşme sokağı boyunca uzanan bir set üzerindedir. Minarenin kurşun kaplı ahşap külâhı, ters kapanmış kandil şeklindedir. Mescidin kitabesine göre, 1874 yılında, kar etkisiyle çatısı çökmüş, yeniden yapılmıştır[58]. Mescit bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 11)

H. (2. 49/10) BOZACI SOKAĞI MESCİDİ

bânisi mekrizade elhac hüseyin ibni mustafadır kubbesi tekne tabir olunan kargir tavandır gecelerde sokağı mezbûr sed olunur fielasıl üç tarafı çıkar yol iken iki tarafı sed olunmakla odalar olmuşdur mescidi şerifi mezbûrun bina ve tekmilinden sonra bânisi derûnunda onyedi gün namaz kılıp ve gecelerinde dahi ibadet edip ba'dehû vefat etmişdir ve odaların kapısı üzere köşede vâki fevkâni mektep ve tahtında cari çeşme matbah emini hasan ağanın hayrıdır ki kendi dahi anda medfundur ve seng-i mezarında tarih-i rakamisi budur 1166 ve bâni-i mescidin kabri dahi bu mektebin mukabilinde vâki mezaristan içinde parmaklık dahilinde tarihi rakamisi 1161 mahallesi yokdur

49/10 BOZACI SOKAĞI MESCİDİ

Yaptıranı, Mekrizade Mustafa oğlu Hacı Hüseyindir. Kubbesi tekne denilen kargir tavandır, yani tekne tonozdur. Aslında mescidin üç tarafında çıkar sokak varken, iki tarafı kapatı-

larak odalar yapılmıştır ve adı geçen mescid tamamıyle inşa edildikten sonra Hacı Hüseyin onyedi gün bu mescidde gece-gündüz namaz kılıp, ibadet etmiş ve orada ölmüştür. Odaların kapısı üzerinde bulunan köşede iki katlı mektep ve altında akar sulu çeşme, matbah emini Hasan Ağa'nın hayratıdır ki, kendisi de orada gömülüdür ve mezar taşındaki rakamla yazılmış tarih şudur : 1166 ve mescidi yaptıranın mezarı da bu mektebin karşısındaki mezarlık içerisinde, demir parmaklıklı mezarlıktadır. Rakamla yazılmış tarihi 1161'dir. Mahallesi yoktur.

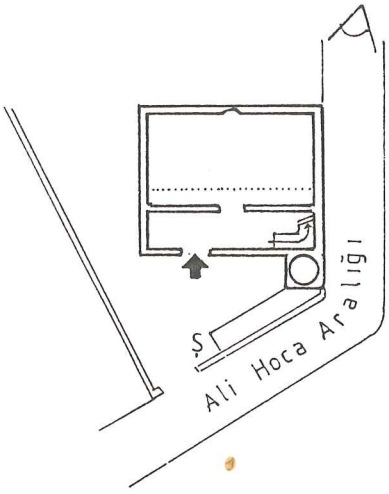

Plan 10

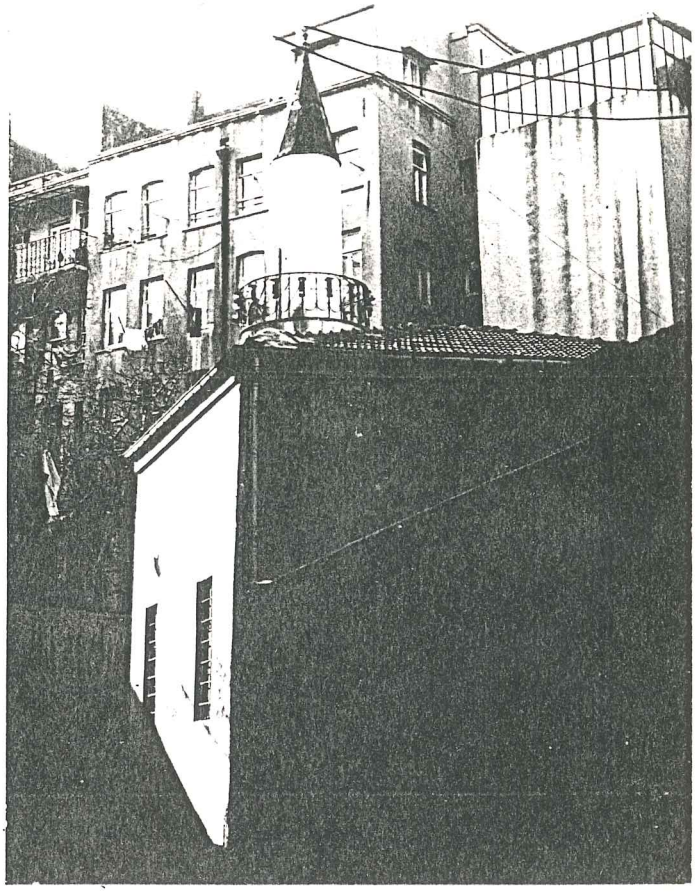

Fotoğraf 12

BOZACI SOKAĞI MESCİDİ - MAKRİ MESCİDİ - MAKRİZADE MESCİDİ

Beyoğlu'nda, Müeyyetzade Mahallesi, Ali Hoca Aralığında yer alıyor. (Plan 10). 1709 yılında, Mekrizade Mustafa oğlu, Hacı Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. 1962 nisanında, yıkık bir halde ve içine birtakım hurda eşya yığılıymış, mihrab duvarı önündeki bahçesine tuğladan, demir kapılı bir bina yapılmış olup, içinde Rum bir demirci çalışmaktaymış[59]. Yine o zaman, dörtgen planlı, kargir duvar üzerine ahşap çatılı, iri çanaklı şerefesi olan, bodur ve beton minareli bir mescitmiş[60]. Mescit 1970 yılında tamir görmüş[61], bugünde dörtgen planlı, betonarme, kiremit çatılıdır. Minaresi, geçmiş özellikleri korunarak sıvanmıştır. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 12)

H. (2. 72/17) CİHANGİR CAMİİ

bânisi sultan süleyman han-ı kadîm hazretleridir şehzade-i civanbahtları sultan cihangirdir cihangir ruhiçün bina eylemişdir tarihi binası budur 967 şehzade-i müşarüleyhin vefatı halebde vuku bulup ba'dehû asitâne-i aliyyeye naşı irsâl olunmağla birader-i ekberleri şehzade sultan mehmed ruhu için bina olunan şehzade cami-i şerifi kurbünde vaki birader-i müşarüleyhi türbesinde medfundur fi 960 bu mısraı tarih vefatlarıdır

** firdevs ide makam-ı cihângiri ol celîl **

şehzade-i müşarüleyh pederleri sultan süleyman han gazi hazretleri ile şam seferine gitmek üzere iken ekber şahzadegân olan amasya valisi şehzade sultan mustafa 960 senesi ramazan-ı şerifinde peder-ü âlâşanını istikbâl kasdıyle erkân-ı kurbünde akoyuk nam-ı mahâle geldikde sadrazam bulunan rüstem paşanın gadr ve ihanetiyle duçar-ı azab padişahî olarak rütbe-i şahadeti ihraz etmekle naşı bursada ceddi bizergüvarları sultan murad civarında defnolundukdan sonra müşarüleyh şehzade cihangir dahi halep elşehbeye vusüllerinden bir mah mürurunda intikâl-i dar-ı bekâ etmişlerdir tarih-i velâdetleri 937 dir sin-ni saadetleri yirmidörde karîbdir rahmetullah ve cami-i şerîfin mahfel-i hümâyunu ve mekteb-i sübyanı vardır ve havlisinde bir tarafında zaviye olup ba'dehu muhterik olmuşdur zaviye-i mezbûrede ibtida şeyh olan cihangir hasan

efendi denmekle maruf bir zat imiş hiyn-i intikâlinde cami-i şerif kur bünde defnolunmuşdur tarih-i vefatı budur
* oldu hasan efendi cennetde de cihangir * 1074
mümaileyh cihangiri hasan burhaneddin efendi harput kariyesinden perçih nam mahâlde 970 tarihinde tevellüd edip sin-ni buluğa vusulünde bursaya celâlî istilâsında şeyhi ile istanbula gelip baba haydar nakşîbendi zaviyesinde ikâmet üzre iken cihangir camiine bir zaviye bina ederek derûnunda izlet güzin iken 1074 senesi rebiülahirinin yirmiüçüncü sebt gecesi irtihâl-i dar-ı bekâ eylemekle anda defnolundu şuara-i zemanesinden rüşdi tarih fevtini bu güne eda eylemişdir
* olsa bir akseki tarih-i kemal fevtine *
* rüştiye olur idi kıdmetî mevl-i el arifein *
sin-ni doksana karîb imiş rahmetullahı teâlî ve yerine şeyh olan halifesi olup kendinin hem azadgerdesi ve hem damadıdır ismi fethullah efendidir bu dahi 1115 tarihinde vefat edip şeyhi yanında medfundur cihangir cami-i şerifi ibtida binasından bir ve üç dörd defa muhterik olmuşdur evvelâ 1132 şevvalinde ve birisi dahi 1238 cemaziyülahiresinin onikinci gününde vuku bulan tophane harik-i kebîrinde muhterik olmuşdur işbu ihtirâkinde sadrıazam silâhtar ali paşa müceddeden bina ve tevsî etmişdir evvelki binası dördköşe sivri ahşapdan kubbe olup üzeri kurşun puşideli olarak ancak etrafı kârgir divar idi ve tarafeyni cenâhları dahi olmayıp yalnız arka tarafında biraz havlisi var idi lâkin bu def'a dahi binası gayet müzeyyen ve ahşap müdevver kubbe ve tarafeyni cenâhları ve etraf-ı erbaası mikdarı kâfiye meydan olup ve parmaklıklar dahi ihdâs olunup müceddeden bir minare dahi bina olundu müşarüleyh paşanın azline karîb reside-i hitâm olmuşdur müşarüleyhin azli 1239 rebiülahırının onuncu gününde vâki olmuşdur cami-i mezkûrun mahallesi dahi vardır

72/17 CİHANGİR CAMİİ

Yaptıranı, I.Sultan Süleyman Han Hazretleridir. Talihli oğlu Sultan Cihangir ruhu için yapılmıştır. Yapılış tarihi budur. H.967. Adı geçen şehzadenin vefatı Halep'de olmuş, ondan sonra naşı İstanbul'a gönderilmekle büyük ağabeyi Şehzade Sultan Mehmet ruhu için yaptırılan Şehzade Cami-i Şerifî yakı-

nında bulunan adı geçen ağabeyi türbesinde gömülüdür. Fi H. 960. Bu tarih mısrası vefatlarıdır.

* firdevs ide makam-ı Cihângirî ol celîl *

Adı geçen Şehzade, babası Sultan Süleyman Han Gazi Hazretleri ile Şam seferine gitmek üzere iken, en büyük Şehzadeleri olan Amasya Valisi, Şehzade Sultan Mustafa, H.960 senesi Ramazan-ı Şerifinde, babasını karşılamak üzere, yanındaki kişilerle Akoyuk adlı yere geldiğinde, Sadrazam bulunan Rüstem Paşanın hainliği ve ihanetiyle padişahla ilgili kedere uğramış olarak şehitlik rütbesine ulaşmakla, naşı Bursa'da Sultan Murat soyundan gelen ve dedeleri yakınına gömüldükten sonra, adı geçen Şehzade Cihangir de Halep Elşehbeye varışlarından bir ay geçtikten sonra, vefat etmişlerdir. Doğum tarihleri H.937'dir. Yaşları yirmidörde yakındır. Rahmetullah. Ve cami-i şerifin hümayun mahfeli ve sübyan mektebi vardır ve avlusunda bir tarafında zaviye olup, daha sonra yanmıştır. Adı geçen zaviyede ilkönce şeyh olan Cihangir Hasan Efendi denmekle ünlü bir kişi varmış. Vefatından sonra cami-i şerif yakınına gömülmüştür. Vefat tarihi budur.

* oldu Hasan Efendi cennetde de Cihangir * 1074.

Adı geçen Cihangir Hasan Burhanettin Efendi, Harput kasabasından, Perçih denilen yerde H.970 tarihinde doğarak, yaşı buluğa eriştiğinde, Bursa'ya CElâli isyanında şeyhi ile İstanbul'a gelip, Baba Haydar Nakşîbendi zaviyesinde kalmak üzere iken H.1074 senesi rebiülahirinin yirmiüçüncü cumartesi gecesi vefat ederek, orada gömüldü. Zamanının şairlerinden Rüşdî ölümünü bu güne kaydetmiştir.

* olsa bir akseki tarih-i kemal fevtine *
* rüştiye olur idi kıdmetî mevl-i el arifein *

Yaşı doksana yakınmış. Rahmetullahı teâli. Ve yerine şeyh olan, yerine geçen kişi olup, kendinin hem azad ettiği kişi ve hem de damadıdır. İsmi Fethullah Efendi'dir. Bu da H.1115 tarihinde vefat edip, şeyhi yanında gömülüdür. Cihangir cami-i şerifi en önceki binasından bir ve üç, dört defa yanmıştır. Önce H.1132 şevvalinde ve birisi de, H.1238 cemaziyülahiresinin onikinci gününde meydana gelen büyük Tophane

yangınında yanmıştır. Bu yanışında Sadrazam Silâhtar Ali Paşa yeni baştan yaptırıp, genişletmiştir. Önceki binası dörtköşe sivri ahşaptan kubbe olup, üzeri kurşun örtülmüş olarak, ancak etrafı kargir duvar idi ve yan tarafları da olmayıp, yalnız arka tarafında biraz avlusu vardı. Fakat bu defa da binası gayet süslenmiş ve ahşap yuvarlak kubbe ve yan tarafları ve dört tarafı yeterli mektarda meydan olup ve parmaklıklar da yapılıp, yeni baştan bir minare de konuldu. Adı geçen paşanın görevinden alınmasına yakın tamamlanmıştır. Adı geçenin görevden alınması, H.1239 rebiülahırının onuncu gününde olmuştur. Adı geçen caminin mahallesi de vardır.

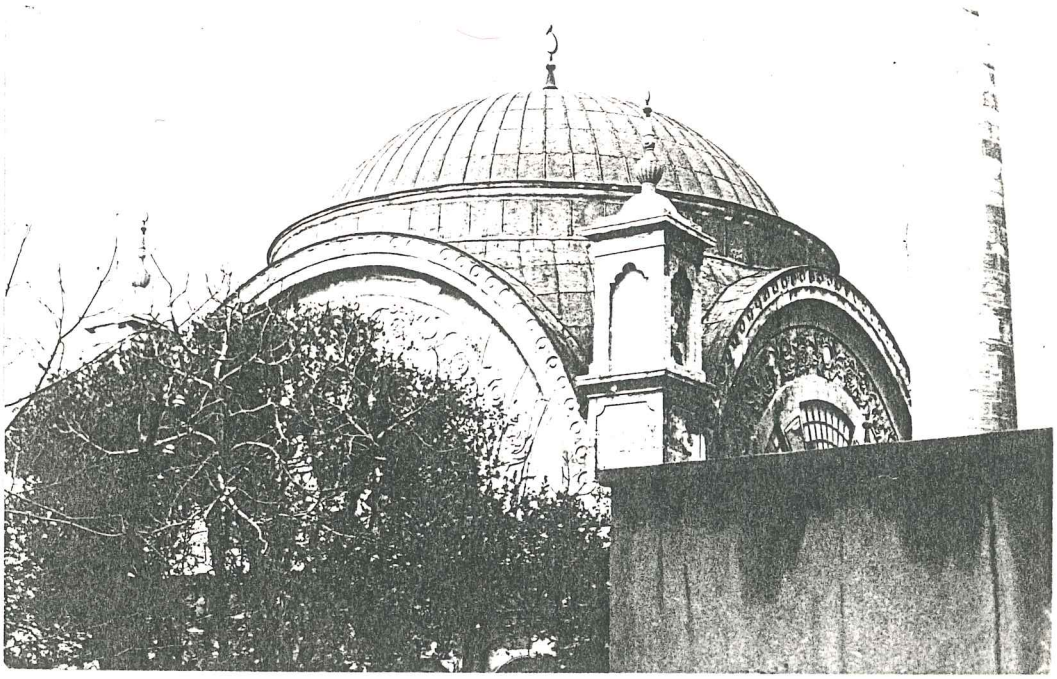

Fotoğraf 13

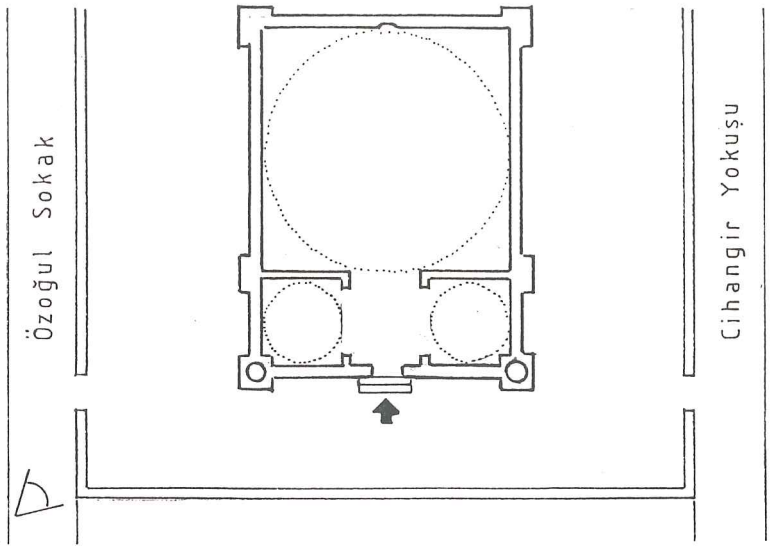

Plan 11

CİHANGİR CAMİİ

Cihangir'de, Pürtelaş Mahallesi, Cihangir Yokuşu ile Özoğul Sokağı arasında yer alıyor. Yapım tarihi 1553-1555[62] ve 1559-1560[63] olarak belirtilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman tarafından, genç yaşta ölen oğlu Şehzade Cihangir için, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Cami, Tophane'de çıkan yangınlarda beş defa yanmıştır. Bugünkü cami, 1823 yılında II.Sultan Mahmut tarafından temelinden itibaren yaptırılmış, 1890 yılında da, II.Sultan Abdülhamit tarafından yenilenircesine tamir ettirilmiştir[64]. Böylece Caminin, Mimar Sinan'ın yaptığı ilk cami ile bir ilgisi kalmamıştır. İstanbul Limanına hakim bir mevkide, kayalık bir yerde kurulan ilk Cihangir Camiinin yerinde, Bizans veya Putperest devirden kalma bir mabet harabesi vardı[65]. Camiye, eskiden dikliği ile meşhur merdivenli bir yoldan çıkılırdı. Hadikatül Cevami'ye göre, Mimar Sinan, Cihangir Camiini inşa ederken, yerin özelliğini dikkate alarak, camiyi kârgir kubbe ile değil, "çarpuşta" denilen ahşap kubbe ile örtmüş, sonra da kurşunla kaplamıştı. Cami bir minareliydi. Yanında bir zaviyesi, okulu ve imareti vardı[66]. Fakat beş defa yangın ve deprem gibi felaket geçirdiğinden, sonraki inşaatlarda bunlara yer verilmemiştir. Cami, bugün kare planlı (Plan 11), tek kubbeli, iki minarelidir. Yakın tarihlere kadar, girişin solundaki minaresiyokken, bugün mevcuttur. Caminin, mimari ve tezyinat bakımından bir sanat değeri yoktur[67]. Cami bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 13)

H. (2. 9/15) ÇATMA MESCİDİ

bânisi koca kasım paşadır ki tafsili hali kendi camii kebîrinde mürûr etti ikisinin dahi vakfı ve mütevellisi birdir mahallesi vardır

9/15 ÇATMA MESCİDİ

Yaptıranı, Koca Kasım Paşdır ki, hayatı kendi büyük camiinde yazılmışdır. İkisinin de vakfedeni ve vakfı idare edeni birdir. Mahallesi vardır.

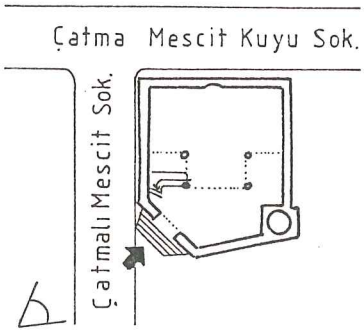

Plan 12

Fotoğraf 14

ÇATMA MESCİDİ - ÇATMALI MESCİD - KASIMPAŞA MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Çatmalı Mescit Mahallesinde, Çatmalı Mescit Kuyu sokağı ile, Çatmalı Mescit Sokağı köşesindedir. XVI. Yüzyılda, Koca Kasım Paşa tarafından yaptırılmıştır. Dört kargir duvar üzerinde, kiremit kaplı bir çatı ve bodur, taş minareli bir mescittir[68]. Sokaktan beş basamak beton merdivenle çıkılır, beton bir pabuçluk bölümden, son cemaat yerine girilir. Son cemaat yerinde sağda ve solda birer merdiven vardır, sağdaki minareye, soldaki kadınlar mahfiline çıkar[69]. Mescit bugün de hemen hemen aynı özellikleri taşıyor.(Plan 12). Betonarme olarak yeniden tamir görmüş, minaresi sıvalı (Fotoğraf 14) ve yukarıda giriş bölümünde sözü edilen, sağdaki merdiven kaldırılarak, minare çıkışı kadınlar mahfiline alınmış. Mescit, bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 77/2) ÇİVİCİ LİMANI MESCİDİ DERKURB-Ü SALIPAZARI

bânisi mahmud çavuş nam kimesne olup mahâl-i mezkûr fielasıl bir çemen zar namazgâh iken mezbûr mahmud çavuş bârandan muhafaza içün üzerine yalnız bir sakaf bina edüp badüzzaman mescid olmuşdur ba'dehû muhterik olmakla tahvil-i kalemi kesedarı bulunan azeri elhac mehmed efendi kargir olarak fevkâni bina ve ihya edib minber dahi vazeylemişdir fi 1153 mümaileyh tarih-i mezkûrdan onaltı sene mürurunda eseri hikmet 1169 tarihinde intikâl eyleyerek mahâl-i mezburda medfundur cami-i mezkûrun kurbünde mekteb dahi bina eylemişdir mahallesi dükkânlardır

77/22 ÇİVİCİ LİMANI MESCİDİ, SALI PAZARI YAKININDA.

Yaptıranı, Mahmut Çavuş isimli biri olup, adı geçen yer aslında bir çayırlık ve namazgâh iken, adı geçen Mahmut Çavuş, yağmurdan korumak için, üzerine yalnız bir çatı yapıp, geçen zamanla mescit olmuştur. Bundan sonra yanmakla, özel kalem müdürü bulunan, Azerî Hacı Mehmet Efendi, ahşap, iki katlı bina olarak yapıp, minber de koydurmuştur. Fi H.1153. Adı geçen kişi, sözkonusu tarihten, on altı sene geçtikten sonra, H.1169 tarihinde vefat ederek, adı geçen yerde gömülmüştür. Adı geçen caminin yakınında, okul da yapılmıştır. Mahallesi dükkânlardır.

ÇİVİCİ LİMANI MESCİDİ - ÇİVİ LİMANI MESCİDİ - MAHMUT AĞA MESCİDİ
İZARİ MEHMET EFENDİ MESCİDİ - ÇAVUŞBAŞI MESCİDİ

Tophane'de, Salıpazarı semtinde Nusretiye Camiinin yanında bulunuyordu[70]. 1700 yıllarında, Mahmut Çavuş tarafından yaptırılmıştır. Mescidin yanmasından sonra, 1740 yılında, Azeri Hacı Mehmet Efendi, mescidi iki katlı olarak yeniden yaptırmıştır. Bir-iki basamaklı ufak bir taşlıktan, merdivenle mescide çıkılıyordu[71]. Mescit, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun verdiği muhafaza kararına rağmen, yeni liman binalarının otoparkı için ayrılan cep yüzünden, 1957 yılında yıktırılmıştır[72].

H. (2. 85/34) ÇİZMECİLER TEKYESİ MESCİDİ DERKURB-Ü KABATAŞ

bu mescid fevkânidir bânisi çizmecibaşı bedreddin mahmud ağa nam kimesnedir ki zaviye-i mezbûrenin kapısı pişgâhında medfundur bir kebîr taşın üzerinde reis-i el cer-ri mevkiyân deyu mufassal ve meşruh tercüme-i hali mesturdur zaviye-i mescidin itmâmı tarihini dahi hayr-ı aziz 904 adedinde olmak üzere kazdırmışdır mürûr-u zaman ile zaviye-i mezbûre harab olarak fakat tarih taşı bâki kalmışdır ve mahalli sonradan bir parmaklık ile muhafaza olunmuşdur el'ân arsa-i haliyedir tevliyetini çizmecibaşılar zaptedegelmişdir lâkin meşruta değildir ittisâlinde sadrıâzam hekimzade ali paşa merhum def'ai evvel-i sadâretinde tophane suyundan bir mikdar mâh leziz ifrâz edip iki taraflı bir çeşme-i kebîr bina eylemişdir derya tarafının tâk-ı bâlâsına zemânesi şairlerinin müntehibi seyid hüseyin vehbi efendinin söylediği tarih-i ranâ keşide olunmuşdur ki budur

** vezirâni cihanın abru-i madelet cudî **
** vekil-i saltanat sadr-ı cemil saye-i mevlâ **
** benân dest-i aynı neyl edüp lule-i maksemden **
** ateş-i behr-i ve bürde mâh-ı cudî eyledi irva **
** bu ihyâ eyledi saki-i âb nâmın **
** alî paşa yüzü suyuna gel âb-ı hayat iç mâa **
** cihana adli sari âb cudî dehre carîdir **
** o sadrıazâmı mevlâ mamur ide nuh asa **
** hesab olsa çıkar her mısraından vehbiya tarih **
** yine mermerde kazdık sene-i hâlâ **

** mehmed mustafa ruhuna bu âb-ı hayat akdı **
** ne dilcû çeşme yapdı fi sebilullah ali paşa * 1145*
ve çeşme-i mezbûrun canibiahirinde dahi şakir hüseyin merhumun söylediği tarih yazılmışdır mezbûr vehbi efendi 1148 senesinde vefat etmişdir mahallesi kabataşdır

85/34 ÇİZMECİLER TEKYESİ MESCİDİ, KABATAŞ YAKININDA.

Bu mescit iki katlıdır. Yaptıranı, Çizmecibaşı Bedreddin Mahmut Ağa adlı kimsedir ki, adı geçen zaviyenin kapısı önünde gömülüdür. Bir büyük taşın üzerinde, "reis-i el-cer-ri mevkiyan" diye, ayrıntılı olarak açıklanmış biyografisi yazılıdır. Zaviye mescidin, tamamlanma tarihini de, "hayr-ı aziz" H.904 olarak kazdırmıştır. Geçen zaman ile, adı geçen zaviye harab olmuş, fakat tarih taşı kalmıştır ve bulunduğu yer, sonradan bir parmaklık ile korunmaya alınmıştır. Hala boş arsadır, vakıf işlerine bakma görevini çizmecibaşılar üstlenmiştir, fakat meşruta değildir. Yakınında rahmetli Sadrazam Hekimzade Ali Paşa, ilk sadrazamlığında, Tophane suyunun bir bölümüyle iki taraflı büyük bir çeşme yaptırmıştır. Deniz tarafının üstünde, zaman şairlerinden Seyit Hüseyin Vehbi Efendinin söylediği güzel yazılı tarih vardır ki budur.

* vezirânı cihanın abru-i madelet cudî *
* vekil-i saltanat sadr-ı cemil saye-i mevlâ *
* benan dest-i aynı neyl edüp Lule-i maksemden *
* o sadrıazamı mevlâ mâmur ide nuh asa *
* hesab olsa çıkar her mısraından vehbiya tarih *
* yine mermerde kazdık sene-i hâlâ *
* Mehmed Mustafa ruhuna bu ab-ı hayat akdı *
* ne dilcu çeşme yaptı fi sebilullah Ali Paşa * H.1145

Ve adı geçen çeşmenin diğer yanında da, rahmetli Şakir Hüseyin'in söylediği tarih yazılmıştır. Adı geçen Vehbi Efendi H.1148 yılında vefat etmiştir. Mahallesi Kabataş'dır.

ÇİZMECİLER TEKYESİ MESCİDİ - ÇİZMECİLER TEKKESİ MESCİDİ

Kabataş civarında idi[73]. XVI.Yüzyılda, Çizmecibaşı Bedreddin Mahmut Ağa tarafından yaptırılmıştır[74]. 1864 yıllarında, yeri arsa halinde idi[75]. Mescit, bugün de mevcut değildir.

H. (2. 14/26) ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ DERDERUN-U TERSANE-İ ÂMİRE

bânisi çorlulu ali paşadır tersane-i âmirede sahil-i deryada kalyonlar veresinde bir cami-i fevkâni bina edüp mahfel-i hümâyun dahi bina eylemişdir paşa-i müşarüleyh sultan mustafa han-ı sâni hazretlerinin silâh tarı olup ba'dehû 1118 muharreminin ondokuzuncu günü sadrıazam oldukdan sonra 1122 rebiülahırının onyedinci ahed günü azil ve midilli ceziresine nefy ve iclâ olunup 1123 de cezire-i mezbûrede katlolunarak ser-ri maktuu saray-ı hümâyun pişgâhına badelvazı kendi hayrı olan istanbulda divanyolunda vâki cami-i şerifin mezaristanına defnolundu ve cami-i şerifin mihrâbının derun-u tâkında kâbe-i mükerremenin duvarından bir kıt'a hacer-i mükerrem teberrüken ziyaret için vazolunup üzerine sapt-ı merhumun bu beytini kalem-i zerrin ile yazılmışdır

* bu seng-i lâl kıymet rekîn pâk-ı kâbedir tahkîk *

* teberrük vechi üzere zeyb-i mihrâb eyledi paşa *

ve tâk-ı bâbında olan arabî tarih kâmi mehmed efendinindir

* kad kıl fi tarihi itmâma * ısnî hüdâ el mabed el camii * 1119

ve mukâbilinde kaptan piyale büyük hasan paşa bir çeşme bina eylemişdir ki tevfik efendi merhum bu beyt-i tarihi demişdir

* gelince âbı ateşine dedi tarihini tevfik *

* bu ayn-ı kıldı ecrafî sebilallah hasan paşa * 1190

1188-1189 senesi muharrem-ül haremi evsatında tersane-i âmire sahilinde zindan beraberinde macuna tabir olunan direkler ihdâs olunup sene-i mezbûre rebiyülahırının yirmidördüncü günü hitama reside oldu hasan paşanın nezaretiyle vücuda gelmişdir ve cami-i mezbûr cennet mekân sultan mahmud han-ı gazi hazretlerinin emr-i hümâyunlarıyle külliyen tamir ve tecdîd olunup mahfel-i hümâyun dahi bina olundu cami-i mezbûr fevkâni olduğundan tahtında kapudanlara mahsus odalar vardır ve tersanenin saray-i padişahî tarafında olan sağır maçunalar ve veresinde olan ambarlar küçük hüseyin paşa zamanında bina olunmuşdur ve karaağaç sarayına muttasıl ibrahim hanzade sahilhanesi bahçesinden uzun ikibin zıra yer alınup yirmi göz şalupahaneler ve dörd köşesine bekçi kulelerine hüseyin paşa vaktinde bina ve ihdâs olundu

14/26 ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ, TERSANE-İ AMİRE İÇİNDE

Yaptıranı, Çorlulu Ali Paşa'dır. Tersane-i Amire'de deniz kenarında, kalyonlar gerisinde, iki katlı bir cami yaptırıp, hümâyun mahfeli de koydurmuştur. Adı anılan paşa, II.Sultan Mustafa Han Hazretlerinin silâhtarı olup, daha sonra H.1118 muharrem ayının ondokuzuncu günü, sadrazam olduktan sonra, H.1122 rebiülahırının onyedinci günü, görevinden alınarak, Midilli Adasına sürülüp, uzaklaştırılarak, H.1123'de adı geçen adada öldürülerek, kesilmiş başı saray-ı hümâyun önüne bırakıldıktan sonra, kendi hayratı olan, İstanbul'da Divanyolunda bulunan cami-i şerifin mezarlığına gömüldü ve cami-i şerifin mihrabı duvarının üstünde, aziz Kâbe duvarından bir parça kutsal taş uğur sayılarak ziyaret için konulup, üzerine rahmetlinin tesbiti bu beyit altından yapılmış kalem ile yazılmıştır.

* bu seng-i lâl kıymet rekîn pâk-ı kâbedir tahkîk *
* teberrük vechi üzere zeyb-i mihrâb eyledi paşa *

Ve kapısı üstünde olan Arabî tarih Kâmi Mehmed Efendinindir.

* kad kıl fi tarihi itmâma * ısnî hüdâ el mabed el camii *

1119. Ve karşısında Kaptan Piyale Büyük Hasan Paşa bir çeşme yaptırmıştır ki rahmetli Tevfik Efendi, bu tarihi beyiti söylemiştir.

* gelince âbı ateşine dedi tarihini tevfik *
* bu ayn-ı kıldı ecrafî sebilallah Hasan Paşa * 1190

H.1188-1189 senesi Muharrem-ül Haremi ortalarında, Tersane-i Amire sahilinde zindanla beraber macuna adı verilen direkler yapılıp, adı geçen sene rebiyülahırının yirmidördüncü günü bitirilmiş oldu. Hasan Paşanın idaresiyle yapılmıştır. Adı geçen Cami yeri cennet olan, Sultan Mahmut Han Gazi Hazretlerinin emirleriyle tamamen tamir edilip ve yenilenip, hümayun mahfeli de konulmuştur. Adı geçen cami iki katlı olduğundan, altında kaptanlara ait odalar vardır ve tersanenin padişah sarayı yönünde olan büyük macunalar ve gerisinde olan ambarlar, Küçük Hüseyin Paşa zamanında yapılmıştır. Ve Karaağaç Sarayına bitişik İbrahim Hanzade yalısı bahçesinden uzun ikibin zıra yer alınarak, yirmi oda şalupahaneler ve dört köşesine bekçi kuleleri, Hüseyin Paşa zamanında yapılıp, ortaya çıkarıldı.

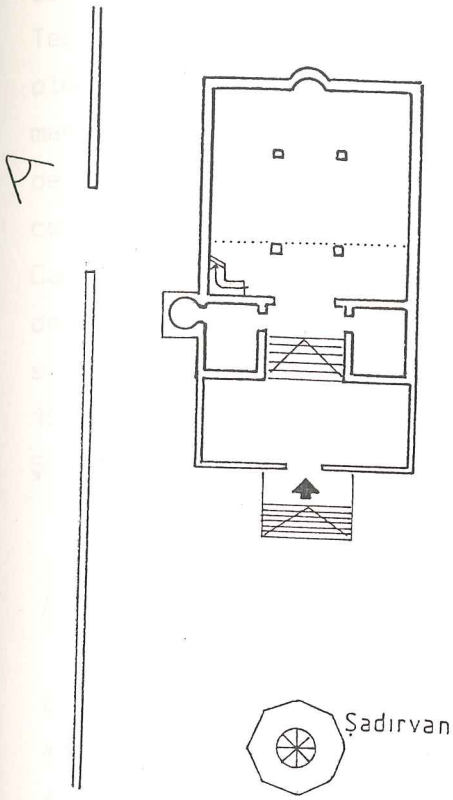

Plan 13

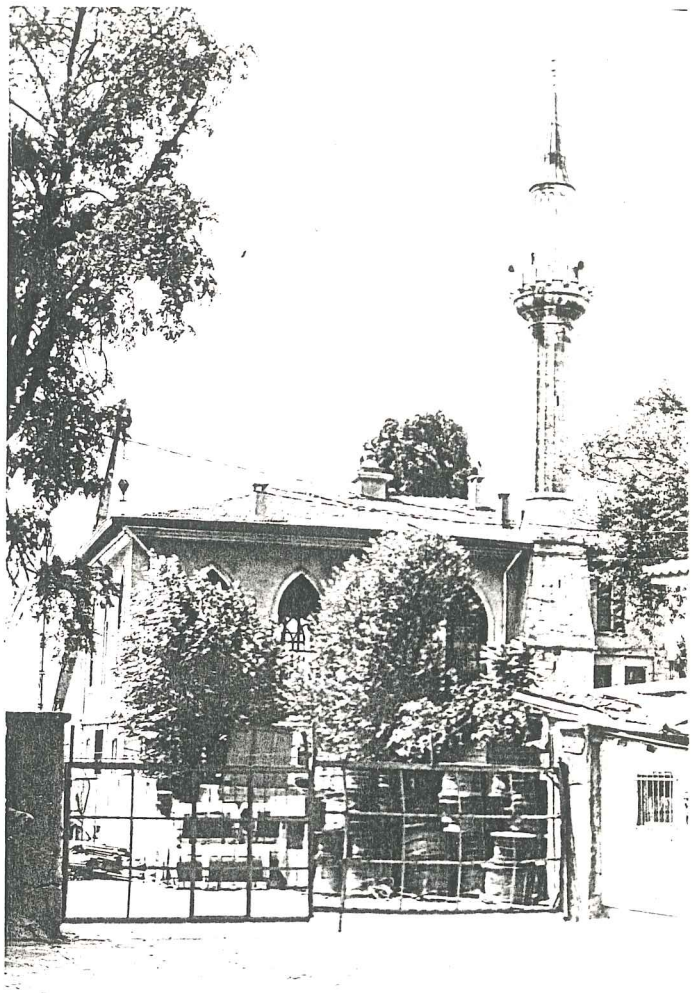

Fotoğraf 15

ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ - KIŞLA CAMİİ

Kasımpaşa'da, Cami-i Kebîr Mahallesi, eski Tersane-i Amire, bugün askeri bölge içinde yer alıyor. 1705 yılında, Çorlulu Ali Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bağımsız planlı bir cami olup, II.Sultan Mahmut zamanındaki tamirinde, XVII.Yüzyıl yapısı hüviyetini tamamen kaybetmiştir[76]. Tersanenin, Kasımpaşadan Gölcüğe naklinden sonra, bir müddet bakımsız kalan cami, Devlet Deniz Yolları İdaresi tarafından tamir edilmiş ve ibadete tekrar açılmıştır[77]. Cami, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 13) ahşap çatılı (kalas ve kirişlerle tutturulmuş) ve kesme taş minarelidir. (Fotoğraf 15). Camiye taş merdivenlerle girilir, bu merdivenler camekânlı ahşap bir pabuç-

luğa çıkar. Esas ibadet alanına da, buradan, geniş ahşap merdivenlerle ulaşılır. Solda, bir merdivenle kadınlar mahfiline çıkılır, Tersane içinde yapılmış bir camide bir kadınlar mahfiline ihtiyaç olmadığına göre, bu mahfilin, Hadikatü'l Cevamî'de adı geçen Hünkar mahfili olması gerekir[78]. Cami içindeki pencere kemerlerinin üzerinde, çatlaklar göze çarpmaktadır. Pencerelerin üst bölümleri renkli camlarla kaplıdır. Minber ve hünkâr mahfili ahşaptan yapılmıştır. Cami alt katında, meşrutalar var, bunlar temiz ve kullanılır durumdadır. Cami bugün ibadete açık ve bakımlıdır. Cami karşısında ahşap sütunlar üzerine oturtulmuş geniş bir saçak altında, 16 köşeli ve 16 musluklu bir şadırvan vardır. Üstü tunç bir kubbe ile örtülüdür. Şadırvan 1758 tarihlidir.

H. (2. 66/7) ÇUKURCUMA CAMİİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ AMİRE

bânisi eslâf-ı meşaih-i islâmiyeden molla fenarî hazretleridir ismi şerifleri mehmeddir cedleri şemseddin mehmed bin hamza hazretleri 751 saferülhayrında dünyaya vazıkadem buyurup devlet-i aliyyede ibtida şeyhülislâm ve müfti-i elânâm tayin olunmuşlardır 833 tarihinde hac-cı şerife teşrif edip 834 tarihinde bursada rahlet-i dar-ı bekâ buyurdular müstakimzade merhumun duhte elmeşaihinde beyân eylediği üzere cami-i mezbûrun bânisi muhiddin mehmed bin ali bin yusuf bâli ibn-i el fenarîdir valde-i muhteremeleri dahi ibn-i cezrînin mahdumları ebu-el hayrın kerimesidir 948 de şeyhülislâm kadri efendi inzivalarında şeyhülislâm olmuşdur ve saltanat-ı süleyman han kadîmde üç seneden ziyadece hizmet-i fütuğda olup 952 senesinde tekâvüd ihtiyar buyurduklarında makamlarına ebusuud mehmed efendi suud buyurmuşlardır 954 tarihinde vefat etmekle küçük emir ibrahim efendi türbe-i şerifin kurbünde medfundurlar ve bunların pederi alâaddin âli ibn-i yusuf bâli 900 senesi rumeli kazaskeri olup 903 senesinde vefat etmişdir ve büyük pederleri mezkûr yusuf bâli ibn-i el fenarî bursa kadısı iken 846 da vefat etmişdir bunların dahi pederi şemseddin mehmed bin hamzadır ve muhiddin efendinin pederinin emmileri ahmed paşadır ki divanyolunda valdè hamamı ittisâlinde mescidi vardır ve mevlâna-i mezbûr şemseddin mehmed bin hamzanın bir oğlu dahi mehmed şah-ı fenarîdir ki 925 senesi konstantaniyyeye kadı olup ve yine tarih-

i mezbûrda anadoluya nakil ve yine seneyi mezbûrede rumeline nakil ve 929 senesinde bilfiil kazasker olup yine sene-i mezbûrede dar-ü ukbaya azimet etmişdir
** gitdin ey şah efendi eyvah * 929*
vefatına tarih vâki olmuşdur

66/7 ÇUKURCUMA CAMİİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA.

Yaptıranı, geçmiş İslam şeyhlerinden, Molla Fenarî Hazretleridir. Adı Mehmet'tir. Dedeleri, Şemseddin Mehmed Bin Hamza Hazretleri H.751 senesi saferülhayrında dünyaya gelip, devlet kurumunda önce Şeyhülislâm ve müfti-i elânam olmuşlardır. H.833 tarihinde hacca gidip, H.834 tarihinde Bursada vefat etmişlerdir. Rahmetli Müstâkimzadenin Duhte el meşaihinde açıklandığı gibi, adı geçen caminin yaptıranı, El Fenari oğlu, Muhittin Mehmet Bin Ali Bin Yusuf'tur. Muhterem anneleri de, Cezri'nin oğlunun oğlu, Ebu el Hayr'ın kızıdır. H.948'de Şeyhülislâm Kadri Efendi inzivaya çekildiğinde, Şeyhülislâm olmuştur ve Süleyman Han saltanatında, üç seneden fazla üstün hizmette bulunup, H.952 senesinde emekli olduklarında, makamlarına Ebusuud Mehmet Efendi çıkmışlardır. H.954 tarihinde vefat ederek, Küçük Emir İbrahim Efendi türbe-i şerifinin yakınında gömülüdürler ve bunları babası Yusuf Bâli oğlu Alâaddin Ali, H.900 senesinde Rumeli Kazaskeri olup, H.903 senesinde vefat etmiştir ve büyük babaları adı geçmiş El Fenarî oğlu Yusuf Bâli, Bursa Kadısı iken H.846 senesinde vefat etmiştir. Bunların da babası Şemseddin Mehmet Bin Hamzadır ve Muhiddin Efendinin babasının amcaları Ahmet Paşadır ki, Divanyolunda, Valde Hamamı yakınında mescidi vardır ve adı geçen, Mevlana Şemseddin Mehmet Bin Hamzanın bir oğlu da, Mehmet Şah-ı Fenârîdir ki, H.925 senesinde İstanbul'a kadı olup ve yine adı geçen tarihte Anadolu'ya nakil ve yine adı geçen senede Rumeline nakil ve H.929 senesinde, gerçekten Kazasker olup, yine adı geçen senede vefat etmiştir.
* gitdin ey şah efendi eyvah * 929.
Ölümüne tarih olmuştur.

ÇUKURCUMA CAMİİ - MUHYİDDİN MOLLA FENARİ CAMİİ

Tophane'de, Boğazkesen Semtinde, Firuzağa Camiinin biraz aşağısında, Çukurcuma Sokağı ile, Çukurcuma Cami Sokağı köşesindedir. XVI.Yüzyılın ilk yarısında, Şeyhülislâm Muhiddin Mehmet Efendi tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır[79]. Kare planlı olan (Plan 14) caminin duvarları tuğla ve taştan olup, çeşitli devirlerde birçok değişikliklere uğramıştır[80]. Bugünkü cami, Mimar Sinan'ın eseri değildir. Mabed üzerinde, Sinan devrine ait hiçbir kitabe yoktur[81]. Ancak duvarlarından ufak bir kısmı ile, minaresinin küpü devrini belirtmektedir[82]. Bugün cami, betonarme, girişin iki tarafından merdivenlerle son cemaat bölümüne ulaşılabiliyor.(Plan 14) Son cemaat yeri ahşaptan yapılmış durumda. Ahşap çatılı, minaresi sıvalı, 1964 yılında çatısı bir onarım geçirmiştir[83]. Önceden caminin bitişiğinde bir sıbyan mektebi varken, bu mektep günümüze kadar gelememiştir[84]. Cami, bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 16)

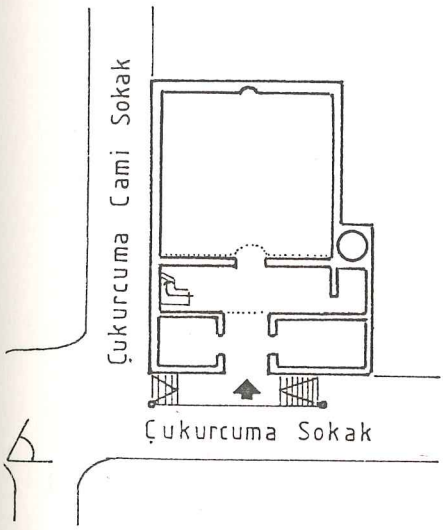

Plan 14

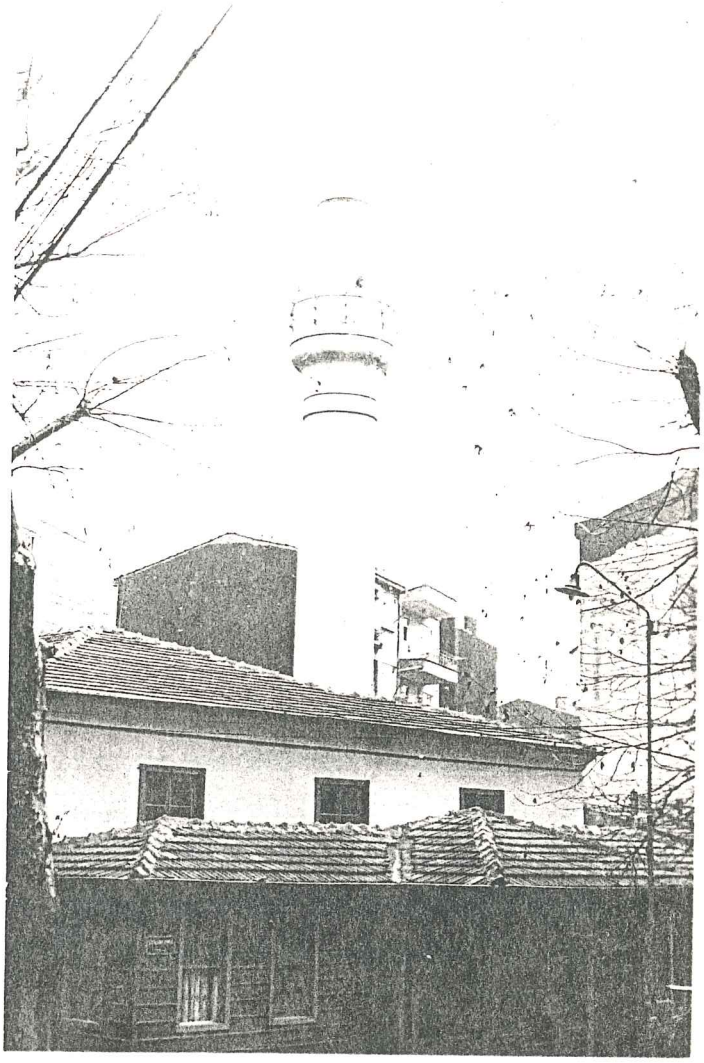

Fotoğraf 16

H. (2. 65/4) DEFTERDAR CAMİ-İ DERKURB-Ü CAMİ-İ NUSRET

bânisi ebu el fazıl mehmed efendidir ki eyüb karîbinde vâki meşhur köşk kurbünde olan çeşme sahibi idris bitlisînin oğludur kabri cami-i mezburun pişgâhında şahraha nazırdır seng-i mezarında tarihi vefatı mestur değildir lâkin ali mustafa efendi merhum (fazlı oldu) 971 lafzını tarih vefatıdır deyu beyan etmişdir mümaileyhin fazlı mahlâsıyla işârı olup pederi idris bitlisînin hişt-i behişt tarihini zeyl ve hüseyin ve atâ tefsirini tercüme ve esmaı enbiyayı cem ve ahlâkı muhsinî-yi ve zahire-i harzemşahı tercüme eylemişdir ve azil-i bazel kemalâ hafız şirazi divanına nazire demişdir mezbûr ebu el fazıl mehmed efendi zaman-ı sultan süleyman han-ı evvelde defterdar iken vefat eylemişdir mahallesi vardır

65/4 DEFTERDAR CAMİİ, NUSRET CAMİİ YAKININDA

Yaptıranı, Ebu el Fazıl Mehmet Efendidir ki, Eyüp yakınında bulunan, meşhur köşk yakınında olan, çeşme sahibi İdris Bitlîsi'nin oğludur. Mezarı, adı geçen caminin önünde, büyük caddeye bakar. Mezar taşında vefat tarihi yazılı değildir. Fakat, rahmetli Mustafa Efendi (fazlı oldu) yani H.971 ebced hesabıyla vefat tarihidir, diye açıklamıştır. Bu kişi, Fazlı adıyla tanınıp, babası İdris Bitlîsi'nin (çok lügat bilen âlim) tarihini ilave ve Hüseyin ve Atâ kitabını tercüme ve peygamber isimlerini toplayarak, güzel ahlâkı ve Zahire-i Harzemşahı tercüme etmiştir. Azil-i Bazel Kemalâ Hafız Şirazi divanına, benzetme demiştir. Adı geçen Ebu el Fazıl Mehmet Efendi, I.Sultan Süleyman Han zamanında, Defterdar iken vefat etmiştir. Mahallesi vardır.

DEFTERDAR CAMİİ - EBÜLFADIL CAMİİ

Cihangir'de, Defterdar Yokuşu, İtalyan Hastahanesi karşısında idi[85]. 1553 yılında, İdris Bitlisînin oğlu, Ebûl Fadıl Mehmet Efendi tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. 1912 yılında yanmış, 1916 yılında bina kalıntıları kaldırılırken, mezarlar da, Kılıç Ali Paşa Camii haziresine nakledilmiştir[86]. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 13/25) DİVANHANE MESCİDİ

bânisi halid-i aşiyan ebuelfetih sultan mehmed handır fielasıl divanhane ahir mahâlde olarak mescid-i mezbûrun etrafı hâli idi cennet mekân sultan süleyman han gazi zamanında hâla tersane-i âmire olan mahâl tertip olunub kaptan paşa olanlara dahi bir divan mahalli lazım olduğundan bu cami-i şerifin üç tarafını ihata ile bir saray-ı âli ve bir divanhane-i kebîr bina buyurmuşlardır cami-i şerifin mahfeli hümâyunu vardır ve divanhane pişgâhında istanbul'a nazır âli çeşme sultan ahmed han-ı evvelin binasıdır minberini hayreddin paşa vazeylemişdir ki ismi hızır ibni yakubdur mecmuu vezayifi tersane-i âmire icaretinden tayin olunmuşdur ibtida tersane-i âmirenin bânisi cennet mekân sultan selim han-ı kadim olup 922 senesi bina olmuşdur saray birkaç def'a tamir olunup lâkin devr-i selim han-ı sâlisde küçük hüseyin paşa küllî tamir edip hatta yukarıda olan piyale büyük hasan paşa konağı dahi olup bu âli harem saray bina olmuşdur ve paşa-i mezbûrun tersanede çok eser-i hayrı vardır ve zamanında bir havuz-u kebîr dahi ihdas olundu lâkin darağacı devri sultan abdulhamid hanîde hasan paşa zamanı ihdas olmuşdur ve hüseyin paşa vaktinde iki aded üç anbarlı kalyon dahi inşa olundu cennet mekân sultan mahmud han efendimiz hazretlerinin zamanı hümayunlarında dahi nice şeyler ihdas ve icad olunduğundan maadâ saray-ı mezbûrun binikiyüzotuzbeş senesi şevvali şerifinin evsatında tecdidine bedaa olunup sene-i atiyye ramazan-ı şerifi gûrresinde mükemmel olarak kapdan abdullah paşa mukim oldu lâkin cami-i şerifin binasına sonradan mübaşeret olunmağla 1237 de tekmil olup sene-i mezbûre rebiülevvelinin evvel cuması teşrifi hümâyun ile küşâd olundu vesair sefâyin künâ künden başka iki aded üç anbarlı dahi inşa olundu ve def'a bir havuz-u kebîr beyadil ile havuzların yanlarında birer kasr-ı hümâyun dahi bina olundu 1238 senesi zilkadesinin beşinci günü bikazaallah teâli vuku bulan harik ile tersanenin dahi bazı mahalleri muhterik oldu yangından tersane nazırı bulunan ata efendi marifetiyle tecdid ve tanzim olundu bu harikde donanmadan bir firkateyn dahi muhterik olmuşdur

13/25 DİVANHANE MESCİDİ

Yaptıranı, ebedi fetih babası Sultan Mehmet Han'dır. Esasında divanhane arka tarafta olup, adı geçen mescidin etrafı boş idi. Yeri cennet olan, Sultan Süleyman Han Gazi zamanında hâlâ tersanenin idare bölümü olan yer yapılıp, Kaptan Paşa olanlara da bir toplantı yeri gerektiğinden, bu cami-i şerifin üç tarafını kaplayacak şekilde, büyük bir saray ve bir büyük divanhane yapılmıştır. Caminin padişah mahfeli vardır ve divanhane önünde, İstanbul'a bakan büyük çeşme, I.Sultan Ahmet Han'ın binasıdır. Minberini Hayrettin Paşa koydurmuştur ki, ismi Yakup oğlu Hızır'dır. Tersanede çalışanların hepsinin gelirleri buradan karşılanmaktadır. İlk önce tersane idare binasının yaptıranı, yeri cennet olan Sultan Selim Han olup, H.922 senesinde yapılmıştır. Saray, birkaç defa tamir edilip, III.Sultan Selim Han zamanında, Küçük Hüseyin Paşa, bütün külliyeyi tamir edip, hatta yukarıda olan Piyale Büyük Hasan Paşa Konağı da bunlara dahil edilip bu büyük harem, Saray olarak yapılmıştır. Adı geçen paşanın tersanede, çok hayır eserleri vardır ve zamanında büyük bir havuz da yapıldı. Fakat darağacı devri, I.Sultan Abdülhamit Han zamanında Hasan Paşa tarafından yapılmıştır ve Hüseyin Paşa zamanında iki tane, üç ambarlı gemi yapıldı. Yeri cennet olan, Sultan Mahmut Han Efendimiz Hazretlerinin padişahlığı zamanında, daha pek çok şeyler yapıldığından başka, adı geçen sarayın, H.1235 senesi Şevval ayının ortasında yenilenmesine başlanmış olup, gelecek sene ramazan ayının başında, mükemmel olarak, Kaptan Abdullah Paşa orada yerleşti. Fakat caminin yapımına sonradan başlanmakla H.1237'de tamamlanıp, adı geçen sene Rebiyülevvelinin ilk cuması padişahın gelmesi ile açılış töreni yapıldı ve diğer gemilerden başka, iki tane üç ambarlı gemi de yapıldı ve tekrar büyük bir havuz ile, havuzların yanlarında, birer padişah sarayı yapıldı. H.1238 senesi Zilkade ayının beşinci günü, Allah tarafından meydana gelen bir yangın ile tersanenin de bazı yerleri yandı. Yangından sonra, tersane yöneticisi olan Ata Efendi vasıtasıyla yenilenip, düzenlendi. Bu yangında, donanmadan bir firkateyn de yanmıştır.

DİVANHANE MESCİDİ

Kasımpaşa'da, bugün Deniz Kuvvetlerinin Tersanesi ve Kuzey Deniz Saha Komutanlığının bulunduğu alanda idi[87]. XV. Yüzyılın ikinci yarısında, Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Yapıldığı zaman, mescidin etrafı boş idi. Önce Yavuz Sultan Selim zamanında, Kasımpaşa Tersanesi kuruldu. Kanuni Sultan Süleyman da, bu mescidin bulunduğu yerde, kaptan paşalara ait büyük bir saray ve bir divanhâne yaptırdı, bu saray ve divanhane mescidin üç yanını sardı ve mescide ondan sonradır ki, Divanhane Mescidi denildi[88]. Mescidin hümâyun mahfili vardır, minberini Barbaros Hayreddin Paşa koydurmuştur. 1821 yılında, yeniden yapılarak, ibadete açıldı. Aynı yılın sonlarında yanan mescit tekrar yapıldı[89]. Kasımpaşa'daki Divanhane mescidinin son senelerde yok edildiği kaydedilmiştir[90]. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 12/19) DİZDAR MESCİDİ

bânisi dizdar ahmed beydir merkadî namâlumdur hizmetleri bâ'berat alişandır lakin cümlesi hasbidir vezaifi yokdur mahallesi dahi yok dur

12/19 DİZDAR MESCİDİ

Yaptıranı, Dizdar Ahmet Bey'dir. Mezarı bilinmemektedir. Hizmetleri berat ile şereflendirilmiştir. Fakat hepsi karşılıksızdır. Vazifeleri yoktur. Mahallesi bile yoktur.

DİZDAR MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Hacı Hüsrev Sokakta idi[91]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Dizdar Ahmet Bey'dir. Yerinde yapılan incelemede, mescidin mevcut olmadığı saptanmıştır.

H. (2. 88/38) DOLMABAHÇE MESCİDİ

bânisi çakır dede nam-ı sahib-ü hayr olup kabri dahi andadır mescid-i mezbûrun binası ibtidâdan tahdâni olup mürûr-u zaman ile harab olmağla devr-i sultan ahmed han-ı sâlisde tersane emini olan maktûl hüseyin ağa fevkâni olarak bina ve minber vazı ile dahi ihyâ etmişdir ağa-i mümaileyh badüzzaman magosa'da maktûlen vefat edip sermaktuu edirnededir devlete gelip sırık meydanında defnolunmuşdur 1127 dülgerzade-i beşiktâşi hoca mustafa rızaeddin efendi merhumun halifesinden zemanesinin hoca asarı kasımpaşada vâki cami-i kebîrin cuma vaizi olan şeyh mustafa efendi mescid-i mezbûrun tahtında bir tevhidhane bina edip cuma geceleri ve salı günleri ba'delzahr usûl-ü halvetiye ve tarikât-ı aliyye-i nakşîbendiye üzere zikr-i tevhid itmekte iken senesinde vefat etmişdir ve ittisâlinde bâki sebil ve çeşme sipahiyân ağalığından mazûl hacı mehmed emin ağa ibn-i elhac hüseyin ağanın eser-i hayrıdır karîbinde sahilhanesi dahi vardır ve mezbûr çeşme ve sebilin tarihi budur

* sem'i fahr-ı mevcudâd-ı emin ağa-yı alişân *
* sipâh ağası iken etdi bir böyle eser-i peydâ *
* tamam oldukda kadr-i teşnegâne dedi tarîhin *
* sebil ve çeşmeden abu-hayat efza içün sıhha * 1154

sâlif-ül zikr sahib-ül hayır emin ağanın vefatı 1156 da vuku bulup sebil-i mezkûr dahilinde defnolunmuşdur ve merhum-u mezbûrun mahdum-u sânileri hüseyin ağa ricâl-i devlet-i âliyyeden olup mükerreren tersane emaneti ve vezir kethüdâlığı menasıb-ı celileleriyle kemayâb olmuşdur mehmed emin oğlu namıyle şehir-i tekir imiş pederi hayratına munzam olmak üzere ittisâlinde bir mektep ve bir tâk hamam ve sebil mezbûrda yekpâre bir mermerden şadırvan bina etmişdir hitâm-ı amel 1181 tarihinde bu dahi vefat etmekle pederi hayrı ile kendi hayrı beyninde olan mezaristanda medfundur mahallesi vardır

dolmabahçe denmekle meşhur mahâl 1023 receb-i şerifinde sultan ahmed han-ı evvel hazretlerinin emr-i hümâyunları üzere doldurulmuşdur sebebi bu vech ile mervîdir ki beher sene donanma çıkdıkda kapdan paşalar ol mahâlde birkaç gün ikâmet etdikleri ve alelhusus ziyafet-i resmiyelerini orada icra eylemiş oldukları cihetle bu körfezin dolması münasip görülerek dörd defa kapdan ve iki defa sahib-ül mühür olan halil paşanın defa-i saniye kaptanlığında tecemmü ameli ile körfez kurbünde olan dal bahre

ilkâ ve beşiktaş ile karabâli bahçeleri mabeyni doldurulup hadaik-i sultaniyeden kılındı mezbûr halil paşanın tercüme-i hali hüdaî mahmud efendinin tekyesi zikrinde beyân olunur inşallahu teâlî cennet mekân sultan abdülhamid han hazretlerinin hayrat-ı seniyelerinden olan dolmabahçe iskelesi karîbinde şahraha nazır bahçe köşesindeki çeşme padişahül müşarüleyhin şehzade-i ekberi merhum sultan mehmed hazretlerinin valide-i macideleri hümâşah kadın hazretlerinin binagerdesidir karîbinde mahzen bâlâsında sofa dahi bina olunmuşdur karabâli bostancılarının bölükbaşısı olanlar çeşme-i mezkûrun tasını avihete kalmak ve teknesir tathir etmek gibi hidmetlere tayin olunup mukâbilinde kendilerine vakf-ı hümâyundan yevmiye onbeş akçe vazife tayin olunmuşdur emin-i bina tayin olunan şehir emini elhac hafız mustafa efendi evkâf-ı şahaneye dahi emin-i bina nasbolunmuş idi çeşme-i mezbûre (ve sekâhüm rebhim serâba tahvirâ) 1193 ayet-i kerimesi tarih vâki olmuşdur tophaneden dolmabahçeye varıncaya dek zikrolunan cevâmî ve mesacid otuzsekiz aded olup bunlardan yirmisekiz mahalleli maadası mahallesizdir ve onsekizinde salâd-ı cuma edâ olunur ve yirmisi minbersizdir bundan sonra beşiktaş ve civarında olan cevâmî ve mesacidin tahrirîne şüruğ olundu

88/38 DOLMABAHÇE MESCİDİ

Yaptıranı, Çakır Dede isimli hayır sahibi olup, mezarı da oradadır. Adı geçen mescidin binası önceden tek katlı olup, geçen zaman ile harab olmakla, III.Sultan Ahmet Han devrinde tersane reisi olan, katledilen Hüseyin Ağa iki katlı olarak yaptırmış ve minber koydurarak canlandırmıştır. Adı geçen ağa daha sonra, Magosa'da vurularak öldürülmüş, kesilmiş başı Edirnede'dir. Devlete getirilip, Sırık Meydanında gömülmüştür. H.1127 Dülgerzade-i Beşiktaşî Hoca Mustafa Rızaeddin Efendi rahmetlinin, yerine geçenlerden zamanının hocası Kasımpaşa'da bulunan büyük caminin cuma vaizi olan Şeyh Mustafa Efendi adı geçen mescidin altında, bir semaî ayininin yapıldığı yer inşa edip, Cuma geceleri ve salı günleri Halvetiye ve Nakşibendiye tarikatlerinin usulune uygun, arka arkaya, Allah adını anarken senesinde vefat etmiştir ve yakınında kalan sebil ve çeşme, Hacı Hüseyin Ağanın oğlu

Sipahiyan Ağalığından çıkarılmış Hacı Mehmet Emin Ağanın hayır eseridir. Yakınında yalısı da vardır ve adı geçen çeşme ile sebilin tarihi budur.

* sem'i fahr-ı mevcudâd-ı emin ağa-yı alişân *
* sipâh ağası iken etdi bir böyle eser-i peydâ *
* tamam oldukda kadr-i teşnegâne dedi tarîhin *
* sebil ve çeşmeden abu-hayat efza içün sıhha * 1154

Bildirilen hayır sahibi Emin Ağanın vefatı, H.1156'da meydana gelip, adı geçmiş sebil içinde gömülmüştür ve adı geçen rahmetlinin ikinci oğulları Hüseyin Ağa, yüksek devlet ileri gelenlerinden olup, tekrar tekrar Tersane Eminlikleri ve Vezir kethüdalığı yüksek rütbeleriyle şereflendirilmiştir. Mehmet Emin oğlu adıyla ünlü imiş. Babası hayratına ek olarak, yakınında bir okul ve bir kubbeli hamam ve adı geçen sebilde, tek parça bir mermerden şadırvan yaptırmıştır. İşin sonunda H.1181 tarihinde, bu da vefat etmekle, pederi hayratları arasında olan mezarlıkta gömülüdür. Mahallesi vardır. Dolmabahçe denilmekle ünlü yer, H.1023 receb-i şerifinde, önceki Sultan Ahmet Han Hazretlerinin emirleri üzerine doldurulmuştur. Sebebi bu vesileyle rivayet olunur ki, her sene donanma çıktığında, kaptan paşalar o yerde birkaç gün kaldıkları ve özellikle resmi ziyafetlerini orada yapmış oldukları sebeple, bu körfezin dolması uygun görülerek, dört defa kaptan ve iki defa sadrazam olan Halil Paşanın ikinci defa kaptanlığında, toplanma amacı ile körfez yakınında olan dal denize bırakılarak ve Beşiktaş ile Karabâli bahçeleri arası doldurulup, sultan bahçelerine dahil edildi. Adı geçen Ali Paşanın biyografisi Hüdâi Mahumt Efendi Tekkesi kaydında açıklanmıştır. İnşallahu teâli. Yeri cennet olan Sultan Abdülhamit Han Hazretlerinin yüce hayratlarından olan Dolmabahçe iskelesi yakınında, ana yola bakan bahçe köşesindeki çeşme, adı geçen padişahın en büyük oğlu, rahmetli Şehzade Sultan Mehmet Hazretlerinin şanlı, anneleri Hümâşah Kadın Hazretlerinin yaptırdığı bir yapıdır. Yakınında mahzen yukarısında sofa da yapılmıştır. Karabâli bostancılarının bölükbaşısı olanlar, adı geçmiş çeşmenin tasını asıl kalmak ve

teknesini temizlemek gibi hizmetlerle görevlendirilip, karşılığında kendilerine padişah vakfından günlük onbeş akçe verilmesi kararlaştırılmıştır. Bina reisi tayin edilen kasaba yöneticisi, Hacı Hafız Mustafa Efendi, padişaha ait vakıflara da bina reisi tayin edilmiş idi. Adı geçen çeşme (ve sekâhüm rebhim serâba tahvirâ) H.1193 ayet-i kerimesi tarih düşülmüştür. Tophaneden, Dolmabahçeye varıncaya kadar, kaydelilen cami ve mescitler otuzsekiz tane olup, bunlardan yirmisekizi mahalleli, kalanı mahallesizdir ve onsekizinde cuma namazı kılınır ve yirmisi minbersizdir. Bundan sonra Beşiktaş ve civarında olan cami ve mescidlerin yazılmasına başlandı.

DOLMABAHÇE MESCİDİ

Dolmabahçe Camiinin karşısında, Sipahiler Ağası Mehmet Emin Ağa sebil ve haziresi civarındaydı[92]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Çakır Dede isimli bir hayırseverdir[93]. Mescit, önceleri zeminden aşağıda idi. Zamanla harab olunca, Sultan III.Ahmet devrinde Tersane Emini olan maktul Hüseyin Ağa tarafında iki katlı olarak yenilendi[94]. 1715 yılında, Kasımpaşa'daki Camii Kebirin cuma vaizi olan, Şeyh Mustafa Efendi, iki katlı olan Dolmabahçe mescidinin altını bir tevhidhane yapmıştır[95]. Mescit 1958'de yıktırılmıştır. Mescidin yanında bulunan, Sipahiler Ağası Mehmet Emin Ağa'nın sebili, çeşmesi ve haziresi ise, yol genişletilirken geriye çekilmiş ve şimdiki yerlerine restore edilerek, monte edilmişlerdir[96].

H. (2. 67/8) EKMEKÇİBAŞI MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE

bânisi ali ağadır ki kendi dahi anda medfundur mahallesi vardır

67/8 EKMEKÇİBAŞI MESCİDİ, TOPHANE YAKININDA

Yaptıranı Ali Ağadır ki kendisi de orada gömülüdür. Mahallesi vardır.

EKMEKÇİBAŞI MESCİDİ

Tophane'de, Firuzağa Mahallesi, Ekmekçibaşı Çıkmazı sokak ile, Ekmekçibaşı Sokağının kesiştiği köşede idi. XV.Yüzyılda, Ali Ağa tarafından yaptırılmıştır[97]. Dört kargir duvar üzerine, kiremitli, ahşap çatı örtülü bir bina iken, yıkılmış, bir mihrap duvarı ile, taş duvarla çevrili haziresi kalmıştır[98]. Bugün, Ekmekçibaşı Mescidinin yeri ve sadece mihrabı ayaktadır. (Fotoğraf 17) Mihrabın arkasında, Ekmekçibaşı Çıkmazı Sokağı köşesinde, Ekmekçibaşısı Ali Ağanın 1485 tarihli türbesi bulunmaktadır. (Plan 15) Mescit, bugün yokolmak üzeredir.

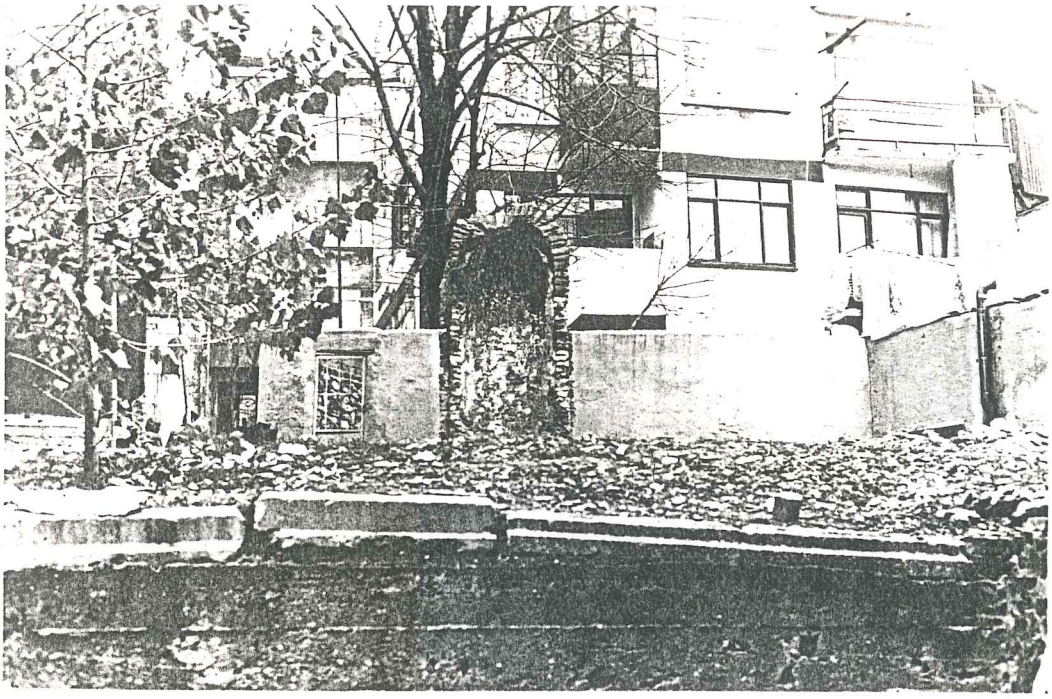

Fotoğraf 17

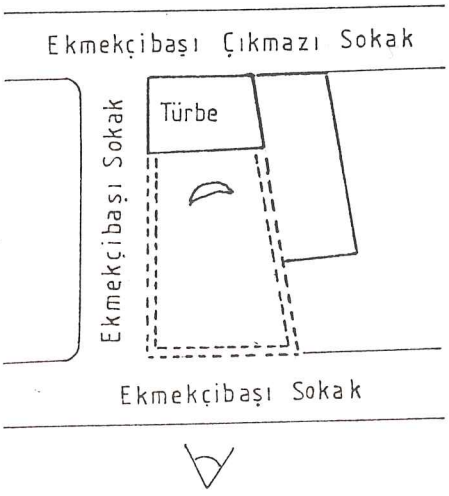

Plan 15

H. (2. 35/6) EMEKYEMEZ MESCİDİ

bânisi hüsameddin efendidir kendi dahi anda medfundur seng-i mezarında tarihi raksi budur 999 mahallesi vardır

35/6 EMEKYEMEZ MESCİDİ

Yaptıranı Hüsameddin Efendidir. Kendisi de orada gömülüdür. Mezar taşına kazılı tarih 999'dur. Mahallesi vardır.

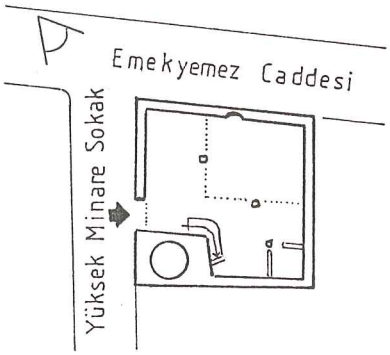

Plan 16

Fotoğraf 18

EMEKYEMEZ MESCİDİ - EMEKYEMEZ CAMİİ

Galata'da, Emekyemez Mahallesi, Emekyemez Caddesi ile Yüksek Minare Sokağının kesiştiği köşededir. XVI.Yüzyılda Hüsameddin Efendi tarafından yaptırılmıştır[99]. Mescit 1884 yılında yenilenmiştir[100]. Mescit bugün kullanılır durumdadır. Dörtgen planlıdır.(Plan 16) Son cemaat yeri yoktur. Çatısı ve minberi ahşap, mihrabı mermerdendir. Kadınlar mahfiline ve minareye, girişteki beton pabuçluktan çıkılmaktadır. Minare eski malzemesi ile yeniden yapılmıştır. Şerefe altındaki konsol taşları ilgi çekicidir. (Fotoğraf 18) Mescit, bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 7/7) EMİN BEY CAMİİ

bânisi baş hasan efendidir tersane emini olmuşdur binasının tarihi rakamisî budur 984 kabri namâlumdur mektebi dahi vardır ki mahallesi vardır

7/7 EMİN BEY CAMİİ

Yaptıranı, Baş Hasan Efendi'dir. Tersane reisi olmuştur. Binasının rakamla yazılmış tarihi budur. 984. Mezarı bilinmemektedir. Mektebi bile vardır ki, mahallesi vardır.

EMİN BEY CAMİİ - BEYOĞLU EMİN CAMİİ - GAZİ HASAN PAŞA CAMİİ

Kasımpaşa'da, Kalyoncu Kulluğu Mahallesi, Samancı Ferhat Caddesi üzerinde yer alıyor. 1576 yılında, Tersane Emini Baş Hasan Efendi tarafından yaptırılmıştır [101]. Tahsin Öz, İstanbul Camileri adlı kitabının, II.Cildinin, 22. sayfasında, caminin yapımından sonra, harap olduğunda, Gazi Hasan Paşa Vakfı tarafından canlandırıldığını, hatta bu yüzden bu isimle de tanındığını belirterek, kargir duvarlı, ahşap çatılı ve tuğla minareli oluşundan sözediyor. Hadikatü'l Cevaminin, bu mabedin ikinci bânisi olarak, Gazi Hasan Paşanın adını kaydetmemesi gariptir[102]. Caminin asıl banisi, kabrinin nerede olduğu bilinmeyen bir Emin Bey'dir[103].

Cami, dikdörtgen planlı (Plan 17), betonarme çatılıdır. Yukarı kata çıkışlar, betonarme olarak yeniden düzenlenmiştir. Cami beden duvarları eskidir. Minare tuğladan ve kurşun külâhlıdır. (Fotoğraf 19) Minare girişi dışarıdandır. Cami bitişiğinde bir okul vardır ki, hâlâ Kuran Kursu olarak hizmet görmektedir. (Plan 17) Aynı sokakta, Kıblelizade Mehmet Bey tarafından yaptırılan bir çeşme vardır[104]. (Plan 17) Cami, bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

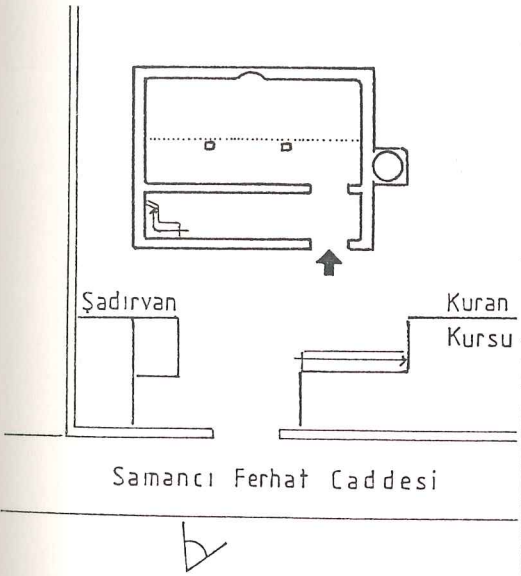

Plan 17

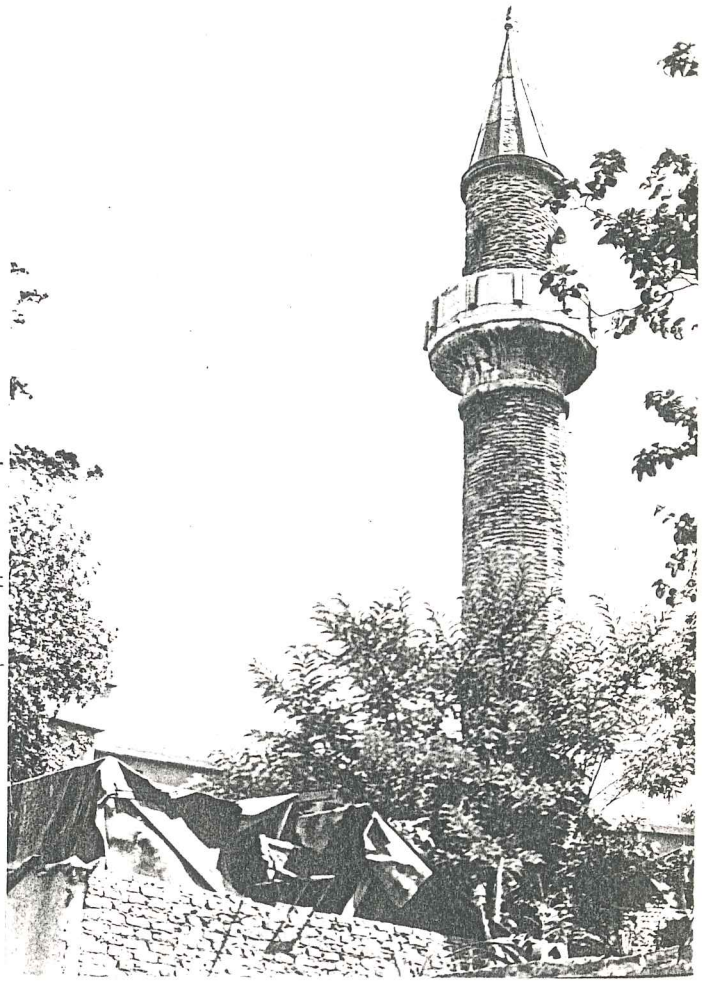

Fotoğraf 19

H. (2. 81/30) EMİR İMAM MESCİDİ DERKURB-Ü MAHAL MEZBÛR

bânisi seyid vehbi efendidir kabri nâmalûmdur mahallesi vardır

81/30 EMİR İMAM MESCİDİ, ADI GEÇEN YER YAKININDA.

Yaptıranı, Seyid Vehbi Efendi'dir. Mezarı bilinmemektedir. Mahallesi vardır.

EMİR İMAM MESCİDİ

Fındıklı yakınlarındadır[105]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Seyid Vehbi Efendi tarafından yaptırılmıştır[106]. Kitabesine göre, Behram Ağa tarafından 1881 yılında yenilenmiştir[107]. Bugün bu mescidin izine rastlanamamıştır.

H. (2. 39/5) ESKİ YAĞKAPANI CAMİİ

fevkânidir bânisi sadrıazam makbul ibrahim paşadır ki silsilei nesebi kostantaniyyenin ibtida bânisi olan yanko bin madyane vasıl olur bundan başka selânikde ayasofya denmekle maruf cami ile kavalada ve hazergradda camileri ve imaretleri vesair hayratları vardır onüç sahibi mühür olup 942 senesi ramazanı şerifinin leylei kadrinde katlolunmuşdur kabri tersane ardında canfeza zaviyesi denmekle maruf mahalde müstakil sofa üzerinde medfundur ki badezzaman sadrıazam nasuh paşa dahi 1023 senesi ramazanında katlolundukda yanına defnolundu mahallesi yokdur

39/5 ESKİ YAĞ KAPANI CAMİİ

İki katlıdır. Yaptıranı, Sadrazam Makbul İbrahim Paşa'dır. Kökü İstanbul'un ilk önce yapanı olan Madyane oğlu Yanko'ya ulaşır. Bundan başka Selânikde Ayasofya denilen tanınmış cami ile Kavala ve Hazergratta camileri ve imaretleri ve diğer hayratları vardır. Onüç kere sadrazam olup, 942 senesinin ramazanı şerifinde kadir gecesi katledilmiştir. Mezarı ter-

sane arkasında Canfeza Zaviyesi diye tanınan yerde bağımsız sofa üzerinde gömülüdür ki, daha sonra Sadrazam Nasuh Paşa'da 1023 senesi ramazanında katledildikten sonra yanına gömülmüştür. Mahallesi yoktur.

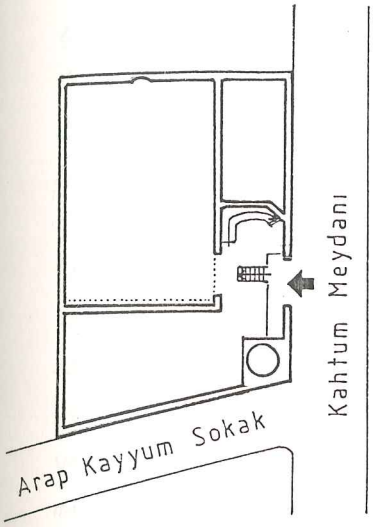

Plan 18

Fotoğraf 20

ESKİ YAĞKAPANI CAMİİ - İBRAHİM PAŞA CAMİİ - MAKBUL İBRAHİM PAŞA CAMİİ

Galata'da, Arap Camii Mahallesi, Arap Kayyum Sokağı ile, Kahtum Meydanı köşesinde yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Kanuni Devri Sadrazamı Makbul Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır[108]. Cami Sultan II.Mahmut Devrinde, yenilenmişsede, yandığından, 1913 yılında, altında dükkanlar olmak üzere, iki katlı, kargir duvarlı, ahşap çatılı olarak yeniden yapılmıştır[109]. Bugün cami, üç katlı, dörtgen planlı (Plan 18), ahşap çatılı, küçük minarelidir. Zemin katta dükkanlar yer almakta, ilk kat ibadet alanı, ikinci kad da kadınlar mahfili olarak kullanılmaktadır[110]. Bugün cami, ibadete açıktır, fakat bakımlı olduğu söylenemez. (Fotoğraf 20)

H. (2. 6/5) EYHEM MESCİDİ

bânisi şemseddin ahmed efendi ibn-i yusuf yeğenidir amasya ve bursa ve gelibolu kazalarında istihdam olunmuşdur sonra mefluç olundukda tekâvud olup ba'dehû 941 senesinde vefat etmişdir vefatına şeyh laffeti tarih vâki olmuşdur ve merkâdi dahi andadır minberini kamer hatun vazeylemişdir mezbûre kamer hatun binti sinan 988 tarihinde vefat edip beşiktaşta vâki mevlevihâne mukabilinde şahraha nazır mektebinde medfunedir bâni-i mezbûrun oğlu mehmed şah riyazî edirnede müderris iken pederinden bir sene sonra vefat etmişdir ve bu mescidin kurbünde olan hamam bu vakfın musakkafatındandır ve bu hamamın külhânında medfun sefer dede kasımpaşada zaviyesinde medfun olan hüsamettin aşkî denmekle meşhur şeyh hasan efendinin dervişlerinden olup sebeb-i mefti bu veche nakil olunur ki şeyh hüsamettin hazretleri bir gece misafirlerine badil ikram yatak vakti oldukda mahallin müzayakasından naşi sefer dede bina yatak mahalli kendi olsun diye sual ederek şeyhi azad eyledikde "sen var külhânında yat" deyu nutuk buyurup dede dahi kurbünde olan bu hamamın külhânına gelip yatıp bir daha kalkmamışdır dede-i mezbûr o halde defin olunup hâlâ ziyaretgâhdır mahallesi vardır

6/5 EYHEM MESCİDİ

Yaptıranı, Şemsettin Ahmet Efendi, Yusuf'un oğlunun yeğenidir. Amasya, Bursa ve Gelibolu kazalarında çalıştırılmıştır. Sonra, felç olduğunda, emekli olup, bundan sonra H.941 senesinde vefat etmiştir. Ölümüne, Şeyh Laffeti tarih düşürmüştür. Ve mezarı da oradadır. Minberini Kamer Hatun koydurmuştur. Adı geçen, Sinan kızı Kamer Hatun, H.988'de vefat edip, Beşiktaşta bulunan mevlevihane karşısında, caddeye bakan mektebinde gömülüdür. Adı geçen yaptıranın oğlu, Mehmet Şah Riyazi, Edirne'de medrese hocası iken, babasından bir sene sonra vefat etmiştir. Ve bu mescidin yakınında olan hamam, bu vakfın külliyesine dahildir ve bu hamamın külhanında gömülü Sefer Dede, Kasımpaşa'da zaviyesinde gömülü olan, Hüsamettin Aşkî denmekle meşhur, Şeyh Hasan Efendinin dervişlerinden olup, ölüm sebebi şöyle anlatılır. Şeyh Hüsamettin Hazretleri, bir gece

misafirlerine ikramdan sonra, yatma zamanı geldiğinde, yatacak yeri dar olduğundan, Şeyh Sefer Dede'ye espri yaparak, yatacak yerine bul, " sen git külhânda yat " demiş. Dede de yakında olan hamamın külhanına yatmış, bir daha kalkmamıştır. Adı geçen dede, oraya gömülmüştür, hâlâ ziyaret yeridir. Mahallesi vardır.

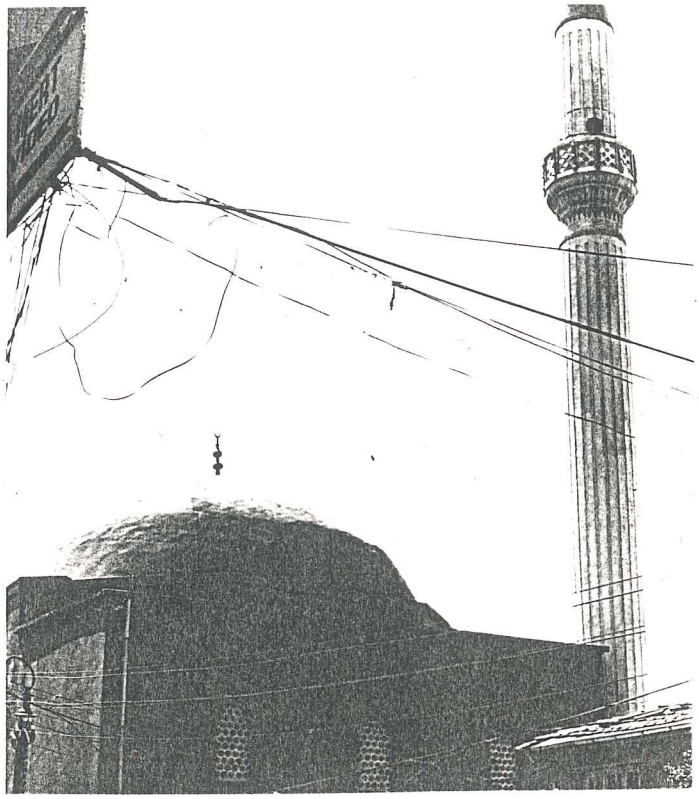

Fotoğraf 21

EYHEM MESCİDİ - EYYÜHÜM MESCİDİ - EYYÜHÜM AHMED EFENDİ CAMİİ

Kasımpaşa'da, Dolapdere'ye çıkan ana cadde üzerinde, Ahmet Efendi Camii sokağındadır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber, yaptıranı 1534 yılında öldüğüne göre, mescidin de XVI.Yüzyılın ilk yarısında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Amasya, Bursa ve Gelibolu kadılıklarında bulunan, Yusuf Yeganioğlu, Şemseddin Ahmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. Mescit, zamanla harab olmuş, yıkılmış (ki Tahsin Öz, İstanbul Camileri adlı kitabının, II.Cildinin, 23. sayfasında, mescidin temel kalıntılarının olduğundan sözediyor.) ve temel kalıntıları mevcut iken, 1970 yıllarında halkın yardımlarıyla yeniden yapılarak ibadete açılmıştır. Bugünkü hali ile, kare planlı, kubbeli, yepyeni bir mabettir. Sağ tarafında, tek şerefeli bir minaresi vardır.(Fotoğraf 21)

H. (2. 82/32) FINDIKLI CAMİİ

bânisi molla çelebidir anadolu kazaskerliğinde mazûldür ismi mehmeddir şöhreti mehmed vusûlidir müsahebeyi hazret-i sultan murad han sâlis hubî ayşe hatunu tezviç etmekle hubî mollası ünvanıyle dahi şöhret bulmuşdu mevlâna-i mezbûr kütahya kadısı iken 974 cemâziyülevvelisinde muallimzade ahmed efendi yerine bursa hükümetine nail ve sene-i mezbûre zilhiccesinde hasan beyzade yerine istanbul kadısı olmuş iken 976 senesi receb-i şerifinde selefine halef olmuş ve iki seneye karîb anadolu sadrında olup ba'delazil yerine şeyhî efendi nasbolunmuşdur 982 zilkâdesinde mazûl olup yerine defa-i sâniye olarak selefi hasan beyzade mevsûl oldu 988 senesinde gavsî efendinin def'ai saniyesi azlinde def'ai sâlise olarak kaza-i istanbula penâhde olup yine sene-i mezbûrede mazûl olmağla zekeriya efendi yerine mefsul olmuşdur ve 995 cemaziyülevvelisinde sinanzade ali efendi yerine mefsul olmuşdur ve 995 cemaziyülevvelisinde sinanzade ali efendi yerine def'ai râbiye olarak hükümet-i konstantaniyye ile şerefyâb olup 988 receb-i şerifinin onbirinde terk-i âlem-i fâni eyledikde ebu eyüb ensârî radiyâne elbârîde vâki debbağhane mukabilinde mahâl-li mahsusede defnolunmuşdur kurbünde müstâkil zaviyesi vardır ve zevcesi hubî ayşe hatun dahi karîbinde vâki türbe-i mahsusede medfundur ve bunun fevtinden sonra mansıb-ı def'ai saniye olarak sinanzade ale efendiye erzânı görüldü mümaileyh sinan efendinin nasb-ı şerifi cami-i hacı bayram-ı veli hazretlerine vasıldır ve sultan mehmed han-ı râbi hazretlerinin eyyâm-ı saltanatlarında üç defa sadr-ı rûm olan mecmua-i fetvâ sahibi kadri efendi ibn-i sinaneddin yusuf bin şeyh mehmed efendinin damadıdır ve üç def'a müfti-i elânam olan dürri efendizade mustafa efendi hazretleri bu kadri efendinin kerimezadesidir ve mümaileyh mustafa efendi dahi şeyhülislâm-ı esbâk paşmakçızade seyid abdullah efendinin damadıdır ve molla çelebi merhumun pederi kapucubaşılardan abdullah ağadır konstantaniyye kazası bâb-ı muhasırlarına mecuze ve ferace giyme ibtida bunların rey'i ile vücud bulmuşdur sırac ve hac ve lemad nam kitapların tercümelerine muaffak olmuşlardır ve sabık-el zikr molla çelebi mehmed efendi mîrim köşesi denmekle şehir idi 945 tarihinde mülâzım ve ba'dehû bursada ve sonra istanbulda kırk akçe ile ibrahim paşa medresesine müderris olup ba'dehû sultan selim han-ı sâni hazretlerinin şehzadelikleri evvelinde konya ve kütahyada eyaletde iken

bunları kaza hizmetinde istihdâm eylemiş ve taht-ı saltanata cülûsların dan sonra mümaileyh bursa kadısı ba'dehû istanbul ile tekrîm olunmuşdur ve vusûlî mahlasıyle eş'arları dahi vardır bu beyitler merhumun eş'arından numunedir

* tigun alsa beni öldürmeye cânân eline *
* hat-dı cânımdır ama bulaşur kan eline *
* dest-i zülfün ki geçen kabz ide hal-i rehinî *
* sanırım aldı yine köyünü çulân eline *
* ru'yini arz edecek yâr nisâr etmek içün *
* geldi alup zerrini her kul handân eline *
* etmeye âlem bad-ı bağ içre mani-i beyân *
* hasan nazımın ki vusûl-ü gire hasan eline *
* elde nûb al rakîbe dime raz aşkî *
* verme ey dâl-i sakin itmânını şeytan eline *

diğeri

* düşer mühründen ey mâh-ı nücûm *
* eşkâm-ı bir nice gönder *
* bana yâr olmadı tâli-i sitarım kat-ı düş gönder *

cami-i mezbûr derya kenarında vâkidir ve mahâl-li hümâyun ve levâzımatı sairesi mevcud olup karîbinde mektep ve hamam dahi bunun vakfındandır neslinden sadreddinzade ruhallah efendi merhumun ecza-i şerife vakfı dahi vardır ki 1069 zilhiccesinin onyedinci günü minkârizade yahya efen di azlinden sonra istanbul kadısı olup 1070 zilkadesinin ondokuzuncu gü nü azil ve sehâki mustafa efendi yerine mevsûl oldu çelebizade şeyhül-islâm-ı esbâk ismail asım efendi merhum 1161 tarihinde istanbul kadısı iken cami-i mezbûre müstâkil vakıf tayin etmişdir defaat ile tamir ve termin olunduğundan başka 1238 cemaziyülahiresinde vuku bulan harik-i kebîrde bazı etrafı rahnedâr olduğundan külli tamir ve mahfel-i hümâyun dahi tevsi ve tecdîd olmuşdur tevliyeti evlâda meşrutdur mahallesi vardır

82/32 FINDIKLI CAMİİ

Yaptıranı, Molla Çelebi'dir. Anadolu kazaskeri iken görevinden alınmıştır. Adı Mehmet'tir. Şöhreti Mehmet Vusûli'dir. III.Sultan Murat Han Hazretlerinin yakın yetkililerinden, Hubi Ayşe Hatunu evlendirmekle, Hubi Mollası ünvanıyla da tanınmıştı. Adı geçen mevlâna, Kütahya Kadısı iken, H.974 cemaziyülevvelisinde, Muallimzade Ahmet Efendi yerine, Bursa hükümetine erişmiş ve adı geçen sene zilhiccesinde, Hasan Beyzade yerine, İstanbul Kadısı olmuşken, H.976 senesi receb-i şerifinde kendinden öncekinin yerine geçmiş ve iki seneye yakın Anadolu sadrazamlığında olup, görevden alınmasından sonra, yerine şeyhi efendi getirilmiştir. H.982 zilkadesinde, görevden alınıp, yerine ikinci defa olarak, kendinden önce o görevde bulunan, Hasan Beyzade kavuşmuş oldu. H.988 senesinde, Gavsî Efendinin ikinci defa görevden alınmasıyla, üçüncü defa olarak, İstanbul kazasına sığınmış olup, yine adı geçen senede görevden alınmakla, Zekeriya Efendi, yerine gelmiştir. Ve H.995 cemaziyülevvelisinde, Sinanzade Ali Efendi yerine geçmiştir ve H.995 cemaziyülevvelisinde, Sinanzade Ali Efendi yerine, dördüncü defa olarak, İstanbul Hükümeti ile şeref kazanmış olup, H.988 receb-i şerifinin onbirinde, geçici dünyayı terk ettiğinde, Ebu Eyüp Ensârî Radiyâne Elbârîde bulunan, Debbağhane karşısındaki özel yerde gömülmüştür. Yakınında bağımsız zaviyesi vardır ve hanımı Hubî Ayşe Hatun da, yakınında bulunan özel türbede gömülüdür ve bunun ölümünden sonra, memuriyet ikinci defa olarak, Sinanzade Ali Efendiye lâyık görüldü. Adı geçen Sinan Efendinin soyu Hacı Bayram-ı Veli Hazretlerinden gelmektedir ve IV.Sultan Mehmet Han Hazretlerinin saltanat günlerinde, üç defa Rumeli Beylerbeyi olan ve şeyhülislâm olan şeyh Mehmet Efendi oğlu, Yusuf Sinaneddin Efendinin oğlu Kadri efendinin damadıdır. Ve üç defa şeyhülislâm olan Dürri Efendizade Mustafa Efendi Hazretleri, bu Kadri Efendinin kızının oğludur ve adı geçen Mustafa Efendi de, daha önceki şeyhülislâm Paşmaçızade Seyit Abdullah Efendinin damadıdır ve Molla Çelebi rahmetlinin babası, Kapıcıbaşılardan Abdullah

Ağadır. İstanbuldaki kadınların örtünmeleri ve ferace giymeleri ilk önce bunların oyu ile gerçekleşmiştir. Sirac ve Hac ve Lemad isimli kitapların tercümelerinde başarılı olmuşlardır ve önce adı geçen Molla Çelebi Mehmet Efendi, Mîrim Köşesi denmekle ünlü idi. H.945 tarihinde görevlendirilip, ve ondan sonra Bursa'da ve sonra İstanbul'da kırk akçe ile İbrahim Paşa Medresesine hoca olup, ondan sonra II.Sultan Selim Han Hazretlerinin şehzadelikleri öncesinde Konya ve Kütahya'da vilâyette iken, bunları kaza hizmetinde kabul etmiş ve saltanat tahtına çıkışlarından sonra adı geçen kişi Bursa Kadısı, ondan sonra İstanbul ile şereflendirilmiştir ve Vusûlî takma adıyla şiirleri de vardır. Bu beyitler, rahmetlinin şiirlerinden örnektir.

* tigun alsa beni öldürmeye cânân eline *
* hat-dı cânımdır ama bulaşur kan eline *
* dest-i zülfün ki geçen kabz ide hal-i rehinî *
* sanırım aldı yine köyünü çulân eline *
* ru'yini arz edecek yâr nisâr etmek içün *
* geldi alup zerrini her kul handân eline *
* etmeye âlem bad-ı bağ içre mani-i beyân *
* hasan nazımın ki vusûl-ü gire hasan eline *
* elde nûb al rakîbe dime raz aşkî *
* verme ey dâl-i sakin itmamını şeytan eline *

diğeri

* düşer mühründen ey mâh-ı nücûm *
* eşkam-ı bir nice gönder *
* bana yâr olmadı tâli-i sitarım kat-ı düş gönder *

Adı geçen cami deniz kenarında bulunmaktadır. Padişah yeri ve diğer malzemeler mevcut olup, yakınında okul ve hamam da bunun vakfındandır. Soyundan Sadrettinzade Ruhallah Efendi rahmetinin, Kur'an-ı Kerimi meydana getiren otuz cüz'e vakfı da vardır ki, H.1069 zilhiccesinin onyedinci günü Minkârizade Yahya Efendinin görevden uzaklaştırılmasından sonra, İstanbul Kadısı olup, H.1070 zilkadesinin ondokuzuncu günü görevden alındı ve Sehâki Mustafa Efendi yerine kavuşmuş oldu. Çelebizade daha eski şeyhülislâmlardan, İsmail

Asım Efendi rahmetli, H.1161 tarihinde, İstanbul Kadısı iken adı geçen camiye özel vakıf tayin etmiştir. Çok kere tamir edildiğinden başka, H.1238 cemaziyülahiresinde meydana gelen büyük yangında etrafı zarara uğradığından tamamen tamir ve hümayun mahfeli de genişletilip, yenilenmiştir. Vakıf işlerine bakma görevi evlada şartlıdır. Mahallesi vardır.

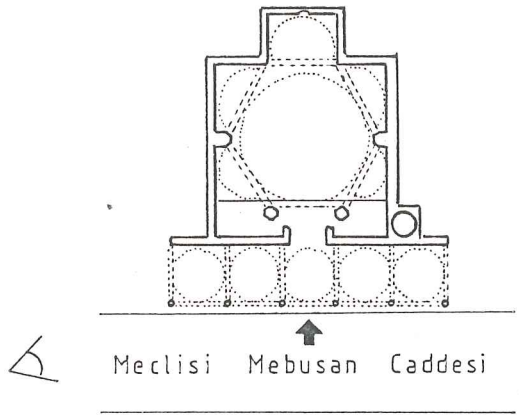

Plan 19

Fotoğraf 22

FINDIKLI CAMİİ

Fındıklı'da, Meclis-i Mebusan Caddesi üzerindedir. 1589 yıllarında, Molla Çelebi adıyla ünlü, İstanbul Kadısı ve Hubî Ayşe Hatun'un kocası Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır[111]. Şimdiki kargir son cemaat revakı, 1958 restorasyonu eseridir[112]. Ondan önce, ahşaptan ve düz atkılıydı, son cemaat yeri 1822'de harab olduğundan, o şekilde yapılmıştı. Minarede, o yılların stilini taşımakta olup, orijinali değildir[113]. Sinan'ın tek hacimli tip üzerinde son bir denemesidir. Üstad, ölümünden az önce yaptığı bu eserde, XV.Yüzyıl (Plan 19) Mihrabı çıkıntılıdır. Merkezi kubbe, dört sütuna dayanıp, beş yarım kubbe ile çevrilmiştir. Son cemaat yeri, yukarıda sözü edildiği gibi, 1958 yılında yapılmıştır. Cami bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 22)

H. (2. 69/10) FİRUZAĞA MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ ÂMİRE

bânisi saray ağası firuz ağadır merkâdi namâlumdur minberini saibe-i hayrat emine hatun vazeylemişdir mahallesi vardır

69/10 FİRUZAĞA MESCİDİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Yaptıranı, Saray ağası Firuz Ağadır. Mezarı bilinmemektedir. Minberini hayrat sahibi Emine Hatun koydurmuştur. Mahallesi vardır.

FİRUZAĞA MESCİDİ - FİRUZAĞA CAMİİ

Tophane'de, Firuzağa Mahallesinde, Akarsu Caddesi ile Ağahamamı Sokağının kesiştiği köşededir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Saray Ağası Firuz Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tahsin Öz, İstanbul Camileri adlı kitabının, II.Cildinin, 24.sayfasında, mescidin yaptıranını, Divan yolundaki Firuzağa Camiini yaptıran, II.Sultan Bayezıd'ın hazinedarbaşısı Firuz Ağa olarak gösteriyor. Oysa, Divanyolunda cami ile, bu caminin yaptırıcıları olan Firuz Ağalar ayrı ayrı kişilerdir[114]. Hadikatü'l Cevami, mescidin yaptıranının mezarı-

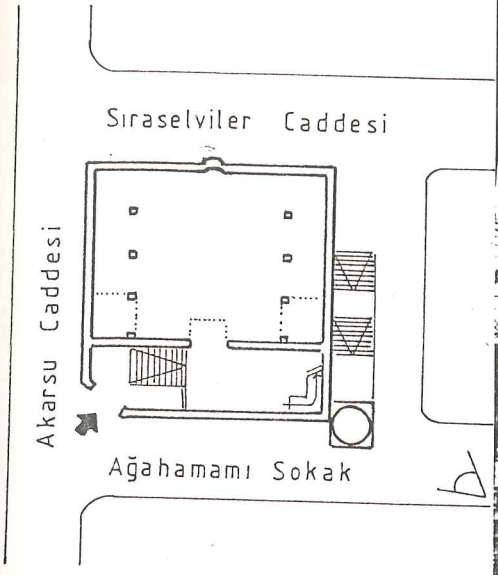

Plan 20

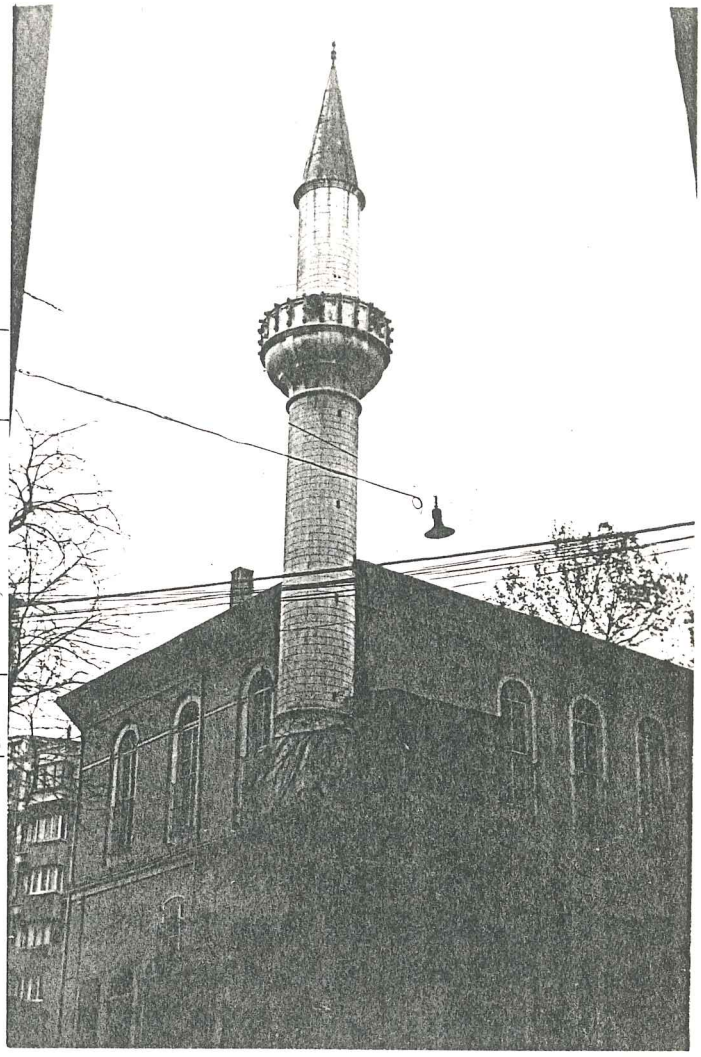

Fotoğraf 23

nın bilinmediğini söylüyor, oysa ki hazinedarbaşı Firuz Ağanın mezarı bellidir, Divanyolundaki caminin yanındadır[115]. Firuzağa Camii, 1823-1824 yıllarında, Sultan II.Mahmut tarafından temelinden tutularak, iki katlı yapılarak yenilenmiştir. Camiye, Akarsu Caddesi ile Ağahamamı Sokağı köşesindeki kapıdan ve minare tarafındaki merdivenlerden girilebilir.(Plan 20) Bu iki merdiven bitimleri arasında, koridor gibi bir son cemaat yeri vardır. Caminin planı kareye yakındır. 1974-1975 yıllarında tamir görmüştür[116]. Ahşap çatılıdır. İçi kalem işleriyle süslüdür. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 23)

H. (2. 42/9) GALATA MEVLEVİHÂNESİ MESCİDİ

bânisi iskender paşa mümaileyh 921 tarihinde maktulen vefat etmişdir kasaba-i kanlıcada vâki camiinde medfundur tafsil-i hali mahallinde inşaallah zikrolunur ve bu tekyenin tarihi binası el-resuh 897 vâki olmuşdur medine-i konya'da vâki asitane-i mevlânada postnişîn olanlardan divan-ı semaî mehmed dede efendi hazretleri konya'da nöbet-i meşîhat kendilerine gelmezden ikdâm hâlâ tekye olan serv-i kebîri anlar dikmişlerdir ol eyyâmda dergâh-ı mezbûr müşarüleyh iskender paşa himmetleriyle bina olunup ibtida sultan divâni hazretleri şeyh olmuşlardır müşarüleyh semağ-ı muhammed dede efendi karahisarîdir ve evlâd-ı mevlânadandır ba'dehû konya'da mescid bunlara intikâl eylemekle bunlar konya'da asitâne-i mevlânada postnişîn olmuşlar ve ba'dehû mezbûrede 936 senesinde irtihâl-i dar-ı bekâ etmişlerdir galata dergâhında yerine meslevihân mahmud dede efendi 955 senesinde postnişîn olup cezayirde medfun veli dede hazretleri işçibaşı olmuşlardır dergâh-ı mezbûr baadüzzaman harab olarak hâli kalmış ve ba'dehû halvetî zaviyesi olup sonra dersiye dahi olmuş iken kasımpaşada vâki mevlevihâne banisi abdi dede efendi konyadan arz ile asitâne-i aliyyeye gelip dergâh-ı mezbûr mevlevihâne olduğundan isbat etmekle kendilerine tevcih olunmuşdur ba' dehû bir müddet meşihât eyledikden sonra yine konya'dan arz ile şarih-i mesnevi ismail dede efendi geldikde abdi dede efendi azlolunup ismail dede efendi şeyh oldu bunun üzerine yukarıda zikrolunduğu vechile mezbûr abdi dede efendi kasımpaşa dergâhını bina etmişlerdir ismail dede efendi 1041 tarihinde vefat etmişdir

* soyundu camiin ruşen-i çerağ'ı *

dergâh-ı mezbûrda medfundur sonra adem dede efendi şeyh olup hac-cı şerif avdetinde mısır'da vefat etmişdir fevtine müstâkimzade bu tarihi demişdir

* adem dede raks eyleyerek erdi canâna * 1063

mısır mevlevihânesinde medfundur ve anın yerine arzî mehmed dede efendi şeyh olmuş ve şair-i zamane nisarî merhum bu tarihi demişdir

* değildir devr-i adem geçdi o devri mehmed'dir * 1063

ve arzî mehmed dede efendi dahi 1071 tarihinde rahlet eyledikde müstâkimzâde merhum bu tarihi demişdir

* selefden imtiyazın fikr ederken dâl dedi tarih *

* takribde vasıl-ı hazrete arz-ı beş artıkdır *
mümaileyh anda müstakil türbede medfundur yerine pendârî naci ahmed dede şeyh olmuşdur bu naci ahmed dede şeyh adem efendiden inâbet ve tekmil-i dâb-ı tarikât eyleyüb ve şeyhi ile beraber hac-cı şerife gidip ve ba'del kefîl mısır'da adem efendi rahletinde bunlar istanbul'a gelerek arzî mehmed dede hedematında ikâmet edip 1071 senesi beşiktaş mevlevihânesine şeyh olup 73 tarihinde kerîm canîbine seyahat etmekle meşihâti yusuf dedeye verildiğinde 1075 senesi istanbul'a gelip derviş çelebi yerine galata şeyhi olmuş ve yedi sene mürurunda ki 82 senesi meşihâti refolunmuşdur mürûr-u eyyam ile yine ikrâm olunmak lazım geldikde yenikapı mevlevihânesine şeyh olup anda medfun olduğu mahallinde zikrolunmuşdur bunun meşihât-i refhinde yerine evlâd-ı mevlânadan çelebi derviş efendi şeyh olmuşdur ki bir sene mürurunda erdevî hümâyun ile kanice seferine memuren giderken hacı oğlu pazarı nam-ı mahalde vefat etmişdir ve anda medfundur ata-i zeyl-i şeyhî efendinin kavline göre çelebi derviş efendi naci ahmed dededen evvel şeyh olmuşdur ve onun ref'inde meşihâti mezkûre gavsi ahmed dede ahmed bican neslinden - dir vefatına nazım-ı merhum bu tarihi demişdir
* ahmed ola azm-i hâlid bi'run * 1109
mahrusa-i bursa'da mevlevihâne şeyhi salih dededen ahz-u nisbet eylemişdir ve bunun yerine damadı manzume-i miraciye sahibi nayî osman dede efendi şeyh olup 1142 senesi rahlet-i dar-ı bekâ eyledikde mahdumları abdulbakî dede efendi makam-ı pederide mukîm olmuşlardır vehbi efendi merhum bu mısrai demişdir
* osman dede göçdü ola sırrı bakî *
diğer tarih-i muaccem
* değişdi bâki ile devr-i fâniyi dede osman * 1142
mümaileyh dahi vefat etdikde tatar rahmi mustafa efendi bu tarihi demişdir
* cihandan gitti sırrı adı bâki kaldı dünyada * 1164
diğeri
* bâki dede devr eyleyerek gitdi bekâya * 1164
pederi ile ceddi yanında medfundur yerine kasımpaşa zaviyesi şeyhi iken yenikapı mevlevihânesine naklonunan şeyh mustafa dedenin yerine şeyh olan mahdumları mehmed şemseddin dede efendi bu dergâhe şeyh olup ba'dehu hac-cı şerife azimet ve avdetlerinde aşina-i tarikde dar-ı bekâya

rahlet eyledi fi 1174 ve anın yerine biraderleri aysî dede târik-i kaza-i terk ile şeyh olmuşdur bunların zemanında tekye-i mezbûr ile abdülkâdir rumî tekyesi muhterik olmağla 1179 senesi sultan mustafa han-ı sâlis hazretlerinin himmet-i şahaneleriyle yenişehirli osman efendi bina emini nasbolunarak sene-i mezbûre şaban-ı şerifinde tekâyayı mezbûre tecdid ve tekmil olunmuşdur mezbûr şeyh aysî efendi dergâh-ı mezbûrde on sene mikdarı meşihât edip vefat eyledikde dergâh-ı mezkûr de defnolunup müstakimzâde merhumun irtihâline söylediği tarih budur
* nas'e tarihin ider imlâ mesihadem kelâm *
* döne döne vardı ruhanîlere aysî dede * 1185
ve anın makamına eniştesi selim dede canşîn olup * müsekkâm el sır * 1191 tarihi recebinde vefat etmişdir anda medfundur ve anın makamına mahdumları mehmed sadık dede efendi kasımpaşa dergâhından naklolunup bir sene mürurunda zan-nı taun irtihâl eylediler ve anın makamına seyid abdülkadir çelebi mısır meşihâtinden nakil olunmuşdur ve bundan sonra konya işçibaşısı bunlar dahi vefat eyledikde bakkalzade şeyh olmuşdur bakkalzade konya'da bir bakkal oğlu olup bir takrib galata şeyhi oldu ismi alider 1197 senesi şeyh olup 1201 saferinin onbirinci günü meşihâti ref olunup yerine üsküdarda vâki mevlevihânenin bânisi numan bey şeyh olmuşdur ba'dehû numan bey galata meşihâtini terk etmekle abdullah dede namıyla bir kimesneye tevcih olunup istanbul'a gelirken esna-i tarikde vefat etmekle yene bakkalzadeye ba'dehû 1205 şevvalinin dokuzuncu günü galip dedeye tevcih olundu şeyh gâlip efendi merhumun kemâl-i hâlidi aşiyan sultan selim han-ı sâlis hazretlerinin mâlum-u hümâyunları olduğundan mümaileyh meşihâte mezkûre ile tekrim olunmuşlar debbağzade mehmed reşid efendi bu cevheri tarihi söylemişdir
* ihtilâf-el naz fi meşihâte ve cülûs-u el galib-i muhakkaka * 1205
tekye-i mezbûr 1210 senesi emr-i padişahî ile tecdîd olunarak semağhane ve matbaa ve höcerat tebdil olunmuşdur fielasıl semağhane hâlâ şeyhlere mahsus olan mahalde idi mümaileyh eshâb-ı kemâlden olup bir müretteb divan fesâhet unvânı vardır dar-ı bekâya rahlet etdikde tekye-i mezbûrda medfundur vasat-ı el kame tarif ve vasîi uluca bir zad idi ba'dehû medine-i konyadan şeyh ruhî dede dergâh-ı mezbûrda postnişîn oldu ibtidâ ektebeden olup ba'dehû terk-i masu-i ve muhabbet-i dergâh hazreti mevlâna ile galata meşâihine nail ve müddeti vafret dergah-ı mezbûrda irşad-ı salikine vasıl oldular bu dahi vasıt-el ikâme vazi-i

uluca bir zat-ı sütûde sıfat idi bazı eşar'ı dahi olduğu mervîdir
senesi bu dahi vefat etdikde dergâh-ı mezbûre defnolunmuşdur ba'
dehû beşiktaş mevlevihânesi şeyhi şeyh yusuf efendinin akrabasından mü-
maileyhin damadı el seyda şeyhi mahmud efendiye tevcih olunmuşdur mez-
bûr şeyh mahmud şam trablusu ahalisinden âlim ve kemâldir mağrur bir
zat olup 1238 senesi kayınpederi olan beşiktaş mevlevihânesi şeyhi yu-
suf dede efendi dar-ı bekâya rahlet eyledikde galata dergâhını terk e-
derek mümaileyhin yerine şeyh olmuşdur fi gurre-i receb sene 1232
bunun yerine dahi sene-i mezbûre receb-i şerifi evsatında salı günü mi-
raciye cemiyeti ve iclâs duatı beraber olarak kudretullah efendi mukîm
olmuşdur mezbur şeyh seyid kadrullah efendi yenikapu işçibaşısı olan
hacı dedenin oğludur ki mezbûr hacı dede sin-ni şeyh-u hiyete reside ol
muş bir zât olup ve müddet-i vafre yenikapu dergâhında işçibaşılık hiz-
metinde müstâhdem iken şeyh bâki efendi merhum dergâh-ı mezkûre şeyhi
oldukda emmisi bulunan mezbûr hacı dedeyi işçibaşılıktan ihrac ve tek-
yeden dahi tard eyledikden mezbûr dahi macuncu semtlerinde bir hanede
iskân edip yine muhibbanı ile lafza-i celâl zikrine iştigâl üzre oldu-
ğu halde vefat etmişdir yenikapı tekyesi kurbünde vâki mezaristanda
defnolundu ve ba'dehû merhum için halet efendi müstâkil bir türbe-i şe
rif bina eylemişdir mümaileyh halet efendi şeyh galip efendi merhumun
inâbetgerdesi olup zeman-ı ikbâlinde tarih-i aliyye fıkrasına riayet
ve bilhassa kendisi mevleviyeden olduğundan tarih-i mezkûre müntesip
bulunanlara pek çok iltifât ve ikrâm edermiş ez-cümle sabık el zikr
kudretullah efendinin galata dergâhına şeyh olması mümaileyhin himmet
ve inâyeti sebebiyledir hâlâ tarik-i mezkûre kemâl-i muhabbeti olduğun
dan tekye-i mezbûrun kapusu ittisâlinde bir sebil ve üzerine âli bir
mekteb bina edip tekkenin havlisini dahi mermer taş ile döşettirüp ken-
di için bina ettirdiği mahâl ile etraf-ı mezaristanı dahi yıldızlı pi-
rinç şebekelerle tezyîn ettirmiş ve meşâih-i kîram puşîdelerini tecdid
ile türbelerini ve tekye-i mezbûr höceratını tamir eylemişdir bu bina
1234 şevval-i şerifinde hitâma reside oldukda cümle meşaih-i târik da-
vet olunarak ettaam taam ve mümailühma birer top kumaş ve dervişlerine
dahi altışar kuruş itasi ile ikrâm olundukdan sonra murad molla tekyesi
şeyhi seyid hafız murad efendi şarih hazretlerinin türbesi önünde dua
edip cümlesi fatiha etmekle mahallerine avdet eylediler mümaileyh şeyh

murad efendi târik-i nakşiye meşâihinden olduğundan maâda tarik-i vaziy ye meşaihinden olmağla hâlâ üsküdar valide camiinde cuma vaizidir ve bu dergâh kütüphanesinde haftada iki gün tâlibine mesnevi-i şerif ile sair arabî ve farisî tedris için tayin olunmuşdur

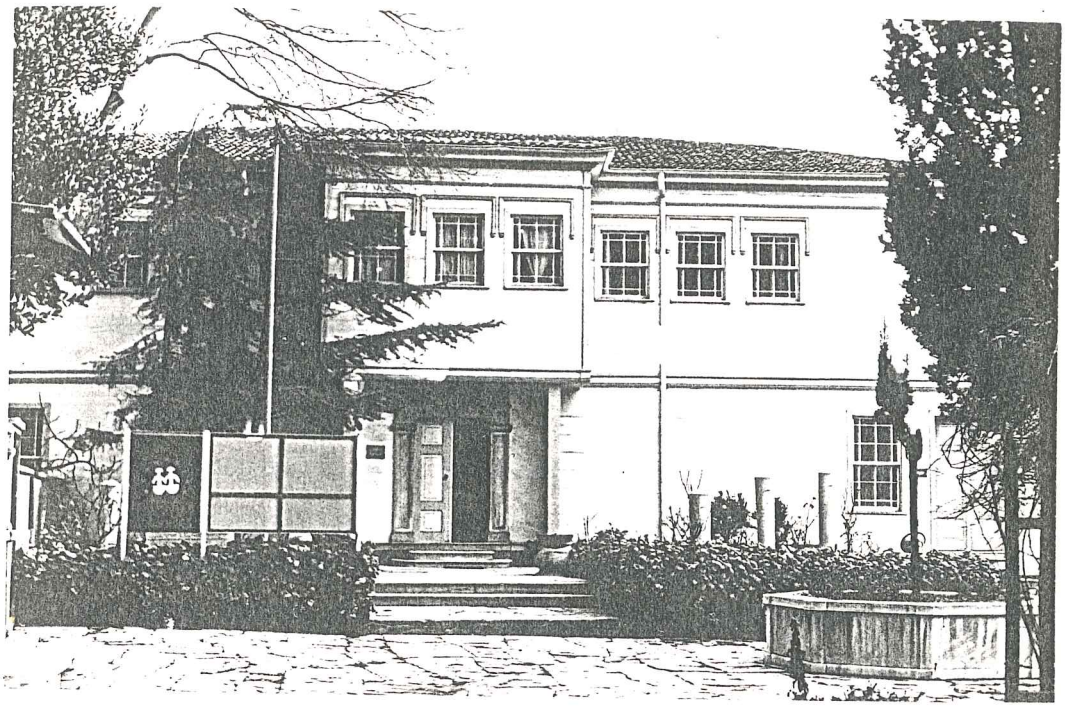

Fotoğraf 24

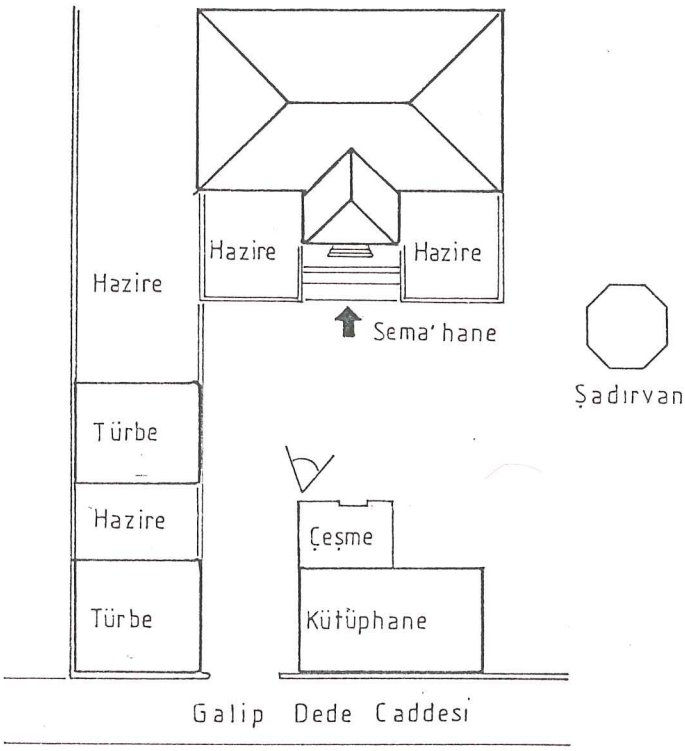

Plan 21

42/9 GALATA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

Yaptıranı, İskender Paşa olup, adı geçen kişi H.921 tarihinde vurularak vefat etmiştir. Kanlıca kasabasında bulunan camisinde gömülüdür. Biyografisi, inşallah yerinde kaydedilir ve bu tekkenin yapım tarihi el resuh H.897'de olmuştur. Konya şehrinde bulunan Mevlâna büyük tekkesinde tekke şeyhi olanlardan Semaî Mehmet Dede Efendi Hazretleri Konya'da şeyhlik sırası kendilerine gelmezden, devamlı çalışarak, hâlâ tekke olan, büyük serviyi onlar dikmişlerdir. Günlerle birlikte, sözkonusu dergâh, adı geçen İskender Paşanın yardımlarıyla yaptırılıp, önce Sultan Divâni Hazretleri şeyh olmuşlardır. Adı geçen Semaî Mehmet Dede Efendi Karahisarîdır ve Mevlâna'nın evlatlarındandır. Ondan sonra, Konya'da mescit bunlara geçmekle, bunlar Konya'da Mevlâna Büyük Tekkesinde, tekke şeyhi olmuşlar ve ondan sonra, orada H.936 senesinde vefat etmişlerdir. Galata dergâhında, yerine Meslevihân Mahmut Dede Efendi H.955 senesinde, tekke şeyhi olup, Cezayirde gömülü, Veli Dede Hazretleri işçibaşı olmuşlardır. Adı geçen dergâh, daha sonra harap olarak sahipsiz kalmış ve ondan sonra Halvetî Zaviyesi olup, sonra derslik de olmuşken, Kasımpaşada bulunan Mevlevihânenin yaptıranı, Abdi Dede Efendi, Konya'dan İstanbul'a gelip, adı geçen dergâhın mevlevihâne olduğunu ispat etmesiyle kendilerine verilmiştir. Daha sonra, bir süre şeyhlik yaptıktan sonra, yine Konya'dan mesnevi şairi İsmail Dede Efendi geldiğinde, Abdi Dede Efendi, görevden alınıp, İsmail Dede Efendi şeyh oldu. Bunun üzerine, yukarıda kaydedildiği sebeple, adı geçen Abdi Dede Efendi Kasımpaşa Dergâhını yapmışlardır. İsmail Dede Efendi H.1041 tarihinde vefat etmiştir.

* soyundu camiin ruşen-i çerağ-ı *

Adı geçen dergâhta gömülüdür. Sonra Adem Dede Efendi Şeyh olup, hacdan dönüşte, Mısır'da vefat etmiştir. Ölümüne, Müstâkimzade bu tarihi demiştir.

* adem dede raks eyleyerek erdi canâna * 1063

Mısır Mevlevihânesinde gömülüdür ve onun yerine Arzî Mehmet Dede Efendi şeyh olmuş ve zamanın şairi rahmetei Nisarî bu tarihi demiştir.

* değildir devr-i adem geçti o devri Mehmet'dir * 1063.

Ve Arzî Mehmet Dede Efendi de, H.1071 tarihinde, vefat ettiğinde, rahmetli Müstâkimzâde bu tarihi demiştir.

* Selefden imtiyazın fikr ederken dâl dedi tarih *
* takribde vasıl-ı hazrete arz-ı beş artıkdır *

Adı geçen kişi, orada özel türbede gömülüdür. Yerine, Pendârî Naci Ahmet Dede şeyh olmuştur. Bu Naci Ahmed Dede, şeyh Adem Efendiye baş vurarak tarikata girmiş ve tarikât şerefini eksiksiz tamamlayıp, şeyhi ile beraber hacca gidip ve sonra Mısır'da Adem Efendinin ölümünde, bunlar İstanbul'a gelerek, Arzî Mehmet Dede yanında kalıp, H.1071 senesi, Beşiktaş Mevlevihânesine şeyh olup, H.73 tarihinde vefat ettiğinde, şeyhliği Yusuf Dedeye verildiğinde, H.1075 senesi, İstanbul'a gelip, Derviş Çelebi yerine Galata Şeyhi olmuş ve yedi sene geçtikten sonra ki, H.82 senesi, şeyhliği kaldırılmıştır. Geçip giden günler ile, Yenikapı Mevlevihânesine şeyh olup, orada gömülü olduğu mahallinde kaydedilmiştir. Bunun şeyhliğinin kaldırılmasıyla, yerine Mevlâna evlatlarından Çelebi Derviş Efendi şeyh olmuştur ki, bir sene geçtikten sonra, padişah emriyle, Kanice seferine görevli olarak giderken, Hacıoğlu Pazarı denilen yerde vefat etmiştir ve orada gömülüdür. Ata-i Zeyl-i Şeyhi Efendinin sözüne göre, Çelebi Derviş Efendi, Naci Ahmet Dededen önce şeyh olmuştur ve onun şeyhliğinin kaldırılmasıyla, adı anılan Gavsi Ahmet Dede, Ahmet Bican soyundandır. Vefatına rahmetli Nazım bu tarihi demiştir.

* Ahmet ola azm-i hâlid bi'run * 1109.

Büyük şehir Bursa'da Mevlevihâne şeyhi Salih Dededen nisbet kabul etmiştir ve bunun yerine damadı, mirac nedeniyle yazılan şiir sahibi Nayî Osman Dede Efendi şeyh olup, H.1142 senesi vefat ettiğinde, oğulları Abdulbakî Dede Efendi, babasının makamına gelmişlerdir. Rahmetli Vehbi Efendi, bu satırı demiştir.

* Osman Dede göçdü ola sırrı bakî *
Diğer tarih,
* değişdi bâki ile devr-i fâniyi Dede Osman * 1142
Adı geçen de vefat ettiğinde, Tatar Rahmi Mustafa Efendi, bu tarihi demiştir.
* cihandan gitti sırrı adı bâki kaldı dünyada * 1164
diğeri
* bâki dede devr eyleyerek gitdi bekâya * 1164.
Babası ile dedesi yanında gömülüdür. Yerine, Kasımpaşa zaviyesi şeyhi iken, Yenikapı Mevlevihânesine nakledilen, Şeyh Mustafa Dedenin yerine şeyh olan oğulları, Mahmut Şemsettin Dede Efendi, bu dergâha şeyh olup, ondan sonra hacca gidiş ve dönüşlerinde yolda vefat etti. Fi 1174. VE onun yerine kardeşleri Aysî Dede, tarikati kaza ile terk ederek şeyh olmuştur. Bunların zamanında, adı geçen tekke ile, Abdülkâdir Rumî Tekkesi yanmakla, H.1179 senesi III.Sultan Mustafa Han Hazretlerinin mükemmel yardımlarıyla, Yenişehirli Osman Efendi bina reisi tayin edilerek, adı geçen senenin şaban-ı şerifinde, adı geçen tekkeler yenilenerek, tamamlanmıştır. Adı geçen Şeyh Aysî Efendi, adı geçen dergâhta,on sene süreyle şeyhlik edip, vefat ettiğinde, adı anılmış dergâhta gömülüp, rahmetli Müstâkimzâde'nin ölümüne söylediği tarih budur.
* nas'e tarihin ider imlâ mesihadem kelâm *
* döne döne vardı ruhanîlere Aysî Dede * 1185
Ve onun makamına eniştesi Selim Dede vekil olup,
* müsekkâm el sır * H.1191 senesi recebinde vefat etmiştir. Orada gömülüdür ve onun makamına oğulları Mehmet Sadık Dede Efendi Kasımpaşa dergâhından nakledilip, bir sene geçtikten sonra, veba şüphesi ile vefa ettiler ve onun makamına, Seyit Abdülkadir Çelebi Mısır şeyhliğinden nakledilmiştir ve bundan sonra, Konya İşçibaşısı, bunlar da vefat ettiğinde, Bakkalzâde şeyh olmuştur. Bakkalzâde, Konya'da bir bakkal oğlu olup sonra Galata Şeyhi oldu. İsmi Ali'dir. H.1197 senesi şeyh olup, H.1201 saferinin onbirinci günü, şeyhliği kaldırılıp, yerine, Üsküdar'da bulunan mevlevihânenin yaptıranı,

Numan Bey şeyh olmuştur. Ondan sonra, Numan Bey Galata Şeyhliğini terk etmekle, Abdullah Dede isimli bir kimseye mevki verilerek, İstanbul'a gelirken yolda vefat etmekle, gene Bakkalzâde'ye, ondan sonra H.1205 şevvalinin dokuzuncu günü Galip dedeye mevki verildi. Rahmetli Şeyh Gâlip Efendinin mükemmel, ebedi yuvası, III.Sultan Selim Han Hazretlerinin güvendiği kişi olduğundan, adı geçen kişi, sözkonusu şeyhliğe saygı göstermişler, Debbağzade Mehmet Reşit Efendi bu öz tarihi söylemiştir.
* ihtilâf-el naz fi meşihâte ve cülûs-u el galib-i muhakkaka*
1205. Adı geçen tekke H.1210 senesi, padişahın emri ile yenilenerek, sema'hane ve matbaa ve odacıklar değiştirilmiştir. Esasında, sema'hane hâlâ, şeyhlere ait olan yerde idi. Adı geçen kişi, olgun kişilerden olup, bir dizili divanı vardır. Vefat ettiğinde, adı geçen tekkede gömülmüştür. Ondan sonra, Konya şehrinden Şeyh Ruhî Dede, adı geçen dergâhta, tekke şeyhi oldu. Ondan sonra, dergahta muhabbeti terk ederek, Mevlâna ile Galata Şeyhliğine erişti ve adı geçen dergâhta doğru yolu buldular. Bazı şiirleri de olduğu anlatılır.

senesi bu da vefat ettiğinde, adı geçen dergâha gömülmüştür. Ondan sonra, Beşiktaş Mevlevihânesi şeyhi, Şeyh Yusuf Efendinin akrabasından, adı geçen kişinin damadı, El Seyda Şeyhi Mahmut Efendi'ye verilmiştir. Adı geçen Şeyh Mahmut Şan Trablusu halkından bilgili ve olgundur. Gururlu bir kişi olup, H.1238 senesi, kayınpederi olan, Beşiktaş Mevlevihanesi Şeyhi, Yusuf Dede Efendi vefat ettiğinde, Galata dergâhını terk ederek, adı geçen kişinin yerine şeyh olmuştur. Fi. recebin birinci günü sene H.1232. Bunun yerine de adı geçen senenin receb-i şerifi ortalarında, salı günü, Miraciye Cemiyeti ve oturtma duatı beraber olarak, Kudretullah Efendi, oturmuştur. Adı geçen Seyit Kadrullah Efendi Yenikapı işçbaşısı olan Hacı dedenin oğludur ki, adı geçen Hacı Dede yaşı şeyhliğe ulaşmış bir kimse olup, çok süre Yenikapı dergâhında işçibaşılık hizmetinde görevli iken Şeyh Bâki Efendi rahmetli, adı geçmiş dergâhın şeyhi olduğunda amcası bulunan adı geçen Hacı Dedeyi işçibaşılıktan çıka-

rıp ve tekkeden de uzaklaştırdıktan sonra, adı geçen de Macuncu semtlerinde bir evde oturup, yine sevenleri ile, ulu kelimeyi zikrettiği sırada vefat etmiştir. Yenikapı Tekkesi yakınında bulunan mezarlığa gömüldü ve ondan sonra, rahmetli için, Halet Efendi özel bir türbe yaptırmıştır. Adı geçen Halet Efendi, Şeyh Galip Efendi meruhumun tarikata soktuğu olup, zaman geçtiğinde tarih-i Aliyye fırkrasına uyup, özellikle kendisi mevleviyeden olduğundan, adı geçen atrihe kapılananlara pek çok iltifat edermiş. O cümleden olarak yukarıda söylenilmiş Kudretullah Efendinin Galata Dergâhına şeyh olması, adı geçen kişinin yardımı ve iyiliği sebebiyledir. Hala adı geçmiş tarikat ilişkisi olduğundan, adı geçmiş tekkenin kapısı yakınında bir sebil ve üzerine büyük bir okul yaptırıp, tekkenin avlusunu da mermer taş ile döşettirip, kendi için yaptırdığı yer ile mezarlığın etrafını da yıldızlı pirinç şebekelerle süsletmiş ve soydan gelen şeyhlerin örtülerini yenileme ile türbelerini ve adı geçen tekke odacıklarını tamir ettirmiştir. Bu bina, H.1234 şevval-i şerifinde tamamlandığında, bütün tarikât şeyhleri davet edilerek birer top kumaş ve dervişlerine de altışar kuruş ödenmesi ile hediye verildikten sonra, Murat Molla Tekkesi Şeyhi Seyit Hafız Murat Efendi Şarih Hazretlerinin türbesi önünde dua edip, hepsi fatiha okumakla, yerlerine geri döndüler. Adı geçen Şeyh Murat Efendi Nakşîye Tarikatı şeyhlerinden olduğundan başka, Vaziyye Tarikâtı Şeyhlerinden olmakla, hâlâ Üsküdar Valide Camiinde cuma vaizidir ve bu dergâh kütüphanesinde haftada iki gün, isteyene mesnevi-i şerif ile diğer arap ve farsça ders vermesi için tayin edilmiştir.

GALATA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

Beyoğlu'nda, Şahkulu Mahallesi, Tünelbaşında yer alıyor. Mevlevihane 1491 yılında, II.Bayezıt Devrinin bostancıbaşısı ve beylerbeyi olan İskender Paşa tarafından, kendi av çiftliği üzerine, külliye halinde yapılmıştır. Mevlevihane, Sema'hane, hücreler, harem dairesi, çamaşırhane, matbah, mektep ve kütüphaneden oluşan bir külliye idi[117]. İlk şeyhi Mehmet Efendidir. Mevlevihane, 1766'da Sultan III.Mustafa zamanında yangın geçirmiş ve tamir ettirilmiş, 1796'da Sultan III. Selim zamanı ilaveler görmüştür[118]. Bugünkü bina yapıldıktan sonra yine, II.Mahmut ve I.Abdülmecit zamanlarında önemli tamirler görmüştür[119]. Bugün Sema'hane ayaktadır, iki katlıdır. (Fotoğraf 24). İçeride mihrap ve minberi vardır. Sema'hanenin ikinci katı sekiz ahşap ayak üzerinde taşınmaktadır. (Plan 21) Bugün sema'hane Musiki Aletleri Müzesi olarak kullanılmaktadır. Kütüphane ve mektep polis karakolu olarak görev yapmaktadır.

H. (2. 50/4) GALATASARAY MESCİDLERİ

galatasarayı mescidi ikidir biri dahili sarayda diğeri haricdedir dahili sarayda olan üç odanan agavatına mahsus bir mescid-i kâdimedir ve haric-i saraydaki sultan ahmed han-ı sâlis hazretlerinin binasıdır fi-elasıl saray-ı mezbûru bina eylediği sırada derûnunda vâki mescid-i şerifi dahi ihyâ buyurmuşlardır ba'dehû sultan selim han-ı sanînin zeman-ı saltanatlarında içinde bulunan agavat diğer mahalle naklolunarak yerleri medreseler itibâr olunmuş ba'dehû rivâyet olunduğuna göre bir def' a daha saray-ı itibâriyle yine agavat vazolunmuş iken 1076 tarihinde devr-i sultan mehmed han-ı rabî de köprülüzade fazıl ahmed paşanın zaman-ı sâdâretlerinde saray-ı atikde ve galatasarayında ve edirne sarayında ve ibrahim paşa-i atik sarayında mevcud bulunan ağayan-ı bir cümle refolunup galatasarayı ile ibrahim paşa sarayının yerleri medreseler itibâr olunmuşdur 1129 rebiülevvelinde ibrahim paşa sarayı on aded medrese itibâr olunup beşi rütbe-i dahil itibâriyle yevmiye kırkar ve beşi dahi rütbe-i haric itibâriyle yirmişer akçe tayini ile birer medrese verilmişdir 1127 muharreminde sultan ahmed han-ı sâlis hazretlerinin silâhtarlıkdan sâdaret-i azimeye ve damatlığa şayân ve seza gördükleri mürre fatihi şehid ali paşanın himmetiyle tekrar bir saray-ı ali bina olunup hariç ve dahil bâlâda zikrolunan mescidler ihyâ kılınmışdır ve bir âli kasr-ı hümâyun dahi bünyâd olunup derûnuna bir levha ile şuara-i zamandan bahri merhumun söylediği iş bu tarih avize kılınmışdır

* hazret-i sultan ahmed bin mehmed şah dîn *
* taht-ı osmanide şevkle olalar bir karar *
* padişah-ı behr-i ve bir evvel saye-i râb ala nam *
* saltanatla şah-u âlem kıldı anı kerdekâr *
* şerik-i ve garib ve birû behre hükkâmın icra eyleyüb *
* mah-ı cibininde göründü kudret-i hâk aşikâr *
* hak-kı tâli başına koydu saadet tâcını *
* iz-zü devletle cihan içre olupdur tacidâr *
* emrine münâkıd olup cümle serapa ehl-i dîn *
* hep müzehherdir ânâ cümle zâr ile kibar *
* şerh-i pâk mustafaya kıldığı için ihtirâm *
* ömrün efsun eylesin devletle ol perverdegâr *
* kande azim eyler ise hâk eyliye uğrun kesât *

* kahredüp eda-ı dini ide cümle hâkisâr *
* din-i ahmed devletinde daima bulsun şeref *
* seyf-i kudretle hemîşe ide edâsın şikâr *
* embîya ve evliyânın himmeti hemrâh ola *
* her tarafdan ere nusretle muafık rüzgâr *
* dinî eda göreler hep din-î islâm şevketin *
* feth-i nusretle hemîşe elde olsun zülfikâr *
* peşrev ola el hiçar-ı yâr ba'sefa *
* nice yerler fethile kâfirler olsun tarumâr *
* macüzad-ı ahmed ile fetholunsun her taraf *
* söyle kim hiç kefere içinde kalmaya dar-u dîyar *
* cümle kefereler itsün dolunsun mağribe *
* tâ kıyamet haşrolunca ideler ah ile zâr *
* nusret bar-ı ile cümle cünûd mü'minin *
* seyd ide düşmanları seyfi ili herkândevâr *
* kalmaya islâm içinde küffâr ve şerikden bir eser *
* kâfîristan içre olsun din-i ahmed aşikâr *
* asitân-ı devlet izzet-i maibe yüz sürüp *
* beyn-i hecâletle düşüp hâke olalar sermesâr *
* hakkı tâli padişahın ömrün efsun eylesun *
* kim zeman-ı devletinde bula şenlik bî karar *
* şerh-i pâk ahmed ile ide her dem adil vedâd *
* adil vedâd ile ola âlim serapa payidar *
* dembedem tevfik-i hak olsun refik ve hemdemi *
* himmet-i sahib dalan olsun ikhâm-ı yarigâr *
* ideler agl'ile mâmur ehl-i islâm illerin *
* tazelensin gülşen-i âlem misâl-i nevbahar *
* hamdullah nice hali yerleri mamur edüp *
* hoşnezar birle inâyet kıldı ol sahib-i vekâr *
* bağhusus olmuşdu hali bu saray-ı galata *
* ol lisanı hâl ile eylerdi dâim ahüzâr *
* nice yıllar bu mâh-ı mesken olmuşdu bu sarayı *
* bir nefes ah etmekle hiç kalmamışdı iktidar *
* kırk sene kemâl-i muattal kapanıp kaldı harab *
* hedmolup her canibî kalmışdı ancak bir duvar *
* erbaîn içre riyâzetle ne arbetler çeküp *

* tâ erince vakit mamuruna dek bu intizâr *
* erbâin-i çün tamam oldu açıldı talii *
* keşfolup her müşkülâtı bir kemal insan arar *
* padişah-ı âlem mülk hakk-ı kalbine ilhâm edüp *
* açılıp mamur ola deyu buyurdu şehriyâr *
* bayezıd han-ı velinin ocağı ihya olup *
* keşfolup işde bu demde eylediği yâdigâr *
* bir sebeb ile bu saraya geldi hoş kıldı nakil *
* sahib-ül devlet ali paşa vezir-i kâmekâr *
* bir nazar ile böyle ihyâ itmeye himmet edüp *
* bârik allah kendi ol bâb-ı hümâyunun açar *
* padişah olmak çünküm nazargâhı olup *
* hitfe mazhar düşdü günden güne buldu itibâr *
* peskemâli lutuf vücudundan erişdi himmeti *
* himmeti âlileri tecdidine virdi karar *
* ol vezir-i kâmkâra emr-ü ferman eyleyüp *
* keşif ola bünyad içün cemi ola üstâd-ı kündevâr *
* emr-i ferman ile bunda hep gelüp cemî oldular *
* kande vareste değil ehl-i mühendis işgüzâr *
* der-akab bünyadına hep kıldılar cümle şüruğ *
* suî ve ikdâm ittiler itmâmına leyl-ül nehâr *
* hamdullah-ı hâk müyesser kıldı itmâmın ânın *
* bânisinin meskeni yarâb ola dar-ül karar *
* barik allah böyle bir alî bina hayr-ı celil *
* kaldı sultan ahmed ânın cihanda yadigâr *
* ne saadet böyle bir hayra delâlet eyleyüb *
* sadr-ı âliden dahi kalsun bugüne bir güzâr *
* olsa âl-i cenâba çünki damad oldular *
* iltifât-ı şehriyâri ile bulupdur iştihâr *
* verdiçün hak-kı bu saray-ı gülşene bir zeyb-i vefir *
* her gören daim anı hayr-ı dualarla anar *
* bu saray içre kimu ahvâle verdi hoş nazar *
* ol nizâm ile eder ehl-i damadın iftihâr *
* hem diye devlet mabeyne kılup âli nazar *
* iltifât edüp yanında akıtup bir çeşmezar *
* hoş mefruh kıldılar bu resme tevsî etdiler *
* hemşe-i âlem içün yapıldı kasr-ı gülizâr *

* bu sarayı emr-i sultan ile mamur eyleyüp *
* yoluna mafir-i masraf sarf edüp etti nisâr *
* oldu makbul-ü hümâyun bu saray-ı dilkûşa *
* kıldılar tahsin ana latif eyleyüp ol kamîkâr *
* hamdullah bu kaside yazulup oldu tamam *
* kim görenler okuyup ola sözümden hissedâr *
* ya elhidaim olsun alî osman devleti *
* devlet-i izz-i saadetle olalar bir karar *
* hep bula erkân-ı devlet sayesinde rıfatî *
* iltifât ile mükerrem olalar leyl-ün nehâr *
* bu saray-ı dilkûşaya iki tarih diyelim *
* birisi lafza birisi bazı hurufdan çıkar *
* behliya bu mısraımdan çıkarup bu tarihi *
* vav ile kâf oldu tarihi kafa erdikde hezâr *
* yüzyirmialtı tarih-i evliyadır elifle *
* lafza ve mânâ iki tarih oldu oku var * 1126

saray-ı mezbûrun bâb-ı kebîrinin bâlâsında mestur şuarâdan rahiminin söylendiği tarih reandır

* zehî ikbâl devleti mahz-ı lutûf hazreti bâri *
* ki tevfik etdi bu gâr sevâba şah-ı devrânı *
* o sultan cihan-bân serir-i ara-i şevket kim *
* isâbetdar hemîşe etdiği her rai-î veferman *
* harab abâd alem oldu abaden devrinde *
* yeniden buldu istihkâm esas-ı mülk-i osmanî *
* cenab-ı hazret han ahmed gazi ki dâdından *
* sitem nabu duam nabu düna peyda perişanî *
* bu da tevfik-i rabbanî değil mi ol şehinşâha *
* keşide edilip tamir ide biri böyle eyvânı *
* galata binân pişyân suret-i hak-kı edüp rûpuş *
* harap etmişler idi hayf kim böyle debistânı *
* haz-zı tahsil bunda kesb-i âlem ve marifet bunda *
* sülûk-u zahid adâb mulûkündür bu derkânı *
* sezamı aşiyân-ı bom olup ol lâne-i ankâ *
* revamı ola derbeste bu eyvan-ı süleymanı *
* nigâh et dide-i ibretle bu feth-i cedid oldu *
* harab eyler bunun tamir-i zira keferistanı *
* hüdâ taruz-u mahşer eyleyüp mamur abâdan *

* hemîşe daiyan-ı devlet ile perîde anı *
* şehinşâhı cihanı hak-kı muammer ide devletle *
* sürur-u zevk ve behçetle sefada ola her anı *
* dedi tarih tamirin rahme hâtif ayîbî *
* açıldı bu saray-ı mihnet-i efza-ı sultanı *
ve ittisâlinde vâki çeşmeye kezâlik şair mümaileyhin söylediği tarihdir
* hazretî şehriyâr deryadil * kıldı icra-i hayre sarfhı hemîn *
* anı sultan han-ı ahmed gazi * ol hümâyun baht-ı ays-ı dem *
* etdi ihyâ-i âleme himmet * gür-ru idi lafzı mekki ikdâm *
* ol cihangir hazret vaktoldu * sevkihayr ile asâf-ı âzam *
* her ne râi itse ayn-ı hikmetdir * bu ali nam olan sütude şim *
* sai-î lütûf padişahîde * olsun asude cümleten âlim *
* kılıp saffet numa-ı sultanî * oldu bir böyle hayr ile mülhem *
* yapdı bu çeşmezarı canbîhîş * fi sebulullah etdi bezl-i nam *
* suyunu buldu şüphesiz galata * kerçe delnesne idi bir nice dem *
* dedi ana rahme tarih * eser-i cûd esman-ı kerem * 1126
bu sarayda dahi saray-ı cedîd misillu büyük ve orta ve küçük oda itibariyle üç oda olup her odanan hamamı vesair levâzımı mevcutdur hastalar için başka bir daire ve anın dahi müstâkil hamamı olup lâkin harabemeşref olmağla sultan mahmud han-ı evvel hazretleri 1167 tarihinde saray-ı mezbûrun büyük oda mukâbilinde bir kütüphane ve bir dersane bina-yı yemin ve yesarına dahi iki çeşmezâr ihdâsıyle saray-ı mezbûru yeniden ihyâ buyurdukları esnada hamam-ı mezkûr dahi tamir olunmuşdur sene-i mezbûre evahirinde hitama reside olmağla keteb-i nefize vazı ve ders hocası ve hafız kütübler tayin olundu kütüphane-i mezkûrun itmâmına şuaradan seyid mehmed hakîm efendi merhumun söylediği tarihdir
* hakim kâd ebdaa el tarih satran fektübü *
* dar-ı kütüb kadbenâ es sultan mahmuden nedâ *
saray ağası dairesi dahi başkadır iç ağalar mescidinde ezan-ı şerif okundukda ibtida büyükada ba'dehû orta ba'dehû küçük oda ağaları tertib üzre eda-ı selevât-ı mefruze ederek yine tertib üzre mahallerine giderler ve selevât-ı asr'dan sonra bazı lağab ve levha icrasına müsaade olunup meydan-ı sarayda gezerler cümlesinin başında şebbe-külâh vardır ders içün müteaddid hocalar ve enva-ı hat içün hattatlar ve hastalar için tabibler ve sanayi-i saire için üstâdlar tayin olunmuşdur ve ezâni padişahî ile vakit vakit ulemanın eskileri ve tahsil-i kemal etmiş-

lerinden bazıları saray-ı cedîde naklolunurlar kezâlik saray ağasının dahi nöbeti geldikde saray-ı cedide noklolunur ve bu saray ağası akağaların eskilerinden yol ile olur ağalardan hasta olanları veledini ve akraba-i mütâlikatı görmekle ekser salı günlerinde ruhsat alır bu sarayın havlisinden bazı lüzumu olmayan mahaller reayaya füruht olunup süleymaniye cami-i şerifine musakkafat tayin olunmuşdur 1235 şevval-i şerifinde saray-ı mezbûr külliyen hedmolunup padişah-ı zaman-ı sultan mahmud han efendimiz hazretlerinin himmet-i şahâneleriyle tecdidine mübaşeret olunarak ricâl-i devlet-i aliyyeden yusuf efendinin nezâretle sene-i atiyye evasatında hitâma reside oldu bu sırada galata kulesi dahi tamir olunarak 1127 senesi cemaziyülevvelinde tekmil oldu

50/14 GALATASARAY MESCİDLERİ

Galatasarayı mescitleri iki tanedir. Biri saray dahilinde, diğeri dışarıdadır. Saray dahilinde olan, üç odanın ağalarına ait bir eski mescittir. Ve saray dışındaki, III.Sultan Ahmet Han Hazretlerinin binasıdır. Esasında, adı geçen sarayı yaptırdıkları sırada, içinde bulunan mescid-i şerifi de canlandırmışlardır. Ondan sonra, II.Sultan Selim Han'ın saltanatları zamanında, içinde bulunan ağalar, diğer yere nakledilerek, yerleri medreselere bırakılmış ondan sonra anlatıldığına göre bir defa daha saray şerefiyle, yine ağalar konulmuş iken, H.1076 tarihinde IV.Sultan Mehmet Han devrinde, Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşanın sadrazamlığı zamanında, eski sarayda ve Galatasarayında ve Edirne Sarayında ve Eski İbrahim Paşa Sarayında mevcut bulunan bütün ağalar kaldırılarak, Galatasarayı ile İbrahim Paşa Sarayının yerleri medreselere verilmiştir. H. 1129 rebiülevvelinde, İbrahim Paşa Sarayı on medrese sayılmış, beşine iç rütbe olarak kırkar, beşi de dış rütbe sayılarak, yirmişer akçe kabul edilmiş, her birine birer medrese verilmiştir. H. 1127 muharreminde III.Sultan Ahmet Han Hazretlerinin, silahtarlıktan sadrazamlığa gelişi ve damatlığa yaraşır ve uygun gördükleri Mürre Fatihi, Şehit Ali Paşa'nın yardımıyla tekrar büyük bir saray

yapılıp, dış ve iç yukarıda sayılan mescitler canlandırılmıştır ve bir büyük padişah kasrı da yapılıp, içine bir levha ile zaman şairlerinden rahmetli Bahri'nin söylediği bu tarih asılıdır.

* hazret-i sultan ahmed bin mehmed şah dîn *
* taht-ı osmanide şevkle olalar bir karar *
* padişah-ı behr-i ve bir evvel saye-i râb ala nam *
* saltanatla şah-u âlem kıldı ana kerdekâr *
* şerik-i ve garib ve birû behre hükkâmın icra eyleyüb *
* mah-ı cibininde göründü kudret-i hâk aşikâr *
* hak-kı tâli başına koydu saadet tâcını *
* iz-zü devletle cihan içre olupdur tacidâr *
* emrine münâkıd olup cümle serapa ehl-i dîn *
* hep müzehherdir ânâ cümle zâr ile kibar *
* şerh-i pâk mustafaya kıldığı için ihtirâm *
* ömrün efsun eylesin devletle ol perverdegâr *
* kande azim eyler ise hâk eyliye uğrun kesât *
* kahredüp eda-ı dini ide cümle hâkisâr *
* din-i ahmed devletinde daima bulsun şeref *
* seyf-i kudretle hemîşe ide edâsın şikâr *
* embîya ve evliyânın himmeti hemrâh ola *
* her taraftan ere nusretle muafık rüzgâr *
* dinî eda göreler hep din-î islâm şevketin *
* feth-i nusretle hemîşe elde olsun zülfikâr *
* peşrev ola el hiçar-ı yâr ba'sefa *
* nice yerler fethile kâfirler olsun tarumâr *
* macüzad-ı ahmed ile fetholunsun her taraf *
* söyle kim hiç kefere içinde kalmaya dar-u dîyar *
* cümle kefereler itsün dolunsun mağribe *
* tâ kıyamet haşrolunca ideler ah ile zâr *
* nusret bar-ı ile cümle cünûd mü'minin *
* seyd ide düşmanları seyfi ili herkândevâr *
* kalmaya islâm içinde küffâr ve şerikden bir eser *
* kâfîristan içre olsun din-i ahmed aşikâr *
* asitân-ı devlet izzet-i maibe yüz sürüp *
* beyn-i hecâletle düşüp hâke olalar sermesâr *

* hakkı tâli padişahın ömrün efsun eylesun *
* kim zeman-ı devletinde bula şenlik bî karar *
* şerh-i pâk ahmed ile ide her dem adil vedâd *
* adil vedâd ile ola âlim serapa payidar *
* dembedem tevfik-i hak olsun refik ve hemdemi *
* himmet-i sahib dalan olsun ikhâm-ı yarigâr *
* ideler agl'ile mâmur ehl-i islâm illerin *
* tazelensin gülşen-i âlem misâl-i nevbahar *
* hamdullah nice hali yerleri mamur edüp *
hoşnezan birle inâyet kıldı ol sahib-i vekâr *
* bağhusus olmuşdu hali bu saray-ı galata *
* ol lisanı hâl ile eylerdi dâim ahüzâr *
* nice yıllar bu mâh-ı mesken olmuşdu bu sarayı *
* bir nefes ah etmekle hiç kalmamışdı iktidar *
* kırk sene kemâl-i muattal kapanıp kaldı harab *
* hedmolup her canibî kalmışdı ancak bir duvar *
* erbaîn içre riyâzetle ne arbetler çeküp *
* tâ erince vakit mamuruna dek bu intizâr *
* erbâin-i çün tamam oldu açıldı talii *
* keşolup her müşkülâtı bir kemal insan arar *
* padişah-ı âlem mülk hakk-ı kalbine ilhâm edüp *
* açılıp mamur ola deyu buyurdu şehriyâr *
* bayezıd han-ı velinin ocağı ihya olup *
* keşfolup işde bu demde eylediği yâdigâr *
* bir sebeb ile bu saraya geldi hoş kıldı nakil *
* sahib-ül devlet ali paşa vezir-i kâmekâr *
* bir nazar ile büyle ihyâ itmeye himmet edüp *
* bârik allah kendi ol bâb-ı hümâyunun açar *
* padişah olmak çünküm nazargâhı olup *
* hitfe mazhar düşdü günden güne buldu itibâr *
* peskemâli lutuf vücudundan erişdi himmeti *
* himmeti âlileri tecdidine virdi karar *
* ol vezir-i kâmkâra emr-ü ferman eyleyüp *
* keşif ola bünyad içün cemi ola üstâd-ı kündevâr *
* emr-i ferman ile bunda hep gelüp cemî oldular *
* kande vareste değil ehl-i mühendis işgüzâr *

* der-akab bünyadına hep kıldılar cümle şüruğ *
* suî ve ikdâm ittiler itmâmına leyl-ül nehâr *
* hamdullah-ı hâk müyesser kıldı itmâmın ânın *
* bânisinin meskeni yarâb ola dar-ül karar *
* barik allah böyle bir alî bina hayr-ı celil *
* kaldı sultan ahmed ânın cihanda yadigâr *
* ne saadet böyle bir hayra delâlet eyleyüb *
* sadr-ı âliden dahi kalsun bugüne bir güzâr *
* olsa âl-i cenâba çünki damad oldular *
* iltifât-ı şehriyâri ile bulupdur iştihâr *
* verdiçün hak-kı bu saray-ı gülşene bir zeyb-i vefir *
* her gören daim anı hayr-ı dualarla anar *
* bu saray içre kimu ahvâle verdi hoş nazar *
* ol nizâm ile eder ehl-i damadın iftihâr *
* hem diye devlet mabeyne kılup âli nazar *
* iltifât edüp yanında akıtup bir çeşmezar *
* hoş mefruh kıldılar bu resme tevsî etdiler *
* hemşe-i âlem içün yapıldı kasr-ı gülizâr *
* bu sarayı emr-i sultan ile mamur eyleyüp *
* yoluna mafir-i masraf sarf edüp etti nisâr *
* oldu makbul-ü hümâyun bu saray-ı dilkûşa *
* kıldılar tahsin ana latif eyleyüp ol kamîkâr *
* hamdullah bu kaside yazulup oldu tamam *
* kim görenler okuyup ola sözümden hissedâr *
* ya elhidaim olsun alî osman devleti *
* devlet-i izz-i saadetle olalar bir karar *
* hep bula erkân-ı devlet sayesinde rıfatî *
* iltifât ile mükerrem olalar leyl-ün nehâr *
* bu saray-ı dilkûşaya iki tarih diyelim *
* birisi lafza birisi bazı hurufdan çıkar *
* behliya bu mısraımdan çıkarup bu tarihi *
* vav ile kâf oldu tarihi kafa erdikde hezâr *
* yüzyirmialtı tarih-i evliyadır elifle *
* lafza ve mâna iki tarih oldu oku var * 1126

Adı geçen sarayın, büyük kapısının üstünde yazılmış, şairlerden Rahiminin söylediği tarih geçerlidir.

* zehî ikbâl devleti mahz-ı lutûf hazreti bâri *
* ki tevfik etdi bu gâr sevâba şah-ı devrânı *
* o sultan cihan-bân serir-i ara-i şevket kim *
* isâbetdar hemîşe etdiği her rai-î veferman *
* harab abâd alem oldu abaden devrinde *
* yeniden buldu istihkâm esas-ı mülk-i osmanî *
* cenab-ı hazret han ahmed gazi ki dâdından *
* sitem nabu duam nabu düna peyda perişanî *
* bu da tevfik-i rabbanî değil mi ol şehinşâha *
* keşide edilip tamir ide biri böyle eyvânı *
* galata binân pişyân suret-i hak-kı edüp rûpuş *
* harap etmişler idi hayf kim böyle debistânı *
* haz-zı tahsil bunda keb-i âlem ve marifet bunda *
* sülûk-u zahid adâb mulûkündür bu derkânı *
* sezamı aşiyân-ı bom olup ol lâne-i ankâ *
* revamı ola derbeste bu eyvan-ı süleymanı *
* nigâh et dide-i ibretle bu feth-i cedid oldu *
* harab eyler bunun tamir-i zira keferistanı *
* hüdâ taruz-u mahşer eyleyüp mamur abâdan *
* hemîşe daiyan-ı devlet ile perîde anı *
* şehinşâhı cihanı hak-kı muammer ide devletle *
* sürur-u zevk ve behçetle sefada ola her anı *
* dedi tarih tamirin rahme hâtif ayîbî *
* açıldı bu saray-ı mihnet-i efza-ı sultanı *

Yakınında bulunan çeşmeye adı geçen şairin söylediği tarihtir.

* hazretî şehriyâr deryadil * kıldı icra-i hayre sarfhı hemîn *
* anı sultan han-ı ahmed gazi * ol hümâyun baht-ı ays-ı dem *
* etdi ihyâ-i âleme himmet * gür-ru idi lafzı mekki ikdâm *
* ol cihangir hazret vaktoldu * sevkihayr ile asâf-ı âzam *
* her ne râi itse ayn-ı hikmetdir * bu ali nam olan sütude şim *
* sai-î lütûf padişahîde * olsun asude cümleten âlim *
* kılıp saffet numa-ı sultanî * oldu bir böyle hayr ile mülhem *
* yapdı bu çeşmezarı canbîhîş * fi sebulullah etdi bezl-i nam *
* suyunu buldu şüphesiz galata * kerçe delnesne idi bir nice dem*
* dedi ana rahme tarih * eser-i cûd esman-ı kerem * 1126

Bu sarayda da, büyük saray kadar büyük ve orta ve küçük oda

olarak üç oda olup, her odanın hamamı ve diğer malzemeleri mevcuttur. Hastalar için başka bir daire ve, onun da özel hamamı vardır, fakat harap olmakla, Sultan Mahmut Han Hazretleri H.1167 tarihinde, adı geçen sarayın büyük odası karşısında bir kütüphane ve dersane yapıp, sağ ve soluna da iki çeşme yaptırıp, adı geçen sarayı yeniden canlandırdıkları sırada, adı anılan hamam da tamir edilmiştir. Adı geçen senenin sonlarında tamamlanmakla kitip ve tezhip dersi hocası ve kütüphane memurları tayin edildi. Adı anılan kütüphanenin bitirilmesine şairlerden, rahmetli Seyit Mehmet Hâkim efendinin söylediği tarihtir.

* hakim kâd ebdaa el tarih satran fektübü *

* dar-ı kütüb kadbenâ es sultan mahmuden nedâ *

Saray Ağası dairesi de başkadır. İç Ağalar mescidinde ezan okunduğunda, ilkönce büyük oda, daha sonra orta, sonra da küçük oda ağaları sıralanarak, farz olunmuş selevâtı yerine getirerek yine sıra halinde yerlerine giderler ve ikindi vaktinden sonra bazı isim ve ünvanlarını kullanmaya müsade edildiğinden, saray meydanında gezerler. Hepsinin başında gecelik külah vardır. Ders için belirli hocalar ve hat çeşitleri için hattatlar ve hastalar için doktorlar ve diğer sanayi için ustalar tayin edilmiştir. Padişah ezanı ile, zaman zaman alimlerin eskileri ve olğunluğa erişmişlerin bazıları, yeni saraya nakledilirler ve bu saray ağası, akağaların eskilerinden belli bir düzenle olur. Ağalardan hasta olanları çocuğunu ve yakın akrabalarını görmek için, çoğunlukla salı günleri izin alır ve sarayın avlusundan bazı gerekli olmayan yerler, halka satılıp, Süleymaniye Camiine külliye oluşturulmuştur. H. 1235 şevvalinde, adı geçen saray, tamamen yıkılıp, zaman padişahı Sultan Mahmut Han Efendimiz Hazretlerinin mükemmel yardımlarıyla yenilenmesine girişilerek, yüksek devlet ileri gelenlerinden Yusuf Efendinin idaresiyle, sonraki sene ortalarında tamamlandı. Bu sırada Galata Kulesi de tamir edilerek, H. 1127 senesi cemaziyülevvelinde tamamlandı.

GALATASARAY MESCİDLERİ

Beyoğlu'nda, Galatasaray Lisesi civarında bulunan iki mescitti. Biri sarayın içinde ve sarayın en eski binası ile birlikte, Sultan Beyazıd tarafından yaptırılmış, devir devir sarayla birlikte tamir edilmişti[120]. Galatasarayındaki ağalar, iç oğlanları, beş vakit namazlarını cemaat ile bu mescitte kılarlardı. İkinci mescit, 1715 yılında, Sultan III.Ahmet tarafından saray dışında ve sarayın etrafında kurulmuş, Müslüman mahallesinde halk için yaptırılmıştı[121]. Bugün, mescitlerin ikisi de mevcut değildir.

H. (2. 34/2) GALATA YENİ CAMİİ DENMEKLE MEŞHUR VALDE CAMİİ

bânisi sultan mehmed han-ı rabinin kadınlarından sultan mustafa-i sâlis ve sultan ahmed han hazretlerinin valdeleri gülnûş emetullah sultandır üsküdar yeni camii bu valde sultan için bina olunmuşdur inşallah mahallinde zikrolunur kabri de üsküdardadır bu camiin yerinde fielasıl bir kilise olup ba'dehû muhterik oldukda binasına müsaadeyi şer'iye olmakla arsa-i haliye kalmış idi badüzzaman bu cami-i şerif bina olunmuşdur itmamına tarih
** mabed valde sultan ola darülhasenat * 1109*
mahfeli hümayun ve müteallikleri harem kapısında çeşmesi dahi vardır mukabilinde vâki medreseyi kethüdası olup sonra vüzeradan olan mehmed paşa teberrüken bina eylemişdir paşa-i mümaileyh dahi üsküdarda medfundur mahallesi vardır

34/2 GALATA YENİ CAMİİ DENMEKLE MEŞHUR VALDE CAMİİ

Yaptıranı, IV.Sultan Mehmed Han'ın kadınlarından, Sultan III. Mustafa ve Sultan Ahmed Han hazretlerinin annesi Gülnûş Emetullah Sultan'dır. Üsküdar Yeni Camii'de bu Valde sultan için yaptırılmıştır. İnşallah sırası gelince o da anlatılacaktır. Mezarı da Üsküdardadır. Aslında bu caminin yerinde bir kilise vardı. Daha sonra yanmıştır. Yeniden inşasına müsaade olunmadığından, arsa halinde kalmış, daha sonra bu camii şerif yaptırılmıştır. Bitim tarihi * mabed Valde Sultan ola darül-

hasenat * 1109. Padişah mahfeli ve ilişikleri ve harem kapısında çeşmesi de vardır. Karşısında bulunan medreseyi kethüdası iken sonra vezir olan Mehmed Paşa hayrına yaptırmıştır. Adı geçen paşa da Üsküdar'da gömülüdür. Mahallesi vardır.

GALATA YENİ CAMİ - VALİDE CAMİİ - YENİ VALİDE CAMİİ - GÜLNUŞ EMETULLAH SULTAN CAMİİ

Galata'da, Camii Cedit Sokağı, Osmanlı Bankası önünde idi[122]. 1697 yılında, bir kilise arsası yerine, IV.Sultan Mehmet'in eşi, III.Sultan Mustafa ile, III.Sultan Ahmet'in anneleri Gülnûş Emetullah Sultan tarafından yaptırılmıştır. Yapı 1912 yılından itibaren yıkılmaya başlar[123]. 1954 yılında, çeşmelerinden ve minare kaidesinin bir parçasından başka birşeyi kalmamış idi[124]. Bugün, cami mevcut değildir.

H. (2. 21/36) GAZANFERAĞA MESCİDİ

bânisi yeniçeri ocağı çorbacılarından paşakapısında müstahdem olan muhtar ağadır mahallesi yokdur

21/36 GAZANFERAĞA MESCİDİ

Yaptıranı, Yeniçeri ocağı çorbacılarından, Paşa Kapısında görevli olan Muhtar Ağadır. Mahallesi yoktur.

GAZANFERAĞA MESCİDİ

Kasımpaşa'da idi[125]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Yeniçeri Ocağı çorbacılarından Muhtar Ağa'dır[126]. Bu mescit bugün mevcut değildir.

H. (2. 22/38) GEDİK ABDİ MESCİDİ

*bânisi gedik abdullah ağadır kaptanlardandır * siratelmüstakîym * 1031 tarihinde bina edip sekiz sene mürurunda vefat ederek avlusuna defnolunmuşdur minberini çavuşzade mustafa efendi mescidin binası tarihinden ellibir sene mürurunda vazeylemişdir mahallesi yokdur*

22/38 GEDİK ABDİ MESCİDİ

Yaptıranı Gedik Abdullah Ağadır. Kaptanlardandır. * Siratelmüstakîym * 1031 tarihinde inşa edilmiş ve sekiz sene geçtikten sonra ölerek avlusuna gömülmüştür. Minberini Çavuşzade Mustafa Efendi mescidin yapılış tarihinden ellibir sene geçtikten sonra koydurmuştur. Mahallesi yoktur.

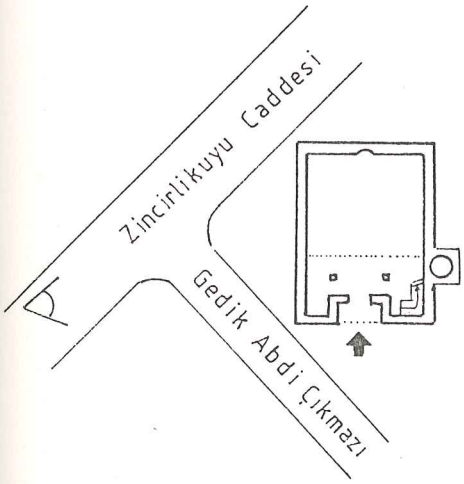

Plan 22

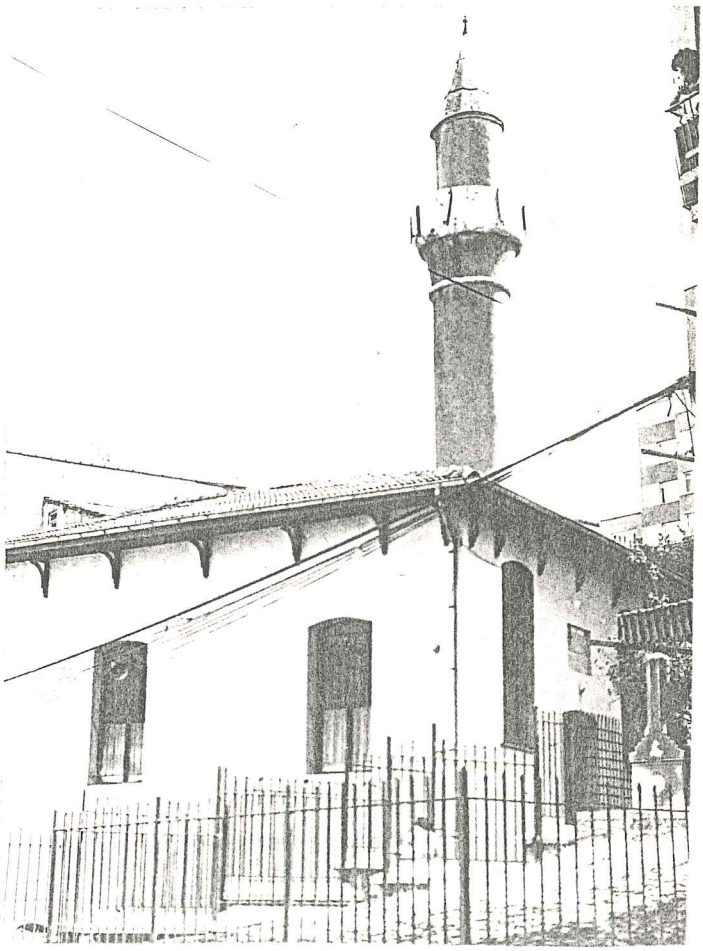

Fotoğraf 25

GEDİK ABDİ MESCİDİ - GEDİK ABDİ CAMİİ

Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Caddesi ile Gedik Abdi Çıkmazı köşesindedir. 1621-1622 yıllarında, kaptanlardan, Gedik Abdullah Ağa tarafından yaptırılmıştır[127]. Mescit 1906 yılında önemli tamirler görmüştür[128]. Mescit bugün, dikdörtgen planlı (Plan 22), ahşap çatılıdır. Çatıda, ahşap eliböğründeler dikkati çekmektedir. (Fotoğraf 25) Girişin sağ tarafında bulunan merdiven, kadınlar mahfiline ulaşıyor. Minareye, kadınlar mahfilinden çıkılıyor. Minare tamamen sıvanmıştır. İbadet alanındaki, minber ve müezzin mahfili, boncuk görünümlü ahşaptan yapılmıştır. Bugün ibadet açık ve bakımlıdır.

H. (2. 2/1) GÜZELCE KASIMPAŞA CAMİİ

mümaileyh kasımpaşa cennet mekân sultan süleyman han gazi hazretlerinin zaman-ı saltanatlarında saray-ı hümâyunda terbiye olunup ba'dehû rikab ağalığı ile taşra çıkmış ve mirimîran olarak budin'e vali olup ba'dehû iki defa mısır'a vali olmuşdur defa-i evvelisinde 929 recebinin onikinci günü nasb olunub otuzdördüncü gün mürûrunda azil ve yerine hain ahmed paşa nasbolunarak hain-i mezbûr dahi sultan deavisin etmekle ahaliyi raile katil olundukda bunlar azlolunmuşdur rodos fethinde serasker dahi olmuşdur bu cami-i şerifi bina etmekle kasaba-i mezbûr hâlâ paşa-i merhumun ismi ile mesmudur sultan ahmed han-ı sâlisin evahir-i saltanatında cami-i mezbûr muhterik oldukda mütevellisi bulunan reisül tıp sultan'nuh efendinin mahdum-u aliyeleri sadr-ı esvak ali paşa merhumun biraderi feyzullah bey tecdit eyledikde dediği tarihi tak-ı dergâhında sabt olmuşdur

** izzet-i dine serasker-i sekender seyr-i cenk ara **
** sem-i kasım ol paşa-ı sahip hayri alice **
** zemanında kapudan idi kim hak eyleyüp tevfik **
** yapıp bu camiyi vâlâyı kıldı namını ihya **
** dokuzkırk idi hem caminin bünyadına tarih **
** ki oldu bimisli bir mabedi enis ve mülki hakka **
** sene binyüzotuzdörde gelince muhterik oldu **
** kalup nase ateş düşdü yandı ki dünya **

* imadeddin-i zaman ve nasr olmuşdur hem evkâfa *
* ki abdullah efendi evvel hüdai fasıl ve dânâ *
* işaret kıldı çün terfi ve tevsii ile tecdidin *
* yapıldı himmetiyle bibedel bir cami-i rânâ *
* bu daî hadım vakıf ve emir tevliyet feyzi *
* tefekkür eyler iken hub bir tarih mesabesine *
* dedi tahsin birle nagihân-ı tarihi hatif *
* ibadetgâh pak ve cami-i ziba-i bi himmete * 1135

şadırvan dahi bina olunmuşdur fielasıl paşa-i mümaileyhin medresesi dahi var idi üstad-ı divan hafız ve gülistan-ı sadi şarihi sürûrî şeyh mustafa efendiye tedris-i şart itmekle onlar dahi bade-ül asır mesnevi na-şerif tedris eylemek üzere kabul eylemişdir ve cami-i şerif musakkafatından kasaba-i mezbûrede mahkeme çifte hamam ve kasaba-i sahire vardır ve bozburun'da 935 senesinde bir kargir cami-i şerif dahi bina eylemişdir paşa-i mümaileyh kapdan paşa olmamışdır yalnız kaptanlıkdan üç tuğ almışdır medfeni gelibolu'da cami-i mezbûrun kurbünde vâki mektep-i kerimeleri nefise hanımındır tevliyeti pederi vakfına mütevelli olana meşruttur hanım mezbûre dahi mektebi sahasında medfundur kaptan-ı derya laz ali paşa 1149 tarihinde vefat ittikde bu mektep sofasına defnolundu cami-i şerif kurbünde olan büyük çeşme mezkûr fevzi beyefendinin hayrıdır aşıklar meydanında mektebi olan şuayipzade ibrahim efendi bu caminin mezaristanında medfundur seng-i mezarında tarih raksı budur 1021 mahallesi vardır

2/1 GÜZELCE KASIMPAŞA CAMİİ

Adı geçen Kasımpaşa yeri cennet olan, Sultan Süleyman Han Gazi Hartelerinin saltanat zamanında sarayda yetiştirilip, ondan sonra Rikab Ağalığı ile, İstanbul dışına çıkmış ve Mirîmiran olarak, Budin'e VAli olup, ondan sonra iki defa Mısıra vali olmuştur. İlk defa H.929 recebinin onikinci günü tayin olunarak, otuzdördüncü günden sonra vazifeden uzaklaştırılarak, yerine Hain Ahmet Paşa, tayin olunarak, adı geçen hain de sultan fikrini müdafaa ederek halkı katlettiklerinde, görevden uzaklaştırılmıştır. Rodos fethinde Serasker de olmuştur. Bu büyük camii yaptırmakla, adı geçen kasaba, hâlâ Mer-

hum Paşanın ismi ile anılmaktadır. III.Sultan Ahmet Han'ın saltanatının sonunda, adı geçen cami yandığından, idaresi ile görevli bulunan Tıp reisi Sultan Nuh Efendinin oğlu, eski sadrazamlardan Ali Paşa merhumun kardeşi Feyzullah Bey, yenilediğinde, giriş kapısı üzerinde bulunan tarih yazılmıştır.

* izzet-i dine serasker-i sekender seyr-i cenk ara *
* sem-i kasım ol paşa-ı sahip hayri alice *
* zemanında kapudan idi kim hak eyleyüp tevfik *
* yapıp bu camiyi vâlâyı kıldı namını ihya *
* dokuzkırk idi hem caminin bünyadına tarih *
* ki oldu bimisli bir mabedi enis ve mülki hakkâ *
* sene binyüzotuzdörde gelince muhterik oldu *
* kâlup nase ateş düşdü yandı ki dünya *
* imadeddin-i zaman ve nasr olmuşdur hem evkâfa *
* ki abdullah efendi evvel hüdai fasıl ve dânâ *
* işaret kıldı çün terfi ve tevsii ile tecdidin *
* yapıldı himmetiyle bibedel bir cami-i rânâ *
* bu dai hadım vakıf ve emir tevliyet feyzi *
* tefekkür eyler iken hub bir tarih mesabesine *
* dedi tahsin birle nagihân-ı tarihi hatif *
* ibadetgâh pak ve cami-i ziba-i bi himmete * 1135

Şadırvanda yapılmıştır. Esasında adı geçen paşanın medresesi de vardı. Divan hocası Hafız ve gülistan-ı Sadı yazanı Sururi Şeyh Mustafa Efendiye okumayı şart koşmakla, onlar da, senelerece mesnevi dersi görmeyi kabul etmişlerdir. Ve büyük cami külliyesinden adı geçen kasabada mahkeme, çifte hamam ve çekici bir güzellik vardır. Ve Bozburun'da H.935 senesinde bir kargir büyük cami dahi yapmıştır. Adı geçen Paşa, Kaptan Paşa olmamıştır. Yalnız Kaptanlıktan üç tuğ almıştır. Mezarı Gelibolu'da, adı geçen caminin yakınında ki mektep, kızı Nefise hanımındır. Velâyetine bakmak şartlıdır. Adı geçen hanım dahi mektebi civarında gömülüdür. Kaptan-ı derya Laz Ali Paşa, H.1149 tarihinde öldüğünde, bu mektep alanına gömüldü. Cami yakınında olan büyük çeşme adı geçen Fevzi Bey-

in hayratıdır. Aşıklar meydanında mektebi olan Şuayipzade İbrahim Efendi bu caminin mezarlığında gömülüdür. Mezar taşında yazılı tarih budur. H.1021 Mahallesi vardır.

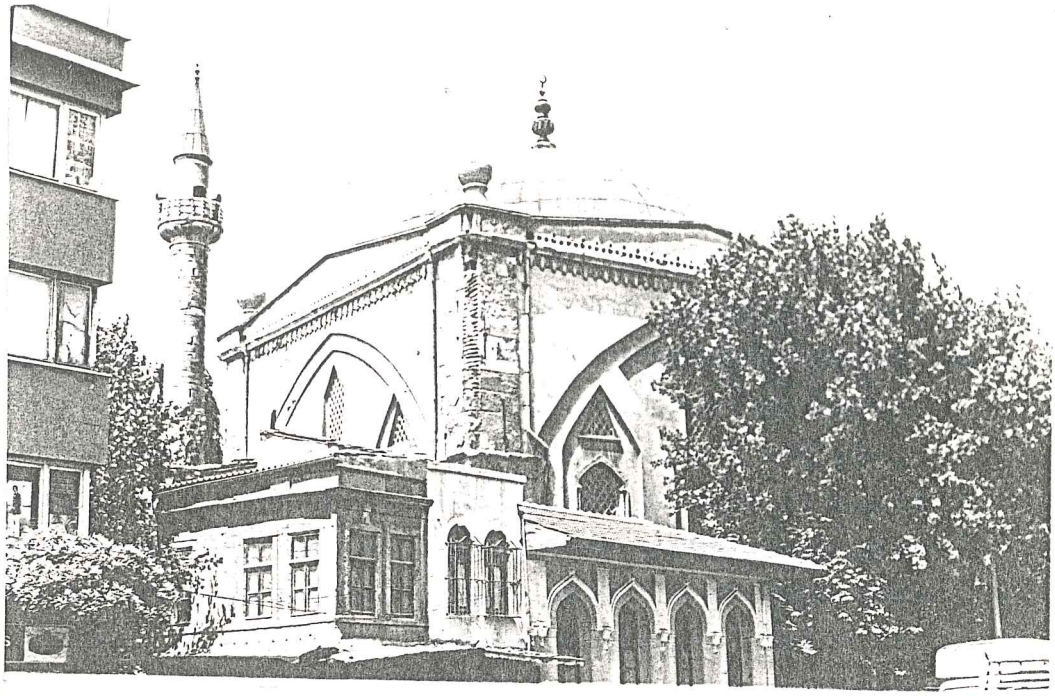

Fotoğraf 26

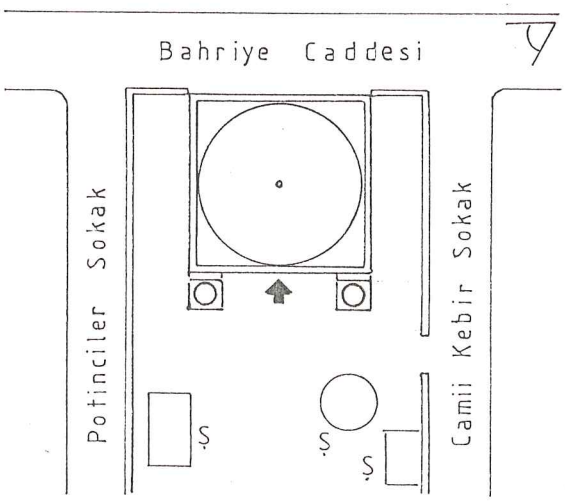

Plan 23

GÜZELCE KASIMPAŞA CAMİİ - CAMİİ KEBİR - KASIMPAŞA CAMİİ
KASIMPAŞA BÜYÜK CAMİİ

Kasımpaşa'da, Camii Kebir Mahallesinde, Bahariye Caddesi, Camii Kebir Sokağı ve Potinciler Sokağı ile çevrilidir. 1540 yılında, Güzelce Kasımpaşa tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır[129]. Bu cami 1721 yılında tamamen yanmıştır. Bugünkü cami, 1722 yılında, vakfın idarecisi bulunan, padişahın tıp reisi Nuh Efendinin oğlu ve Hekimoğlu Ali Paşanın kardeşi, Feyzullah Bey tarafından yeniden yaptırıldı[130]. Cami, bu yapısıyla, kare planlı,(Plan 23) Sağır tek kubbelidir. Birer şerefeli iki minaresi vardır. Cami, 1867, 1891, 1936 ve 1938 yıllarında çeşitli restorasyon ve tamirler görmüştür. Bugün, cami beden duvarlarındaki tepe pencereleri, restorasyonda kemerli yapılacakken, resimde görüldüğü gibi üçgen şeklinde yapılmıştır. (Fotoğraf 26) Cami minberi mermerdir, mihrap çinilerle kaplıdır. İçeride, kubbe köşelerinde, nemlenmeden dolayı kalem işleri ve boyalar çok kötü durumdadır[131]. Cami minareleri kesme taştan yapılmıştır. Eskiden minareler sekiz köşeli imiş. Minare yükseklikleri bugün eskisinden 10 cm. daha azdır. Cami bugün, ibadete açıktır, fakat restorasyonu sağlıksızdır. Avluda üç tane şadırvan bulunmaktadır.

H. (2. 35/5) HACI AĞVAR MESCİDİ

bânisinin yek çeşmolmakla böyle şöhret bulmuşdur mümaileyhe hacı emmi dahi derler imiş ismi ve kabri namâlumdur minberini devlet-i aliyye ricalinden sipahi ocağı ağası mehmed eminzade mehmed sadık ağanın oğlu sultan abdulhamid han ricalinden nezlemanetinden mazul mehmed tahir ağa vazeylemişdir mahallesi vardır

35/5 HACI AĞVAR MESCİDİ

Yaptıranın tek gözlü olması ile böyle tanınmıştır. Adı geçene Hacı Emmi de derlermiş. İsmi ve mezarı bilinmemektedir. Minberini Osmanlı Devleti ileri gelenlerinden Sipahi ocağı ağası Mehmed Eminzade Mehmed Sadık Ağanın oğlu I.Sultan Abdülhamid Han ileri gelenlerinden nezlemanetinden azledilmiş Mehmed Tahir Ağa koydurmuştur. Mahallesi vardır.

HACI AĞVAR MESCİDİ

Galata'da Azapkapı civarında idi. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran Hacı Ağvar adında bir kişi imiş. Mescit, bugün mevcut değildir.

H. (2. 6/6) HACI AHMED CAMİİ

bânisi hacı ahmed bin abdüssamed yegânidir ki cennet mekân sultan süleyman'ın hasırcıbaşısıdır . kendi mihrâb önünde medfundur mektebi dahi vardır ve bir miktar bayad mahalde bir çeşmesi olup hâla kurudur ve çeşme-i mezbûrun tarihi budur
** çeşme kim buldu kemal ile mahallinde vuku * mescide verip safa soğuk suyu ab-ı lâtif * hak budur kim iki elimde anı yad ittirüp * sahibini akibet hal-i kavmin hayr-ı şerif * kandi-i dai didi itmamın tarihini * hacı ahmed çeşmesin cari idi daim lâtif * 955*
mahallesi vardır

6/6 HACI AHMET CAMİİ

Yaptıranı, Hacı Ahmet bin Abdüssamet Yegânidir ki, yeri cennet olan Sultan Süleyman'ın hasırcıbaşısıdır. Kendi mihrab önünde gömülüdür. Mektebi de vardır. Mescid yanında, eskiden kalan bir yerde de bir çeşmesi bulunmaktadır. Hâlâ kurudur. Adı geçen çeşmenin tarihi budur.
* çeşme kim buldu kemal ile mahallinde vuku *
* mescide verip soğuk suyu ab-ı lâtıf *
* hak budur kim iki elimde anı yad ittirüp *
* sahibini akibet hal-i kavmin hayr-ı şerif *
* kandi-i dai didi itmamın tarihini *
* Hacı Ahmed çeşmesin cari idi daim latif * 955.
Mahallesi vardır.

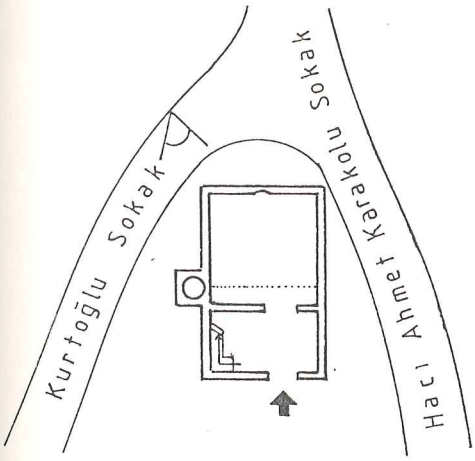

Plan 24

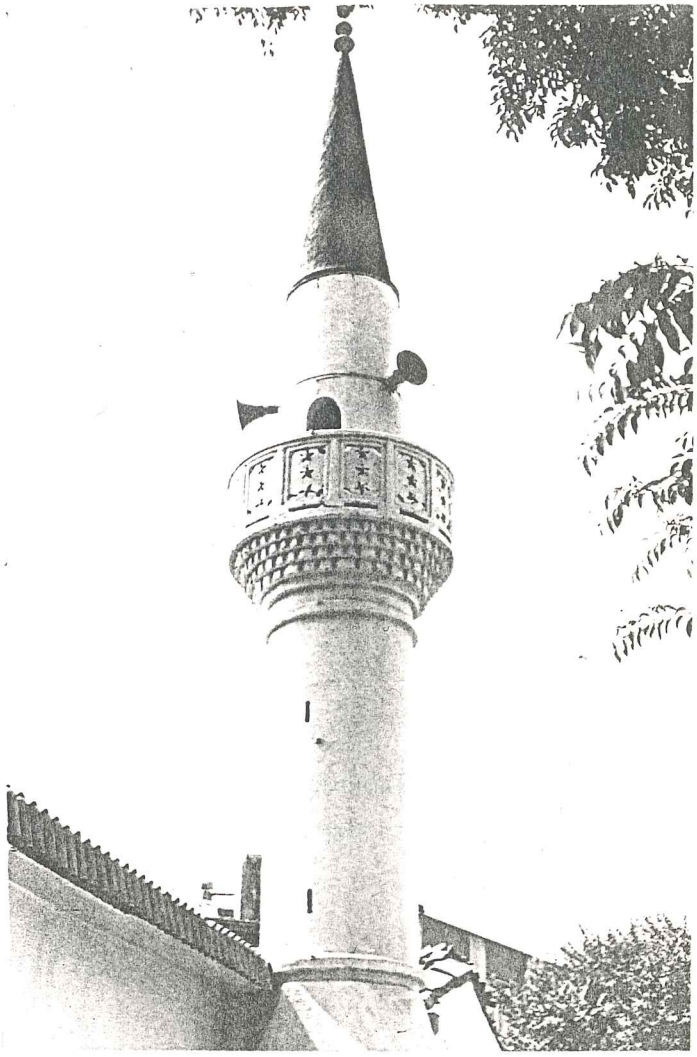

Fotoğraf 27

HACI AHMED CAMİİ

Kasımpaşa'da, Hacı Ahmet mahallesinde, Pir Hüsamettin Sokak, Kurtoğlu Sokak ve Hacı Ahmet Karakolu Sokak köşesinde dir. (Plan 24). Caminin yapım tarihi kesin bilinmemekle birlikte, yanındaki çeşme üzerindeki tarih 1547'dir[132]. Camiyi Kanuni Sultan Süleyman'ın hasırcıbaşısı Hacı Ahmet yaptırmıştır[133]. Cami, harap bir halde iken, halk yardımı ile onarılmıştır[134]. Cami, bugün dikdörtgen planlı, iki katlıdır. Betonarme olarak yapılmıştır. Mihrabı da , betonarme ve fayans kaplıdır. Minarede eskilik özellikleri göze çarparken, (Fotoğraf 27) sıvanmış bir haldedir. Cami, bugün ibadet açık ve bakımlıdır.

H. (2. 81/28) HACI RECEB MESCİDİ DERKURB-Ü FINDIKLI

fevkâni bina olmuş idi lâkin hernekadar zamanında vakıf tedarik olunmuş ise de muahheren gaib olmakla cami-i mezbûr harab ve minaresi dahi nâbud ve nâ-peydâ olmuşdur mahallesi vardır

81/28 HACI RECEB MESCİDİ, FINDIKLI YAKININDA.

İki katlı yapılmış idi, fakat hernekadar zamanında vakıf sağlanmış ise de, sonradan kayıp olmakla, adı geçen cami harab ve minaresi de yok olmakla, tamamen kaybolmuştur. Mahallesi vardır.

HACI RECEB MESCİDİ - HACI RECEP CAMİİ

Fındıklı civarında idi[135]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Hacı Receb adında bir kişidir. Bugün mevcut değildir.

H. (1. 307/2) HANDAN AĞA MESCİDİ

bânisi ağa-i mezbûr fatih sultan mehmed atebeindendir merkâdi namâlumdur mescid-i mezbûr tersane sarayı ittisalinde ve sahil-i deryada fevkâni bina olunmuşdur sultan ahmed han-ı sâlis hazretlerinin ricâlinden kıblelizade mehmed bey tersane emini iken surru hümâyun esnasında tecdid edip vazife-i minberini dahi asıl vakfından temin ettirmişdir saray-ı mezbûr sultan selim han-ı sâlis saltanatı evahirine karîb külliye hedmolunup tersaneye ithal olunmakla fakat cami-i mezbûre karîb mahalli tersane eminlerine mahsus olarak müstakil bir sahilhane bina olunmuşdur arka tarafı dahi biniş yeri olarak ibka olundu ve tersane eminlerine mahsus olan sahilhaneyi mezbûr 1242 senesi evâilinde dahi külliye tecdid olundu ve hedmolunan sarayı 1200 tarihlerinde devr-i hamid-i hanide koca yusuf paşa sadareti ulâsında külliyeyi tecdid eylemiş idi ve müşarüleyh sultan selim han hazretleri sarayı mezbûre evâili saltanatlarında nakil buyurmuşlardı o vakitlerde mescid-i mezbûr dahi tecdid olunmakla mahfel-i hümayun dahi ihdas olundu mahallesi yokdur

307/2 HANDAN AĞA MESCİDİ

Yaptıranı, adı geçen ağa, Fatih Sultan Mehmet'in görevlendirdiği kişilerdendir. Mezarı bilinmemektedir. Adı geçen mescit, Tersane Sarayı yakınında ve deniz kenarında, iki katlı yapılmıştır. III.Sultan Ahmet Han Hazretlerinin, adamlarından, Kıblelizade Mehmet Bey, Tersane yöneticisi iken, padişahın hacca gönderdiği heyetin gidişi esnasında, yenileyip, minber görevlilerini de asıl vakfından sağlamıştır. Adı geçen saray, III.Sultan Selim Han'ın saltanatının son zamanlarına yakın, bütünüyle yıkılıp, tersaneye dahil edilmekle, fakat adı geçen caminin yakın yerleri tersane yöneticilerine ayrılarak, özel bir kayıkhane yapılmıştır. Arka tarafı da biniş yeri olarak bırakıldı ve tersane yöneticilerine ait olan, adı geçen kayıkhane H.1242 senesi evvelinde de, külliye ile yenilendi ve yıkılan sarayı, H.1200 tarihlerinde, Hamit Han devrinde, Koca Yusuf Paşa sadrazam başkanlığında bütünüyle yenilemişti ve adı geçen, Sultan Selim Han Hazretleri, sözkonusu sarayı, saltanatının ilk zamanlarında nakil ettirmişlerdi. O zamanlarda, adı geçen mescit de yenilenmekle, padişah mahfeli de ilave edildi. Mahallesi yoktur.

HANDAN AĞA MESCİDİ - KUŞKONMAZ MESCİDİ

Hasköy'de, Keçeci Piri Mahallesinde, Hasköy Caddesi ile Camialtı Sokağının kesiştiği köşededir. XV.Yüzyılın ikinci yarısında, Fatih Sultan Mehmet'in görevlilerinden, Handan Ağa tarafından, Tersane Sarayı yanında, iki katlı olarak yaptırılmıştır[136]. Sultan III.Selim Han zamanında, adı geçen saray, bütünüyle yıkılıp, tersaneye dahil edilmiş ve caminin de yakın yerleri tersane yöneticilerine ayrılarak özel bir kayıkhane yapılmıştır[137]. Yine aynı zamanlarda mescit yenilenmiş, padişah mahfili ilave edilmişti[138]. Bugün mescit, dikdörtgen planlı, (Plan 25) ahşap çatılıdır. Mescidin çatısı 1966 yıllarında Vakıflar tarafından onarılmıştır. Yine namaz kılınan alt katta, baş kurtarmak için, cami kotu, 55 cm. yükseltilmiştir[139]. Mescidin mihrab duvarlarındaki çiniler, Rüstempaşa Camiinden getirilerek döşenmiştir. Mescit minaresi, özellikle minare külahı ilginçtir. (Fotoğraf 28) Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.

Fotoğraf 28

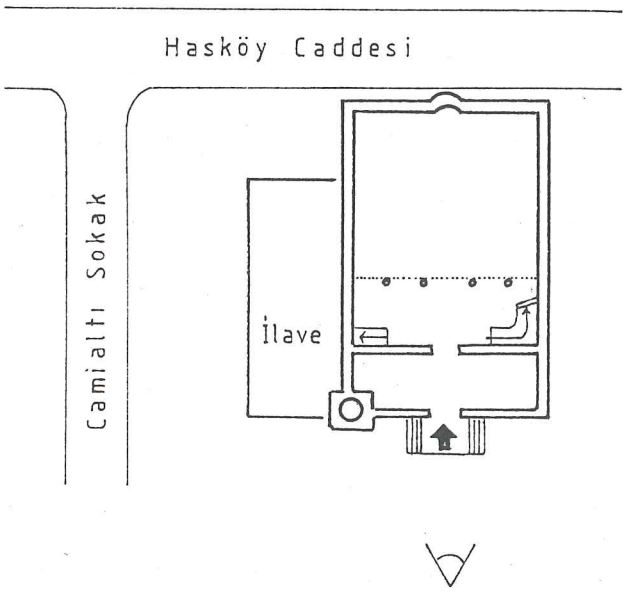

Plan 25

H. (2. 78/25) HATUNİYE MESCİDİ DERKURB-Ü FINDIKLI

bânisi saraylı perîzât hatundur ki ümera-i deryadan arap ahmed paşanın zevcesidir camiin yeri paşa-i mezbûrun bahçesi olup zevcesine hîbe eylemiş idi vakfe-i mezbûre müteveffiye oldukdan sonra vasıtı üzre ve vesâbesî elhac mehmed ağa sâlis malından bir zaviye ve ittisâlinde bir mescid-i ali bina eylemişdir ve senevi üçyüz kuruş vakfının irâdı vardır vakfe-i mümaileyhe ile zevc-i müşarüleyh mescid-i mezbûr kurbünde vâki türbede medfunlardır mukabilinde vâki çeşme paşa-i müşarüleyhin hayrıdır ki tarihi budur

* selsebil oldu içen çeşme-i ahmed paşa * 983

vakfiyesine (hasenâtı fetâh) terkibî 1008 tarihidir bu zaviyeye ibtida şeyh olan şeyh hasan efendidir tarihinde vefat etmekle yerine şeyh hasan adli halifesi şeyh seyid cafer keşfî efendi şeyh olup 1053 senesinde vefat eyledikde cami-i mezbûr mukâbilinde vâki köşede medfundur vefatına bu mısra-ı tarih vâki olmuşdur

* hu deyup cafer efendi azm-i firdevs eyledi *

ve yerine şeyh receb efendi postnişîn olup 1155 tarihi duhûlünde bu dahi rahlet etdikde feyzullah efendi şeyh olmuşdur 1065 senesi bunlar dahi irtihâl eyledikde halifesi emmi hüseyin efendi zaviyedâr olup 1118 senesine varınca 53 sene meşihâtde olup ba'dehû cam-ı mevtî bunlar dahi nûş etdikde fazlı efendinin ikinci halifesi mustafa efendi şeyh olup 1140 da bu dahi vefat etmekle mehmed efendi şeyh olmuşdur 1149 da bu dahi vefat edip yerine ibrahim efendi şeyh olup 1178 senesi bu dahi intikâl etmekle seyid mehmed nebî efendi postnişîn olup 1189 senesi bunlar dahi vasıl-ı allah oldukda halifeleri hafız efendi canşîn olmuş ve 234 senesinde irtihâl-ı dar-ı ukbâ eyledikde halifeleri yunus efendi şeyh nasbolunmuşdur çeşme-i mezbûrun yolları harab olmağla emna-ı tersaneden şehid hüseyin efendi çeşmenin fevkinde bir mekteb bina etdiği sırada yeniden su getirüp çeşme-i mezbûru müceddeden ihyâ eylemişdir efendi-i mezbûr kabataşda vâki çakır dede mescidine dahi minber vazeylemişdir ve bu tekyenin karîbinde vâki müstakil türbede nakib-ül eşrâf keçi mirzâde yahya efendi medfundur ki musalla-i sahın medâris iken rumeli payesi olan mirza mahdum denmekle maruf muayeneldîn eşraf cenâbları mekke-i mükerremede mirzâ mahdum denmekle maruf muineddin eşref cenâbları mekke-i mükerremede irtihâlinden sonra bu mansıb-ı şerife bun-

lar seza görüldü fi 995 oniki sene mikdarı nekâbet hidmetinde mukîm iken vefat eyledikde mahâl-i mezkûrda defnolundu ve hidmet-i nikâbet kesriyeli abdülkadir efendiye tevcih olunmuşdur 1008 mümaileyh yahya efendi fekt-i üsküdar mevleviyetine nail olmuşdur ve tekye-i mezkûrun kurbünde vâki çeşme-i cedid ve fevkinde mekteb-i sultan osman han-ı sâlis hazretlerinin silâhtarlığından sadâret-i azimi ile çırağ eylediği bıyıklı ali paşa bina eylemişdir 1169 muharreminin yirminci günü maktûlen vefat etmekle hayrat-ı mezkûresi natamam kaldığından yine padişah ı müşarüleyh hazretleri kadınlarından üçüncü zevki kadın bakiye-i levâzımını tekmil ve vezayifini nuruosmanî cami-i şerifi vakfından tayin eylemişdir ve ittisâlinde olan sahilhane-i kebîr galiba sultan sarayı olup sonra tekye-i mezbûrenin bâniyesinin zevc-i mezkûr ahmed paşaya ve ba'dehû birkaç kimesnelerin uhdelerine geçdikden sonra meşâleci ibrahim paşanın vezaretinden ikdâm tasarrufuna geçmiş sonra rütbe-i vezârete nail olup erzurum valisi iken senesi vefat edüp anda mahâl-li mahsusada medfundur sonra mahdumları müderrisiynden mehmed esad beye intikâl edüp anlar dahi musalla-i süleymaniye rütbesini ihrâz etmiş iken 1208 cemâziyülahiresinin yirmiüçüncü günü vefat edip tekye-i mezbûrde medfundur sahilhane-i mezbûr validesi üzre olduğundan bir iki sene mürûrunda validesi dahi vefat etmekle üç aded kerimesine ba'del intikâl sultan selim han-ı sâlis hazretlerinin valideleri mihrişâh sultanın kethüdâları girîdi yusuf ağanın biraderi esma sultan kethüdası ömer ağaya füruht itmeleriyle ağa-i mezbûrun uhdesine intikâl edüp ağa-yı mezkûr dahi senesi vefat etmekle evlâd-ı ekber serbevvabiinden habeş emin bey karındaşı müderrisiynden beye intikâl eylemekle beş altı sene mürûrunda mezbûr emin bey vefat edüp bunlardan sonra kapdan-ı derya hüsrev mehmed paşaya geçüp paşa-i mezbûr sahilhane-i mezkûru tecdîd ve tevsî eylemişdir tekye-i mezkûr 1238 cemâziyülahiresinde vuku bulan tophane hârik-i kebîrinde muhterik olmağla paşa-i mümaileyhin defa-i azlinden sonra müceddeden yaptırmışdır

78/25 HATUNİYE MESCİDİ, FINDIKLI YAKININDA.

Yaptıranı, Saraylı Perîzât Hatundur ki, deniz komutanlarından Ahmet Paşanın hanımıdır. Caminin yeri, adı geçen Paşanın bahçesi olup, hanımına bağışlamıştı. Adı geçen vakfın, vakfedeni öldükten sonra ve senelik üçyüz kuruş vakfının geliri vardır. Adı geçen vakfeden ile hanımı, adı geçen mescidin yakınında bulunan türbede gömülüdürler. Karşısında bulunan çeşme, adı geçen paşanın hayratıdır ki, tarihi budur.

* selsebil oldu içen çeşme-i Ahmed Paşa * 983.

Vakfiyesine (hasenâtı fetâh) kelimelerinin birleşimi H.1008 tarihidir. Bu zaviyeye, önce şeyh olan, Şeyh Hasan Efendi'dir. tarihinde vefat etmekle, yerine Şeyh Hasan Adlî'nın yerine geçen, Şeyh Seyit Cafer Keşfî Efendi Şeyh olup, H.1053 senesinde vefat ettiğinde, adı geçen cami karşısında bulunan köşede gömülüdür. Ölümüne bu tarih mısrası yazılmıştır.

* hu deyip Cafer Efendi azm-i firdevs eyledi *

Ve yerine Şeyh Recep Efendi, tekke şeyhi olup, H.1155 tarihinde, bu da vefat ettiğinde, Feyzullah Efendi Şeyh olmuştur. H.1065 senesi bunlar da göçtüklerinde, yerine geçeni Amca Hüseyin Efendi zaviyedâr olup, H.1118 senesine varınca, 53 sene şeyhlikten sonra bunlar da öldüğünde,Fazlı Efendinin ikinci kez yerine geçeni olan, Mustafa Efendi şeyh olup, H.1140'da bu da vefat etmekle, Mehmet Efendi şeyh olmuştur. H.1149'da bu da vefat edip, yerine İbrahim Efendi şeyh olup, H.1178 senesi bu da göçmekle, Seyit Mehmet Nebî Efendi tekke şeyhi olup, H.1189 senesi bunlar da Allaha ulaştıklarında, yerlerine geçen Hafız Efendi vekil olmuş ve H. 234 senesinde vefat ettiğinde, yerlerine geçen Yunus Efendi şeyhliğe getirilmiştir. Adı geçen çeşmenin yolları harap olmakla birlikte, tersane idarecilerinden Şehit Hüseyin Efendi, çeşmenin üst tarafında bir okul yaptırdığı sırada, yeniden su getirip, adı geçen çeşmeyi yeni baştan canlandırmıştır. Adı geçen Efendi, Kabataş'ta bulunan Çakır Dede Mescidine de minber koydurmuştur ve bu tekkenin yakınında bulunan özel türbede, Peygamber soyundan olanların işlerini gör-

mek üzere hükümetçe tayin edilen memurlardan, Keçi Mirzâde Yahya Efendi gömülüdür ki, medresenin musalla taşlığı iken, Rumeli Beylerbeylik rütbesi olan Mirza oğlu denmekle tanınan, Muineddin Eşref Hazretleri, Mekke-i Mükerreme'de öldükten sonra, bu devlet hizmetine bunlar uygun görüldü. Fi 995. Oniki sene süreyle vekillik hizmetinde bulunurken, vefat ettiğinde, adı geçmiş yerde gömüldü ve vekillik hizmeti Kesriyeli Abdülkadir Efendiye verilmiştir. H.1008. Adı geçen Yahya Efendi, Üsküdar Mevlevihanesinin yöneticiliğine geçmiştir ve adı geçen tekkenin yakınında bulunan yeni çeşme ve üst tarafındaki okulu, III.Sultan Osman Han Hazretlerinin, Silahtarlıktan, Sadrazamlık ile çırağ eylediği, Bıyıklı Ali Paşa yaptırmıştır. H.1169 muharreminin yirminci günü, vurularak vefat etmekle, adı geçen hayratı tamamlanmadan kaldığından, yine adı geçen padişah hazretlerinin kadınlarından, üçüncü zevki kadın, kalan malzemeleri tamamlayıp, görevlilerini Nuruosmanî Cami-i Şerifi vakfından sağlamıştır ve yakınında olan büyük yalı, galiba Sultan Sarayı olup, sonra, adı geçen tekkenin yaptıranının karısı ki, adı geçen Ahmet Paşaya ve ondan sonra, birkaç kişinin sorumluluklarına geçtikten sonra, Meşâleci İbrahim Paşanın vezirliğinden, devamlı çalışmayla idaresine geçmiş, sonra vezirlik rütbesine ererek, Erzurum Valisi iken, senesi vefat ederek, orada özel yerinde gömülmüştür. sonra, oğulları medrese dersi okutanlardan, Mehmet Esat Beye geçip, onlarda padişah namazını kıldıran musalla rütbesini elde etmiş iken, H.1208 cemâziyülahiresinin yirmiüçüncü günü vefat edip, adı geçen tekkede gömülüdür. Adı geçen yalı, annesi üzerine olduğundan, bir-iki sene geçtikten sonra, annesi de vefat etmekle, üç kızına sonra geçip, III.Sultan Selim Han Hazretlerinin anneleri, Mihrişâh Sultanın Kethüdâları, Girîdi Yusuf Ağanın erkek kardeşi, Esma Sultanın Kethüdası, Ömer Ağa ya satmalarıyla, adı geçen ağanın sorumluluğuna geçip, adı geçmiş ağa da, senesi vefat etmekle, en büyük evlâdı, baş kapıcılardan Habeş Emin Bey kardeşi medrese dersi okutanlardan beye geçmekle, beş-altı sene geçtikten sonra, adı

geçen Emin Bey vefat edip, bunlardan sonra, kaptan-ı derya Hüsrev Mehmet Paşa'ya geçip, adı geçen paşa, sözü edilen yalıyı yenileştirip, genişletmiştir. Adı geçmiş tekke, H. 1238 cemaziyülahiresinde meydana gelen, Büyük Tophane yangınında yanmakla, adı geçen paşa, görevinden alındıktan sonra yeni baştan yaptırmıştır.

HATUNİYE MESCİDİ - KEŞFİ ÇAFER EFENDİ DERGAHI - PERİZAT HATUN MESCİDİ-TEKKE MESCİDİ

Fındıklı'da, Güzel Sanatlar Akademisinin bahçe girişi bitişiğinde ve cadde üzerindeydi[140]. 1599 yılında, Deniz Komutanlarından Ahmet Paşanın hanımı Saraylı Perîzât Hatun tarafından yaptırılmıştır. Mescit, iki katlı, kargir duvarlı, ahşap çatılı ve tuğla minareli idi[141]. Minaresi yapının sağ tarafında bulunuyordu. Basit ve güzel bir mimarisi vardı[142]. Kadro dışı kalan bu mescidi, Akademi depo olarak kullanıyordu. Mescidin yanındaki, tek kubbeli ve Mimar Sinan yasıpısı olan türbede Ahmet Paşa ile Perîzat Hatun gömülü idi. Yanında çeşme de bulunmakta idi. 1956 yılında, yol açılırken mescitle birlikte, bu eserler de yok edilmiştir[143].

H. (2. 49/11) HENDEK MESCİDİ

bânisi hoca ali kaptandır ki kabri dahi andadır mahallesi vardır

49/11 HENDEK MESCİDİ

Yaptıranı, Hoca Ali Kaptandır, mezarı da oradadır. Mahallesi vardır.

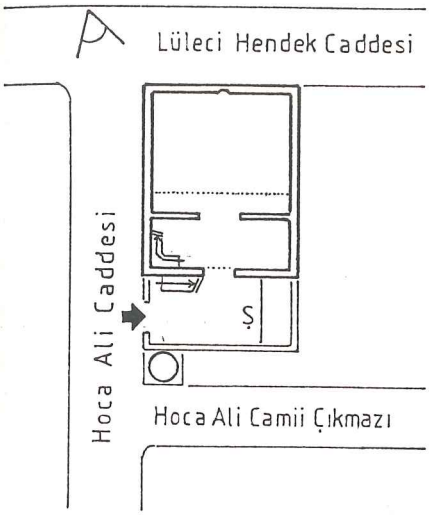

Plan 26

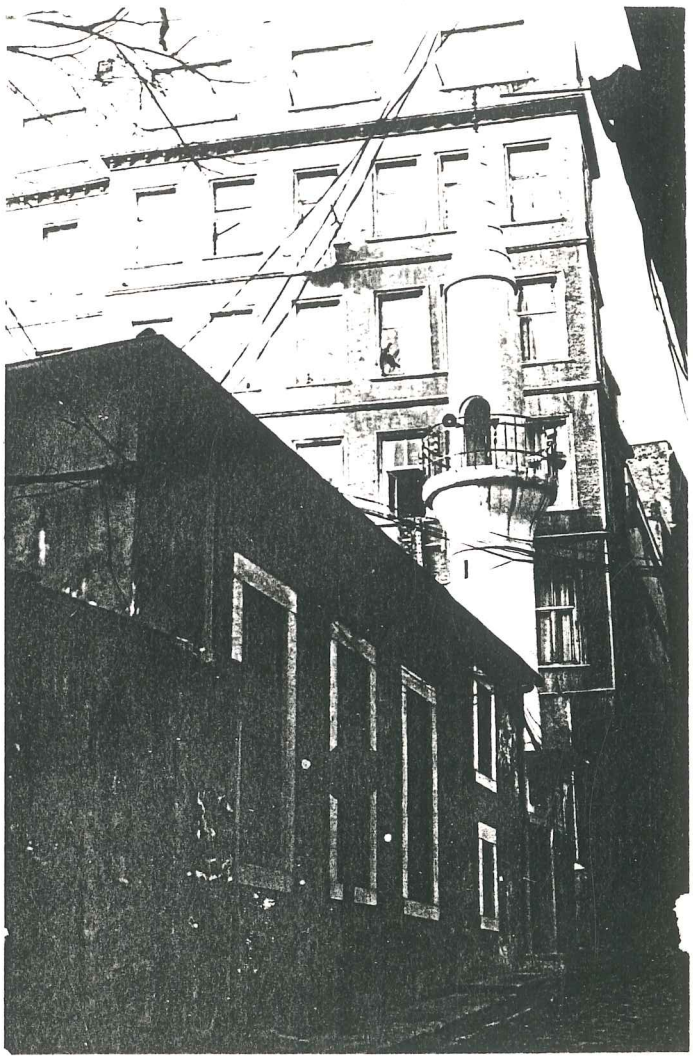

Fotoğraf 29

HENDEK MESCİDİ - HOCA ALİ MESCİDİ

Tophane'de, Hacı Mimi Mahallesinde, Lüleci Hendek Caddesi, Hoca Ali Caddesi, Hoca Ali Cami çıkmazı köşesindedir. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescidi yaptıran, Hoca Ali Kaptandır[144]. Mescit bugün, dikdörtgen planlı, (Plan 26) kargir duvarlı ve ahşap çatılıdır. girişte solda bir merdivenle, kadınlar mahfiline ulaşılır. Minaresi sıvalıdır. Mescit, 1958 yıllarında tamir görmüştür[145]. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 29)

H. (1. 309/8) HUMBARACIYAN KIŞLASI CAMİİ

sultan selim han-ı sâlis hazretleri humbaracıyana ve lâğımcıyana müceddeden bina ve ihyâ buyurdukları kışlanın vasatında valdeleri mihrişah sultan merhumenin tarafından bina olunup civarı hazret-i eyüb ensarîde vâki bina ve ihya buyurdukları türbe ve imâretleri vakfı şerifine mülhâk olmuşdur cem'i levâzımatı mükemmeldir cami-i mezbûr ibtidadan bir minareli yapılıp sonra yine sultan selim gazi han merhum bir minare dahi ziyade etdirip hâlâ bir şerefeli iki minaresi vardır ramâzanı şerifler de güzel mahya kurulur cami-i mezbûr 1218 senesinde hatta müderrisi de olup salâvâtı mefrûzuna edasına ibtida ve fevkâni bina olunup humbaracıyan kışlası camii ismi ile tesmiye olundu cevânibu erbaası kışla odaları olup sütlüce tarafı lâğımcıyana ve hasköy tarafı humbaracıyana nısfiyet üzere tahsis olunmuşdur ve derya canibine bir kasr-ı hümâyun ile iki taraflarında olan kapular üzre humbaracıbaşı ve lâğımcıbaşı olanlara birer mahsus odalar bina olundu ve kışla-i mezbûre karîb mühendishane ve demirhane ve hamam ve külhan ve dökümhane ve ihdas olunmuşdur ve sonra devr-i hazret-i mahmud hanîde kışla-i mezbûr kurbünde mühimmat ambarları dahi ihdas olunup ibtida bina olunan anbarlar ve kışla tamir ve def'a ittisalinde olan iskele ve dekâkin canibi miriden badelhaz üç kıt'a kârgir anbarlar dahi bina olundu 1242 de mahalli mezkûrede mevcud neferatın talimleri için kırkağaca karîb bir mahâl tertib olunup yazlarda haftada iki gün talim olunur mahallesi yokdur

309/8 HUMBARACIYAN KIŞLASI CAMİİ

III.Sultan Selim Han Hazretleri, Humbaracıyan ve Lağımcıyana, yeniden yaptırdıkları kışlanın ortasında, anneleri Mihrişah Sultan rahmetli tarafından yapılıp, Eyüp civarında bulunan türbe ve imaretleri, vakfına ilave etmiştir. Lazım olan bütün eşyalar tamamdır. Adı geçen cami, ilk önce bir minareli olup, sonra yine Sultan Selim Gazi Han rahmetli, bir minare daha yapıp, hâlâ, bir şerefeli iki minaresi vardır. Ramazan aylarında, iki minare arasına güzel mahya kurulur. Adı geçen camide H.1218 senesinde, beş vakit namaz kılınmaya başlanmış,

iki kat yapılıp, Humbaracıyan Kışlası Camii olarak adlandırılmıştır. Dört tarafı kışla odaları olup, Sütlüce tarafı Lağımcıyana, Hasköy tarafı Humbaracıyana yarım olarak ayrılmıştır ve deniz yönüne bir padişah sarayı ile, iki taraflarında olan kapılar üzerine, Humbaracıbaşı ve Lağımcıbaşı olanlara, birer özel oda yaptırıldı. Adı geçen kışlaya yakın, mühendishane, Demirhane, hamam, külhan, dökümhane yapılmıştır. Sonra, Mahmut Han zamanında adı geçen kışla yakınında, cephane ambarları yapılıp, önce yapılan ambarlar ve kışla bitişiğinde olan iskele ve devlete ait dükkânlar ve beylik binaları, üstü temizlendikten sonra, üç kıta kargir binalar yapıldı. H.1242'de adı geçen yerde bulunan, askerlerin talimleri için, kırkağaca yakın bir yer düzenlenip, yaz günlerinde, haftada iki gün talim yapılır. Mahallesi yoktur.

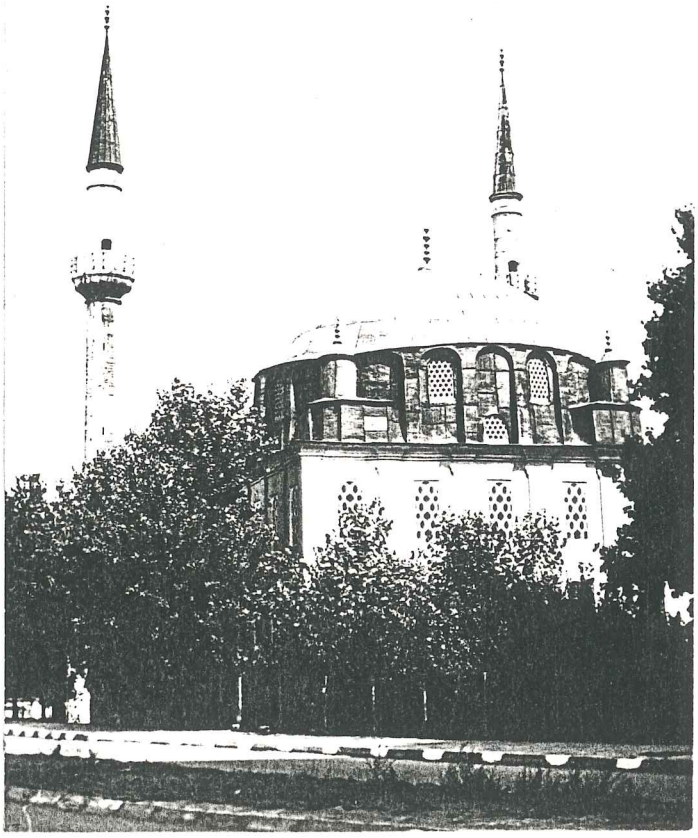

Fotoğraf 30

HUMBARACIYAN KIŞLASI CAMİİ - HALICIOĞLU CAMİİ - HUMBARAHANE CAMİİ - MİHRİŞAH SULTAN CAMİİ

Halıcıoğlu'nda, Haliç kıyısındadır. 1803 yılında, Sultan III.Mustafa'nın eşi, Sultan III.Selim'in annesi Mihrişah Sultan tarafından yaptırılmıştır. Cami, önceden tek minareliyken, sonra, Sultan III. Selim tarafından bir minare daha ilave edilmiştir[146]. 1976 yılında restore edilmiştir. Bugün birer şerefeli iki minaresi vardır. (Fotoğraf 30) Camiye giriş için askeriyeden izin alınamamıştır.

H. (2. 23/43) HÜSAMETTİN UŞŞÂKİ TEKKESİ MESCİDİ

bânisi hüsamettin şeyh hasan efendidir vatan-ı aslîsi buhara olup badel tahsil seyahat suretiyle erzincan'a vusul ve orada seyid ahmed semerkândi hazretlerine musul olup ahzu nisbet ve istihlâf eylemişdir seyid ahmed hazretleri dahi pîr mehmed erzincanî halifesindendir ba'dehû belde-i uşşâka hicret ve tavattûn eylemekle belde-i mezkûreye intisâb ile meşhur olmuşlardır ve tarih-i uşşâkiyeyi dahi kibriyâdan ve nuru behşiyeden ahzeylemişdir ba'dehû uşakdan gelip tarih-i halvetiyeden müstahlef olmuşdur hac-cı şerif avdetinde konya'ya vusullerinde vefat etmekle nâş-ı şerifleri istanbula naklolunarak hanelerine defnolunmuşdur fi tarihi beşâşet 1003 mümaileyhin büyük mahdumları mustafa efendi 1033 senesi istanbul kadısı olup ba'dehû tekâvüd etmekle pederi makamında inziva eylemişdir pederinden müntâkil hane-i mezbûru evlâdiyet üzre şart edip ve bazı musakkafat dahi vakıf ve tayin eylemekle türbedâr vazifesi vaz ve yine evlâda şart eylemişdir mümaileyh mustafa efendi dahi kelimâtı el tekvi 1037 tarihi evâhirinde vefat eyledikde pederi yanında defnolunmuşdur ve ba'dehû neslinden abalı şeyh hüsameddin türbedâr olup zekerden evlâdı olmadığından üç aded kerimesinin birini şeyh abdullah hüsamî nâm kimesneye tezvic ve dairesin dahi ana ferâğ eylemişdir şeyh-i mezbûr dahi senesi vefat eyledikde oğlu şeyh ahmed efendi yerine şeyh olmuşdur pîrdaşlarından evvel esnada tersane emini bulunan yusuf efendi mezbûr hane harabemeşref olmağla esasından hedmettirip mücedded bir mescid ve bir şeyh menzili ve haşebi bir minare ile imam ve müezzin vazifelerin tayin ederek vakfı sâni olmuşdur mezbûr

şeyh ahmed efendi dahi intikâl eyledikde türbe-i mezbûre dahilinde defnolunmuşdur tarih-i intikâli

* âbid ahmed efendi tekye-i firdevsi kıldı caî * 1168

resulûk ile kudüs anı hemhâl-i uşşâkî 1168 mümaileyh yusuf efendi dahi devr-i sultan-ı mahmud han-ı evvelde defterdar ve kethüda beyi olup vefat eyledikde üsküdar'da karacaahmed kurbûnde defnolunmuşdur tarih-i vefatı budur

* kalem yazdı çû yakub bâlâ dide idem tarihi *

* geçib yusuf efendi mısr-ı firdevse aziz oldu * 1162

şeyh ahmed vefatından sonra oğlu canşîn olup ba'dehû gayıb olmağla nice zaman bu makam muattal kalmış iken edirne meşâyihinden yazıcı şeyh mehmed uşşakî ki eğrikapı haricinde vâki tekyesi ittisâlinde türbe-i mahsusasında medfun olan cemâleddin uşşakî halifesindendir rüyasında memur olup istanbul'a gelmiş idi ona tevcih olunup nice zaman tekye-i mezbûrda postnîşin oldukdan sonra rahlet etdikde karîbinde tedârik eylediği arsada defn-i türbet olmuşdur müstâkimzade süleyman efendi iş bu tarihi söylemişdir

* duayı nihayet eyleyüb züvvar okur tarihi *

* yazıcı şeyh mehmed dedi yahu geçdi maivâye * 1192

ve ânın mahlûlünden eğrikapu haricinde vâki savaklar tekyesi şeyhi şeyhzade seyid mehmed efendiye tevcih olunup senesi bunlar dahi vefat edip savaklar tekyesinde medfundur ba'dehû bunun oğlu cemaleddin efendi yine iki tekyeye şeyh olmuşdur kasımpaşada olan hüsamettin uşşâki tekyesinin günü pencüşembih olup savaklarda vâki cemâleddin tekyesinin günü isneyndir ikisinde dahi kuvvede zikr ve tevcîd ederler savaklar tekyesinin sun-u yüzer kuruş kırat-ı mevlid-i şerif için vakfı vardır abdülaziz efendi haleb'den mazulen 1045 rebiyülevvelinde vefat etmekle pederi türbesinde medfundur ve bunun dahi büyük oğlu kudüsden mazulen avdetde payas nam mahâlde 1065 tarihinde vefat etmişdir mahdum-u sânisi anadolu kuzatından iken 1084 senesinde vefat etmişdir bunun oğlu laleci osman efendi bağdad ba'dehû şama kadı olup 1122 zilhiccesinde vefat etmişdir ve hüsamettin hazretlerinin mahdum-u sâlisleri abdurrahim efendi üsküdardan mazulen 1087 senesinde vefat edip edirnekapusu haricinde medfundur bunun oğlu uşşakîzade denmekle şehir abdülbâki efendi nakîbül eşrâf seyrekzade abdurrahman efendiye damad olmuşdur ve mekkeye kadı olup giderken vefat etmişdir 1090 ve bunun damadı mahir abdullah efendi mekkeden mazulen 1122 senesi vefat etmişdir ve abdülbâki efendiden uşşâkizade silsilesi yürümüşdür

23/43 HÜSAMETTİN UŞŞÀKİ TEKKESİ MESCİDİ

Yaptıranı Hüsamettin Şeyh Hasan Efendi'dir. Asıl vatanı Buhara olup, öğretim gördükten sonra Erzincan'a varmış ve orada Seyit Ahmet Semerkândi Hazretlerine ulaşıp, olgunlaşarak yerine geçmiştir. Seyit Ahmet Hazretleri de, Pîr Ahmet Erzincanî ileri gelenlerindendir. Ondan sonra, Uşak şehrine göç edip, yerleşmekle, adı geçmiş şehire bağlanmaları ile ünlü olmuşlardır. Büyüklerden ve ileri gelenlerinden Uşşakiye tarikatını kabul etmişlerdir. Ondan sonra Uşak'tan gelip, Halvetiyye tarihinden yerine geçmiştir. Hacdan geri dönüşünde, Konya'ya vardığında vefat etmekle, naşı İstanbula getirilerek evlerine gömülmüştür. Fi tarihi beşâşet H.1003. Adı geçen kişinin, büyük oğulları, Mustafa Efendi, H.1033 senesi, İstanbul kadısı olup, ondan sonra emekli olmakla, babası makamında köşeye çekilmiştir. Babasından kalan adı geçen evi evlâtlarına şart koşup, bazı külliye de vakfedip, tayin etmekle, türbedâr görevi koydurmuş ve yine evlâtlarına şart koşmuştur. Adı geçen Mustafa Efendi de, kelimâtı el tekvi H.1037 tarihi sonlarında vefat ettiğinde, babasının yanına gömülmüştür ve ondan sonra, soyundan Abalı Şeyh Hüsamettin türbedâr olup, erkek çocuğu olmadığı için, üç tane kızının birini, Şeyh Abdullah Hüsamî adlı kimseyle evlendirip ve evini de ona bırakmıştır. Adı geçen şeyh de senesi vefat ettiğinde, oğlu Şeyh Ahmet Efendi, yerine şeyh olmuştur. Tarikatın ileri gelenlerinden, önce Tersane reisi bulunan Yusuf Efendi adı geçen ev, harap olduğu için, tamamen yıktırıp, yeni baştan bir mescit ve bir şeyh konak yeri ve ahşap bir minare ile imam ve müezzin görevlerini tayin ederek, ikinci vakfedeni olmuştur. Adı geçen, Şeyh Ahmet Efendi de, göçtüğünde, adı geçen türbe içinde gömülmüştür. Ölüm tarihi: * âbid Ahmet Efendi tekye-i firdevsi kıldı caî * 1168. Resulûk ile Kudüs anı hemhâl-i uşşâki H.1168. Adı geçen Yusuf Efendi de, önceki Sultan Mahmut Han devrinde, defterdar ve kethüda beyi olup, vefat ettiğinde Üsküdar'da Karacaahmet yakınına gömülmüştür. Ölüm tarihi budur,

* kalem yazdı çû yakub bâlâ dide idem tarihi *
* geçib Yusuf efendi mısr-ı firdevse aziz oldu * 1162.
Şeyh Ahmet'in vefatından sonra, oğlu yerine geçip, ondan sonra kayıp olmakla, epey zaman bu makam boş kalmışken, Edirne şeyhlerinden Yazıcı Şeyh Mehmet Uşşakî ki, Eğrikapı dışında bulunan tekkesi yakınında, özel türbesinde gömülü olan Cemâleddin Uşşakînin yerine geçenlerdendir. Rüyasında, görevle İstanbul'a gelmişti. Ona verilerek, epey zaman adı geçen tekkede, tekke şeyhi olduktan sonra, vefat ettiğinde, yakınında sağladığı arsada türbeye gömülmüştür. Müstâkimzâde Süleyman Efendi bu tarihi söylemiştir.
* duayı nihayet eyleyüb züvvar okur tarihi *
* yazıcı şeyh Mehmet dedi yahu geçti maivâye * 1192.
Ve onun boşalan memurluğundan, Eğrikapı dışında bulunan Savaklar Tekkesi şeyhi, Şeyhzade Seyit Mehmet Efendi'ye mevki verilip, senesi, bunlarda vefat edip, Savaklar Tekkesinde gömülüdür. Ondan sonra, bunun oğlu Cemâlettin Efendi, yine iki tekkeye şeyh olmuştur. Kasımpaşa'da olan Hüsamettin Uşşâkî Tekkesinin günü Perşembe olup, Savaklarda bulunan Cemâlettin Tekkesinin günü Pazartesi'dir. İkisinde de kuvvet'e zikredilir ve dualar okunur. Savaklar Tekkesinin yüzer kuruş kudreti, mevlid-i şerif okunması için vakfı vardır. Abdülaziz Efendi, Halep'te görevden alınarak, H.1045 rebiyülevvelinde, vefat ederek, babasının türbesinde gömülüdür ve bunun da büyük oğlu, Kudüs'te görevden alınarak, dönüşte Payas adı verilen yerde H.1065 tarihinde vefat etmiştir. İkinci oğlu, Anadolu kadılarından iken, H.1084 senesinde vefat etmiştir. Bunun oğlu, Laleci Osman Efendi Bağdat'a, ondan sonra Şam'a kadı olup, H.1122 zilhiccesinde vefat etmiştir ve Hüsamettin Hazretlerinin üçüncü oğulları, Abdurrahim Efendi, Üsküdar'da görevden alınarak, H.1087 senesinde vefat edip, Edirnekapısı dışında gömülüdür. Bunun oğlu Uşşakîzade denmekle ünlü Abdülbâki Efendi, peygamber soyundan olanların işlerini görmek üzere hükümetçe tayin olunan memurlardan Seyrekzade Abdurrahman Efendiye damat olmuştur

ve Mekke'ye kadı olup giderken vefat etmiştir. H.1090. Ve bunun damadı, Mahir Abdullah Efendi, Mekke'de görevden alınarak, H.1122 senesi vefat etmiştir ve Abdülbâki Efendiden, Uşşâkizade soyu yürümüştür.

Fotoğraf 31

HÜSAMETTİN UŞŞAKİ TEKKESİ MESCİDİ - PİR HÜSAMETTİN MESCİDİ

Kasımpaşa, Bahriye Caddesi, Pir Hüsamettin Uşşakî Sokağı üzerinde idi. 1595 yılında vefat eden, Pir Hüsamettin tarafından yaptırılmıştır[147]. Bugün, Pir Hüsamettin Uşşaki Türbesi, bu sokak üzerindedir. (Fotoğraf 31) Mescit mevcut değildir.

H. (2. 15/29) İBADULLAH MESCİDİ

bânisi seyid ali reisdir mescidi kurbünde olan meydanda medfundur tâk-ı dergâhında olan tarih budur
* cem olup ali ve edni ittiler hayr-ı dua *
* hak mübârek eylesin ânâ bu âlâ mescidi *
* hâtif kutsi dedi itmâmının tarihini *
* himmet seyid ali yaptırdı zibâ mescidi * 997
ve bu mescidin bu isimle şöhretine sebep budur ki binasına vâzı esas olunacak gün padişahî vakît bulunan cennet mekân sultan murad han-ı sâlis hazretleri okmeydanında olan kasr-ı âliyede etrafı temâşa buyururlar iken görüp sebebi cemiyeti sual zamanında şu mahâlde biraz ibadullah cami olmuş ne içündür haber olunsun diye emir buyurmuşlar işte nutku hümâyun ibadullah lafzı ile olduğundan bu isimle şöhret bulmuşdur ve kurbünde darüssaâde ağalarından elhac nezir ağa bir çeşme bina eylemişdir ki tâk-ı bâlâsında tarih-i arabî budur
* erba-ı aşru maite ve elf * 1114
mahallesi vardır

15/29 İBADULLAH MESCİDİ

Yaptıranı, Seyit Ali Reis'tir. Mescidi yakınında olan meydanda gömülüdür. Giriş kapısı üzerinde olan, tarih budur.
* cem olup ali ve edni ittiler hayr-ı dua *
* hak mübârek eylesin ânâ bu âlâ mescidi *
* hâtif kutsi dedi itmâmının tarihini *
* himmet seyid ali yaptırdı zibâ mescidi * 997.
Ve bu mescidin, bu isimle ününe sebep budur ki, binasına temel atılacak gün, zaman padişahı bulunan, yeri cennet olan III.Sultan Murat Han Hazretleri, Okmeydanında olan, Büyük Kasır'da etrafı seyrederlerken, görüp, kalabalık nedenini sorup, şu yerde biraz ibadullah cami olmuş, ne içindir haber verilsin diye emretmişler, işte padişah konuşması İbadullah sözü ile olduğundan, bu isimle ünlü olmuştur ve yakınında, saray ağalarından Hacı Nezir Ağa bir çeşme yaptırmıştır ki, kapısı üzerindeki arapça tarih budur.
* erba-ı aşru mâite ve elf * 1114.
Mahallesi vardır.

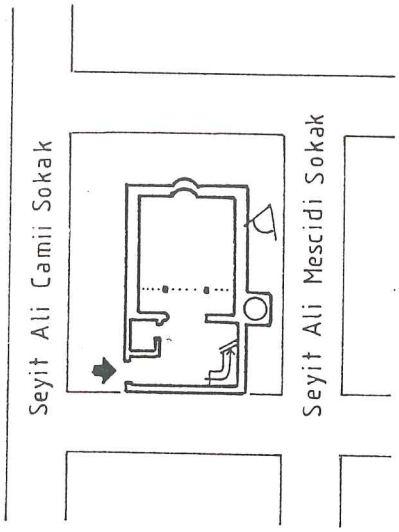

Plan 27

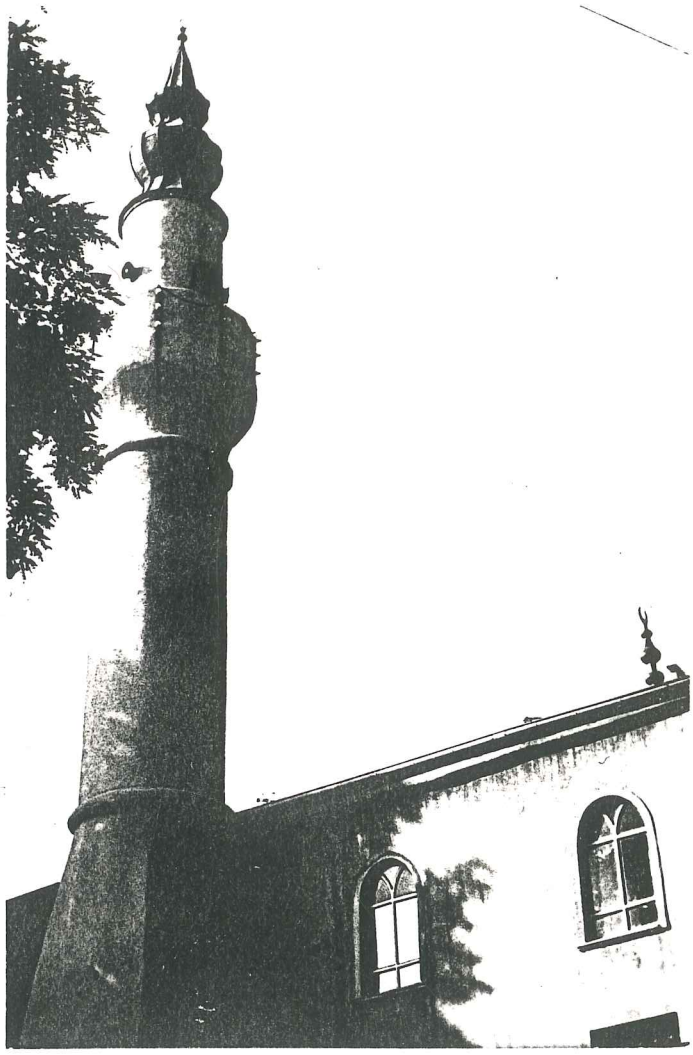

Fotoğraf 32

İBADULLAH MESCİDİ - SEYYİT ALİ REİS CAMİİ

Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesinde, Seyit Ali Mescidi Sokağı ile, Seyit Ali Camii Sokağı arasındadır. 1588 yılında, Kaptan Seyit Ali Reis tarafından yaptırılmıştır. Duvarları moloz taşından olup, çatısı ahşaptır[148]. Minarenin taş ve temeli tuğla, üstü ve külâhı sonra yapılmıştır[149]. Bugün, mescidin ahşap olan çatısı, betonarme kubbeye dönüşmütür, dikdörtgen planlıdır.(Plan 27). Son cemaat bölümünün altında 7 tonluk bir sarnıç vardır[150]. Yapı, 1986 yılında büyük bir onarım görmüştür[151]. Duvarlar 2 m. yüksekliğinde fayansla kaplıdır. İçeride kalemişleri göze çarpmaktadır. Mescit minaresinin, şerefesi ve külahı ilginçtir. (Fotoğraf 32) Minareye çıkış, içeridendir. Mescit, ibadete açıktır, pek bakımlı olduğu söylenemez.

H. (2. 86/35) KABATAŞ CAMİİ

bânisi avni ömer efendidir vakfıyesi 1062 tarihiyle müverrikdir vakfiye-i mezbûrede bâni-i mümaileyh hala nişancılık payesiyle mütekâid olan reis-i erbâb irfan hoca-i cihan-ı manî ve beyan-ı münşi-i bi medâni sani-i bedii hemedanî ömer efendi ibn-i mustafa ağa ünvanı ile mukayyeddir mezbûr vakfiye ile mezkûr cami küçük evkaf kalemi defterlerinde dahi mesturdur kapısı üstünde mebni mekteb-i sübyanı dahi vardır vefatı dahi sene-i mezbûrede vâki olmuşdur cami-i mezbûrun mihrâbı önünde medfundur mahallesi vardır bu cami-i şerifinin pişgâhında derya kenarında vâki kargir parçası güngörmez kilisenin parçasıdır rivâyet olunduğuna göre atmeydanı kurbünde vâki güngörmez nam kiliseyi istanbul fetholundukdan sonra kemal-i metanetine bina-i barut mahzeni eylediklerinden 895 senesi muharreminde bikaza-i allahuteâli saika isabeti sebebiyle kilise-i mezbûr berhava olup onaltı parçası odalar semtine ve bir parçası kızkulesi kurbüne düşdüğü esnada cümlesinden büyük bir parçası dahi bu mahalle düşmüşdür ve kubbesi dahi kızıl odalara düşmüşdür etrafında olan evler ve mahâller ve dükkânlar cümle hâki ile yeksân olub beş altı bin nüfus dahi helâk olduğu mervîdir ve kilise-i mezbûrun yeri hala sultan ahmed cami-i şerîfinin olduğu mahal imiş mezbûr taş evasatı sultan selim han-ı sâlis vaktinde kader hali üzre durur idi sonra ricâl-i devlet-i âliyeden köse kethüda denmekle elsena-i nasde şehir çelebi efendi ki ismi mustafa necibdir taş-ı mezbûrun kurbünde vâki sahilhanesi tamir ettiği sırada taş-ı mezkûrun etrafını yondurub bir iskele resmine koydurmağla el'an sahil-i mezbûrda müstakil iskele olmuşdur mümaileyh necib efendi 1234 senesi rebiülsânisinin onaltıncı günü vefat edip ebu eyüb ensârî raduyallahı anhide hekim kutbeddin mektebi mezaristanı mukâbilinde vâki kendi hazır etdiği sofada medfundur ve bir sofa dahi valide sultan türbesi arasında tanzim edip kendi müteallikatlarının medfeni olmak üzere şart eylemişdir ve damadı yenişehirli abdurrahman bey ibn-i mustafa paşa tersane ve zarbhane nazırı olub ba'dehû onbeş gün mikdarı kethüdâ-i sadrıazamî olmuş iken çavuşbaşı konağına hapis olunup onyedi gün mürûrunda dimetoka kal'asına nefy ve malı müsadere olunduğundan başka sermaktu-u pişgâh-ı bâb-ı hümâyuna vazolundukdan sonra kayınpederinin yanına defnolundu 1234 zilkadesinin yirmiyedisinde hapis olunup nefy ve katli mah-ı mezbûrun selhinde vuku bulmuşdur müderrisiynden

oğlu kalıp kaymakam esbak şakir ahmed paşaya damad olmuş iken beş sene mürûrunda o dahi vefat edip bir evlâdı sayiri kalmışdır ve osman bey namında mevaliyeden bir karındaşı vardır mümaileyh necib efendi yağlıkcı emin paşanın damadıdır paşa-i müşarüleyhi 1183 cemaziyülevvelisinde sultan mustafa han-ı sâlis hazretleri edirnede katletmişdir cami-i mezbûrun mahallesi vardır

86/35 KABATAŞ CAMİİ

Yaptıranı, Avni Ömer Efendi'dir. Vakfiyesi H.1062 tarihiyle saptanmıştır. Adı geçen vakfiyede, adı geçen kurucu, hâla nişancılık payesiyle emekli olan, reis erbabı İrfan Hoca-i Cihan-ı Mani ve Beyan-ı Münşi-i Bi Medâni Sani-i Bedii Hemedanî Ömer Efendi, Mustafa Ağa oğlu ünvanıyla kaydedilmiştir. Adı geçen vakfiye ile, adı geçen cami küçük evkaf kalemi defterlerinde dahi yazılarak saklanmıştır. Kapısı üzerinde sübyan mektebini yapanın adı dahi vardır. Ölümü dahi adı geçen senede olmuştur. Adı geçen, camiin mihrâbı önünde gömülüdür. Mahallesi vardır. Bu büyük camiin yakınında, deniz kenarındaki kargir parçası, Güngörmez Kilisesinin parçasıdır. Anlatıldığına göre Atmeydanı yakınında bulunan Güngörmez adlı kilise İstanbulun fethinden sonra sağlamlığından dolayı barut mahzeni yapılmıştır. H.895 senesi muharreminde Allahtan gelen kaza ile, yıldırım isabeti sebebiyle adı geçen kilise, yokolarak, onaltı parçası odalar semtine ve bir parçası Kızkulesi yakınına düştüğü sırada, hepsinden büyük bir parçası da bu yere düşmüştür ve kubbesi de Kızıl odalara düşmüştür. Etrafında bulunan evler ve yerler ve dükkânların hepsi, yerle bir olup, beş-altı bin nüfusun dahi kaybolduğu anlatılır ve adı geçen kilisenin yeri hâlâ Büyük Sultan Ahmet Camiinin olduğu yer imiş. Adı geçen taş ortalama olarak, III.Sultan Selim Han vaktinde kendi halinde duruyor idi. Sonra Devlet büyüklerinden Köse Kethüda denmekle insanlar arasında ünlü olan Çelebi efendi ki, adı Mustafa Necip'dir. Adı geçen taşın yakınında bulunan yalıyı, tamir ettiği sırada adı geçen taşın etrafını yontturup, bir iskele haline getirmekle, hâla adı geçen sahilde bağımsız iskele olmuştur. Adı geçen Necip efen-

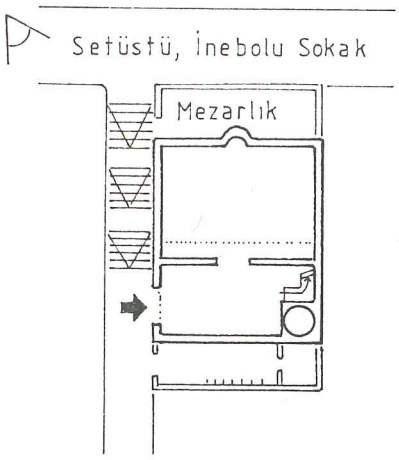

Plan 28

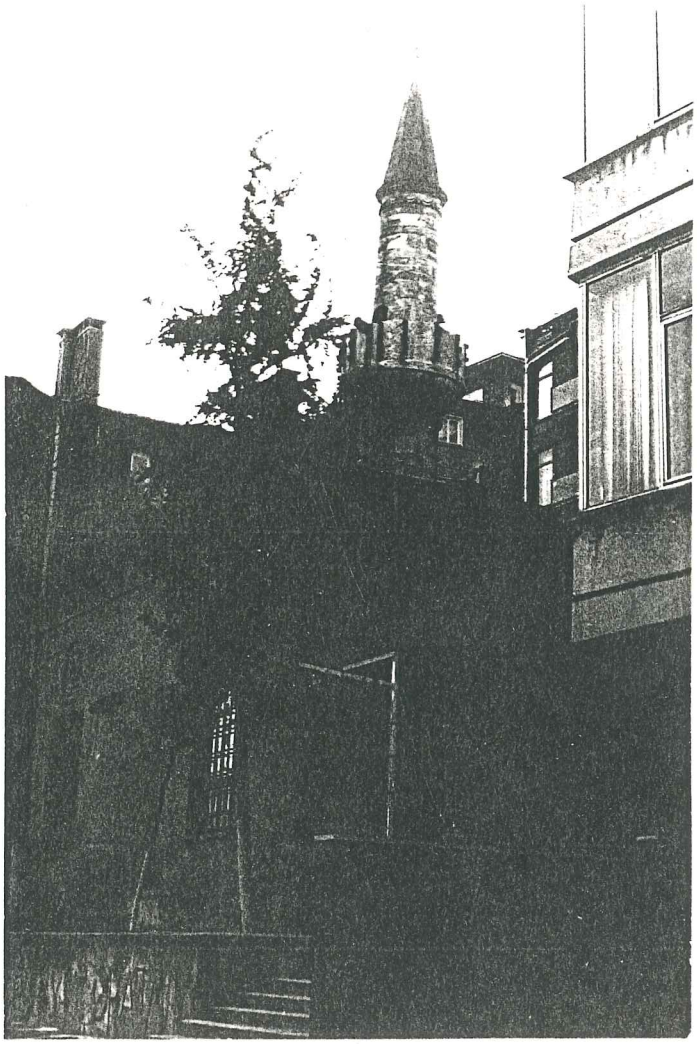

Fotoğraf 33

di H.1234 senesi rebiülsânisinin onaltıncı günü vefat edip, Ebu Eyüp Ensârî Raduyallahı anhide, Hekim Kutbettin mektebi mezarlığı karşısında bulunan kendi hazırladığı sofada gömülüdür, ve bir sofa da Valide Sultan Türbesi arasında düzenlenip, kendi yakınlarını defnetmek üzere şart koşulmuştur. Ve damadı Mustafa Paşanın oğlu Yenişehirli Abdurrahman Bey, Tersane ve Zarblane Bakanı olup, bundan sonra da onbeşgün süreyle sadrazam kethüdası olmuş iken, Çavuşbaşı konağına hapis olunup, onyedi gün geçtikten sonra, Dimetoka kalesine sürülerek, malı zaptedilmiş olunduğundan başka başı kesilerek bab-ı hümayunun önüne konulduktan, sonra kayınpederinin yanına gömüldü. H.1234 zilkadesinin yirmiyedisinde hapis olunarak, sürülmesi ve adı geçen ay katli vuku bulmuştur. Ders verenlerden oğlu, geçmiş kaymakam Şakir Ahmet Paşaya damat olmuş iken, beş sene geçtikten sonra, o da vefat edip, bir tek evladı kalmıştır ve Osman bey adında âlimlerden bir kardeşi vardır. Adı geçen Necip Efendi, Yağlıkçı Emin Paşanın damadıdır. Adı geçen Paşayı, H.1183 cemaziyülevvelinde, III.Sultan Mustafa Han Edirne'de katletmiştir. Adı geçen caminin mahallesi vardır.

KABATAŞ CAMİİ - AVNİ ÖMER CAMİİ - ÖMER AVNİ CAMİİ

Kabataş İskelesi karşısında, Set üzeri, İnebolu Sokağındadır. 1651 yılında, Reis-ül Kûttap Avni Ömer Efendi tarafından yaptırılmıştır [152]. Cami, bugün dikdörtgen planlı, (Plan 28) kârgir duvarlı, ahşap çatılı ve taş minarelidir. (Fotoğraf 33) İbadete açıktır, bakımlı olduğu söylenemez.

H. (2. 84/33) KADI MESCİDİ DERKURB-Ü FINDIKLI

bânisi kâtib ibrahim efendidir maraş ve medine-i münevvere ve mekke-i mükerreme payeleri ihraz ba'dehû istanbul kadısı olarak azlinden sonra ca vefat etmişdir seng-i mezarında olan tarihi rakamisi mağlub 1078 a dedincedir minberini baş muhasebe kaleminde baş halife elhac abdi efen di vazeylemişdir mezbûr abdi efendi devr-i sultan abdülhâmid hanîde ve fat eylemişdir mescid-i mezbûr kadı mescidi denmekle marufdur mahal- lesi vardır

84/33 KADI MESCİDİ, FINDIKLI YAKININDA

Yaptıranı, Kâtip İbrahim Efendi'dir. Maraş ve Medine-i Münev- vere ve Mekke-i Mükerreme rütbelerini kazanıp, ondan sonra İstanbul kadısı olarak, görevden alınmasından sonra vefat etmiştir. Mezar taşında bulunan rakamla yazılı tarihi. H.1078 dir. Minberini, Baş Muhasebe kaleminde, Baş Halife olan, Hacı Abdi Efendi koydurmuştur. Adı geçen Abdi Efendi, Sultan Ab- dülhamit Han devrinde vefat etmiştir. Adı geçen mescit, Kadı Mescidi denmekle ünlüdür. Mahallesi vardır.

KADI MESCİDİ - AYASPAŞA CAMİİ - KUTUP İBRAHİM EFENDİ MESCİDİ

Gümüşsuyu Mahallesinde, Ayaspaşa Camii Sokağı ile, Ağaçırağı Soka- ğı köşesindedir. 1660 yıllarında, Kâtib İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır. Bu mabet hakkında, C.Orhonlu'nun semt monografisin- de " bu asır başlarında sık sık zuhur eden yangınların birinde ha- rab olduğu ve zamanla ortadan kalktığı tahmin edilebilir " denilmek- te ise de, Tahsin Öz, bunun Ayaspaşa-Park Oteli civarındaki Ayaspa- şa Camii adıyla bilinen mabet, Alman Konsolosluğu gerisinde, iki katlı, yeni bir tuğla binadır. Alt katta, imam ve müezzin meşruta- sı yer almaktadır. Caminin tuğla duvarlarının üstü, dıştan kırmızı renge boyanarak, marsilya tuğlası etkisi verilmek istenmiştir. Mi- naresi tek şerefeli olup, kârgirdir ve üstü çimento ile sıvanıp, raspalanmıştır. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 67/9) KADRÎHANE MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE

bu mescid tekyedir fielasıl kiliseden münkâlib olmağla hâlâ binası kilise resmi üzeredir tosyalı şeyh ismail rumî hazretleri vatan-ı aslîsinden istanbula geldikden sonra tekye-i mezbûru bina ve ihyâ eylemişdir irtihâl-i dar-ı bekâ eyledikde bu tarihi söylemişlerdir
* kıldı ismail efendi nakl-i güzâr canân * 1035
tekye-i mezbûrde türbe-i mahsusada medfundurlar ve bu dergâhdan maâda edirnede ve bursada ve tosyada ve mahalli sairede ve elhasıl evliya addedince kırksekiz mahalde tekyesi vardır bu tekyenin ibtidâdan minaresi olmayıp devr-i mustafa han-ı sâlisde yanmazdan evvel sipahîler ağası olan mehmed ağa bir minare yaptırmışdır ağa-i mezbûr dolmabahçe iskelesinde vâki sebili dahilinde medfundur şeyh-i mümaileyh hazretlerinin vefatından sonra yerine şerif-i evvel halil efendi postnişîn olmuşdur ve onbir sene mikdarı meşihât etdikden sonra vefat edüp tekye-i mezbûrde defnolunmuşdur fi 1064 ve ânın yerine mahdumları kuzattan mehmed efendi şeyh olmuşdur mümaileyhin saray-ı cedîdde hocalığı dahî vardır devr-i mehmed han-ı râbide vuku bulan fetretlerden siyavuş paşa vak'asında kendi mansıbı olan seydişehri nam mahâle firar etmekle anda vefat etmişdir 1099 ve yerine oğlu şerif-i sâni abdurrahman efendi şeyh olmuşdur ki emmi sinanzade hasan efendiye dahi damad olup ve onlardan tahsil-i ulûm ve tekmil-i sülûk etmekle hilâfetleriyle dahi şerefyâb olmuşlardır 1123 senesi leyle-i mevlûd-u şerifde bunlar dahi rahlet-i dar-ı bekâ etmekle dergâh-ı mezbûre defnolundular yerine büyük oğlu hüseyin efendi şeyh olup üç sene mürurunda vefat etmişdir fi 1126 bu dahi pederi yanında medfundur ve bunun yerine biraderi halil efendi şeyh olup ba'dehû hac-cı şerife azimet etmekle medine-i münevvere intikâl eylemişdir vefatına bu tarihi demişlerdir
* olup mısra-ı ol sade ahr-i cuhr-u hafız *
* iki mısralarını eyledim tarih nev inşa *
* geçüp ruh-u şerif bağ sürûr-u şehr-i bedhüde *
* halil bin elşerife hücre-i firdevs ola maavî * 1145
bunun müddet-i meşâhiyeti ondokuz sene miktarıdır ve bu halil efendinin iki tane mahdumları kalmakla tekye-i mezbûr ikisine birden tevcih olunmuşdur ki birinin ismi seyid mehmed ve birinin seyid ahmeddir bâni-i tekye müşarüleyh şeyh ismail rumî hazretlerinin kurbünde eşrefzadelerden bursevî şeyh ahmed gazi efendi medfundur ki misafireti asitanede sakin iken 1152 senesi leyle-i berâtında vefat etmekle ertesi gün mahal

li mezkûrde defn-i hak-i atırnân olmuşlardır vefatına bahâyizade rahmi efendinin söylediği tarihdir ki seng-i mezarına kaydolunmuşdur
* göçdü eşrefzade izzeddin efendi kâtib iken *
merhum müşarüleyhin tefsîr-i şerifi ve mürettep bir divanı vardır tekye-i mezbûr kapısı ittisâlinde bâki çeşmenin bânisi topçubaşı ismail ağadır ki devr-i mahmud hanide belgrad'a sefer olundukda orada vefat etmişdir fi 1152 tekye civarında bir mektebi ile defterdar yokuşu başında bir çeşmesi vardır 1178 senesi şevvâl-i şerifinin onyedinci günü tophane kurbünde bâki sürre emini maktûl hasan ağanın hanesinden zuhur eden ateş onbeş saat mümted olarak nice mahaller hâk ile yeksân olduğu sırada tekye-i mezbûr ile galata mevlevihânesi dahi muhterik olmuşdu iki gün sonra cihangirde dahi hârik zuhur edip on saat mikdarı bu dahi mümted olmuşdur ba'dehû sultan mustafa han-ı sâlis hazretlerinin himmet-i şahaneleriyle ricâl-i devletten yenişehirli osman efendi bina emini nasbolunarak tekye-i mezkûr ile mevlevihânenin tecdidine mübâşeret olunup 1179 senesi şaban-ı şerifinde ikisi dahi tekmil olunmuşdur ba' dehû 1238 senesi cemaziyülahiresinin onikinci günü zuhur eden tophane hârîki kebîrinde dahi kadrîhane-i mezbûrune muhterik olmağla padişah-ı zaman-ı sultan mahmud han efendimiz hazretlerine tecdit olunmasını emr ve ferman buyurmaları ile mimar ağa marifetiyle müceddeden bina ve ihya olunmuşdur fi 1239

67/9 KADRİHANE MESCİDİ, TOPHANE YAKININDA.

Bu mescid tekkedir. Esasında kiliseden dönmüş olmakla, hâlâ binası kilise izi üzeredir. Tosyalı Şeyh İsmail Rumî Hazretleri, asıl vatanından İstanbul'a geldikten sonra, adı geçen tekkeyi yapıp, yenileştirmiştir. Öldüğünde bu tarihi söylemişlerdir.
* kıldı İsmail Efendi nakl-i güzâr canân * 1035
Adı geçen tekkede, özül türbelerinde gömülüdürler ve bu dergâhtan başka, Edirne'de ve Bursa'da ve Tosya'da ve diğer yerlerde, erenler sayısınca, kırksekiz yerde tekkeleri vardır. Bu tekkenin önce minaresi olmayıp, III.Sultan Mustafa Han devrinde yanmadan önce, Sipahiler Ağası olan, Mehmet Ağa bir minare yaptırmıştır. Adı geçen ağa, Dolmabahçe İskelesinde

bulunan sebili içinde gömülüdür. Adı geçen Şeyh Hazretlerinin vefatından sonra, yerine evvel şerif Halil Efendi tekke şeyhi olmuştur ve onbir sene süresince şeyhlik ettikten sonra, vefat edip, adı geçen tekkeye gömülmüştür. Fi H.1064. Ve onun yerine oğulları, kadılardan Mehmet Efendi Şeyh olmuştur. Adı geçinin yeni sarayda hocalığı da vardır. IV.Mehmet Han devrinde meydana gelen olaylardan, Siyavuş Paşa olayında memuriyet yeri olan Seydişehri adlı yere kaçarak, orada vefat etmiştir. H.1099. Ve yerine, oğlu II.Şerif Abdurrahman Efendi şeyh olmuştur ki, Amca Sinanzade Hasan Efendiye de damat olup ve onlardan ilim öğrenimi ve eksiksiz bir yol tutmakla, kendilerinden önce gelenlerin yolunda şeref kazanmışlardır. H. 1123 senesi Mevlûd-u Şerif gecesi bunlarda vefat etmekle, adı geçen dergâha gömüldüler. Yerine büyük oğlu Hüseyin Efendi şeyh olup, üç sene geçtikten sonra vefat etmiştir. Fi H. 1126. Bu da babası yanında gömülüdür ve bunun yerine, kardeşi Halil Efendi Şeyh olup, daha sonra, hacca gitmekle, Medine-i Münevverede vefat etmiştir. Vefatına bu tarihi demişlerdir.

* olup mısra-ı ol sade ahr-i cuhr-u hafız *
* iki mısralarını eyledim tarih nev inşa *
* geçüp ruh-u şerif bağ sürûr-u şehr-i bedhüde *
* halil bin elşerife hücre-i firdevs ola maavî * 1145.

Bunun şeyhliğinin süresi ondokuz sene kadardır ve bu Halil Efendinin, iki tane oğlu kalmakla, adı geçen tekke ikisine birden verilmiştir ki, birinin ismi Seyit Mehmet ve birinin Seyit Ahmet'tir. Adı geçen tekkenin kurucusu, Şeyh İsmail Rumî Hazretlerinin yakınında, Eşrefzadelerden Bursevî Şeyh Ahmet Gazi Efendi gömülüdür ki, büyük tekkede misafir olarak otururken, H.1152 senesi berât gecesi vefat ederek, ertesi gün, adı anılan yerde defnolunmuştur. Vefatına Bahâyizade Rahmi Efendinin söylediği tarih, mezar taşına kaydedilmiştir.

* göçdü eşrefzade izzeddin efendi kâtib iken *

Adı geçen rahmetlinin Kur'an-ı Kerimi mânâ bakımından izah eden büyük bir yorumu ve düzenlenmiş bir divanı vardır. Adı geçen tekkenin, kapısı yakınında bulunan çeşmenin yaptıranı, Topçubaşı İsmail Ağadır ki, Mahmut Han Devrinde, Belgrad'a

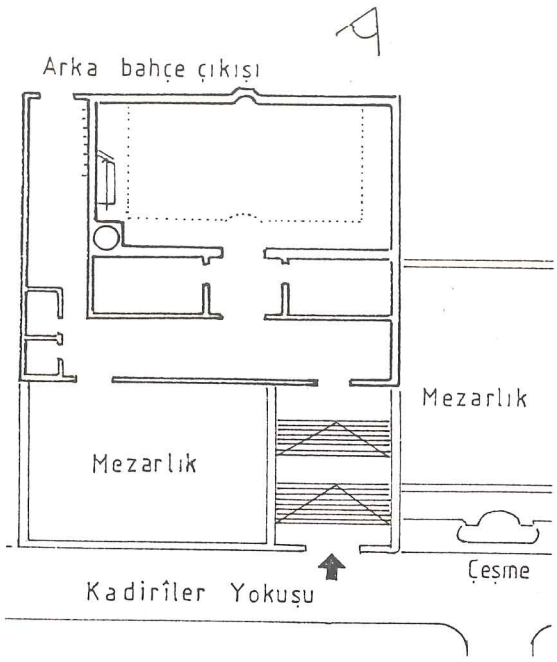

Plan 29

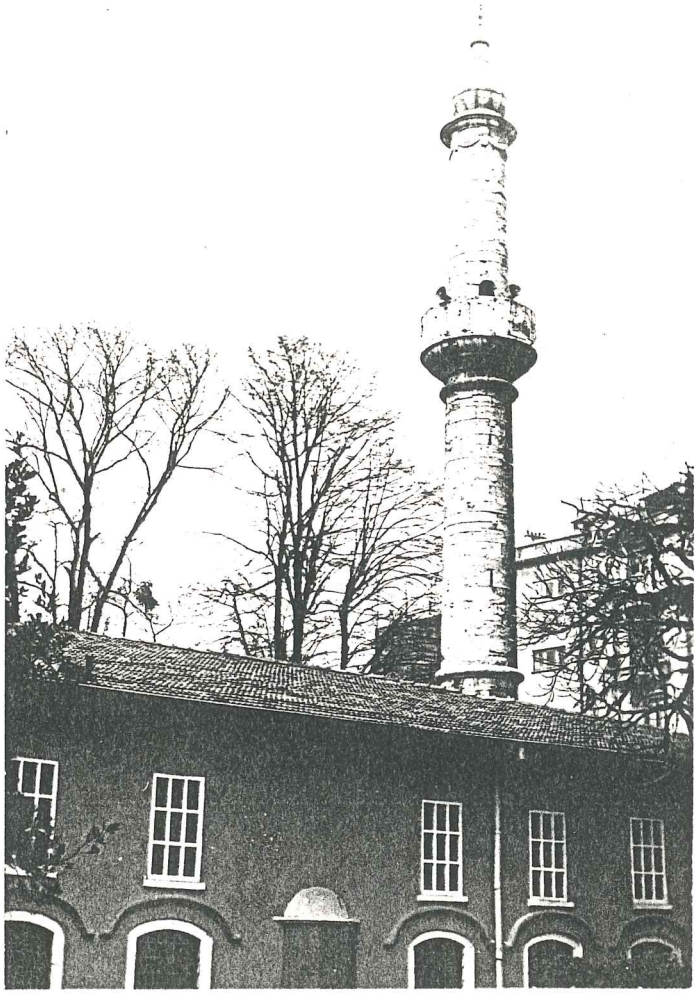

Fotoğraf 34

sefer düzenlendiğinde, orada vefat etmiştir. Fi 1152. Tekke civarında bir mektebi ile, Defterdar yokuşu başında bir çeşmesi vardır. H.1178 senesi şevval-i şerifinin onyedinci günü, Tophane yakınında kalan, sürre Emini katledilen Hasan Ağanın evinden başlayan ateş onbeş saat sürerek, pekçok yer yerle bir olduğu sırada, adı geçen tekke ile, Galata Mevlevihanesi de yanmıştı. İki gün sonra Cihangir'de de yangın başlayıp, on saat süresince bu da devam etmiştir. Ondan sonra, III.Sultan Mustafa Han Hazretlerinin büyük yardımlarıyla, devlet ileri gelenlerinden Yenişehirli Osman Efendi bina reisliğine getirilerek, adı geçen tekke ile mevlevihânenin yenilenmesine girişilerek, H.1179 senesi şaban-ı şerifinde ikisi de tamamlanmıştır. Ondan sonra, H.1238 senesi cemaziyülahiresinin onikinci günü başlayan büyük Tophane yangınında da, adı geçen Kadrîhane yanmakla, zaman padişahı Sultan Mahmut Han Efendimiz Hazretleri, yenilenmesini emir ve ferman buyurmuşlar ve Mimar Ağa ustalığıyla yeni baştan canlandırılmıştır. Fi H.1239.

KADRİHANE MESCİDİ - HACI PİRİ TEKKESİ MESCİDİ - KADİRİHAN MESCİDİ.

Cihangir'de, Firuzağa Mahallesinde, Poyraz Kesen Caddesi, Kadirîler Yokuşu üzerinde yer almaktadır. Bizans zamanına ait bir kilise üzerine, XVII. Yüzyılda, mescit ve tekke olarak Tosyalı Şeyh İsmail Rumî Hazretleri tarafından yaptırılmıştır[154]. 1764 yılında, Sultan III.Mustafa Devrinde 1822 yılında ve Sultan II.Mahmut Devrinde, 1894 yıllarında yangınlar geçirmiştir. En son, Sultan II.Abdülhamit tarafından yenilenmiştir[155]. Bugün, yapıya birtakım ilaveler yapılmıştır. Dikdörtgen planlı, (Plan 29) ahşap çatılıdır. Kadınlar mahfiline çıkan merdiven, ibadet alanının kenarındadır. Minareye de ikinci kattan çıkılmaktadır. Kadınlar mahfilinin kafeslerinin bir bölümü orijinaldir. İçteki kalemişleri, üzerleri boyanarak rezil edilmiştir. Cami giriş kapısının sağındaki, 1731 tarihli çeşme güzel bir sanat eseridir. (Plan 29) Cami bugün ibadete açıktır. (Fotoğraf 34)

H. (2. 28/45) KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ DERKURB-Ü TERSANE-İ ÂMİRE

bânisi cezayirli piyale büyük hasan paşadır kışlanın vasatında bina olunmuşdur iki tarafında nerdübânları vardır ve cami-i şerifin kapusu önünde bir mekteb ve tahtında başağa hücresi ve çavuşlar hücerâtı ve yoldaşların orta tabakası ve bir hapishane dahi tarholunmuşdur dokuz aded abdest muslukları vardır suret-ul melâiket 1198 tarihinde bir şerefeli bir hacerî minare bina ve camiin iki tarafına birer kuyu hafrolunmuşdur ve müstemendi hüdâ 1199 tarihinde cami-i mezbûr her taraftan tevsî murad olunmağla külliyen hedim olunarak yeniden bina ve mahfel-i hümâyun dahi ihdâs olunmuşdur ve minaresi taştan olmak üzere bina olunup şerefeden yukarısı çini ile müzeyyen kılınmışdır bir kebîr çalar saat vazolunup müstâkil vazife ile hademeler tayin olunmuşdur paşa-i mümaileyh limni cezirasini kefere hücumundan tahlis ettiği cihedle şâyan-ı ekrem olduğundan 1184 senesi kapdan-ı derya olmuşdur ba'dehû devr-i sultan abdülhamid hanide devağ-ı istiklâle kalkışan mısır-kahire beylerini donanma-i hümâyun ile âlielefale varub perişan eylemişdir ve ba'dehû yine donanma-i hümâyun ile akka kalesine varub şam'a firar eden tahir ömer'i katlile kellesini ve cem-î malını derdevlete getirmişdir senesi tayin eden mürre reayasını ve ba'dehû tecavüzleri vuku bulan arnavut taifesini kahır ve tedmîr etdikden ve 1203 senesi dahi karadenizde meskû donanması ile azim muharebe eyledikden sonra rusçuklu hasan paşa azlinde mühr-ü hümâyun buna irsâl olunmuşdur 1204 rebiyülevvelinde sadârete azimet ile rusçukda ordu-i hümâyuna vasıl olup liva-i saadeti baba taundan belde-i mezbûreye götürdükden sonra ket hüdâyı sadrıâli ve mektubî sadrıalî vesair efendileri biasıl katl-i infiâli padişahîye sebep olduğundan tâltif suretiyle bir mücevher kutu derûnunda mevzu-u amelî kürsü vesair hedaya-i hümâyun ve hattı şerif ile istinâden mektubî-i cedid gelib paşa-i müşarüleyh selevâtı asr-ı eda ile secdeden kalkmazdan evvel teslim etdikde mührünü fek ile kutunun derununda olan kursları şem ettiği anda düşüp gurub-u şems'den ikdâm teslim-i ruh eylemişdir fi 14 receb sene 1204 belde-i mezbûrede defnolunmuşdur onsekiz seneden ziyade kapdanlığı vardır dördbuçuk ay mikdarı sadâreti vardır ba'dehû mühr-ü hümâyun rusçuklu seyid hasan paşa'ya seza görüldü merhum-u müşarüleyhin sinni sekseni mütecâviz idi bir iki defa kaymakamlığı dahi vardır vezir-i müşarüleyhin bir arslanı olup tersanede

bağsız olarak gezerdi ve daima yanında ve kucağında yatırarak anınla eylenirdi yukarıda katilleri zikrolunan kethüdâ-i sadrıalî süleyman reşad efendi ile mektubî-i sedâret penâhi 1204 rebiyülahirinin onbeşinci günü yevm-i ahedde muşetta-i şemnid-de katil olunmuşdur kara ahmed paşanın vezirelizade abdullah paşanın dahi bender muhafazasında vuku bulan tekâsülleri sebebiyle sene-i mezbûre cemâziyülevvelisinin onüçüncü günü sermaktuları vusûl bulmuşdur tayfur paşanın dahi akremân kal'ası muhafazasında tekâsûlü sebebiyle yine sene-i mezbûre rebiyülevvelinin yirmiikinci günü ismail geçidinde katil vuku bulmuşdur
bu mahâlle gelinceye dek kasımpaşada vâki kırkbeş cami-i şerif ve bazı hankâh-ı vüzeraya zikr ve beyân olundu bundan sonra galatanın haricen ve dahilen cami ve mescidi ile ve mahal-li mezkûrda vâki bazı tekâya ve hankâh zikrolunur

28/45 KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ, TERSANE-İ AMİRE YAKININDA.

Yaptıranı, Cezayirli Piyale Büyük Hasan Paşa'dır. Kışlanın ortasında yapılmıştır. İki tarafında merdivenleri vardır ve cami-i şerifin kapısı önünde bir okul ve altında, Başağa odası ve çavuşlar odacıkları ve kişilerin oturduğu ara kat ve bir hapishane de yapılmıştır. Dokuz tane abdest muslukları vardır. Suret-ul melâjket H.1198 tarihinde, bir şerefeli bir taş minare yapılmış ve caminin iki tarafına, birer kuyu kazılmıştır ve müstemendi hüda H.1199 tarihinde, adı geçen cami, her taraftan genişletilmek istenmekle, toptan yıkılıp, yeniden yapılmış ve hümayun mahfeli de konulmuştur ve minaresi taştan yapılıp, üstü çini ile süslenmiştir. Bir büyük çalar saat konularak, bağımsız görevler ile hademeler görevlendirilmiştir. Adı geçen paşa, Limni Adasını düşman hücümundan kurtardığı sebeple, şerefe değer olduğundan H.1184 senesi kaptan-ı derya olmuştur. Ondan sonra, Sultan Abdülhamit Han devrinde, bağımsızlıklarına çare aramaya kalkışan Mısır-Kahire beylerini padişah donanması ile şiddetle, perişan etmiştir ve ondan sonra şine padişah donanması ile Akka kalesine varıp, Şam'a kaçan Tahir Ömer'i öldürerek, başını ve top-

ladığı malını, devlete getirmiştir. Senesi belirlenen vergi ve ondan sonra saldırıları bulunan Arnavut tayfasını yok ettikten ve H.1203 senesi de Karadeniz'de bulunan donanması ile kararlı savaştıktan sonra, Rusçuklu Hasan Paşa görevden alındığında, padişah mührü, buna yollanmıştır. H.1204 rebiyülevvelinde, sadrazamlığa gidiş ile, Rusçuk'ta padişah ordusuna ulaşıp, Hazreti Muhammedin bayrağını Baba Taun'dan, adı geçen memlekete götürdükten sonra, sadrazam kethüdası ve sadrazam mektupçusu ve diğer efendileri, esasında padişahın katline sebep olduğundan, gönlü hoş etme nedeniyle bir mücevher kutu içinde padişah fermanı, padişah hediyeleri ve yeni bir mektup ile gelip, adı geçen paşa, selevat getirerek, secdeden kalkmadan önce bunlar teslim edildiğinde, mührü alınarak kutu içindeki kursları yaktığı anda, güneş batımından önce ruhunu teslim etmiştir. Fi 14 recep, sene H.1204. Adı geçen memlekette gömülmüştür. Onsekiz seneden fazla kaptanlığı vardır. Dörtbuçuk ay kadar sadrazamlığı vardır. Ondan sonra padişah mührü, Rusçuklu Seyit Hasan Paşa'ya uygun görüldü. Adı geçen rahmetlinin yaşı sekseni aşıyordu. Bir-iki defa kaymakamlığı da vardır. Adı geçen vezirin, bir arslanı olup, tersanede bağsız olarak gezerdi ve daima yanında ve kucağında yatırarak, onunla eylenirdi. Yukarıda öldürüldükleri kaydedilen Sadrazam Süleyman Reşat Efendi ile sadrazamlık mektupçusu H.1204 rebiyülahirinin onbeşinci günü, pazar günü Muşetta-i Şemnid'de öldürülmüştür. Kara Ahmet Paşanın, Vezirelizade Abdullah Paşanın da, ticaret iskelesi korunmasında, ilgisizlikleri sebebiyle, adı geçen sene cemaziyülevvelisinin onüçüncü günü kesik başları gelmiştir. Tayfur Paşanın da Akremân Kalesi korunmasında ilgisizliği nedeniyle, yine adı geçen sene rebiyülevvelinin yirmiikinci günü, İsmail Geçidinde öldürülmüştür. Bu yere gelinceye kadar Kasımpaşa'da bulunan, kırkbeş cami-i şerif ve bazı vezir tekkeleri, kaydedildi ve açıklandı. Bundan sonra Galata'nın dışında ve içindeki cami ve mescit ile adı geçen yerde bulunan bazı tekke ve dergâhlar kaydedilir.

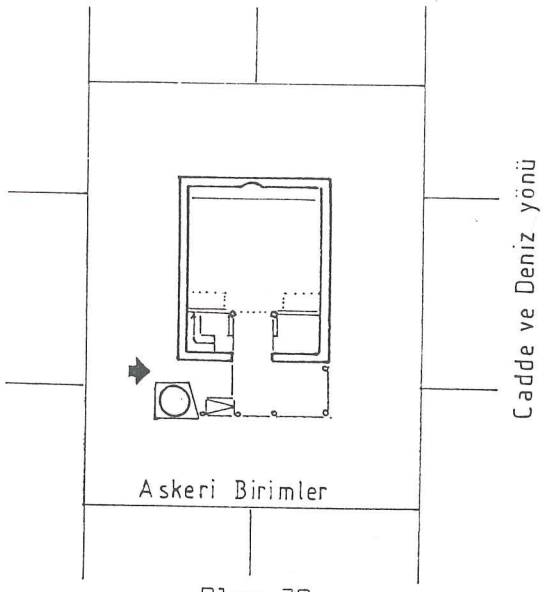

Plan 30

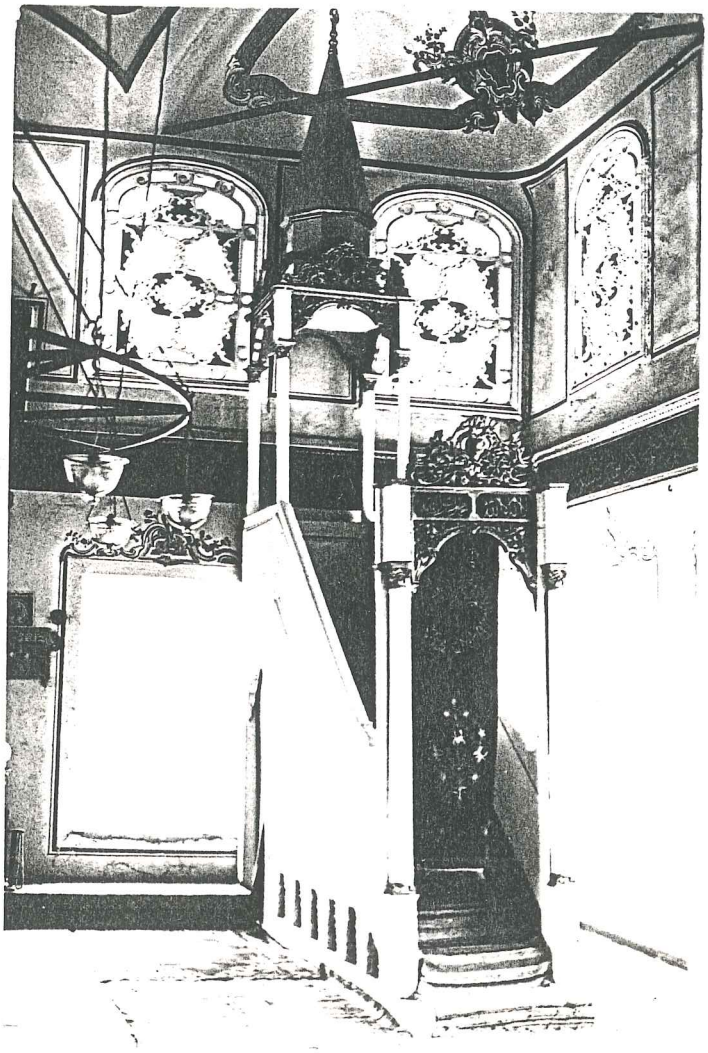

Fotoğraf 35

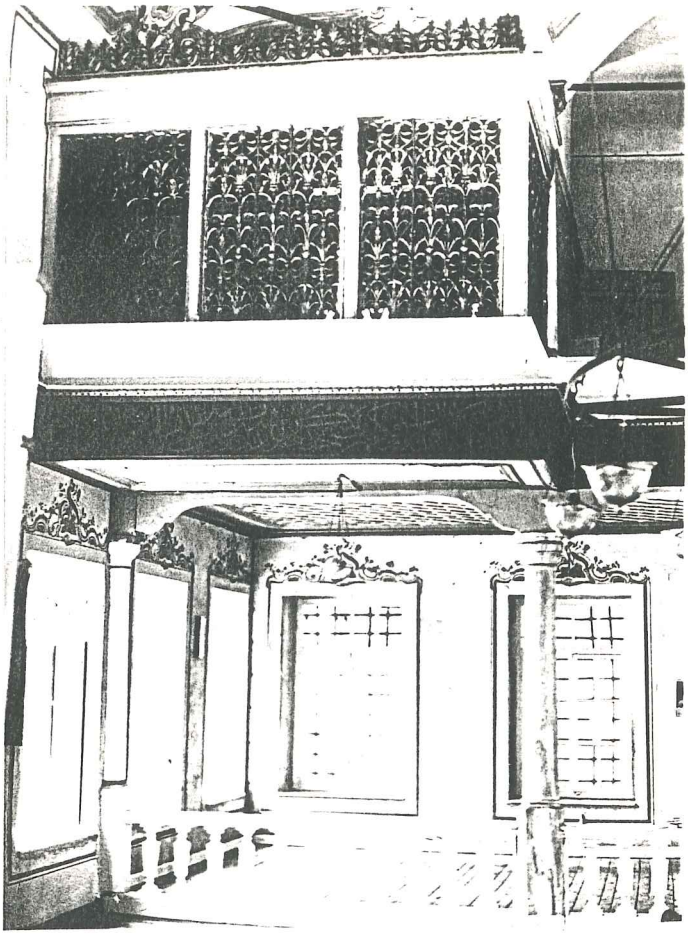

Fotoğraf 36

KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ - CEZAYİRLİ HASAN PAŞA CAMİİ - CEZAYİRLİ GAZİ HASAN PAŞA CAMİİ.

Kasımpaşa'da, İskele Karşısında, Kalyoncular Kışlası içinde yer almaktadır. (Plan 30) 1783 yılında, Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cami, bir müddet sonra, yenilenerek, hünkâr mahfili ilave edilmiştir[156]. Cami, bugün tek tek kubbeli, iki katlıdır, küfeki taşından bir minaresi vardır. İkinci katta kadınlar mahfilinin sağında paşa yeri bulunmaktadır. Kışla 1965-1966 yıllarında restore edilirken, cami de restore edilmiştir. Camide diğer camilerden farklı olarak, minarenin ana binadan kopuk olduğu, ahşap direkler üzerinde bulunan son cemaat mekanına bağlı bulunduğu gözlenmiştir. Restorasyon sırasında, bazı bölümler orijinal olarak bırakılmıştır. Cami de yerler ve minber ahşaptır. İçerideki bezemeler çok zengindir. Saçaklarda kalem işleri göze çarpmaktadır. Etraf tamamen askeri birimlerle çevrili olduğundan, dışarıdan fotoğraf çekimi yapılamamış, iç çekimlerle yetinilmiştir.(Fotoğraf 35,36) Cami bugün ibadete açık.(kışladakiler tarafından kullanılıyor.) ve son derece bakımlıdır.

H. (2. 8/11) KAMER HATUN MESCİDİ

mescid-i mezbûrun bânisi kamer hatun mihrâbı önünde medfundur ve karibinde vâki çeşme yeniçeri ağalarından üç tuğ ile çırağ ve ba'dehû sadrıazam olan gürcü ismail paşanın hayrıdır tophane suyundandır aynalıçeşme denmekle meşhurdur mahallesi vardır
bu ismail paşa şahin mehmed paşa üzerine 1144 rebiülevvelinde yeniçeri ağası olup ba'dehû vezaret dahi ihsân olunup 1145 muharremi evahirinde rumeli eyaleti verildikde kulkethüdası abdulbâkî ağa yerine ağa oldu vezir-i mezbûr bazı menasıb ile dahî tekrim ve ba'dehû bağdad eyaleti ihsan olundu ve 1148 seferinin yirmibirinci günü hekimzade alim paşanın def'ai evlâsı azlinde bağdaddan vezarete gelip yine sene-i mezbûrda şaban-ı şerifenin dokuzuncu günü azil ve silâhtar seyid mehmed paşa yerine vezir olmuşdur

8/11 KAMER HATUN MESCİDİ

Adı geçen mescidin yaptıranı Kamer Hatun, mihrabı önünde gömülüdür. Ve yakınında bulnan çeşme, Yeniçeri ağalarından üç tuğ ile ayrılmış ve ondan sonra sadrazam olan Gürcü İsmail Paşanın hayratıdır. Tophane suyundandır. Aynalı Çeşme denmekle meşhurdur. Mahallesi vardır. Bu İsmail Paşa, Şahin Mehmet Paşa yerine H. 1144 rebiülevvelinde, Yeniçeri Ağası olup, ondan sonrâ vezirlik de bağışlanıp, H. 1145 muharreminin sonlarında Rumeli ili verildiğinde kulkethüdası Abdülbakî Ağa yerine ağa oldu. Adı geçen vezire bazı rütbeler verildi ve ondan sonra Bağdat iline atandı ve h. 1148 seferinin yirmibirinci günü Hekimzade Alim Paşanın ilk görevden alınmasıyla, Bağdat'dan vezirliğe gelip, yine adı geçen sene şaban-ı şerifinin dokuzuncu günü işine son verilip, Silahtar Seyit Mehmet Paşa yerine vezir olmuştur.

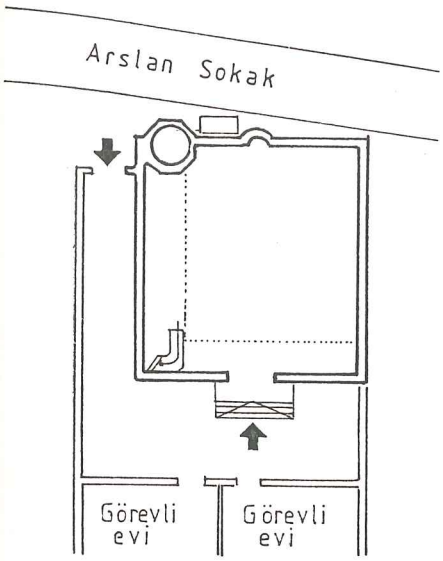

Plan 31

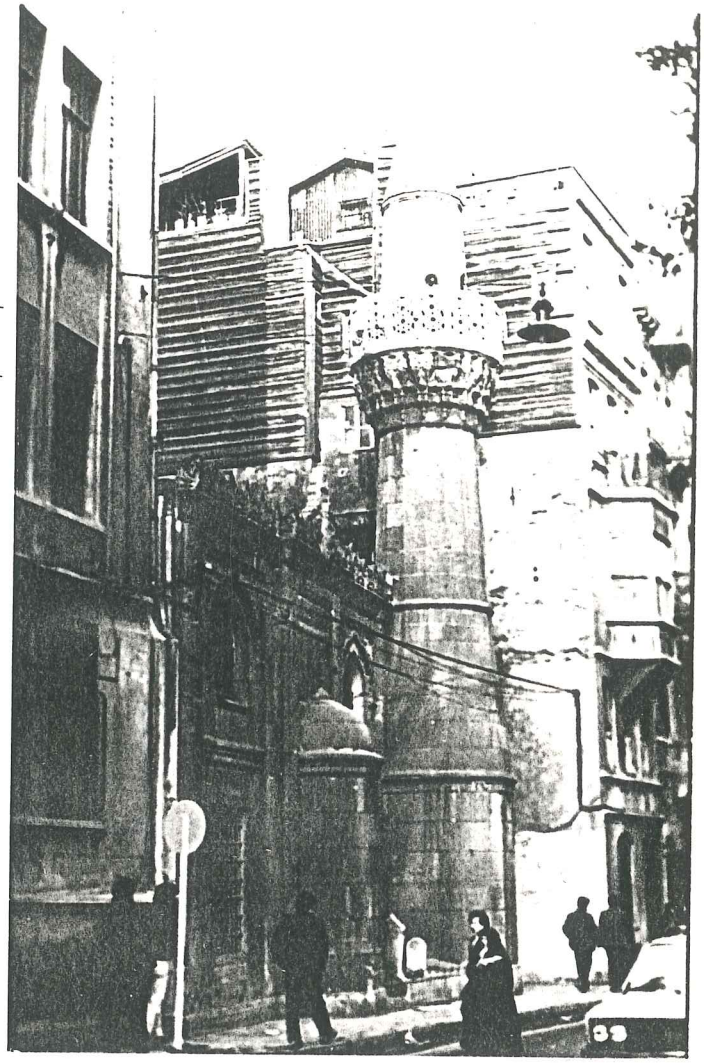

Fotoğraf 37

KAMER HATUN MESCİDİ - KAMER HATUN CAMİİ.

Beyoğlu'nda, Kamer Hatun Mahallesi, Hamalbaşı Caddesi, Arslan Sokağı üzerinde yer almaktadır. 1511 yılında, Yavuz Sultan Selim'in süt annesi Kamer Hatun tarafından yaptırılmıştır. 1911 yılında, Vakıflarca, Mimar Kemaleddin Beye yeniden yaptırılmıştır[157]. 1916 yılında, Şeyhülislâm Hayri Bey zamanında tamir görmüştür (bu arada, bazı kapı yerleri de değiştirilmiştir.)[158]. Bugün cami, dörtgen planlı(Plan 31), iki katlı, kârgir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Kalın gövdeli minaresi cadde üzerindedir. (Fotoğraf 37) Minareye ikinci katta, kadınlar mahfili bölümünden çıkılmaktadır. Cami önünde Kamer Hatun'un yeniden yaptırılmış olan mermer bir lahdi bulunmaktadır. Bugün, İbadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 12/24) KAPIÜSTÜ MESCİDİ DERKURB-Ü TERSANE

bânisi tersane emini olup dolmabahçede sebili dahilinde medfun olan mehmed emin ağanın halilesi rabia hatundur kabri dahi ağa-i mezbûrun karîbinde olan mezaristanda vâkidir mescid-i mezbûr tersanenin kasımpaşa içine açılan ve divanhane tarafında olan kapı üzerindedir mahallesi yokdur

12/24 KAPIÜSTÜ MESCİDİ, TERSANE YAKININDA.

Yaptıranı, tersane reisi olup, Dolmabahçe'de sebili dahilinde gömülü olan Mehmet Emin Ağanın hanımı Rabia Hatun'dur. Mezarı da adı geçen ağanın yakınında olan mezarlıkta bulunmaktadır. Adı geçen mescit tersanenin Kasımpaşa içine açılan ve divanhane tarafında olan kapısı üzerindedir. Mahallesi yoktur.

KAPIÜSTÜ MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Tersane yakınında idi[159]. XVII.Yüzyılda, Tersane Emini Mehmet Emin Ağanın hanımı, Rabia Hatun tarafından yaptırılmıştır[160]. Mescit, bugün mevcut değildir.

H. (2. 9/14) KAPTAN MESCİDİ

bânisi şaban kaptandır mescidinin kurbünde medfundur seng-i mezarında olan tarihi budur
** dedi tarihini ahbab ânın * gitdi hey vay şaban kaptan * 1053*
mahallesi vardır

9/14 KAPTAN MESCİDİ

Yaptıranı Şaban Kaptandır. Mescidin yakınında gömülüdür. Mezar taşında olan tarihi budur.
* dedi tarihini ahbâb ânın *
* gitdi hey vay Şaban kaptan * 1053.
Mahallesi vardır.

KAPTAN MESCİDİ - ŞABAN KAPTAN MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Mahallesinde, Kasımpaşa Akarcası Sokakta idi. XVI.Yüzyılın ilk yarısında, Şaban Kaptan adlı bir kişi tarafından yaptırılmıştır[161]. Bugün, mevcut değildir.

H. (1. 302/8) KARAAĞAÇ CAMİİ DERKURB-Ü SÜDLÜCE

bânisi bâbussaade ağası osman ağadır kabri namâlumdur mürûr-u eyyâm ile minaresi kalıp camiden eser kalmamağla darussaâde ağası bulunan hoca ağa denmekle maruf hacı beşir ağa müceddeden bina ve mahfel-i hümâyun vezayif tayini ile ihya buyurmuşlardır ağa-i mezkûr zaman-ı sultan ahmed han-ı sâlisde ağa olup tarihinde azil ve sonra şeyhülharem olmuşdur ve ba'dehû sultan mahmud han-ı evvel hazretlerine darussaâde ağası eylemişdir ki mahallinde zikrolundu mahâl-li mezbûrda bir saray-ı âli dahi olup sultan selim han-ı sâlis zamanına gelinceye dek padişahlar mevsim-i baharda ve güzlerde nakil buyurduklarından saray-ı mezbûr mâmur olup sonra itibar-ı şahane olmadığından harabemeşref olmağla cennet mekân sultan mahmud han hazretleri kâğıthanenin tecdîdini emir bubuyurduklarında iktiza eden enkâzı naklile külliyen hedim olunmuş 242 muharreminde asâkir-i mansure-i muhammediye için bina olunan kışlalara duvarlarının bekâyası taşları dahi alınıp arsa-i hâliye kalmışdır fakat bostancıbaşı halil ağa senesi bostancılar için bir kışla yaptırmışdır ve cami-i mezbûr karîbinde hüdemâ-i saray için bina olunmuş olan hamam hâlâ harabedir saray-ı mezbûrun hareminde bir kapu bâlâsında sultan ahmed han-ı sâlis hazretlerinin bu beyti mestur idi

* kad-dı delbîr gibi dâl ana nicesi * ûmmi kisârım karaağaç bahçesi *

mâhal-li mezbûre karîb bektaş tekyesinin yerinde sultan mustafa han-ı sâlisin evâhirinde fukaradan bir kimesne bir kulûbe ihdâs etmişdi mürûr-u zaman ile bir tekye-i âli olmuş iken 1241 senesi bektâşiler ref'inde tekye-i mezbûr dahi hedmolunup bağçe olarak bir kimesneye canîbi mirîden kısrıyet olundu ve şeyhi olan vekil baba ki arnavut cinsinden idi sair müridesiyle aydın canîbine nefyolundular ve cümle zâviye-yi bektâşiyenin hedmi için rumeli canîbine mirahor sabık hacı ali bey ile dersiâmlardan uzun ali efendi ve anadolu canîbine esbâk ali ağa ile efendi tayin olunarak 1242 senesi safer el hayr-ı evsâtında azimi memuriyet oldular

302/8 KARAAĞAÇ CAMİİ, SÜTLÜCE YAKININDA.

Yaptıranı, Bâbussaade Ağası Osman Ağa'dır. Mezarı bilinmemektedir. Geçen günler ile minaresi kalıp, camiden eser kalmamakla, saray ağası bulunan, Hoca Ağa denmekle tanınan Hacı Beşir Ağa, yeni baştan yaptırmış ve hümayun mahfelini görev tayini ile canlandırmışlardır. Adı anılmış ağa, II.Sultan Ahmet Han zamanında ağa olup, tarihinde görevinden alınarak ve sonra harem-i şerife ait kutsal görevi yapmaya memur edilen heyetin reisi olmuştur ve ondan sonra önceki Sultan Mahmut Han Hazretlerine Saray Ağalığı yapmıştır ki, mahallinde kayıtlıdır. Adı geçen yerde, bir büyük saray da olup, III. Sultan Selim Han zamanına gelinceye kadar, padişahlar bahar mevsiminde ve sonbaharda geldiklerinden, adı geçen saray bayındır olup, sonra padişah tarafından önem verilmediğinden, harap olmakla, yeri cennet olan Sultan Mahmut Han Hazretleri kâğıthanenin yenilenmesini emrettiklerinde, gereken yıkıntılar bütünüyle harab edilmiş, H.242 muharreminde, Mansure-i Muhammediye askerleri için, yapılan kışlalara, duvarlarının kalan taşları da alınıp, sahipsiz arsa kalmıştır. Fakat Bostancıbaşı Halil Ağa, senesi Bostancılar için bir kışla yaptırmıştır ve adı geçen cami yakınında, saray hizmetlileri için yapılmış hamam, hâlâ yıkıntı haldedir. Adı geçen sarayın, hareminde bir kapı üstünde, III.Sultan Ahmet Han Hazretlerinin bu beyti yazılmıştı.

* kad-dı delbîr gibi dâl ana nicesi *

* ümmi kisârım karaağaç bahçesi *

Adı geçen yere yakın, Bektaş Tekkesinin yerinde, III.Sultan Mustafa Han saltanatının sonlarında, fakir bir kimse, bir kulübe yapmıştı. Geçen zaman ile, büyük bir tekke olmuş iken, H.1241 senesi, Bektaşîlerin kaldırılmasıyla, adı geçen tekke de yıkılarak, bahçe olarak bir kimseye, hazine malı sayılarak kişiye verildi. Ve şeyhi olan Vekil Baba ki, Arnavut idi. Geriye kalan, kendine bağlı kimselerle Aydın yönüne sürüldüler ve bütün Bektaşî zaviyesinin yıkımı için, Rumeli yönüne Eski İmrahor Hacı Ali Bey ile öğretim üyelerinden Uzun Ali Efendi ve Anadolu yönüne önceki, Ali Ağa ile Efendi tayin edilerek, H.1242 senesi safer ayı ortalarında memuriyete karar kıldılar.

KARAAĞAÇ CAMİİ

Sütlüce'de idi. Yapım tarihi bilinmemektedir. Bâbussaade Ağası Osman Ağa tarafından yaptırılmıştır[162]. Zamanla, caminin minaresi kalıp, kendinden eser kalmamakla, Saray Ağası Hoca Ağa denmekle tanınan, Hacı Beşir Ağa tarafından yeniden yaptırılmış ve yine zamanla pek çok değişikliklere uğramıştır[163]. Bugün, Sütlüce ve civarında bu adla anılan bir camiye rastlanılamamıştır.

H. (2. 62/2) KARABAŞ TEKKESİ MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE

bânisi karabaş mustafa ağa ibn-i korkud beydir kendi dahi anda medfundur devr-i sultan süleyman han-ı evvelde babüssaâde ağası olmuşdur medfun hankâh 937 tarih-i vefatıdır minberini ibtida vazeden havuç kızı ayşe hatundur ki iran tarafından gelmişdir ba'dehû mürûr-u eyyam ile muattal olunmakla 1193 tarihinde mirzade abdullah ağa ehli şerife fatma hatun ve eyledikde malından bir vakıf peyda etmekle hem kendi içün ve hem merhume-i mezbûre için yeniden minber vazedip vazife tayin eylemişdir mukabilinde vâki cami-i kebîrin derun ve birununda olan celi hazretleri yazın hasad demirci kulu elhac yusuf efendi bu tekkede medfundur ki kara hisarî kulundandır seng-i mezarında üstadı ve üstadının üstadı dahi mezkûrlardır kendi azim 1020 tarihinde vefat eylemişdir tophane ocağında müstahdim demirci ağalarından birinin abîd memlûki ve azadgerdesi olduğundan bu isimle şöhret bulmuşdur ebu-el fetih sultan mehmed han hazretlerinin cami-i şerifinde kayyumhane penceresi haricinde duvarda vâki fetih hadis-i şerifini ve kasımpaşa dahilinde küçük piyale paşa mahallesinde vâki mektep sahibi sefer kethüdanın anda mevcutdur kabri pencerelerinde olan celî hazretleri bunları yazmışlardır bu hattı şeyh merhumundur deyu meşhur ise de sahihi bunundur zira şeyhin intikâlinden yüz sene sonra yazılmışdır ve topçular kârhanesinde döküm ve vaktinde olunan dua hizmeti yevmiye kırk akça ulûfe ile bu zaviyede şeyh olanlara meşrutedir bu hayra mezbûr elhac yusuf efendi sebep olmuşdur

62/2 KARABAŞ TEKKESİ MESCİDİ, TOPHANE YAKININDA.

Yaptıranı, Korkut Beyin oğlu Karabaş Mustafa Ağa'dır. Kendi de orada gömülüdür. Sultan Süleyman Han devrinin ilk zamanlarında, Babüssaade ağası olmuştur. H.937 tarihinde ölmüştür. Minberini ilkönce yapan, Havuç kızı Ayşe Hatundur ki, İran tarafından gelmiştir. Ondan sonra zaman geçtikten sonra, işe yaramayacak hale gelmekle H.1193 tarihinde Mirzade Abdullah Ağa ehli şerife Fatma Hatun malından bir vakıf ile, hem kendi için, hemde adı geçen ölen için, yeniden minber koyup vazife tayin etmişdir. Karşısında bulunan caminin içinde ve dışında olan Celî Hazretleri yazın Hasad demirci kulu Hacı Yusuf Efendi bu tekkede gömülüdür ki, Karahisarî kulundandır. Mezar taşında üstadı ve üstadının üstadı dahi adı geçenlerdendir. Kendi H.1020 tarihinde vefat etmiştir. Tophane Ocağında görevli Demirci Ağalarından birinin malı ve azad ettiği kölelerinden olduğundan bu isimle şöhret bulmuştur. Fetheden Sultan Mehmed Han Hazretlerinin büyük camiinde Kayyumhane penceresi dışında duvarda bulunan fetih hadis-i şerifini ve Kasımpaşa içinde Küçük Piyale Paşa mahallesinde olan mektep sahibi, sefer kethüdanın orada mevcuttur. Kabri pencerelerinde olan Celî Hazretleri bunları yazmışlardır. Bu yazı onundur derler ise de, sahibi bunundur. Zira şeyhin ölümünden yüz sene sonra yazılmıştır ve Topçular Karhanesinde döküm ve vaktinde olunan duş hizmeti karşılığı aylık, kırk akça yevmiye bu zaviyede şeyh olanlara şart koşulmuştur. Bu hayrata, adı geçen Hâcı Yusuf Efendi sebep olmuştur.

KARABAŞ TEKKESİ MESCİDİ - KARABAŞ MUSTAFA AĞA CAMİİ

Tophane'de, Firuzağa Mahallesi, Necatibey Caddesi, Karabaş Tekkesi Sokağında yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Korkut Beyin oğlu, Karabaş Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır[164]. Çok kereler tamir edilmiştir. 1958-1959 yıllarında, önemli ölçüde restore edilmiştir[165]. Zaviye, ilk mektep ve namazgâhından eser kalmamıştır. Mescit, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 32) tuğla ve taş duvarlı ahşap çatılı, tuğla minarelidir. Minaresinin kaide ve gövdesinin, devrinden kalma

olduğu anlaşılmaktadır. Şerefe üzerindeki tuğla bölüm ve taş külâhı sonradan yapılmadır. Mescidin, bugünkü şeklinde taş ve tuğla yapısı 1958-1959 yıllarında, Vakıflar idaresi tarafından yapılmıştır[166]. Ondan önce moloz taş yapılıydı. Yıkılarak, bu yeni şekil verildi. Bu arada minaresinin sıvası kaldırılarak, altından tuğla gövdesi ortaya çıkarıldı. Tuğla-Taş kaidesi gerçek şekliyle muhafaza edildi[167]. Mescit önündeki hazirede, mescidin yaptıranı ve başka önemli kişiler gömülüdürler. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 38)

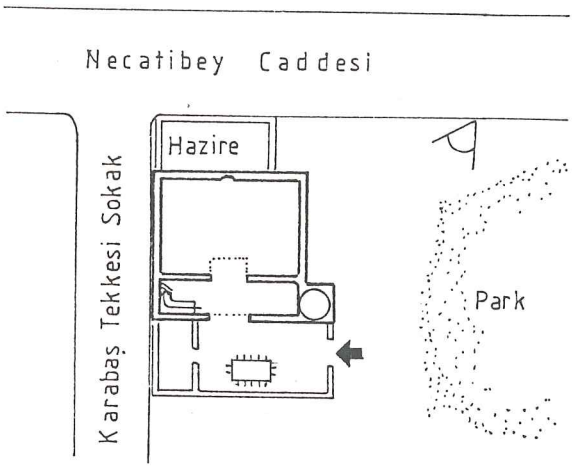

Plan 32

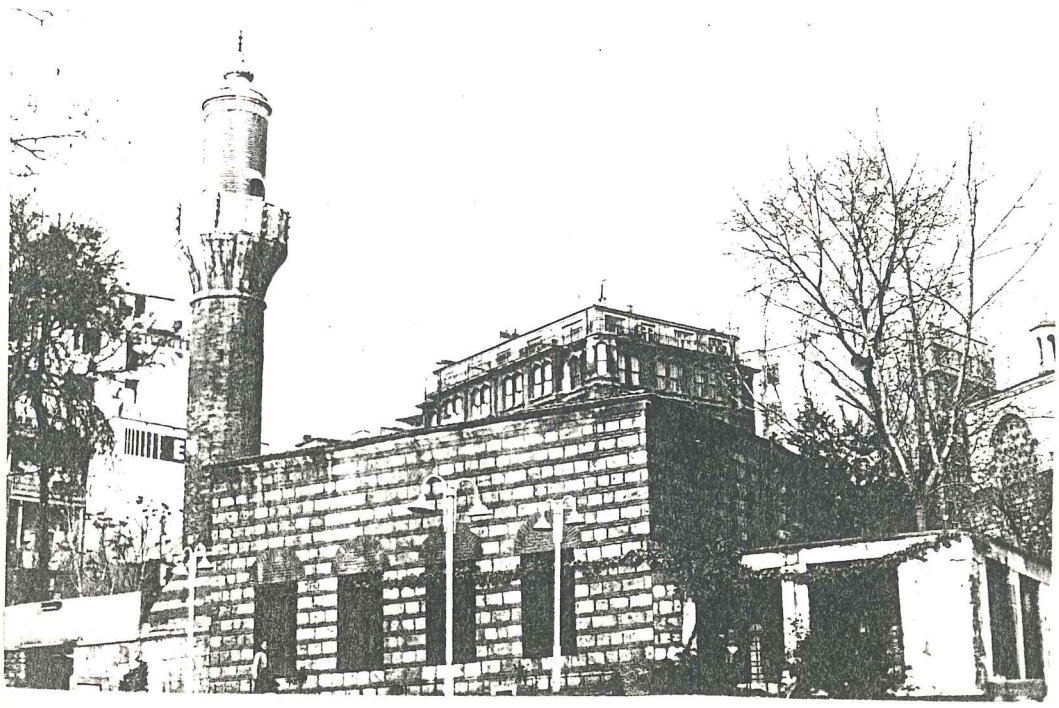

Fotoğraf 38

H. (2. 12/22) KARA İMAM MESCİDİ

bânisi sahaf muhiddindir mihrabı önünde medfundur vefatı 1024 tarihindedir sultan ahmed han-ı sâlis hazretlerinin evahir-i saltanatlarına kadar kaptan paşa olan şehid kemik mustafa minberini vazedip bir mektep ve iki müezzin dahi zam ve cümle levâzımatını kendi vakfından tayin ile ihya eylemişdir ki şehadetinde istanbulda parmakkapıda vâki kendi hayratının mezaristanında defnolundu mahallesi vardır

12/22 KARA İMAM MESCİDİ

Yaptıranı, Sahaf Muhiddindir. Mescidin mihrabı önünde gömülüdür. H.1024 yılında vefat etmiştir. Sultan III.Ahmed'in saltanatının sonlarına kadar Kaptan Paşa olan Şehit Kemik Mustafa Paşa minberini yaptırmış, bir okul ve iki müezzin ile bütün gerekli eşyaları kendi vakfından tahsis ederek ihya etmiştir. Şehit olduktan sonra İstanbulda Parmakkapıda olan kendi hayratının mezarlığına gömüldü. Mahallesi vardır.

KARA İMAM MESCİDİ - KARAMANLI MESCİDİ - SAHHAF MUHİDDİN CAMİİ

Kasımpaşa'da Hacı Hüsrev Mahallesinde, İplikçi Sokağı ile, Sahhaf Camii Sokağının kesiştiği köşededir. XVII. Yüzyıl başlarında, Sahhaf Muhiddin tarafından yaptırılmıştır[168]. Mescit, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 33) ahşap çatılıdır. Minaresi sıvalıdır. (Fotoğraf 39) Girişte, sol taraftaki merdivenden, kadınlar mahfiline ulaşılmaktadır. Kadınlar mahfili, betonarme ve ahşap dikmelerle taşınmaktadır. Mihrap, renkli ve desenli fayanslarla kaplıdır. Mescit, ibadete açık ve bakımlıdır.

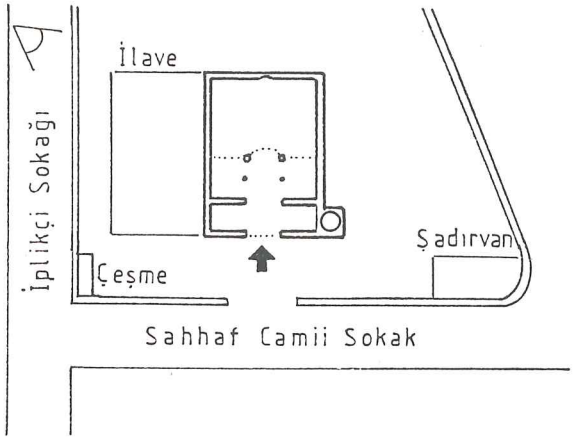

Plan 33

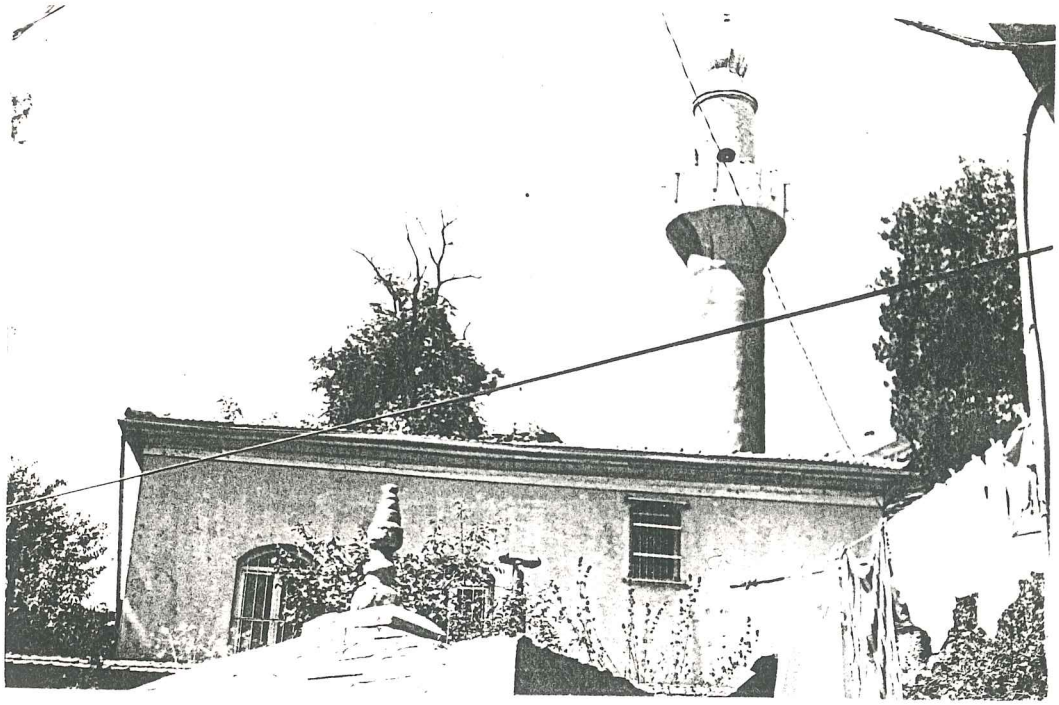

Fotoğraf 39

H. (2. 9/17) KARANLIK MESCİD

bânisi hacı ferhaddır ki koca kasım paşa-i mezbûr ittakasındandır târiki hacda vefat etmişdir mihrâbı önünde medfun olan sahib-ül hayrın akrabasındandır minberini mirzazade seyyid mehmed efendi vazeylemişdir mümaileyh 1120 tarihinde rumeli sadrına geçmişdir ve 1132 zilkadesinde tekrar rumeli kazaskeri ve 1143 rebiülevvelinde vâki cülus-u hümâyun mahmud hânide şeyhülislâm olup yedi ay kadar müddetten sonra zaafı piri hasebiyle inzivayı ihtiyar edip üsküdar'da sultan tepesi nâm mahalde vâki konaklarında ibâdet ile iştigal üzere iken 1147 senesinde vefat eyledikde yine mahalli mezbûrda tunusbağı karîbinde veled mâ cedleri kurbünde defnolunmuşdur tarihi vefatları ismi semileri vâki olmak garaibdendir şeyh mehmed efendi 1147

9/17 KARANLIK MESCİD

Yaptıranı, Hacı ferhaddır ki, bilinen Koca Kasım Paşanın koruduğu kişilerdendir. Hac yolunda vefat etmiştir. Mihrabı önünde gömülü olan, hayrat sahibinin yakın akrabasıdır. Minberini, Mirzazade Seyyit Mehmet Efendi koydurmuştur. Adı geçen kişi, H.1120 tarihinde, Rumeli Sadrazamlığına geçmiş ve H. 1132 zilkade ayında tahta geçen Mahmut Han zamanında, şeyhülislâm olup, yedi aydan sonra ihtiyarladığından, tek başına kalmayı arzu etmiş, Üsküdar'da Sultan Tepesi adıyla bilinen konaklarında, ibadet etmekle meşgulken, H.1147 senesinde vefat edip, yine adı geçen mahalde, Tunusbağı yakınında evlat ve atalarının bulunduğu yerde gömülmüştür. Vefat tarihleri, ismine göre ebced hesabına uygundur. Şeyh Mehmet Efendi H.1147

KARANLIK MESCİDİ - HACI FERHAD MESCİDİ - KARANLIK ÇEŞME MESCİDİ.

Beyoğlu'nda, Yahya Kâhya Mahallesi, Karanlık Çeşme Sokağında idi. XVI.Yüzyılda, Hacı Ferhat adlı kimse tarafından yaptırılmıştır[169]. Arsası 1937 yılında satılmıştır[170]. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 50/12) KARANLIK MESCİDİ

bânisi elhac mimi çelebidir ki cihangir camii karibinde vâki akarca mescidinin bânisi olan ilyas efendinin biraderidir mihrâb önünde medfundur ve kurbünde vâki mektebi aynı nam sahibi hayrındır mahallesi vardır

50/12 KARANLIK MESCİDİ

Yaptıranı Hacı Mimi Çelebidir ki, Cihangir Camii yakınında bulunan Akarca mescidini yaptıran İlyas Efendinin erkek kardeşidir. Mihrâb önünde gömülüdür ve yakında bulunan mektep de aynı isimdeki hayır sahibinindir. Mahallesi vardır.

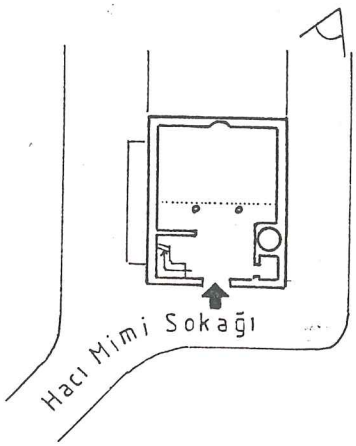

Plan 34

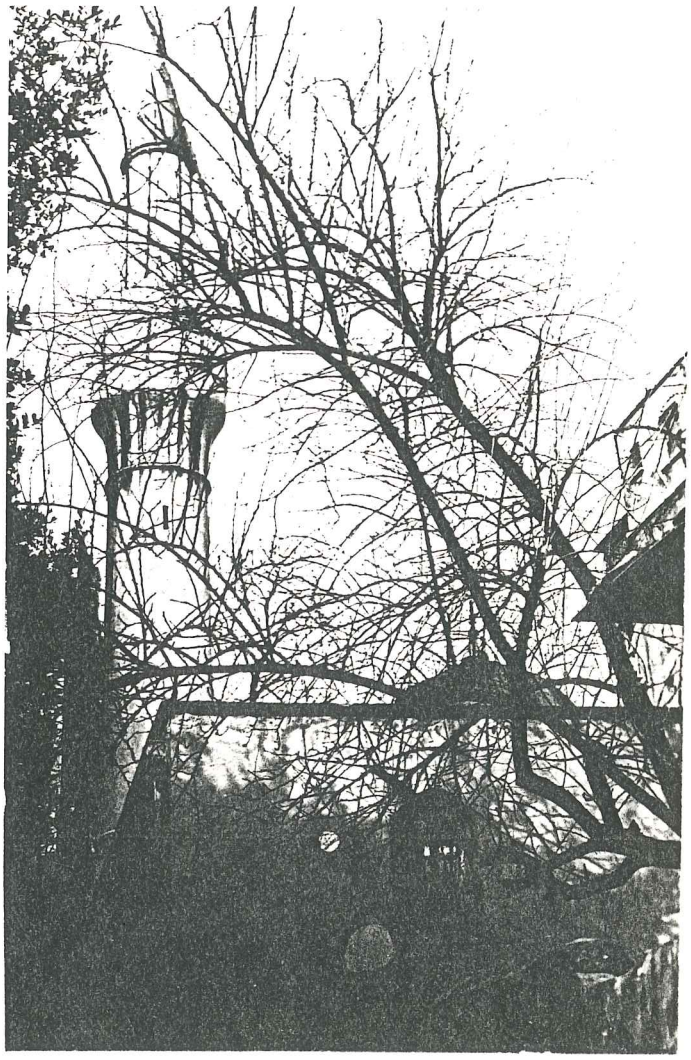

Fotoğraf 40

KARANLIK MESCİDİ - HACI MİMİ ÇELEBİ CAMİİ - HACİ MİMİ MESCİDİ.

Galata'da, Hacı Mimi Mahallesinde, Hacı Mimi Camii sokağında yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Hacı Mimi Çelebi tarafından yaptırılmıştır[171]. 1959 yılında restore edilmiştir[172]. İki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 34) minaresi sıvalıdır. Kadınlar mahfiline, girişin solunda bulunan merdivenle ulaşılır. Caminin içinde eskiden hiçbir iz yoktur. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 40)

H. (2. 10/18) KASIMPAŞA MEVLEVİHÂNESİ MESCİDİ

kasaba-i mezbûrenin vasatında vâki olup bânisi abdi dede denmekle maruf elşeyh abdullah dede efendidir mümaileyh galata mevlevihânesi şeyhi idi muahheren meşihat-ı mezkûre şari-i mesnevi eşref ismail dede efendiye tevcih olundukda mümaileyh abdi dede kasımpaşada malik olduğu bostanı içine bu dergâhı bina eyledi zeman-ı sultan-ı murad han-ı râbide vâki olmuşdur 1041 tarihinde mezbûr abdi dede efendi rahlet-i dar-ı bekâ eyledikde kürsü veresinde defnolundu 1051 de yerine ibrahim dede şeyh olup 1048 senesi bunlar dahi terk-i dünya-yı fanî eylediklerinde kasım dede efendi zaviyenişîn olmuş ve dahi 1051 tarihinde vefat etdikde yerine abdi dedezade halil dede postnişîn olup 1088 senesinde bunlar dahî dar-ı bekâya rahlet ederek pederi yanında defin kılınmışdır ve bunların yerine mahdumları şeyh seyid mehmed dede efendi şeyh olup anlar dahi 1130 sâlinde intikâl ve pederi ve büyük pederi yanlarında medfundur ve anın yerine oğlu seyyid halil sallî dede efendi şeyh olup 1135 de vefat ederek pederleri yanında medfun oldular ba'dehû merhum abdi dedenin evlâdı münkâriz olmakla mahlulûndan musa dede efendiye tevcih olunup on sene mürûrunda yenikapı mevlevihânesine naklolunup 1157 senesinde yenikapıda şeyh iken vefat etmişdir oğlu mehmed şemseddin efendi pederi yenikapıya naklinde yerine şeyh olup ba'dehû hac-cı şerife azim olarak 1174 tarihinde tarik-i hacda vefat eyledi yerine neyzenbaşı arapzade ali dede şeyh olmuş ve 1181 senesinde âlem-i bekâya rahlet edip dergâh-ı mezbûrda defn kılınmışdır ve anın yerine hekim derviş ali dede efendi şeyh olup 1190 senesinde o dahi vefat edip anda defnolunmuşdur midillilidir ve anın yerine mehmed sadık dede efendi ibn-i şeyh selim dede canşîn olup pederi selim de-

de galata mevlevihânesinde şeyh iken 1191 senesinde vefat etmekle bunlar galata mevlevihânesine şeyh ve biraderi musa dede kasımpaşa mevlevihânesine şeyh oldu ba'dehû 1197 ramazan-ı şerifî gurresinde maduren meşihâtı ref-i olunup edirne mevlevihânesi şeyhi semahet ömer dede şeyh oldu 1201 rebiülevvelinin yirmidördüncü günü şeyh ömer dede dahi ref-i olunarak erzincan şeyhi evlâd-ı mevlâandan şeyh es seyid mehmed dede efendi şeyh olup 1210 tarihinde biraderleri seyid mustafa efendi ile hac-cı şerife gidip eda-ı farza eyledikden sonra efendi medine-i münevverede ve mehmed dede efendi dahi şam-ı şerifde azm-i dâr-ül karar olmuşlardır ba'dehû yine ömer dede mevlânazare mehmed dedeye halef olmuş ve tekrar edirne şeyhi olup âl-i vefata belde-i mezbûrede mukîm olmuşdur ba'dehû yerine molla dede şeyh oldu ve mağdur musa dede kasımpaşada bir evde sakin iken çend-i sene mürûrunda irtihâl eylemişdir işrete meyl-i ziyade imiş rahmetullahı mümaileyh seyid mustafa efendi 1208 senesi hevâsı refia kadısı olup zalpaşa camii kurbünde vâki şah sultan türbesinin mahallinde olan abdülhamid efendinin konağında hükümet etmiş idi ve sonra şeyh mehmed efendinin mahdumları es-seyid şeyh ali efendi hazretleri 1211 senesinde pederleri yerine şeyh olmuşlardır bunlar dahî 1243 muharreminin ikinci cuması günü irtihâl-i dar-ı bekâ eylemekle mahdumları şemseddin efendi yerine meşihâte seza görüldü mümaileyh şeyh ali efendinin küçük biraderleri erzincan şeyhi nazif efendi sene-i mezbûre cemaziyülâlası evasatında rahlet etmekle tekye-i mezbûrde biraderi cembende defnolundu rahmetullahı teali-i aleyhim ecmain tekye-i mezbûr 1211 tarihinde sultan selim han-ı sâlis hazretlerinin himemi şahaneleriyle tecdit olunmuşdur mevlid-i şerif ve miraciye kıraati vakıfları vardır ki bazı eshabı hayır vazeylemişdir tekye-i mezbûru 1250 senesi cennet mekân sultan mahmud han efendimiz dahî evvelinden âlâ tecdit eyledi

10/18 KASIMPAŞA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

Adı geçen kasabanın ortasında bulunup, yaptıranı Abdi Dede denmekle ünlü, Elşeyh Abdullah Dede Efendidir. Adı geçen, Galata Mevlevihânesi Şeyhi idi. Daha sonra, adı geçen şeyhlik, mesnevi şairi Eşref İsmail Dede Efendiye verildiğinde adı geçen Abdi Dede Kasımpaşa'da sahip olduğu bostanı içine bu dergâhı yaptı. IV.Sultan Murad Han zamanında olmuştur.

H.1041 tarihinde adı geçen Abdi Dede Efendi, vefat ettiğinde, kürsü gerisinde gömüldü. H.1051'de yerine İbrahim Dede Şeyh olup, H.1048 senesi bunlar da, vefat ettiklerinde, Kasım Dede Efendi zâviyede mevki sahibi olmuş ve de H.1051 tarihinde oda vefat ettiğinde, yerine, Abdi Dedezade Halil Dede mevki sahibi olup, H.1088 senesinde bunlar da vefat ederek, babası yanına gömülmüştür ve bunların yerine oğulları Şeyh Seyit Mehmed Dede Efendi Şeyh olup, onlarda H.1130 tarihinde ölerek, babası ve büyük babası yanlarında gömülüdür, ve onun yerine oğlu Seyyid Halil Sallî Dede Efendi Şeyh olup, H.1135 de ölerek, babaları yanına gömüldüler. Ondan sonra, rahmetli Abdi Dedenin evlâdı kötü bir duruma düşerek, onun halledilmesinden sonra, Musa Dede Efendiye verilip, on sene sonunda Yenikapı Mevlevihanesine götürülüp, Yenikapı Mevlevihanesinde Yenikapı Şeyhi iken, H.1157 senesinde ölmüştür. Oğlu Mehmet Şemsettin Efendi, babası Yenikapı'ya nakil olduğunda, yerine şeyh olup, ondan sonra hacca giderek H.1174 tarihinde hac yolunda ölmüştür. Tenne Neyzenbaşı Arapzade Ali Dede Şeyh olmuş ve H.1181 senesinde, ölerek, adı geçen dergâhta gömülmüştür ve onun yerine Hekim Derviş Ali Dede Efendi Şeyp olup, H.1190 senesinde oda vefat edip, orada gömülmüştür. Midillilidir ve onun yerine, Şeyh Selim Dede'nin oğlu, Mehmet Sadık Dede Efendi mevkî sahibi olup, babası Selim Dede Galata Mevlevihânesinde Şeyh iken, H.1191 senesinde ölmekle, bunlar Galata Mevlevihanesine Şeyh ve kardeşi Musa Dede, Kasımpaşa Mevlevihânesine şeyh oldu. Bundan Sonra, H.1197 Ramazan ayının ilk gününde boşyere şeyhliği kaldırılıp, Edirne Mevlevihanesi şeyhi, Semahat Ömer Dede Şeyh oldu. H.1201 rebiülevvelinin yirmidördüncü günü Şeyh Ömer Dede de ayrılarak, Erzincan Şeyhi Mevlâna evlâtlarından, Şeyh Es Seyid Mehmet Dede Efendi Şeyh olup, H.1210 tarihinde kardeşi Seyit Mustafa Efendi ile hacca gidip, farz görevini yerine getirdikten sonra, efendi Medine-i Münevverede ve Mehmet Dede Efendi de Şam-ı Şerifte kalmaya karar vermişlerdir. Ondan sonra, yine Ömer Dede Mevlânazade Mehmet Dededen sonra yerine geçmiş ve tekrar Edirne şeyhi olup, adı geçen yerde vefat etmiştir. Ondan

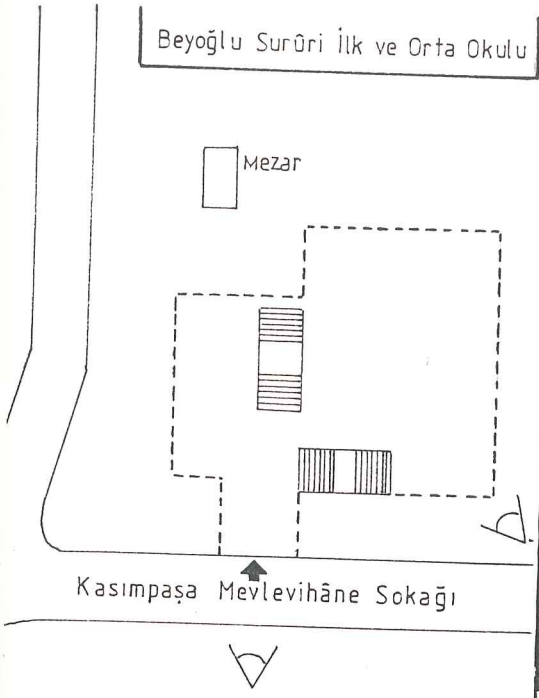

Plan 35

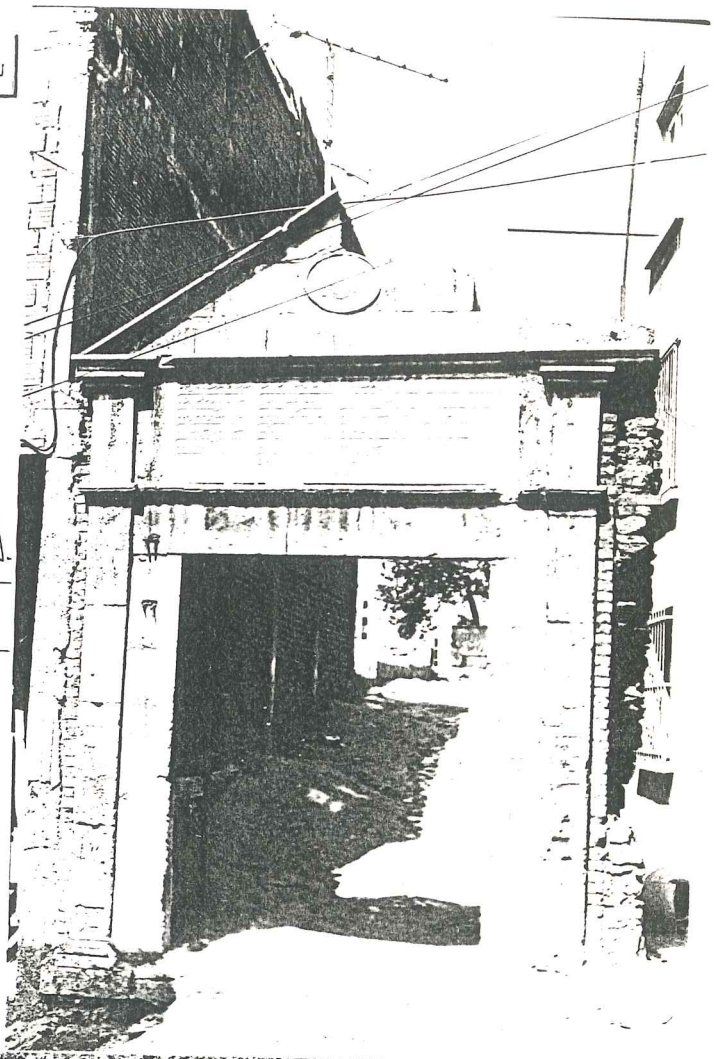

Fotoğraf 41

Fotoğraf 42

sonra yerine Molla Dede şeyh oldu ve haksızlığı uğrayan Musa Dede, Kasımpaşa'da bir evde otururken birkaç sene geçtikten sonra ölmüştür. İçmeye çok düşkünmüş. Adı geçen rahmetli Seyit Mustafa Efendi H.1208 senesi Refia Kadısı olup, Zalpaşa Camii yakınında bulunan Şah Sultan Türbesinin mahallesindo olan Abdülhamit Efendinin konağında kalmış idi ve sonra Şeyh Mahmut Efendinin oğlu, Es-Seyit Şeyh Ali Efendi Hazretleri H.1211 senesinde babaları yerine şeyh olmuşlardır. Bunlarda H.1243 Muharreminin ikinci cuması günü vefat ederek, oğulları Şemsettin Efendi yerine şeyhliğe uygun görüldü. Adı geçen Şeyh Ali Efendinin küçük kardeşleri, Erzincan Şeyhi Nazif Efendi, aynı senenin cemaziyülâlası ortalarında ölerek, adı geçen tekkede kardeşi yanına gömüldü. Rahmetullahı teâli-i aleyhim ecmain. Adı geçen tekke H.1211 tarihinde III.Sultan Selim Han Hazretlerinin yüksek yardımlarıyla yenilenmiştir. Mevlid-i Şerif ve Miraciye okuma vakıfları vardır ki, bazı hayır sahipleri yaptırmıştır. Adı geçen tekkeyi H.1250 senesinde yeri cennet olan Sultan Mahmut Han Efendimiz de eskisinden daha güzel yenilemişti.

KASIMPAŞA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ - KASIMPAŞA MEVLEVİHANESİ

Kasımpaşa'da, Sururî Mahallesi, Kasımpaşa Mevlevihane Sokağında, Beyoğlu Sururi ilk ve ortaokulu karşısında yer alıyor. XVIII.Yüzyılda, Şeyh Abdullah Dede Efendi tarafından yaptırılmıştır[173]. Mevlevihane binasının alt katı kargir, üstü ahşap olup, sema'hanenin tavanında bayrak şekilleri, ut, tef, kudüm, ney gibi musiki aletlerinin resimleri vardı[174]. Üstteki iki ahşap kat, ortadan, "harem" ve "selamlık" olarak ayrıydı. Ortadan tuğla kemerli, çift merdivenli iki giriş kapısı vardı. Sultan III.Selim'in sık sık ziyaret ettiği Kasımpaşa Mevlevihanesini, Sultan II.Mahmut tamir ettirdi[175]. Bugün, harap haldeki avlu kapısı üzerinde, II.Mahmut'un tuğrasının da bulunduğu, Yesarizade Mustafa İzzet Efendinin talik yazılı bir kitabesi vardır[176]. Mevlevihane bugün harap bir haldedir.(Plan 35) (Fotoğraf 41, 42)

H. (2. 81/31) KAZANCI CAMİİ

bânisi kazancıbaşı elhac ali ağadır ki kendi dahi karîbinde vâki abdest muslukları olan mahalde medfundur seng-i mezarında olan tarih-i rakami si budur 1068 ba'dehû mütevellilerinden topçu çorbacısı ziftci elhac ibrahim ağa tuğladan bir minare ve bir de mekteb ve vezayife zammı ile ol mahalli ihya edip vâkîf-ı sâni olmakla mihrâb önünde olan merkâdinin taşında mütevelli-i sai diye tahrir olunmuşdur tarih-i rakamı budur 1124 ve cami-i mezbûrun karşısında köşede köprülüzade kayimekâm ahmed paşa bir âli kargir çeşme bina eylemişdir tarihi budur 1145 mahalle si vardır

81/31 KAZANCI CAMİİ

Yaptıranı, Kazancıbaşı Hacı Ali Ağadır ki, kendi dahi yakınında bulunan abdest muslukları olan yerde gömülüdür. Mezar taşında olan rakamla yazılmış tarihi budur. H. 1068. Ondan sonra yerine geçenlerden, Topçu çorbacısı Ziftci Hacı İbrahim Ağa tuğladan bir minare ve bir de mektep ve ek vazifeler ile o mahalli canlandırıp, ikinci vakıf olmakla, mihrâb önünde olan mezarının taşında mütevelli olarak çalışan diye yazılmıştır. Rakamla yazılmış tarihi budur. H. 1124. Ve adı geçen caminin karşısında, köşede Köprülüzade Kaymakam Ahmet Paşa bir ulu çeşme yaptırmıştır. Tarihi budur. H.1145. Mahallesi vardır.

KAZANCI CAMİİ - KAZANCI ALİ AĞA CAMİİ

Taksim'de, Gümüşsuyu Mahallesi, Kazancı Yokuşu, Kazancıbaşı Ali Ağa Sokağı ile Osmanlı Sokağı köşesindedir. XVI.Yüzyılda, Kazancıbaşı Ali Ağa tarafından yaptırılmıştır[177]. 1712 yılında, Ahmet Paşa tarafından yenilenmiştir[178]. Cami bugün, iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 36) betonarmedir. Minaresi sıvalıdır. Kadınlar mahfiline, giriş bölümünün sağındaki merdivenle ulaşılır. Cami, ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 43) Caminin karşı köşesinde, 1732 tarihli, Köprülüzade Ahmet Paşa Çeşmesi vardır.

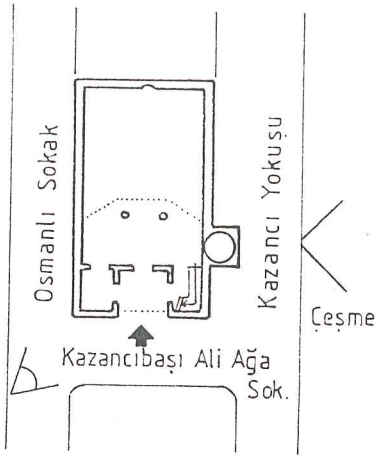

Plan 36

Fotoğraf 43

H. (1. 307/1) KEÇECİ MESCİDİ

bânisi keçeci mehmed ağadır mescid-i mezbûrun bir tarafı fevkânidir bânisinin merkâdi namâlumdur minberini uncu halil ağa vazeylemişdir ba'dehû sultan ahmed han-ı sâlisin baş kadını emetullah kadın mescid-i mezbûru müceddeden bina ettiği esnada tahtında vâki mektebi dahi mescidin olarak bina ve ihdas eylemişdir mahallesi vardır

307/1 KEÇECİ MESCİDİ

Yaptıranı, Keçeci Mehmet Ağa'dır. Adı geçen mescidin bir tarafı iki katlıdır. Yaptıranının mezarı bilinmemektedir. Minberini Uncu Halil Ağa koydurmuştur. Ondan sonra III.Sultan Ahmet Han'ın kadını Emetullah kadın adı geçen mescidi yeni baştan bina ettiği sırada, altında bulunan mektebi de, mescide bina olarak dahil etmiştir. Mahallesi vardır.

KEÇECİ MESCİDİ - KEÇECİ PİRİ CAMİİ

Hasköy'de, Keçeci Pirî Mahallesi, Keçeci Pirî Sokağı ile, Cami Çıkmazı Sokağı köşesindedir. Yapım tarihi bilinmemektedir. Keçeci Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır[179]. Daha sonra, III.Sultan Ahmet Han'ın kadını Emetullah kadın tarafından, mescit yeniden yapılmıştır[180]. Bugün mescit, iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 37) betonarmedir. Minaresi sıvalıdır. Giriş bölümünden kadınlar mahfiline çıkılmaktadır. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 44)

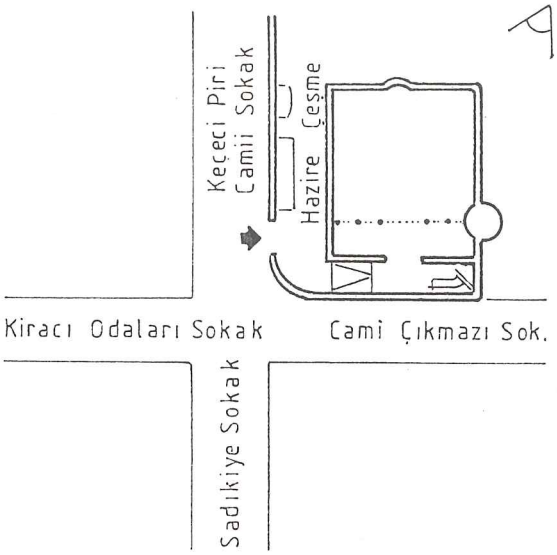

Plan 37

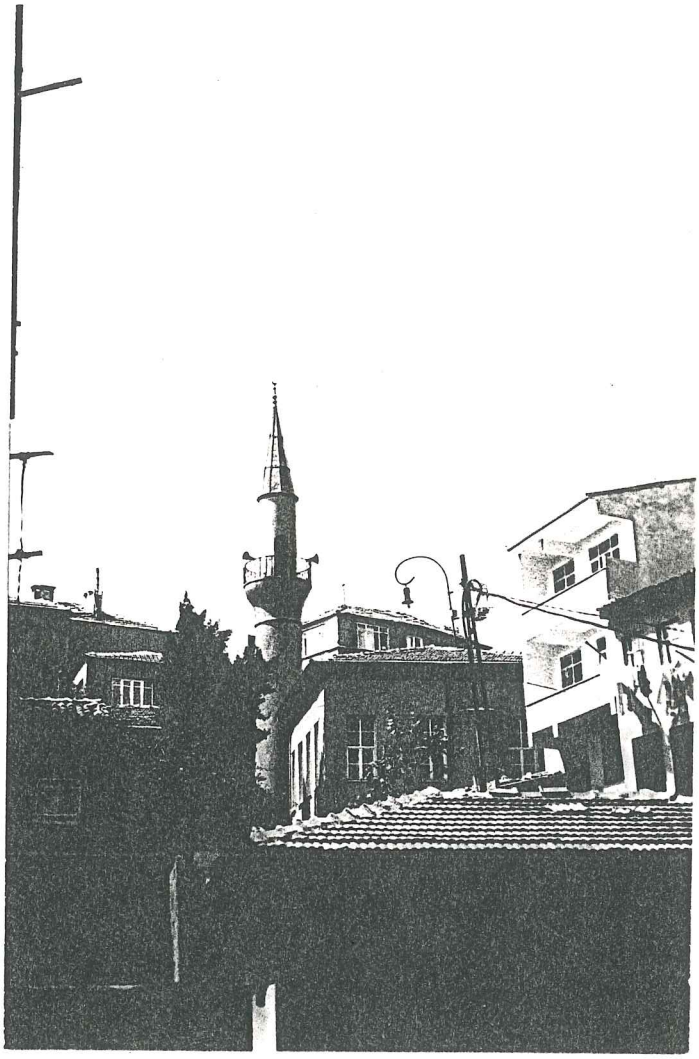

Fotoğraf 44

H. (2. 36/13) KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ

bânisi paşa-i müşarüleyhdir cami-i mezbûr kiliseden münkalib ve fevkânidir paşa-i mezbûr sultan murad han-ı rabi zamanında bağdad fethinde kaptan paşa iken tayyar paşa şehadetinde sadrıazam olup ba'dehû 1053 senesi sultan ibrahim han hazretleri katletmişdir
** mustafa paşaya cennet câi ola * vefatına tarih vâki olmuşdur **
istanbulda divanyolunda müstakil türbesinde medfundur mescidi ve medresesi ve çeşmesi dahi vardır tafsili parmakkapı kurbünde kâni medresesi mescidinin beyninde sebkah eylemişdir mahallesi vardır

36/13 KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ

Yaptıranı, adı geçen paşadır. Adı geçen cami, kiliseden dönmüş ve iki katlıdır. Adı geçen paşa, IV.Sultan Murat Han zamanında Bağdat fethinde Kaptan paşa iken, Tayyar Paşanın şehit olmasından sonra, sadrazam olup, ondan sonra H.1053 senesi Sultan İbrahim Han hazretleri öldürtmüştür.
* mustafa paşaya cennet câi ola * vefatına tarih vâki olmuşdur*
İstanbul'da Divan yolunda özel türbesinde gömülüdür. Mescidi ve medresesi ve çeşmesi de vardır. Biyografisi Parmakkapı yakınında Kanî Medresesi mescidinin aralığında açıklanmıştır. Mahallesi vardır.

KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ - KEMANKEŞ KARA MUSTAFA CAMİİ

Galata'da, Kemankeş Mustafa Mahallesi, Gümrük Sokağında yer alıyor. Sadrazam Kemankeş Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kemankeş Mustafa Paşa, 1643 yılında idam edildiğine göre, cami daha önceki yıllarda bir kilise yerine yapılmıştır[181]. Cami kapısı üzerindeki ayetin, 1772 tarihli olması, önemli bir tamir ve değişiklik geçirdiğini göstermektedir[182]. Cami, iki katlı, dörtgen planlı(Plan 38), tek kubbelidir. Minaresi taştandır. (Fotoğraf 45) Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

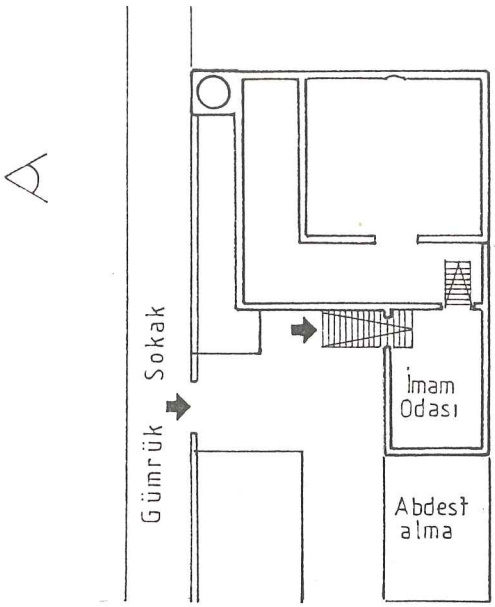

Plan 38

Fotoğraf 45

H. (2. 74/20) KETENCİZADE ÖMER PAŞA MESCİDİ DERKURB-Ü CAMİİ CİHANGİR

bânisi silâhtarlıkdan iki tuğ ile bağdad valisi olan ömer paşadır ki ömer paşadır ki sultan mehmed han-ı râbi hazretlerinin silâhtarlığından ibtida mısır mansıbı ile mümtaz olup 1074 senesi ramazanında defterdar ibrahim paşa azlinden sonra vali olmuşken 1077 şabanında azil ve yerine sofi ibrahim paşa nasbolunup bundan sonra diyarbekir ve erzurum hükümetlerinde onbir sene mikdarı evkatenzâr oldukdan sonra 1088 ramazan-ı şerifinde kaplan mustafa paşa azlinde kendisine bağdad vilâyeti tevcîh olunmuşdur sene-i mezbûrede tecdid-i müstehfezîn için fetret vukubulmağla ru'si eşkiyânın bazıları katil ve idam olunarak ateş-i fitne tezkin olundu ve paşa-i mümaileyh hayrata mail olduğundan imâm-ı âzam hazretlerinin türbe-i şeriflerin ve etraf-ı kal'ayı aliyyelerin tamir ve tecdid ve imam ebu yusuf hazretlerinin merkâdlerine müceddeden bir kubbe-i aliyye bina ve ihdâs edip yeniden nüddâm ve vezaif tayin eyledikden başka cami-i kibriya kurbünde dahi müceddeden bir medrese-i aliyye bina edip müderris ve muhdes ve talebe tayin ve bazı evkâf ile vazifelerin tertib eylemişdir mümaileyhin divan kitabı olan tayyibi merhumun tarik-i taamiye üzre söylediği tarih budur

* erişdi köşeme aveze şeş cihedden kim *
* bu dar-ı âlemi bina eyledi ömer paşa * 1091

ve kuzbe-i imâm-ı azamide olan seddi kebîri dahi tamir ve termim edip ve ser-ri mesnede dahi bir mescid-i şerif bina etmişdir gine şair-i mezbûrun sed için söylediği tarihdir

* tayibî bende söyledi tarih sâlini *
* sed güzin ve hayr-ı cedid muhammedî * 1092

ve azad hanı denmekle şehir kervansaray dahi harab iken tecdîd edüp mustahfızlar dahi tayin eylemişdir paşa-i mümaileyh 1092 cemaziyülevvelisinde azlolunup yerine vezir ibrahim paşa tayin olunmuş iken 1095 şevvalinde yine selefine halef oldukdan sonra 1098 zilkadesinde yine azlolunup yerine vezir-i kethüda ahmed paşa tayin olundu bu def'asında dahi hayrat-ı kesiresi vardır ve yine 1099 zilkadesinde halefine halef olup sâlis-i hükümet bağdad ile serefrâz olmuşdur hükümet-i evlâları iki tuğ ile olup def'ai saniye ve sâlise üç'er tuğlu olarak olmuşdur def'ai saniyelerinde binasına şurûğ edip def'ai sâlisde hitama reside olan behruz kal'ası ile bağdad kal'ası beyninde olan han-ı kebîre nazımîzadenin söylediği tarihdir

* sev ela mekân sultan süleyman han hatanın *
* vezir-i müsteri reâyi ömer paşa-i ali câh *
* olup üç defşa burc-u evliyaya veli ve hâmi *
* bihişt abâdî kıldı nice hayr ile mısr-ı negâh *
* emin etdi tarik-i müslimini eyleyip küşûş *
* bina kıldı murad üzre bu hanı hasbetallah *
* rıbad-ı kâhinedir bu daar-ı dünya her konan göçer *
* hem'an bakî cihanda böyle bir hebrad-ı hatır hüvah *
* çıkup bir bende-i daî dedi bünyadına tarih *
* bina kıldı ömer paşa bu câî fi sebilullah * 1100

vezir-i müşarüleyhin kethüdâları ahmed ağa dahi şeyh-i maruf kerh-i rahmetullahu aliyye hazretlerinin türbe-i şeriflerin ve cami-i münif-lerin tecdîd ve tevsî etmekle ecr-i cez ile nail olmuşdur ba'dehû vezir-i müşarüleyh kendi talebiyle 1102 zilhiccesinde azil olunup elmalı kazasında dahi bir cami bina etdikden sonra kendi dahi anda vefat eylemişdir ve tophanede olan mezkûr camiin minberini topçubaşı abdülkerim ağa vaz ve civarında bir hamam bina edip vakıf eylemişdir merkâdi baba iskelesindedir bu cami-i şerifin mahallesi vardır

74/20 KETENCİZADE ÖMER PAŞA MESCİDİ, CİHANGİR CAMİİ YAKININDA.

Yaptıranı, Silâhtarlıktan iki tuğ ile Bağdat Valisi olan Ömer Paşadır ki, IV.Sultan Mehmet Han Hazretlerinin silâhtarlığından önce, Mısır memuriyeti ile üstün tutulmuş olup, H.1074 senesi ramazan ayında Defterdar İbrahim Paşa görevden uzaklaştırıldıktan sonra vali olmuşken, H.1077 şabanında görevden uzaklaştırılmış ve yerine Safi İbrahim Paşa getirilip, bundan sonra Diyarbakır ve Erzurum hükümetlerinde onbir sene idare görevinde bulunduktan sonra, H.1088 ramazan-ı şerifinde Kaplan Mustafa Paşa, görevden uzaklaştırıldığında, kendisine Bağdat ili verilmiştir. Adı geçen senede orada bir olay olduğu için, belirlenen eşkiyanın bazıları katledilmiş ve idam edilerek karışıklık ateşi yatıştırıldı ve adı geçen Paşa hayrata istekli olduğundan imâm-ı âzam hazretlerinin türbe-i şeriflerin ve etraftaki büyük kaleleri tamir ve yenileme ve İmam Ebu Yusuf Hazretlerinin mezarlarına yeni baştan bir büyük kubbe yaptırıp, yeniden görevlendirilmiş ve vazife ta-

yin ettikten başka, ulu cami yakınında da yeni baştan büyük bir medrese yaptırıp medrese dersi okutan ve yeniden kurularak öğrenci tayini ile bazı vakfiye vazifeleri düzenlemiştir. Adı geçenin divan kitabı olan Tayyibî rahmetlinin Taamiye Tarikatı üzere söylediği tarih budur.

* erişdi köşeme aveze şeş cihedden kim *
* bu dar-ı âlemi bina eyledi Ömer Paşa * 1091

Ve öğretimle görevli imamlardan olan büyük seddi tamir ve restore edip ve sur ayağına da bir mescid-i şerif yapmıştır. Yine adı geçen şairin sed için söylediği tarihtir.

* tayibî bende söyledi tarih sâlini *
* sed güzin ve hayr-ı cedid muhammedî * 1092

Ve Azad Hanı denmekle ünlü kervansaray da harab iken, yenileyerek, koruyucular da tayin etmiştir. Adı geçen paşa, H.1092 cemaziyülevvelisinde görevden alınıp, yerine Vezir İbrahim Paşa tayin olunmuş iken, H.1095 şevvalinde yine yerine getirilenin yerine geçtikten sonra, H.1098 zilkadesinde yine görevden alınıp, yerine vezir-i kethüdâ Ahmet Paşa tayin edildi. Bu defasında da bol hayratı vardır ve yine H.1099 zilkadesinde yerine geçenin yerine başkası geçip bağdat'ı üçüncü defa yönetmekle şeref sahibi oldu, Rütbesi iki tuğ ile olup, ikinci defa ve üç'er tuğlu olarak olmuştur. İkinci defa binasına girip, üçüncü defada yönetimi son bulan, Behruz Kalesi ile Bağdat kalesi arasında olan büyük han'a Nazımîzadenin söylediği tarihtir.

* sev ela mekân Sultan Süleyman Han hatanın *
* vezir-i müsteri reâyi Ömer Paşa-i Ali câh *
* olup üç defa burc-u evliyaya veli ve hâmi *
* bihişt abâdî kıldı nice hayr ile mısr-ı negâh *
* emin etdi tarik-i müslimini eyleyip küşûş *
* bina kıldı murad üzre bu hanı habetallah *
* rıbad-ı kâhinedir bu daar-ı dünya her konan göçer *
* hem'an bakî cihanda böyle bir hebrad-ı hatır hüvah *
* çıkup bir bende-i daî dedi bünyadına tarih *
* bina kıldı Ömer Paşa bu câî fi sebilullah * 1100.

Adı geçen vezirin kethüdaları Ahmet Ağa da tanınmış Şeyh Kerh-i Rahmetullahı Aliyye Hazretlerinin türbe-i şeriflerin ve ulu camilerin yenileyip, genişletmekle büyük sevap kazan-

mıştır. Ondan sonra adı geçen vezir, kendi isteğiyle H.1102 zilhiccesinde görevden alınıp, Elmalı kazasında da bir cami yaptırdıktan sonra, kendi de orada vefat etmiştir ve Tophane'de olan adı geçmiş caminin minberini Topçubaşı Abdülkerim Ağa koydurup ve civarında bir hamam yaptırıp, vakıf eylemiştir. Mezarı Baba iskelesindedir. Bu cami-i şerifin mahallesi vardır.

KETENCİZADE ÖMER PAŞA MESCİDİ - KETANİZADE ÖMER PAŞA MESCİDİ

Cihangir'de, Kılıç Ali Paşa Mahallesi, Akarsu Yokuşu, Sanatkârlar Mektebi Sokağının üzerinde yer alıyor. 1690 yılında, Sultan IV.Mehmet Devri valilerinden, Ketânizade Ömer Paşa tarafından yaptırılmıştır. Duvarları kârgir, çatısı ahşap iken, bugün tam bir harabe haline gelmiştir, yok olmak üzeredir. (Plan 39), (Fotoğraf 46)

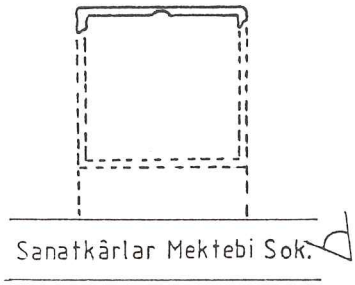

Plan 39

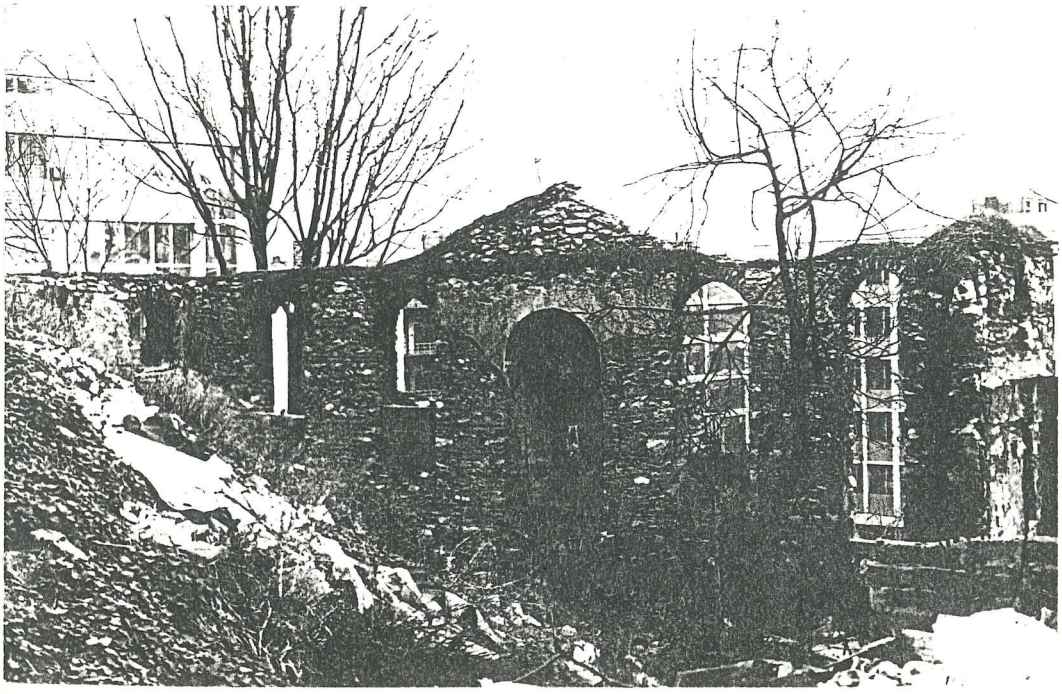

Fotoğraf 46

H. (1. 306/10) KEYSUNÎZADE MESCİDİ DERSÜDLÜCE

bânisi keysunîzade mehmed efendidir ki dokuzyüzyetmişsekizde melûlzade seyyid mehmed efendi mısır mevleviyetinden avdet eyledikde keysunîzadeyi beraber istanbula getirip tabib-i hazık olduğu nümâyan oldukda reisü eletıbba-ı sultanî olmuşdur ve avdeti mihnet 1020 tarihinde vefat edip mescidi civarında medfundur ve manzume-i tıb bunların mecrubat-ı mecmuasıdır ki ahbabından bir kimesne nizâm eylemişdir yerine oğlu mahmud efendi hekimbaşı olmuşdur altı sene mürürunda rahlet edip pederi yanına medfundur keysunî ladinci manasınadır şekayıkzeyli atiyyede tafsili vardır mahallesi yokdur mümaileyh melûlzade dokuzyüzseksensekiz senesinde kadızade efendi vefatında şeyhülislâm olmuşdur ki nikabet ile meşihat ençok bunlara müyesser olmuşdur zaman-ı murad han-ı sâlisde ancak bir sene kadar mesnedu futürede olup baâdelazil yalnız nikabet ile inziva üzere iken 993 senesinde vefat edip zincirlikuyu ile nişancı mehmed paşa camii beyninde bina eyledikleri darûlkurraları pişgâhında medfundurlar rahmetullah

306/10 KEYSUNİZADE MESCİDİ, SÜTLÜCE İÇİNDE.

Yaptıranı, Keysunizade Mehmet Efendidir ki, H.978'de Melûlzade Seyyit Mehmet Efendi, Mısır Mevleviyetinden dönüp, Keysunizadeyi beraber İstanbul'a getirip, uzman doktor olduğu ortaya çıktığında, padişah doktorlarının başkanı olmuştur. H.1020 tarihinde vefat edip, mescidi civarında gömülmüştür. Bunları, ölmeden önce ahbaplarından birine anlatmıştır. Yerine, oğlu Mahmut Efendi başhekim olmuştur. Altı sene geçince ölüp, babası yanına gömülmüştür. Keysuni Ladinci anlamındadır. Şekayıkzeyli Atiyye'de açıklaması vardır. Mahallesi yoktur. Adı geçen Melûlzade H.988 senesinde, Kadızade Efendininin vefatıyla şeyhülislâm olmuştur ki, vekillik ve şeyhlik en çok bunlarda kalmıştır. III.Murat zamanında, ancak bir sene kadar görev başında kalıp, görevden alındıktan sonra, yalnız vekillik ile inzivaya çekilerek, H.993 senesinde vefat edip, Zincirlikuyu ile Nişancı Mehmet Paşa Camii arasında yaptırdıkları, Kuran okunan mekteplerin bitişiğinde gömülmüşlerdir. Rahmetullah.

KEYSUNİZADE MESCİDİ - BEDREDDİN MEHMET KAYSUNİZADE MESCİDİ - GAYSUNİZADE MEHMET EFENDİ CAMİİ - HEKİMBAŞI KAYSUNİZADE MESCİDİ.

Sütlüce'de, Elifi Efendi Sokağı ile Gaysuni Mehmet Efendi Sokağı köşesindedir. 1570 yılından sonra, Hekimbaşı Keysunizade Mehmet Efendi tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır[183]. Bugün yapı yıkıntı halde, kare planlı (Plan 40), yanına birtakım ilaveler yapılıp, sonradan yıkılmış. Minare 3 sıra tuğla, 1 sıra taştanmış. Bugün minarenin küpü var. Dışarıda bulunan söve taşlarından, yapının daha büyük olduğu ve bugünkü harabenin de restore edilen yapının harebesi olduğu sonucu çıkıyor. (Fotoğraf 47)

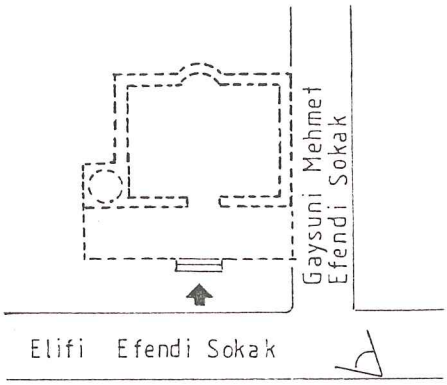

Plan 40

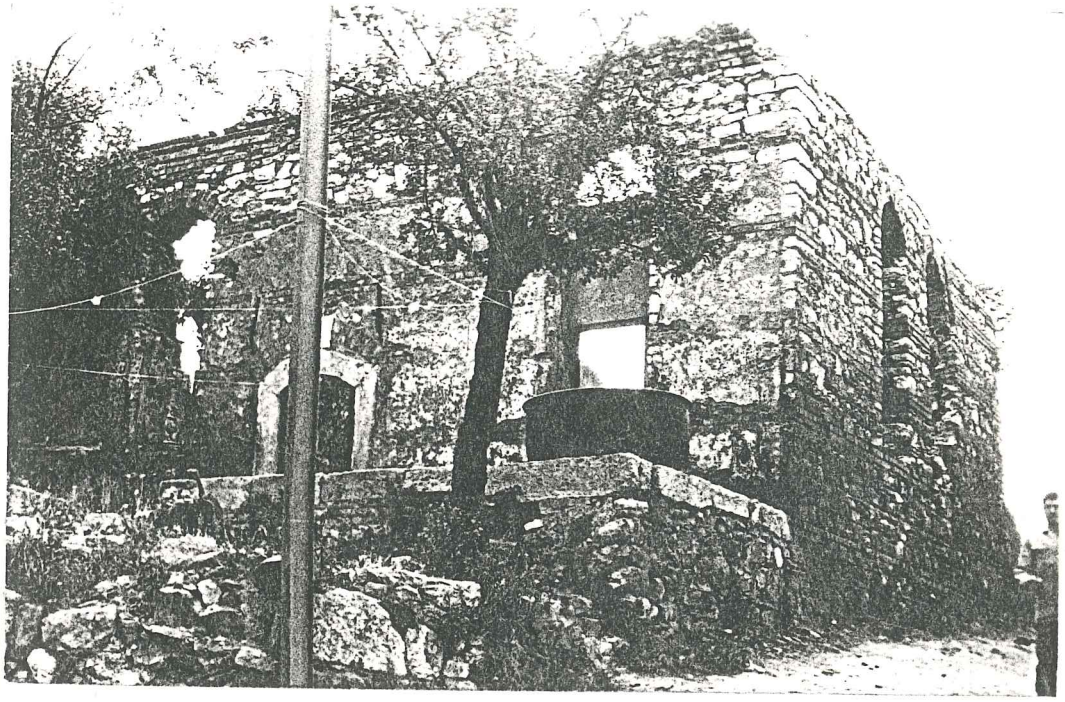

Fotoğraf 47

H. (1. 307/3) KİREMİDCİ MESCİDİ

bânisi ahmed ağadır mihrâb önünde medfundur minberini esadullah ağa nam kapucu ve zevcesi aynî hatun ittifaklarıyle iştiraken vazeylemişlerdir ki tâk-ı dergâhında olan bu tarihden zuhurdur
** sarf edip mal ve menalini iki sahibi hayr * hasreden olmağ içün her birisi hayr ile yâd * kıldı bu mescid-i camii eseri hâs etdi * emrifermân şehinşahı ile hasbelmutad * birisi iffetle rabia-i devr-i felek * aynı hatun ki ânı hayrıiçü etdi icad * biri bevvabdır padişah-ı âlem kim * seyri dildâr esadallah denildi ana ad * çün tamam oldu dedi hatif anın tarihin * cami-i hâs oldu bu caî âbad * 1000*
mahallesi yokdur

307/3 KİREMİDCİ MESCİDİ

Yaptıranı, Ahmet Ağa'dır. Mıhrâb önünde gömülüdür. Minberini Esadullah Ağa isimli kapıcı ve hanımı Aynî Hatun müşterek olarak koydurmuşlardır ki, giriş kapısı üzerinde olan bu tarihten bellidir.
* sarf edip mal ve menalini iki sahibi hayr *
* hasreden olmağ içün her birisi hayr ile yâd *
* kıldı bu mescid-i camii eseri hâs etdi *
* emrifermân şehinşahı ile hasbel mutad *
* birisi iffetle rabia devr-i felek *
* aynî hatun ki ânı hayrıiçü etdi icad *
* biri bevvabdır padişah-ı alem kim *
* seyri dildâr esadallah denildi ana ad *
* çün tamam oldu dedi hatif anın tarihin *
* cami-i hâs oldu bu cai âbad * H.1000 Mahallesi yoktur.

KİREMİDCİ MESCİDİ - AYNİ HATUN CAMİİ - KIRMIZI MİNARE CAMİİ - KIZIL MİNARE MESCİDİ - KİREMİTÇİ AHMET ÇELEBİ MESCİDİ.

Hasköy'de, Piri Paşa Mahallesi, Kırmızı Minare Sokağı ve Kalaycı Bahçe Sokağı köşesindedir. 1452 yıllarında, Kiremitçi Ahmet Çelebi tarafından yaptırılmıştır. 1591 yılında, Ayni Hatun ile III.Murad-

ın Kapıcıbaşısı Esedullah Efendi, yapıya minber koydurmuşlardır[184]. 1903 yılında da cami, Sultan Abdülhamit Han tarafından yeniden inşa ettirilmiştir[185]. Cami bugün iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 41) betonarme yapılı ve ahşap çatılıdır. Mihrabı çıkıntılıdır. Uzun, tuğla bir minaresi vardır. (Fotoğraf 48) Kiremitçi Camii minaresi, yakın bir tarihte, şerefeden itibaren üst kısmı, üslübunu tamamen bozan bir şekilde değiştirilmiştir[186]. Minarenin tek özelliği, orijinal olan hafif poligonal, kalın ve uzun gövdesinde gözlenen temiz tuğla işçiliğidir. Sonradan yapılan şerefe ve petek kısımlarının tuğlaları farklı bir teknik gösterirler[187]. Cami bugün ibadete açık ve bakımlıdır. Cami karşısında, Kalaycı Bahçe Sokağı üzerinde, Kadı Binası adıyla anılan, eskiden mahkeme salonu olarak kullanılan bir binaya rastlanmıştır. Bunun hemen bitişiğindeki, bugün konut olarak kullanılan bina, giydirilme olarak yapılmıştır. Subasmanın devamlı olmasından, eskiden bu binanın da kadı binasının devamı olduğu sonucuna varılmıştır[188]. (Fotoğraf 49)

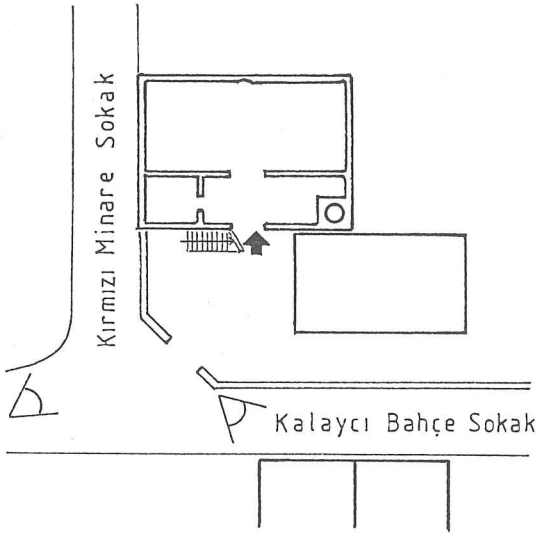

Plan 41

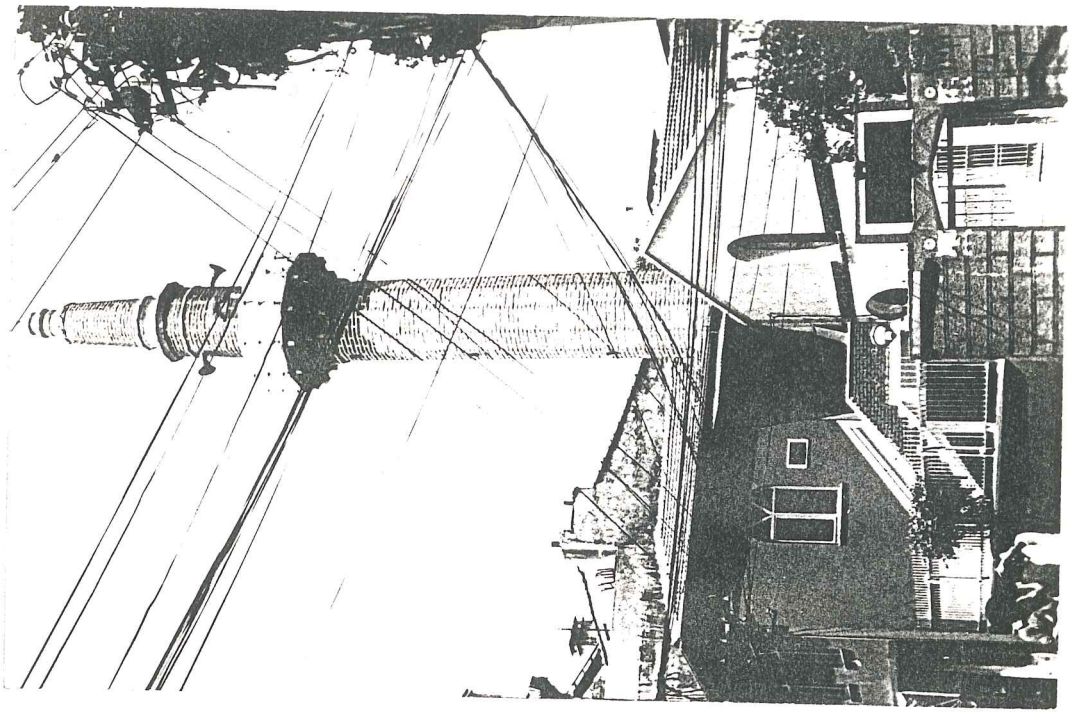

Fotoğraf 48

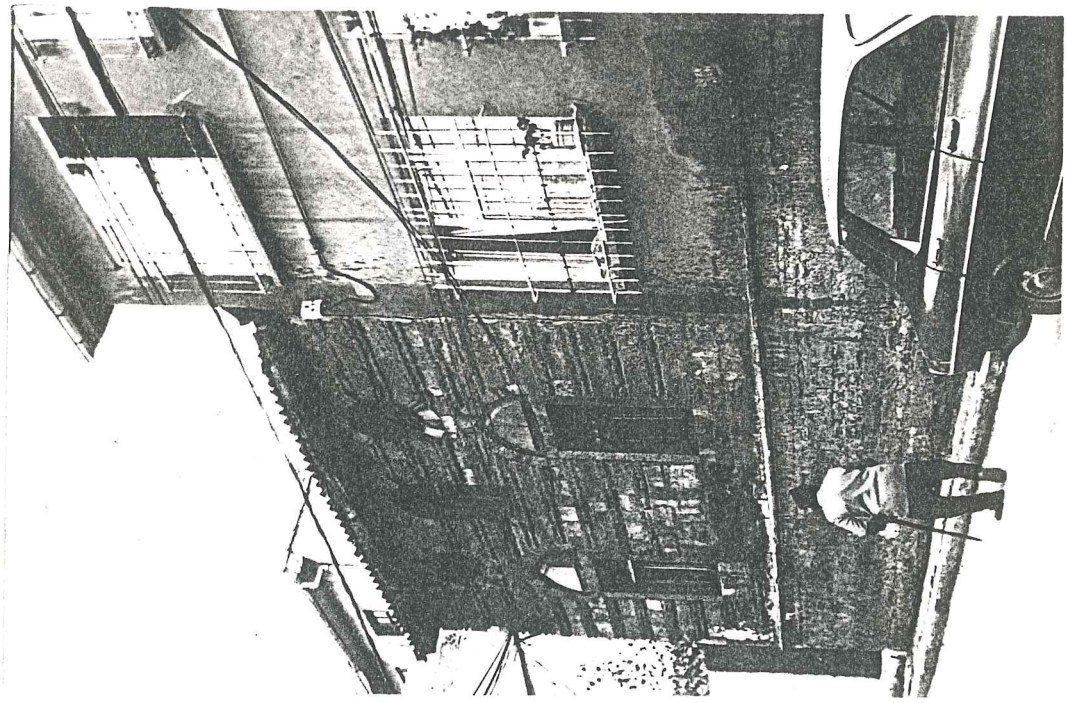

Fotoğraf 49

H. (2. 18/33) KULAKSIZ MESCİDİ

bânisi ahmed reisdir yine kasımpaşada zincirlikuyu nam mahâlde medfundur minberini gümrükcü hüseyin paşa vazeylemişdir ki basra valisi iken istiklâl 1092 tarihinde azim darülkarar eylemişdir mahallesi vardır

18/33 KULAKSIZ MESCİDİ

Yaptıranı, Ahmet Reis'dir. Yine Kasımpaşa'da Zincirlikuyu isimli bölgede gömülüdür. Minberini Gümrükçü Hüseyin Paşa koydurmuştur'ki, Basra Valisi iken " istiklal " H.1092 tarihinde vefat etmiştir. Mahallesi vardır.

KULAKSIZ MESCİDİ - KULAKSIZ ÇARŞI CAMİİ

Okmeydanı'nda, Kulaksız Mahallesinde yer alıyor. 1600 yıllarında, Eğriboz'lu Ahmet Reis tarafından yaptırılmıştır[189]. Mescit 1925 yılında tamamen yıkıldığından, aynı yere 1965 yılında temel atılmış, 1970 yılında, yeni cami ibadete açılmıştır. Bugün betonarme sistemle yapılmış, heryerde gördüğümüz camiler tipindendir. (Fotoğraf 50)

Fotoğraf 50

H. (2. 70/12) KULOĞLU MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ ÂMİRE

bânisi kuloğlu cameşuycubaşı mustafa beydir ki merkâdi dahi andadır vakfiye kaydının tarihi (azam) lafzı vâki olmuşdur 1011 ve yine anda medfune olan mamure hatun dahi vakfı mezbûru itmama sây edip mescidin ve minaresinin şemânı ve ruğanını vakıf ile ihya eylemişdir ve karibinde olan mektebin bânisi kilârı elhac ferhad ağadır ki anda medfundur mahallesi vardır

70/12 KULOĞLU MESCİDİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Yaptıranı, Kuloğlu Çamaşırcıbaşı Mustafa Beydir. Mezarı da oradadır. Vakfiyesinin tarihine Azam kelimesi tarif olmuştur. 1011. Ve yine orada gömülü olan Mamure Hatun da vakfın tamamlanmasını sağlamış, mescidin ve minaresinin ışıklandırılmasını ve yağının sağlanmasını kurduğu vakfı ile zenginleştirmiştir. Ve yakınında bulunan mektebin yaptıranı Kilerci Hacı Ferhad Ağadır ki, o da aynı yerde gömülüdür. Mahallesi vardır.

KULOĞLU MESCİDİ

Karaköy, Rıhtım Caddesinde, bugünkü Altıncı Vakıf Han'ın yerinde idi[190]. 1602-1603 yıllarında, Kuloğlu Çamaşırcıbaşı Mustafa Bey tarafından yaptırılmıştır[191]. Cami, yerine Altıncı Vakıf Han yaptırılmak üzere, 1912 yılında yıktırılınca, aynı yıl Vakıflar İdaresince, Mimar Kemaleddin'e Bostancı'da tren istasyonu yakınına, aynı adla yaptırılmıştır[192].

H. (2. 23/42) KURD ÇELEBİ MESCİDİ

bânisi ümera-i deryadan kurd kapdandır ki 1020 tarihinde vefat edip mescidinde medfundur âzim lafzı tarihin vefatıdır seng-i mezarında merd-i derya-yı şecaad kurd kapdan deyu tavsif olunmuşdur ittisalinde sultan murad sâlisin bina eylediği çeşmenin duvarı bu mescidin mihrâbı olmuşdur çeşme-i mezbûrun tarihi budur
** dedi tarihin nihâdı muhlis * ayn-ı ihsan çeşme-i sultan murad * 994 halid-i aşîyan sultan ahmed han evvel zamanında mescid-i mezbûr zaviye olarak bina olunup ibtida haşîmi şeyhi osman efendinin halifesi paşmakcı ali dede efendi şeyh olmuşdur mezbûr elşeyh haşim efendinin ism-i şerifleri seyid osmandır ve tarik-i bayramiyedendir 1004 de vefat ederek kendûye mensub tekyede medfundur mahallesi vardır*

23/42 KURD ÇELEBİ MESCİDİ

Yaptıranı, deniz komutanlarından Kurd Kaptandır ki, H.1020 tarihinde ölüp, mescidine gömülmüştür. Azîm kelimesi vefat tarihidir. Mezar taşında, mert, gösterişli, deniz Kurt Kaptanı diye yazılmıştır. Bitişiğinde, III.Sultan Murat'ın yaptırdığı çeşmenin duvarı, bu mescidin mihrabı olmuştur. Adı geçen çeşmenin tarihi budur.
* dedi tarihin nihâdı muhlis * aynı ihsan çeşme-i Sultan Murad * 994.
Büyük Sultan, I.Ahmet Han zamanında, adı geçen mescit zaviye olarak yapılıp, ilk önce Haşîmî Şeyhî Osman Efendinin, kendisinden sonra gelen Paşmakcı Ali Dede Efendi şeyh olmuştur. Adı geçen Şeyh Haşim Efendinin ismi Seyyit Osman'dır. Bayramiye tarikâtine mensuptur. H.1004'de vefat ederek, kendi ismiyle anılan tekkede gömülmüştür. Mahallesi vardır.

KURD ÇELEBİ MESCİDİ - ACI ÇEŞME CAMİİ - KURT ÇELEBİ CAMİİ

Kasımpaşa'da, Camiî Kebîr Mahallesinde, Mutfakkapı Caddesi ile, Kulaksız Caddesi köşesinde idi. Mescit, 1611 yılında ölen, deniz komutanlarından Kurt Kaptan tarafından yaptırılmıştır. Sonraki tarihlerde tamirler görmüştür. İki katlı, duvarları kârgir ve ahşap çatılı olup, minaresi tuğladandı[193]. Bugün mescidin yerine, tamamen betonarme olan caminin yapım çalışmaları sürmektedir. (Fotoğraf 51)

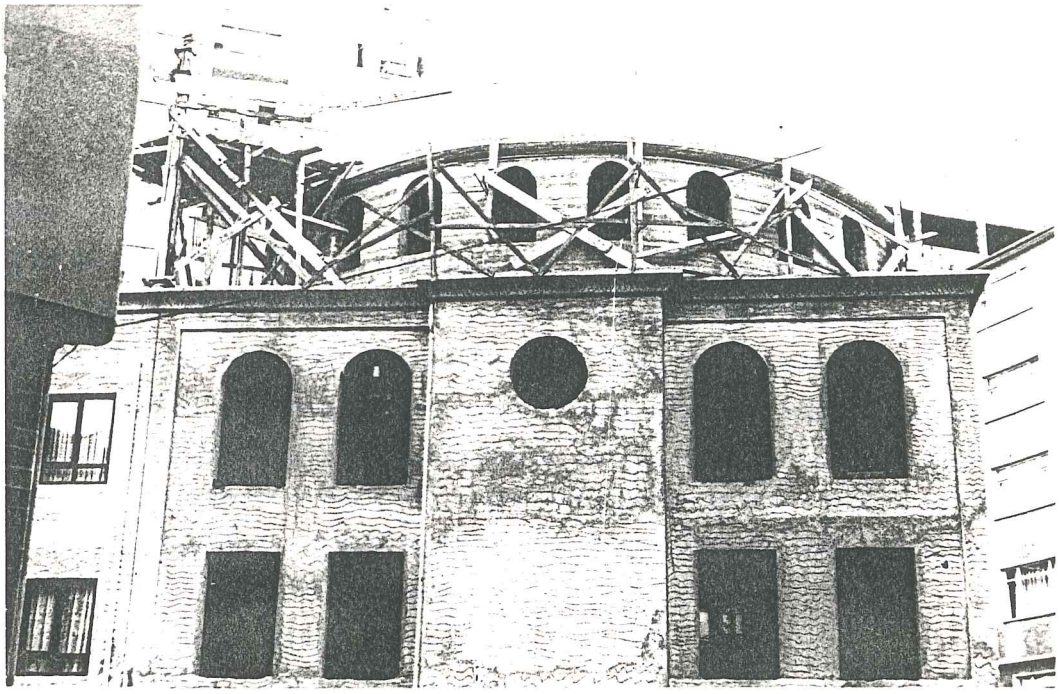

Fotoğraf 51

H. (2. 39/7) KURŞUNLU MAHZEN CAMİİ

vakıfı olan sadrıazâm mustafa paşa üç def'a nail-i mühr-ü hümâyun olup 1170 senesi midillide katil olundu tafsil-i tekyesi zikrinde mürûr etmişdir menkuldür ki sene-i hicriyyenin yüzüncü senesinde âli rivâyete galata fethi müyesser oldukda ferâîzi hamseyi edâ için cami-i mezbûru bina eylemişler imiş devr-i mahmud han-ı evvelde şâm-ı şerifden asitaneye gelmiş olan şeyh muradzade şeyh mehmed efendi pederi şeyh murad efendiden rivâyet olarak buyururlar ki pederi şeyh murad efendi kudüs sürre hazretleri âlem-i mânâlarında müşâhede ederler ki üsküdar'dan galata calîbine bir köprü vazolunarak ruhaniyân abver ederler sebeb-i tevcîhlerini sual eyledikde kurşunlu mahzen derûnunda tebâyandan bazı zevat medfunlardır anları ziyârete azimet üzere yüz deyu cevap vermişler ve bu ruayayı sadrıazâm bulunan vezir-i müşarüleyhe tahrir ve beyân etmekle müşarüleyh dahi ba'adel takrîr işaretleri üzere mahzen-i mezbûr tathîr ve tahliye ve tecessüs olundukda vaka birkaç kebîr merkâdi müşâhede olunmakla tarihlere müracaat olunup zaman-ı devlet-i emeviyede 96 senesinde serasker müslim ile feth-i konstantaniyye için gelen nâmdar-

lardan mahal-li mezbûrda birkaç zât medfun bulunmuşdur belde-i mezbûrede asker-i islâm yedi sene mikdarı temkin edip yine şam'a avdetlerinde mahzen-i mezbûrun dahiline bazı eşya koyarak kapısını dahi kral izniyle sed edip kurşun akıtmışlar kurşunlu mahzen denmekle iştiharına sebep bu imiş pes cami-i mezbûrun tamir ve tezyîni murad-ı hümâyun olmağla minber ve mahfel-i hümâyun bina olunmuş ve galata kal'ası kulelerinden orada minare şeklinde bir kule olmakla anı minare olmak üzere ibkâ ve kandil vazolunmuş idi ba'dehû vuku bulan zelzele ile münhedim oldukda yerine müceddeden bir minare bina olundu cami-i mezkûr tamam olarak ibtida namaza şüruğ olundukda sultan mehmed han hazretleri dahi teşrif buyurmuşlar ve selevâtı cuma edâsından sonra vezir-i müşârüleyhin ettiği hizmet-i rıza-i hümâyuna mutabık olmakla bir samur kürk ilbas etmişlerdir tâk-ı dergâhında vâki tarihi budur

* şehinşâhı cihan sultan mahmud han gazi kim *
* cihan-ı pertev asâr hayrı etmede tenvîr *
* edince himmet-i şahâne sinnî icra bu mevkîde *
* bu dil cû camii eshâb-ı kıldı bi bedel tamir *
* muaffak olmadı bir padişâh muadelet-i pîra *
* eğerçe hayra sâk itmâm-ı kıldılar tesmîr *
* bu dahi kuvvet biht-i şehinşâhı cihandır kim *
* ola asrında böyle hayra nail-i içra âlemgir *
* hüdâ kılsın hemîşe zât pakîn mashar-ı tevfik *
* sekender gibi sertaser cihânı eylesin teshir *
* dedim bu mısraı ara ile abdi âna tarih *
* bu zibâ cami-i sultan mahmud eyledi tamir * 1166

sadr-ı müşarüleyh tarike-i nakşîbendiyeye mensub olmağla her pencüşenbih günü bir hatim hocagânı tilâved olunarak ruhu için dua edilmesini şart eylemişdir ebu eyüb ensârî civarında otakçılar nam mahâlde vâki zaviye-i aliyesinde vakfın ahvâl-i tafsilen zikrolunmuşdur cami-i mezbûrun dörd kapısı olup ikisi derya tarafına ve ikisi dahi kara tarafına açılır ki bunlardan nerdübân ile nüzül olunur bunlardan başka mahfel-i hümâyun için dahi mahsus bir kapı vardır ve havlisinde abdest muslukları ve kapı haricinde bir âli çeşme dahi icra olunmuşdur ve dahil-i camide üç kabîr mevcud olup birisi müstâkil türbe şeklinde ve ikisi dahi ahîr mahâlde parmaklık ile tarh olunmuşdur ve südurdan şehid ali paşa sadâretinde bina olunan kasr-ı fevkâni bir nüshetgâh olmuşdur derya kenarına tophane misillu toplar vazolunup bazı gayd-i şeriflerde ve vakt-i sürûrlarda iş

*timâl olunur itmâm-ı cami-i şerife hakîm merhumun söylediği tarihdir * pâk ve ziba cami-i sultan mahmud el hisâl * 1166 mahallesi yokdur şehid ali paşa merhum kasr-ı mezbûru 1128 rebiülahırın da bina etmişdir müşarüleyh sene-i mezbûre cemaziyülevvelisinde nemce seferine azimet ve şaban-ı şerifinde ihrâz-ı rütbe-i şehâdet eylemişdir bundan sonra kasr-ı mezbûr binikiyüzotuzbeş senesi evailinde muhterik olmağla sadrıazam bulunan derviş paşa tecrid eylemişdir kasr-ı mezkûr ittisâlinde 1237 senesi mürûr-u übûr eden sofiyenin yokolması için bir muhtasarca kalem vazolunup sene-i mezbûre şaban-ı şerifi evsatında hitâma reside olmuşdur*

39/7 KURŞUNLU MAHZEN CAMİİ

Vakfedeni olan Sadrazam Mustafa Paşa, üç defa padişah mührü sahibi olup, H.1170 senesi Midilli'de öldürüldü. Biyografisi, tekkesi kaydında geçmektedir. Söylenir ki, yüzüncü hicri senesinde, büyük bir söylenti, Galata Fethi yapıldığında, beş borcu ödemek için, adı geçen camiyi yaptırmışlarmış. I.Mahmut Han devrinde, Şam'dan İstanbul'a gelmiş olan Şeyh Muratzade Şeyh Mehmet Efendi, babası Şeyh Murat Efendiden söylenti olarak buyururlarki, babası Şeyh Murat Efendi Kudüs Sürre Hazretleri, rüyalarında, Üsküdar'dan Galata tarafına bir köprü, yapıldığını görürler. Yöneltme sebepleri sorulduğunda, Kurşunlu Mahzen dahilinde bağlı bulunanlardan bazı kimseler gömülüdürler. Onları ziyarete gitmek üzere yüz diye cevap vermişler ve bu rüyayı sadrazam bulunan adı geçen vezire yazmak ve açıklamakla, adı geçen de sonra yazılı işaretlerinden dolayı adı geçen mahzen temizlenip, boşaltılıp, yoklandıktan sonra olay birkaç büyük mezar gözle görülmekle, tarihlere başvurulup Emeviye Devleti zamanında 96 senesinde müslüman serasker ile İstanbul'un fethi çin gelen ünlülerden adı geçen yerde birkaç kişi gömülü bulunmuştur. Adı geçen yerde, İslâm askeri yedi sene süreyle, ihtiyatlı davranıp, yine Şam'a dönüşlerinde, adı geçen mahzenin içine bazı eşyalar koyarak, kapısını da kral izniyle kapatıp, kurşun akıtmışlar. Kurşunlu Mahzen denmekle şöhret bulmasına sebep

buymuş. Adı geçen gerideki caminin tamir ve süslemesi padişah isteği olmakla, minber ve hümayun mahfeli yapılmış ve Galata Kalesi kulelerinden, orada minare şeklinde bir kule olmakla, onu minare halinde bırakılarak, kandil konulmuştu. Ondan sonra meydana gelen deprem ile yıkıldığında, yerine yeni baştan bir minare yapıldı. Adı geçmiş cami tamamlanıp, ölk önce namaza başlandığında Sultan Mehmet Han Hazretleri de, şereflendirmişler ve cuma namazı kılınmasından sonra, adı geçen vezirin padişaha ettiği hizmetten memnuniyet duyarak, samur bir kürk giydirmişlerdir. Kapısının üstünde bulunan tarih budur.

* şehınşahı cihan Sultan Mahmud Han gazi kim *
* cihan-ı pertev asâr hayrı etmede tenvîr *
* edince himmet-i şahâne sinnî icra bu mevkide *
* bu dil cû camii eshab-ı kıldı bi bedel tamir *
* muaffak olmadı bir padişâh muadelet-i pîra *
* eğerçe hayra sâk itmâm-ı kıldılar tesmîr *
* bu dahi kuvvet biht-i şehınşâhı cihandır kim *
* ola asrında böyle hayra nail-i içra âlemgir *
* hüda kılsın hemîşe zât pakîn mashar-ı tevfik *
* sekender gibi sertaser cihânı eylesin teshir *
* dedim bu mısraı ara ile abdi âna tarih *
* bu zibâ cami-ı Sultan Mahmud eyledi tamir * 1166

Adı geçensadrazam, Nakşîbendiye tarikatine üye olmakla, her perşembe günü güzel kuran okunarak bir hatim indirilmesini, ruhu için dua edilmesini şart koşmuştur. Ebu Eyüb Ensârî civarında Otakçılar adı verilen yerde bulunan büyük zâviyesinde vakfın ayrıntılı durumu kaydedilmiştir. Adı geçen caminin dört kapısı olup, ikisi deniz tarafına ve ikisi de kara tarafına açılır ki, bunlardan merdiven ile inilir. Bunlardan başka hümayun mahfeli için de özel bir kapı vardır ve avlusunda abdest muslukları ve kapı dışında bir büyük çeşme de yapılmıştır ve cami dahilinde üç mezar bulunup, birisi özel türbe şeklinde ve ikisi de en son bölümde parmaklık ile bölünmüştür ve sadrazamlardan Şehit Ali Paşa sadrazam iken yapılan, iki katlı kasır bir gezinti yeri olmuş-

tur. Deniz kenarına Tophane misli toplar yapılıp, bazı kayıtlar için ve sevinçli zamanlarda kullanılır. Cami-i şerifin tamamlanmasıyla rahmetli Hakîm'in söylediği tarihtir.
* pâk ve ziba cami-i Sultan Mahmut el hisâl * 1166
Mahallesi yoktur. Rahmetli Şehit Ali Paşa, adı geçen kasrı senenin cemaziyülevvelisinde, Nemce Seferine gitmiş ve şaban ayında şehitlik mertebesini kazanmıştır. Bundan sonra adı geçen kasır binikiyüzotuzbeş senesi başında yanmakla, sadrazam bulunan Derviş Paşa, yenilemiştir. Adı anılmış kasrın yakınında H.1237 senesi gelip, geçen sofiyenin yokolması için bir kısa kalem yapılıp, adı geçen sene şaban-ı şerifinin ortalırında tamamlanmıştır.

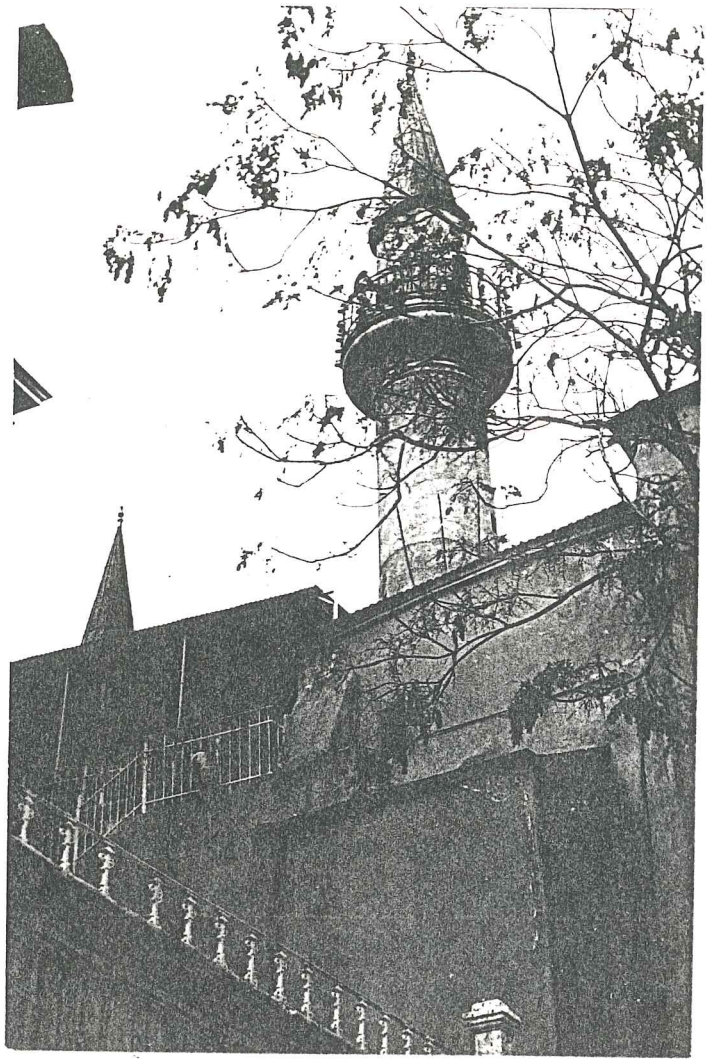

Fotoğraf 52

KURŞUNLU MAHZEN CAMİİ - YERALTI CAMİİ

Galata'da, Kemankeş Mahallesinde, Kemankeş Caddesi ile Karantina sokağını birbirine bağlamaktadır. Caminin aslının II.Tiberyos zamanına ait olan bir mabet olduğu sanılmaktadır. Hadikatü'l Cevami'de ve Evliya Çelebi'de Kurşunlu Mahzenden bahsedildiğine göre, bu alanın mahzen olması ihtimali de kuvvetlenmektedir. 1735-1756 yıllarında, Çorlulu Köse Bahir, yapıyı camiye dönüştürmüştür[194]. Kule şeklindeki minaresi, depremden yıkıldığından, Sultan I.Mahmut (1730-1754) minare yaptırmış ve tamir ettirmiştir. Bugün, cami yeraltı tonozları ve bunları tutan kalın ayaklardan meydana gelmektedir. Dört kapısı vardır. Arka kapıya merdivenle inilmektedir. Minaresi, camiden ayrıdır. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 52)

H. (2. 21/37) KÜÇÜK PİYALE PAŞA MESCİDİ

bânisi büyük piyale paşa nâm cami-i şerifin bânisi olan piyale paşadır bu mescidin dahi vakfiyesi 972 ramazanında takrir olmuşdur ve mukabilinde vâki mektep ve tahtında çeşme tersane-i âmire çavuşlarından kadri çavuş nam sahibülhayrındır ismi abdulkadir imiş ve bu çeşmenin tâkında vâki tarih budur 1115 ve karibinde vâki diğer mektep tersane kethüdalarından sefer kethüdanın hayrıdır ki kabri dahi andadır mahallesi vardır

21/37 KÜÇÜK PİYALE PAŞA MESCİDİ

Yaptıranı, Büyük Piyale Paşa Camii şerifini inşa ettiren Piyale Paşadır. Bu mescidin de vakfiyesi 972 ramazanında yazılmıştır. Karşısındaki mektep ve altındaki çeşme, tersane-i âmire çavuşlarından Kadri Çavuş isimli hayır sahibinindir. İsmi esasında Abdülkadir imiş ve bu çeşmenin üstünde bulunan tarih 1115'tir. Ve yakınında bulunan diğer mektep, tersane kethüdalarından Sefer kethüdanın hayratıdır. Mezarı da oradadır. Mahallesi vardır.

KÜÇÜK PİYALE PAŞA MESCİDİ - KÜÇÜK PİYALE PAŞA CAMİİ

Kasımpaşa'da, Kaptanpaşa Mahallesi, Zincirlikuyu Caddesi üzerinde yer alıyor. 1564 yılında, Piyâle Paşa tarafından yaptırılmıştır ki, bu paşa Büyük Piyale Camiinin de yaptıranıdır. Mescit iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 42), ahşap çatılıdır. Kadınlar mahfiline çıkışın olduğu, giriş bölümü sonradan ilave edilmiştir[195]. Mescidin minaresi, sanat kıymeti taşımasından çok, acaip bir buluş eseridir[196]. Bu küçük minare, ufak bir kulübecik şeklinde, kare bir şerefeden ibaret olup, eski bir mermer sütunun üzerine oturtulmuştur[197]. Mescit, bugün ibadete açıktır, bakımlı olduğu söylenemez. (Fotoğraf 53)

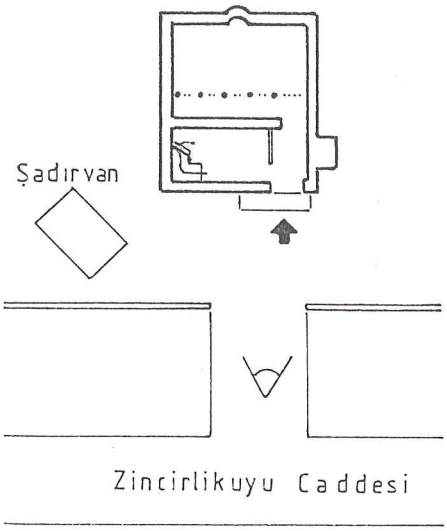

Plan 42

Fotoğraf 53

H. (2. 36/11) KÜREKÇİLER MESCİDİ

bânisi esnaf-ı merkumeden ali ağadır kabri namâlumdur mahallesi yokdur

36/11 KÜREKÇİLER MESCİDİ

Yaptıranı, adı geçen esnaftan Ali Ağa'dır. Mezarı bilinmemektedir. Mahallesi yoktur.

KÜREKÇİLER MESCİDİ

Galata, Arap Camii mahallesi, Yelkenciler Caddesinde idi[198]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Esnaftan Ali Ağa adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır. Mescit, bugün mevcut değildir.

H. (2. 34/3) MANASTIR MESCİDİ

fielasıl kilise olup sonra mescid olmuşdur vakfı şeyhülislâm molla gürâni şemseddin ahmed efendi hazretleridir mümaileyh 885 tarihinde molla hüsrevin üzerine şeyhülislâm olup 893 senesinde darıbekâya rahlet etmişlerdir mümaileyhin istanbulda müdeaddid cevamii ve medarisi olup cami-i kebirinde kendi dahi medfundur mahallesi yokdur

34/3 MANASTIR MESCİDİ

Esasında kilise iken, sonra mescide çevrilmiştir. Vakfedeni Şeyhülislam Molla Gürâni Şemseddin Ahmed Efendi Hazretleridir. Adı geçen 885 tarihinde Molla Hüsrev'in yerine Şeyhülislam olmuş, 893 senesinde ölmüştür. Adı geçenin İstanbul'da birçok yerde camisi ve medresesi mevcut olup, büyük camiinde gömülüdür. Mahallesi yoktur.

MANASTIR MESCİDİ - MOLLA GÜRANİ MESCİDİ

Karaköy'de, Abdüsselâm Sokağında idi[199]. 1480-1488 yıllarında, Şeyhülislâm Molla Gürâni Şemseddin Ahmet Efendi Hazretleri tarafından, kilise iken mescide çevrilmiştir[200]. Mescit bugün mevcut değildir.

H. (2. 37/1) MEYİT İSKELESİ MESCİDİ

fevkânidir bânisi çöbçü musa çelebidir kabri namâlumdur fielasıl na mazgâh olmakla tersane eminlerinin birisi bazen şer'i mâlik olup bina eylemişdir tevliyeti evladiyet üzere meşrutedir mahallesi yokdur

37/1 MEYİT İSKELESİ MESCİDİ

İki katlıdır. Yaptıranı, çöbcü Musa Çelebi'dir. Mezarı bilinmemektedir. Aslında namazgâh idi ancak, tersane yöneticilerinden birisi inşa ettirmişdir. Vakfın yönetimi evlatlara şart kılınmışdır. Mahallesi yoktur.

MEYİT İSKELESİ MESCİDİ - MEYYİT İSKELESİ MESCİDİ

Galata'da Tersane civarında idi[201]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Musa Çelebi tarafından, önce namazgâh olarak yaptırılmıştır, tersane eminlerinden biri, mescit olarak inşa ettirmiştir[202]. Mescit, Tersanenin yenilenmesi sırasında yıktırılmıştır. Bugün, mevcut değildir.

H. (2. 22/41) NALINCI MESCİDİ

bânisi elhac hasan ağadır kabri nâmalumdur karibinde vâki çeşmenin sahibi olan nalıncının namı ile şöhret bulmuşdur mahallesi yokdur

22/41 NALINCI MESCİDİ

Yaptıranı Hacı Hasan Ağadır. Mezarı bilinmemektedir. Yakında bulunan çeşmenin sahibi olan nalıncının ismi ile tanınmıştır. Mahallesi yoktur.

NALINCI MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Yolu ile, Nalıncı Bayırı Sokağı köşesinde idi[203]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Nalıncı Hacı Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mescit, bugün mevcut değildir, meydana dahil edilmiş durumdadır.

H. (2. 38/3) NİŞANCI MESCİDİ

fevkânidir bânisi nişancı mehmed paşadır kabri istanbulda nişancı camii denmekle maruf cami derunundadır karîbinde mektebi dâhi vardır minberini evlâd-ı vakîftan meşrutiyet üzere mütevellî bulunan kırımî efendi hafid-i fevzizade mevâliden şükrü efendi usûl-ü vakıftan vazife teyini ile vazeylemişdir mahallesi yokdur

38/3 NİŞANCI MESCİDİ

İki katlıdır. Yaptıranı Nişancı Mehmet Paşa'dır. Mezarı, İstanbul'da Nişancı Camii adıyla tanınmış cami dahilindedir. Yakınında mektebi de vardır. Minberini, vakfedenin çocuklarından Kırîmi Efendi oğlu Fevzizade Şükrü efendi imam ve müezzin atıyarak koydurmuştur. Mahallesi yoktur.

NİŞANCI MESCİDİ - NİŞANCI CAMİİ

Galata civarında idi. XV.Yüzyılın ikinci yarısında, Nişancı Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. İki katlı olan bu mescit, bugün mevcut değildir.

H. (2. 62/3) NUSRETİYE CAMİİ

bundan ikdâm arabacılar kışlası camiinin bânisi sultan selim han-ı sâlis merhum hazretleri olduğu ve tophane-i âmirenin mamuriyeti ibtida anların himmeti şahaneleriyle vuku bulduğu tafsil olunmuş idi ba'dehû cami-i mezbûrun cuma ve atiyesi sultan mahmud han-ı adlî efendimizin himmet-i şahaneleriyle tarik-i meşaihe ithal olunup 1238 senesi cemaziyülahiresinin onikinci sebt günü saat üçde iken bîkaza allahuteali tophane kurbünden zuhur eden ateş etrafına sirayetle ertesi günü saat yedibuçuğa kadar mümted olup dolmabahçe kurbüne dek kırksekiz aded camiyi ve arabacılar kışlası ve tophane kışlalarının ikisi ve nice büyük dergâh beyt-ü dekâkin muhterik olduğu sonra da bu cami-i şerif ve topçu kışlasında olan mescid-i şerif dahi muhterik olmakla hüdâvendigâr-ı müşarüleyh hazretlerinin himmet-i mulûkâneleriyle evvelkinden âlâ ilân-ı mevcud olan resim-i bihimmetesi üzre bina olunup biinâyeti allahuteâli reside-i hitâm oldu

62/3 NUSRETİYE CAMİİ

Bundan önce Arabacılar Kışlası Camiinin yaptıranı, III.Sultan Selim Han Hazretleri olduğu ve Tophane-i Amire imarı evvela onların büyük yardımlarıyla yapıldığı anlatılmıştı. Daha sonra adı geçen Caminin cuma ve sonrasında adil Sultan Mahmut Han Efendimizin yüksek yardımlarıyla şeyhlerin yoluna karışıp, M.1238 senesi cemaziyülahiresinin onikinci sebt günü saat üçte, Allahtan gelen kaza sonucu Tophane yakınında beliren ateş etrafına dağılarak, ertesi günü saat yedibuçuğa kadar devam edip, Dolmabahçe yakınına kadar kırksekiz tane camiyi ve Arabacılar Kışlası ve Tophane Kışlalarının ikisi ve nice büyük dergâh, evler ve dükkânlar yandığı sırada, sonra da bu cami-i şerif ve topçu kışlasında olan mescid-i şerif de yanarak, adı geçen Hüdavendigâr Hazretlerinin mal yardımlarıyla, resmi bir yardım yapılmadığı halde bina yapılmıştır. Allahû-Teâlanın yardımıyla tamamlanmıştır.

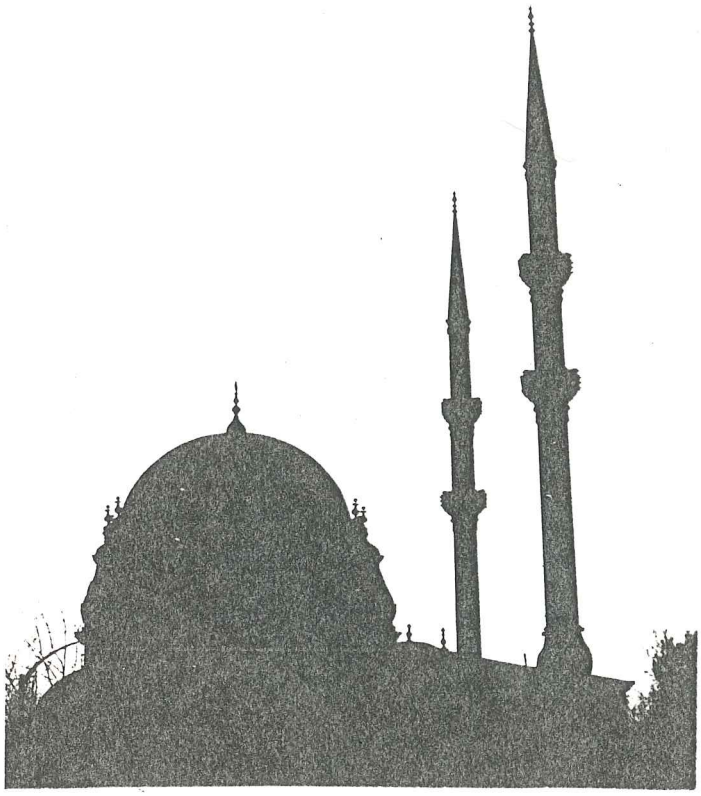

Fotoğraf 54

NUSRETİYE CAMİİ

Tophane'de, Kılıç Ali Paşa Mahallesi, Meclisi Mebusan Caddesi üzerinde yer alıyor. Bu caminin yerinde, Sultan III.Selim tarafından yaptırılmış olan Tophane-i Amire Arabacılar Kışlası Camii bulunmakta iken, 1822 yılında çıkan Büyük Tophane yangınında, birçok bina ile beraber, bu cami de yanmıştı. Daha sonra Sultan II.Mahmut 1822-1826 yılları arasında Kirkor Balyan'a bu camiyi yaptırmıştı[204]. Camii yüksek, bir subasman üzerine oturmuştur. Onbeşer basamaklı, iki taraflı merdivenlerle camiye ulaşılmaktadır. Burada, dörder köşeli mermer sütun üstüne dayanan üç kubbe, son cemaat yerini oluşturmaktadır. Cami, kare planlı, çıkıntılı mihraplı, tek ve yüksek kubbelidir. Bir yarım kubbe, binadan dışarı doğru çıkıntı meydana getirir, bu mihrap çıkıntısını örten kubbedir. Yabancı bir unsur şeklinde ve yüksek olan kubbe, 20 pencereli bir kasnak ile duvarlara oturtturulmuştur. Ampır üslüpta olan mabet, kubbe etrafından başlayarak, lüzumsuz organlarla yüklüdür[205]. Caminin mihrabı mermerdendir ve aralarında somakiden çizgi halinde tezyinat vardır. Sağ tarafta, müezzin mahfilinin köşesinde ve beş mermer sütun üzerine oturtulmuş bulunan Hünkâr mahfilinin pirinçten tezyinatı da önemlidir. Nusretiye Camiinin ikişer şerefeli minarelerine kurulan mahyalarını, kubbe kapattığından, 1826 yılında, minareler kısmen yıktırılarak yeniden yapılmışlardır[206]. Bu caminin minareleri, İstanbul minareleri içinde, incelikleriyle dikkati çekmektedirler. Minare pabuçları da soğan şeklinde, yuvarlaktır, burada süsleme amacı ön planda tutulmuştur. Caminin, cephesi mermer kaplı bir hünkâr dairesi vardır. Sol tarafta, klasik esaslara aykırı bir şadırvan avlusu ile, 1826 kitabeli sebili ve muvakkithanesi bulunmaktadır. Salıpazarı yolunun 1958 yılında indirilen seviyesi dolayısıyle, yapıda birtakım değişiklikler olmuştur. Cami ve sebil önüne basamak ilave edilmiş, cami avlusu daraltılmış, yapı alçak bir parapetle çevrelenmiş, yol hizası camiye teğet geçirilmiştir[207]. Cami, bugün ibadete açık bulunmaktadır.(Fotoğraf 54)

H. (2. 35/8) OKÇU MESCİDİ

bânisi okçubaşı musa ağadır kabri dahi andadır mahallesi vardır

35/8 OKÇU MESCİDİ

Yaptıranı Okçubaşı Musa Ağadır. Mezarı da oradadır. Mahallesi vardır.

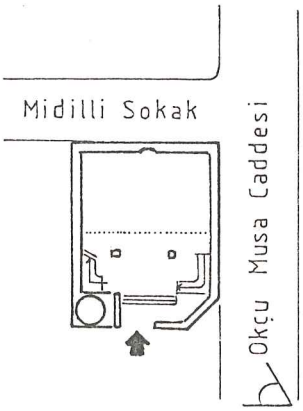

Plan 43

Fotoğraf 55

OKÇU MESCİDİ - OKÇU MUSA CAMİİ

Galata'da, Bereketzade Mahallesi, Okçu Musa Caddesi ile, Midilli Sokağı köşesinde yer alıyor. Yapım tarihi bilinmemektedir. Okçubaşı Musa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Okçu Musa Ağa, Fatih Devri kişisi olarak gösterilmekte ise de, XVII.Yüzyıl ileri gelenlerindendir[208]. Mescit, 1939 yılında, Vakıflarca duvarları kârgir ve çatısı ahşap olarak restore edilmiştir. Cephe ve minare sıvalıdır[209]. 1955-1957 yıllarındaki onarımların ardından 14 Aralık 1968'de mescide, Ali ve Nazmiye Balıkçıoğlu adlı kişiler tarafından bir asma kat ve bodrum yaptırılmıştır[210]. 1968 yılında yapılan tadilât sırasında, kemerlerde görülen rumî bandı kapatılmış ve aslı mermer olan pencere içleri ile, duvarlar yarıya kadar yeşil fayanslarla kaplanmıştır. Bugün cami, dikdörtgen planlı, (Plan 43) betonarmedir. Alt kat, kalabalık günlerde, namaz kılınmak için kullanılıyor. Alt kad tavanı volta döşemeli, caminin tavanı ise betonarme ve sıvalıdır. Mihrap, minber ve müezzin mahfili ahşaptan yapılmıştır. Kadınlar mahfilini taşıyan ahşap dikmeler fayansla kaplanmış pek çok yerde çatlamıştır. Minare tamamen sıvalıdır(Fotoğraf 55). Minareye çıkan basamaklar ahşaptır, üzerleri sıvanmıştır. Cami, bugün ibadete açık ve bakımlıdır, fakat restorasyon hatalarının izlerini üzerinde taşımaktadır.

H. (2. 18/34) OKMEYDANI MESCİDİ

fielasıl bânisi ebu el fetih sultan mehmed han gazi olup sonra sultan bayezıd han-ı veli hazretleri ve müstakil vakıf tayini ile tekye ve matbah bina eyleyib daha sonra mulûku vüzera vesair bazı eshab-ı hayır vakfına zam ile tenvir-i teksir ve mahallini tevsî eylemişdir 1184 senesi kazasker mahsurlarından elhac ebubekir ağa bir minare bina eylemişdir 1234 senesi sultan-ı zaman ve padişah-ı devrân sultan mahmud han efendimiz hazretleri tekye-i mezbûru ve cami-i şerifi dahi tecdid ettiği esnada minaresini dahi resmi cedîd üzere bina ettirdikden sonra sene-i mezbûre cemadiyelevvelisinin yedinci yevmihamisinde badesselâtül asrıldus tarafından hübub eden şedid rüzgâr minarenin nısfından ziyadesini yıktığından tekrar bina olunmuşdur bu esnâda saire-i mahalli mürtefiada vâki bazı minareler dahi münhedim olmuşdur ve mahal-li mezbûrda olan

minberi sultan ahmed han-ı sâlis hazretleri bina buyurmuşlardır hüdâvendigâr müşarüleyh hazretleri 1127 senesi nemce seferine azimet buyurduğu esnada meydan-ı mezbûr muşatta tayin olunmağla eda-i cuma için minber-i mezbûr bina kılınmışdır sonra eyüpde kışlanmışdır ol baharda fatih mürre ali paşa erdevî-i hümâyun ile gidip 1128 senesi şaban-ı şerifinin onbeşinci günü varadin kurbünde şehid olmuşdur naşı belgrad'a nakil olunarak sultan süleyman han cami-i şerifi haziresinde defnolundu vefatına tarih

* şehid azim ukba eyledi damad ali paşa *

ve eyüb muşatta olmak hasebiyle mevlîd-i şerif dahi eyüb cami-i şerifinde kıraat olunmuşdur ve kasr-ı hümâyun tahtında bir kuyu olup tekyenin dahi iki kapısı vardır bundan akdem zikr-i mürur eden minberin ol bânisi 1035 zilkadesinde eşkiya yeddinde şehid olan sadarettin mazul ve kaymakam-ı rikâb gürcü mehmed paşadır merhum müşarüleyh ebu eyüb el ensârî raduyallah-ı tâli âne civarında medfundur minber-i mezkûrun kapısı üstünde bu tarihi mesturdur

* bu makam-ı yaptı çün gürcü mehmed paşa *
* gördüler ânı yerinde hayli tahsin etdiler *
* bir namazgâh oldu hakka şimdi okmeydanına *
* bu fezaîbi nazire nücum-u hayr-ı saçdılar *
* olmamışdı bu araya bundan evvel hiç nazar *
* bu binayı gördüler candan dualar etdiler *
* bu makamı kuracak hatif dedi tarihini *
* mâ-i mahalinde acib mihrâb ve minber yaptılar * 1034

ve etrafında kemankeşlerin taşları vardır ki ekserinin tarihleri üzerinde yazılmışdır hatta tozkoparan ahmed ağa merhumun taşında bu beyit yazılmışdır ki budur

* sahib-ül menzil fiel meydan * oldu isme tozkoparan *

merhum tozkoparan senesinde vefat etmişdir el şeyh ali-i el maruf badris elreyis elmeşhur bayramı dahi meydan-ı mezbûr aşağı tarafında tersane veresinde medfundur 1024 tarihinde vefat etmişdir fezla-i şehr-i teş'ardan ayasofya-i kebir ve atai fazıl süleyman efendi dahi 1134 senesi rebiülsaniyesi ondördünde rahlet-i dar-ı bekâ etmekle meydan-ı mezbûr makberine defnolunmuşdur vesair makber-i meşhûre çokdur ve padişahan-ı eslâfîn asârı kesireleri olub alelhusus sultan selim hânı sâlis hazretlerinin taşları vardır ve sultan mahmud han-ı sâni efendimiz hazretleri 1233 senesi cemadiyülahiresinin beşinci salı günü kab-

za aldukları esnâda bir âli-i ziyafet tertib olunub gümrükcü bulunan eğinli osman ağa ziyafet emini nasbolunmuş ve cümle kemankeşhane âlî miratıbihim tarafı şahaneden buğaçalar ve atiyyeler ihsan kılınmışdır ve bu osman ağa üç sene mürurunda üç tuğ ile çırağ olmuşdur o esnâda mazhar-ı iltifat-ı padişahî olan okmeydanı şeyhi hafız efendi bihikmetallâhû teâlî kara sevdaya müptelâ olarak evailî ramazan-ı şerifde piştole ile kendini helâk eylemişdir fi 1237

18/34 OKMEYDANI MESCİDİ

Esasında yaptıranı, Fetheden Fatih Sultan Mehmet Han Gazi olup, sonra Sultan Beyazıt Han-ı Veli Hazretleri ve bağımsız vakfiye tayini ile tekye ve mutfa yaptırıp, daha sonra vezirlerin malları, vesair bazı hayır sahipleri vakfiyeye ek ile çoğaltıp ve mahallini genişletmiştir. H.1184 senesi, Kazaskerlerden Ebubekir Ağa bir minare yaptırmıştır. H.1234 senesi zaman Sultanı ve devir padişahı Sultan Mahmud Efendimiz Hazretleri adı geçen tekkeyi ve camiyi yenileştirdiği sırada, minareyi de yeni şekil üzerine yaptırdıktan sonra, adı geçen sene cemadiyelevvelisinin yedinci yevmihanisinde ezandan sonra esen şiddetli rüzgar minarenin yarısından fazlasını yıktığından tekrar yapılmıştır. Bu sırada o civarda yüksek mahallelerde bulunan bazı minareler de yıkılmıştır ve adı geçen mahalde olan minberi Sultan III.Ahmet Han Hazretleri yaptırmışlardır. Adı geçen Hüdavendiğâr hazretleri H.1127 senesi Nemçe seferine giderken, adı geçen meydan muşatta tayin olunarak, cuma namazı için adı geçen minber yapılmıştır. Sonra Eyüp'te kışlanmıştır. Baharda, fetheden Mürre Ali Paşa padişah ordusu ile gidip, H.1128 senesi, şabanının onbeşinci günü Varadin yakınında şehit olmuştur. Ölüsü Belgrad'a götürülerek, Sultan Süleyman Han CAmiine gömülmüştür. Ölümüne tarih;

* şehid azim ukba eyledi damad Ali Paşa *

Ve Eyüb Muşatta olmak sebebiyle mevlid-i şerif de Eyüp Camiinde okunmuştur ve saray etrafında bir kuyu olup, tekkenin dahi iki kapısı vardır. Bundan evvel, adı geçen minbe-

rin yaptıranı H.1035 zilkadesinde eşkiya elinde şehit olan sadrazamlıktan çıkarılmış, rikâbdâr Gürcü Mehmet Paşadır. Adı geçen kimse, Ebu Eyüb el Ensârî Hazretleri civarında gömülüdür. Adı geçen minberin kapısı üstünde bu tarih kaydedilmiştir.

* bu makam-ı yaptı çün Gürcü Mehmed Paşa *
* gördüler ânı yerinde hayli tahsin ettiler *
* bir namazgâh oldu hakka şimdi okmeyadanına *
* bu fezaîbi nazire nücum-u hayr-ı saçdılar *
* olmamışdı bu araya bundan evvel hiç nazar *
* bu binayı gördüler candan dualar etdiler *
* bu makamı kuracak hatif dedi tarihini *
* mâ-i mahalinde acib mihrâb ve minber yapdılar * 1034

Şehir şairlerinden, Büyük Ayasofya ve Atai Fazıl Süleyman Efendi de, H.1134 senesi Rebiülsaniyesinin ondördünde vefat ederek adı geçen meydana gömülmüştür. Meşhur mezarlar çoktur ve padişahın arkadan gelen çok eserleri olup, aynı zamanda III.Sultan Selim Han-ın taşları vardır ve II.Sultan Mahmud Han efendimiz ve etrafında okçuların taşları vardır ki, çoğunluğunun tarihleri üzerinde yazılmıştır. Hatta Tozkoparan Ahmet Ağa merhumun taşında bu beyit yazılmıştır ki budur.

* sahib-ül menzil fiel meydan * oldu isme tozkoparan *

Merhum Tozkoparan senesinde ölmüştür. El Şeyh Ali-i el Maruf badris elreyis elmeşhur bayrimî de Adı geçen meydanın aşağı tarafında, tersane arkasında gömülüdür. H.1024 tarihinde ölmüştür. Hazretleri H.1233 senesi cemadiyülahiresinin beşinci salı günü kabza aldıkları sırada, büyük bir ziyafet düzenlenmiş, Gümrükçü bulunan Eğinli Osman Ağa ziyafet yöneticisi tayin edilerek, bütün okçulara yüksek mertebe tarafından bohçalar ve hediyeler bağışlanmıştır ve bu Osman Ağa üç sene geçtikten sonra üç tuğ ile emekli olmuştur. O esnada padişahın iltifatına layık olan Okmeydanı Şeyhi Hafız Efendi sebebi bilinmeyen kara sevdaya tutularak, ramazanın başında piştole ile intihar etmiştir. Fi H.1237

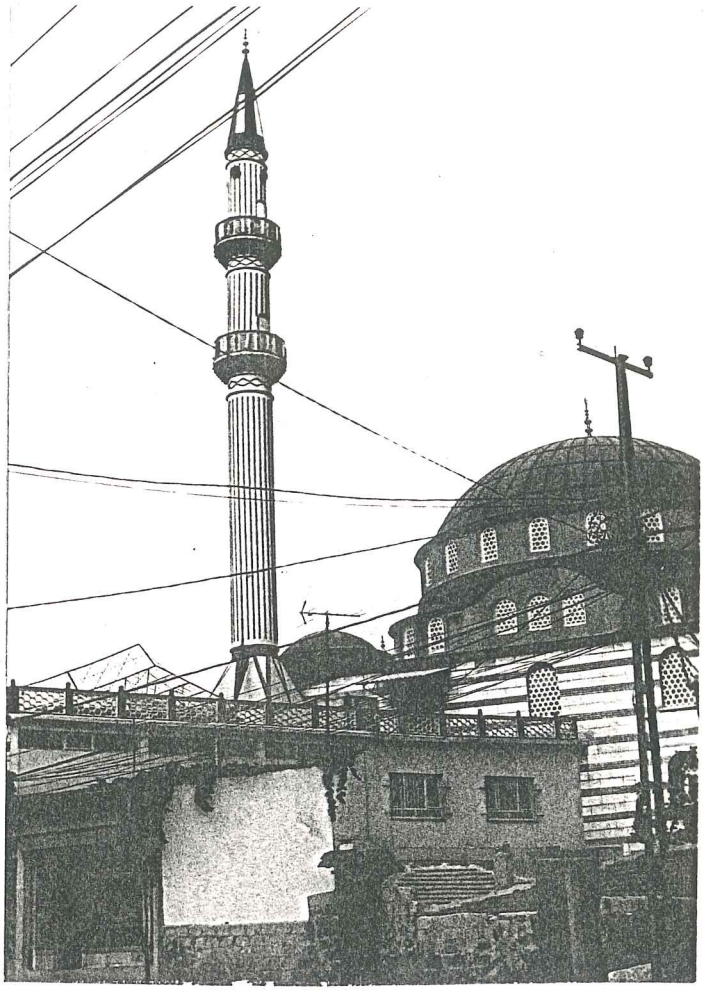

Fotoğraf 56

OKMEYDANI MESCİDİ - KONAK CAMİİ

Okmeydanı'nda, Kaptanpaşa Mahallesi, Fatih Sultan Mehmet Minberi Caddesinde yer alıyor. 1453 yılında, İstanbul'un fethi sonrasında, Fatih Sultan Mehmet tarafından, şimdi mevcut olmayan Okçular Tekkesi ile birlikte yaptırılmıştır[211]. Mescide, 1624 yılında Gürcü Mehmet Paşa açık bir minber ve namazgâh koydurmuştur. Sultan III.Ahmet daha sonra minberini yenilemiştir[212]. 1819 yılında, Sultan II.Mahmut tekke ve mescidi yıktırıp, yeniden temelden yaptırmıştır, bir de minare ilave ettirmiştir. Cami yakın zamana kadar harabe halde kalmış ve etrafını gecekondular çevirmiştir. Bugün yerinde "Konak Camii" adında, betonarme sistemde yapılmış, tek kubbe ve minareli bir cami bulunmaktadır.(Fotoğraf 56)

H. (2. 50/13) PALAMUT MESCİDİ

bânisi taifei tüccarandan hacı mustafa ağadır kabri mihrâb önünde vâkidir palavut ve palamut büyük fıçı ve kerdel manasınadır bir cesim kimesne olmakla kendisine lakab olmuşdur mahallesi yokdur

50/13 PALAMUT MESCİDİ

Yaptıranı, tüccarlardan Hacı Mustafa Ağa'dır. Mezarı mihrâb önünde bulunmaktadır. Palavut yada palamut büyük fıçı veya kerdel anlamındadır. Büyük bir cüssesi olduğundan dolayı kendisine bu isim verilmiştir. Mahallesi yoktur.

PALAMUT MESCİDİ

Beyoğlu civarında idi[213]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Tüccar Hacı Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır[214]. Bugün, Beyoğlu ve civarında, bu adla anılan bir mescide rastlanılamamıştır.

H. (1. 308/5) PİRİPAŞA MESCİDİ

bu mescid fevkânidir bânisi pirî mehmed paşadır ki silivride kendi camiinde medfundur ve karîbinde olan tek hamam dahi müşarüleyhin binasıdır minberini ricâli devleti âliyyeden serçavuşânı esbak hatibzade dâniş ahmed efendi vazeylemişdir ki evahiri sultan mustafa han-ı sâlisde ordu ve hümâyunda sipahiyan ağası olmuşdur ve devr-i hamidî hânide ağayı sipahiyan-ı mezbûr 1191 senesi bozcaadaya mefyolunub sırrelkaza 1192 de vefat etmişdir mahallesi vardır bânisi vezir bânii müşarüleyhin tafsili ahvali zeyrek kurbünde vâki kendi eseri hayrı olan soğukkuyu nam camiinde beyan olundu

308/5 PİRİPAŞA MESCİDİ

Bu mescit iki katlıdır. Yaptıranı, Piri Mehmet Paşadır ki, Silivri'de kendi camiinde gömülüdür ve yakınında olan tek hamam da adı geçenin binasıdır. Minberini yüksek devlet ile-

ri gelenlerinden, eski başçavuşlârdan Hatibzade Daniş Ahmet Efendi koydurmuştur ki, III.Sultan Mustafa Han'ın saltanatının sonlarında ordu ve hümayunda süvari askerleri ağası olmuştur. Ve Hamid Han devrinde adı geçen süvari askerleri ağası H.1191 senesi Bozcaada'ya sürülerek kazaya kurban gitmiş ve H. 1192'de vefat etmiştir. Mahallesi vardır. Yaptıranının biyografisi, Zeyrek yakınında bulunan, kendi hayır eseri olan Soğukkuyu adlı camide açıklandı.

PİRİPAŞA MESCİDİ

Sütlüce'de Mühendishane civarında idi. 1750 yıllarından sonra, Pirî Mehmet Paşa tarafından, iki katlı olarak yaptırılmıştır[215]. Hatibzade Daniş Ahmet Efendi, minberini koydurmuştur. Bugün, Sütlüce ve civarında, bu adla anılan bir mescide rastlanılamamıştır.

H. (2. 22/39) PİŞİMÂNİYE MESCİDİ

bânisi mumcuzade yorgancı mehmed çelebidir mihrâb önünde medfundur mahallesi yokdur

22/39 PİŞİMANİYE MESCİDİ

Yaptıranı, Mumcuzade Yorgancı Mehmed Çelebidir. Mihrâb önünde gömülüdür. Mahallesi yoktur.

PİŞİMANİYE MESCİDİ - MUMCUZADE PİŞMANİYE CAMİİ

Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Mahallesi, Dereboyu Sokağı üzerinde yer alıyor. Yapım tarihi bilinmemektedir. Mumcuzade Yorgancı Mehmet Çelebi tarafından yaptırılmıştır[216]. Mescit, çeşitli tarihlerde tamir edilmiştir[217]. Duvarları kârgir, çatısı ve son cemaat yeri ahşapmış. Tuğladan olan minaresi yüksekmiş[218]. Bugün mescidin yerinde, "Mumcuzade Pişmaniye Camii" adıyla anılan, betonarme sistemde yapılmış, kiremit çatılı ve tek minareli bir cami bulunmaktadır. (Fotoğraf 57)

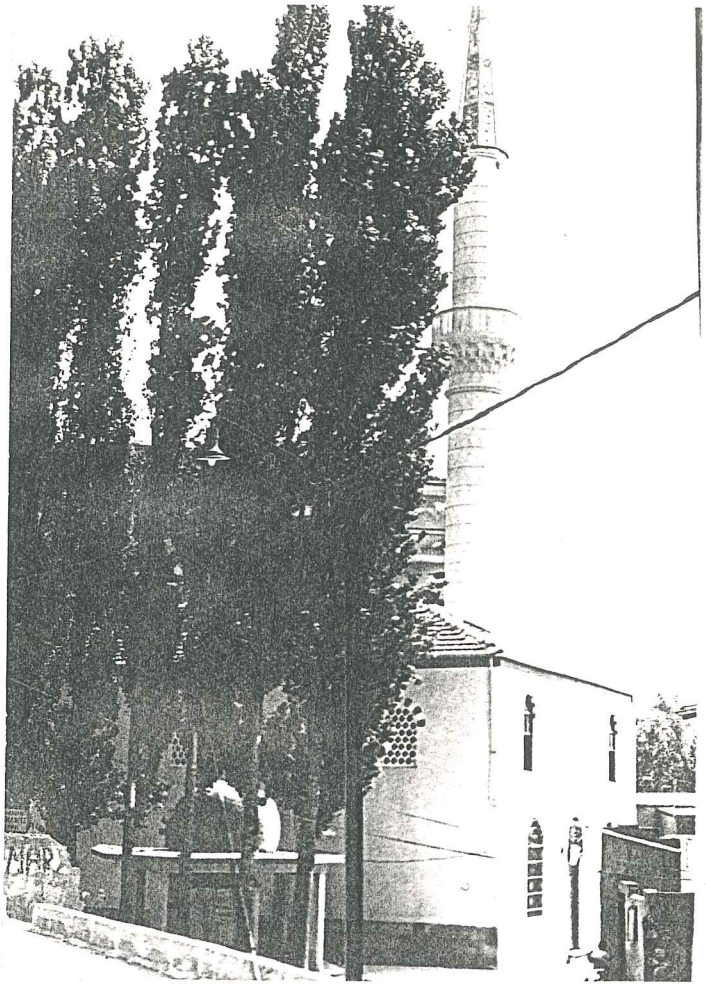

Fotoğraf 57

H. (2. 80/27) PİŞMANİYE CAMİİ DERFINDIKLI

bânisi bursa tevliyetinden mazul abdullah efendidir bindoksanyedi tarihinde bursadan azil olunub dörd sene mürurunda yani 1101 şaban-ı şerifinde rahlet eylemişdir ve cami-i şerif-i mezkûrun mahalli mümaileyhin müvellidi olduğundan ol mahalli bila ihtiyar zikrolunan mescidi fevkâni olarak bina ve ihdas eylemişdir ve kendi dahi cami-i şerifi tahtında medfundur seng-i mezarında bu tarihi tahrir olunmuşdur
* sarfı makdur eyleyüp kıldı bina bu camiyi * ede makbul-ü karin anı hüdayı müstean * kuş cânına erişince hitabercuu * ruhupâki eyledi âzîm behişt cavidan * kaldırup destiduai dediler tarihi * dar-ı cenned ola abdullah efendiye mekân * 1101 mahallesi yokdur

80/27 PİŞMANİYE CAMİİ, FINDIKLI İÇİNDE.

Yaptıranı, Bursa Vakıf vekilliğinden uzaklaştırılan Abdullah Efendi'dir. H.1097 tarihinde, Bursa'dan uzaklaştırılıp, dört sene geçtikten sonra, yani, H.1101 şaban-ı şerifinde ölmüştür. Adı geçen caminin, sözü edilen vekili olduğundan, orası istenilmeyerek kaydedilen mescit, iki katlı olarak yaptırılmıştır. Kendisi de caminin altında gömülüdür. Mezar taşında bu tarih yazılmıştır.

* sarf-ı makdur eyleyûp kıldı bina bu camiyi *
* ede makbul-ü karin anı hüdayı müstean *
* kuş cânına erişince hitabercuu *
* ruhupâki eyledi âzîm behişt cavidan *
* kaldırup destiduai dediler tarihi *
* dar-ı cenned ola Abdullah Efendiye mekân * 1101.

Mahallesi yoktur.

PİŞMANİYE CAMİİ - PİŞMANİYE MESCİDİ

Fındıklı civarında idi[219]. 1700 yıllarında, Abdullah Efendi tarafından, iki katlı olarak yaptırılmıştır. Bugün, Fındıklı ve civarında, bu adla anılan bir camiye rastlanılamamıştır.

H. (2. 25/44) PİYALE PAŞA CAMİİ

bânisi kapdan paşalardan vezir piyale paşa ibn-i abdurrahmandır önünde müstakil türbede medfundur 985 zilkadesinin onikinci günü vefat etmişdir vefatına ulvî merhum bu tarihi demişdir
** herkes safa sürerken bizim cihanda ulvî **
** çekmiş ecel dolsun nage piyale paşa **
mezbûr piyale paşa hırvadî el asıl olup 954 senesi enderun-u hümâyundan kapucubaşıcılık ile çırağ ve 962 de sinan paşa fevtinde gelibolu sancağı ile kapdan olup üç seneden sonra ispanya sevahilinde gördüğü hizmete mükâfat olmak üzere beylerbeyiliği payesi ile cezayir eyaleti verilip 967 senesinde dahi cezire-i cerbeyi fethedip inebolu kapdanını getürdükde ikrama sultan süleyman han-ı gazi hazretleri mahdumları sultan selim ha-

nı sâni kerimelerinden mümaileyhe tezvic edip 973 de sakız ceziresini dahi fethetmekle paye-i vezaret vaad olundu 975 senesinde hassalar tayini ile vezir-i sâlis olmuşdur ve cami-i şerifin derûnunda vâki hali hatlar sütlüce camii tahririnde tafsil eylediğimiz hattat ben'am karahisarî ahmed efendi şakirdanından herkes hasan efendinindir süleymaniye caminin dahi yazıları bunun olduğu zikrolunmuşdur 1000 senesi mezbûr hasan efendi vefat edip sütlücede üstadı yanında medfundur cami-i şerifin mahfel-i hümâyunu vesair levâzımatı biltamam mevcutdur altı kubbe iki direk üzere bir mesnu cami-i şerifdir ve pişgâhında vâki havlisinde bir sıra höceratı ve bir tarafı hankâh-ı halvethaneleridir haric-i bâb'da bir sebil ve derunu havlisinde kuyu ve taş musluk ve memşalar vardır ve türbe mezaristanında çarşıya nazır bir fevkâni mektep ile çârşuresende çifte bir âli hamamı dahi vardır mahfel-i hümâyun mukâbilinde dahi bir mahfel olup altı direk üzere vazolunmuş muizden mahfelinin yemin ve yesarında ve üstünde dahi bir mahfel bina olunmuşdur ve haric-i camide dahi yemin ve yesar iki mahfel-i âli olup herbiri olup herbiri yirmibeşer sütun üzere bina olunmuşdur ve mezbûr sütunlardan mâadâ kemer altında dahi oniki direk vardır ve tekye tarafının kemerleri yirmidokuz ve medrese tarafının kemerleri onsekiz ve abdest muslukları olan sakaf iki direk üzere bina olunmuşdur ve türbe haricinde dairenmadar yirmiiki aded direkler vardır derun-u türbede saf-ı evvelde kendi ve oğlu sandukaları ve saf-ı sâni de dörd oğlu ve bir kızı sandukaları olup saf-ı sâlisde iki oğlu ve üç kızı medfunlardır ve itmâmı cami-i şerif vakfiyesinde mestur olduğu üzere hayr-ül amel 981 tarih-i receb-i şerifinde vuku bulmuşdur vakf-ı müşarüleyhin rahletinden dörd sene ikdâm hitam-ı pâzir olmuşdur vâkıf-ı müşarüleyh pek çok fütühâta muvaffak olduğundan zeman-ı şuarasından biri bu beyitlerle vasıf ve senâ eylemişdir

* ben bu gaflette iken köşeme irdi bunda *
* dediler aç gözünü eyle nasr-ı âle dua *
* edüp ispanya donanmasını bir bir yağma *
* kal'ayı cerbe-yi fethetti piyale paşa *

kapdanlığı on sene olup ba'dehû on sene dahi vezir-i sâlis olarak ondörd senede altmışyedi aded cezire fetheyledikden başka zikrolunduğu üzere inebolu kapdanını esir edip dar-ı devlete getirmişdir bunun azlinde müez

zinzade ali paşa kapdan olup ve cezire-i sakız iptida bunun yeddiyle fet holunmuşdur orada bir cami-i şerifi ve bir tek hamamı vardır ve kilitba hirde dahi bir camii vardır ve üsküdarda tunusbağı denmekle bahçe-i mü-zeyyen bunların binasıdır cami-i şerif mahallesinin avârızı dahi âli-i mahalleye barolunmak için kendi vakfından verilmek üzere şarteylemişdir yukarıda mustur olduğu vechile kasımpaşada küçük piyale paşa mescidi ve istanbulda uzun çarşı başında mercan çarşısı kurbünde vâki sebil ve fev-kâni mekteb-i sübyan dahi paşa-i müşarüleyhin eser-i hayrıdır ve türbesi haricinde kapdan paşalardan abdurrahman paşa medfundur ki sultan ahmed han-ı sâlisin evail-i saltanatında kereste mahzeni muhterik olduğu esna-da paşa-i merhum deniz kenarında fi 28 ramazan sene 1117 paşa-i maktûl ümera-i deryadan iken kapdanpaşa olmuş idi ve cami-i şerif mezkûr mushaf ı şeriflerinden şeyh mahmud ibn-i murad hattıyle beyn-il sütur mugannile ri yazılmış bir mushaf-ı şerif vardır ki şeyh mahmud hamdullah merhumun şakirdlerindendir ve bu cami kurbünde vâki ma'ber tekyesi denmekle maruf zaviyeyi mehmed çelebi efendi bina eylemişdir mezbûr çelebi efendi 1020 tarihinde vefat eylemişdir ibtida zaviye-i mezbûra şeyh olan bostan e-fendidir ki rahletinde bu tarihi demişlerdir

* gelsin cennette yarab bu kulun itsün mekân *
* hem şafi-î almaz nabine eylesin daîm penâh *
* hatef kadısı dedi tarihi sâl rahletin *
* adni mezken eyleye bostan efendiye ile * 1065

ânın yerine alâiyeli maber şeyh ibrahim efendi postnişîn olmuşdur 1132 senesinde bu dahi rahlet edip bunun halifesi şeyh hüseyin efendi yerine şeyh olmuşdur bu dahi vefat eyledikde yerine arabacı şeyh mus tafa zaviyedâr olmuşdur bu dahi vefat etmekle arabacızade mustafa efen di sivasîzade abdülbâki efendiden hilafetle postnişîn olmuşdur 1146 ta rihinde bu dahi vefat edip mahlûlünden şeyh ali el vahidiyezade-i mezbû re tevcih olunup 1178 senesi bu dahi vefat etmekle cihangir camii kur-bünde akarca mescidi dairesinde medfundur ve bunun fevtinden sonra oğlu şeyh seyid mehmed emin efendiye tevcih olunmuşdur

25/44 PİYALE PAŞA CAMİİ

Yaptıranı, Abdurrahmanın oğlu, Kaptan Paşalardan Vezir Piyale Paşa'dır. Önünde bağımsız türbesinde gömülüdür. H.985 zilkadesinin onikinci günü vefat etmiştir. Vefatına rahmetli Ulvî bu tarihi demiştir.

* herkes safa sürerken bizim cihanda ulvî *
* çekmiş ecel dolsun nage Piyale Paşa *

Adı geçen Piyale Paşa aslen Hırvadî olup, H.954 senesinde Enderun-u Hümâyundan Kapıcıbaşılık ile emekli olmuş ve H. 962'de Sinan Paşa görevden uzaklaştırılıp, Gelibolu sancağı ile kaptan olup, üç sene sonra, İspanya sahillerinde gördüğü hizmetin karşılığı olmak üzere, Beylerbeyiliği mevkii ile Cezayir ili verilip, H.967 senesinde de Cerbe Adasını fethederek, İnebolu kaptanını getirdiğinde, ikram olarak Sultan Süleyman Han-ı Gazi Hazretlerinin oğulları II.Sultan Selim Han, adı geçeni kızlarından biriyle evlendirip, H.973-de Sakız Adasını da fethetmekle, vezirlik mevkii de kendisine vaad edilmiştir. H.975 senesinde Hassalar tayini ile üçüncü vezir olmuştur ve cami-i şerifin içinde bulunan yazılar Sütlüce Camii yazılarında anlatılan Hattat Karahisarî Ahmet Efendi talebelerinden Çerkes Hasan Efendinindir. Süleymaniye Camiinin de yazıları bunun olduğu anılmaktadır. H.1000 senesi adı geçen Hasan Efendi ölerek, Sütlüce'de ustası yanında gömülmüştür. Cami-i Şerifin Hümâyun mahfeli ve diğer ihtiyaçları tamamlanmıştır. Altı kubbeli, iki direkli ünlü bir camidir. Yakınında bulunan avlusunda bir sıra hücreleri ve bir tarafında çilekeşhaneleri vardır. Dış kapıda bir sebil ve avlu içinde kuyu ve taş musluk ve tuvaletler vardır ve türbe mezarlığında çarşıya bakan iki katlı bir mekteple, çifte bir büyük hamamı da vardır. Hümayun mahfeli karşısında da mahfel olup, altı direk üzerine yapılmış, müezzin mahfelinin sağında ve solunda ve üstünde dahi bir mahfel yapılmıştır. Ve caminin dışında dahi, sağda ve solda iki büyük mahfel olup, her biri yirmibeşer sütun üzerine yapılmıştır. Ve türbe dışında çepeçevre yirmiiki tane direk vardır.

Türbe içinde ön sırada kendinin ve oğlunun sandukaları ve ikinci sırada dört oğlu ve bir kızının sandukaları olup, üçüncü sırada iki oğlu ve üç kızı gömülüdür. Cami-i şerifin tamamlanması vakfiyesinde yazılı olduğuna göre, hayırlı işler H.981 tarih ve Recep ayında olmuştur. Adı geçen vakfın çöküşünden dört sene sonra bitmiştir. Adı geçen vakıf, pek çok fetihlerde başarılı olduğundan, zaman şairlerinden biri bu beyitlerle övgüde bulunmuştur.

* ben bu gaflette iken köşeme irdi bunda *
* dediler aç gözünü eyle nasr-ı âle dua *
* edüp İspanya donanmasını bir bir yağma *
* kal'ayı Cerbe-yi fethetti Piyale Paşa *

Kaptanlığı on sene olup, ondan sonra da üçüncü vezir olarak ondört senede altmışyedi tane adayı fethettikten başka, anlatıldığı gibi, İnebolu kaptanını esir ederek devlete getirmiştir. Bunun görevden uzaklaşmasıyla Müezzinzade Ali Paşa Kaptan olup ve Sakız Adası ilkönce bunun eliyle fethedilmiştir. Orada bir cami-i şerifi ve bir tek hamamı vardır ve Kilitbahirde de bir camii vardır ve Üsküdar'da Tunusbağı denmekle ünlü, süslü bahçe bunlar tarafından yapılmıştır. Cami-i Şerif mahallerinin arızalarıda büyük mahalleye kendi vakfından verilmek üzere şart koşulmuştur. Yukarıda anlatıldığı üzere, Kasımpaşa'da Küçük Piyale Paşa Mescidi ve İstanbulda Uzun Çarşı başında Mercan Çarşısı yakınında bulunan sebil ve iki katlı Sübyan mektebi de, adı geçen paşanın hayır eseridir. Ve türbesi dışında kaptan paşalardan Abdurrahman Paşa gömülüdür ki, III.Sultan Ahmet'in saltanatının başlarında kereste mahzeni yandığı sırada, rahmetli paşa deniz kenarında fi 28 ramazan senesi H.1117'de öldürülen paşa deniz komutanlarından iken, kaptan paşa olmuştu ve adı geçen cami-i şerif kuran okuyucularından Murad oğlu Şeyh Mahmut yazısıyla yazılmış satır aralarında şarkıcıların yazıldığı bir kitap vardır ki, Şeyh Mahmut, Hamdullah merhumun talebelerindendir ve bu cami yakınında bulunan Ma'ber Tekkesi denmekle tanınan zaviyeyi Mehmet Çelebi Efendi yaptırmıştır. Adı geçen Çelebi Efendi H.1020 tarihinde vefat etmiştir. Evvela adı geçen zaviyeye şeyh olan Bostan Efendidir ki ölümünde bu tarihi demişlerdir.

* gelsin cennette yarab bu kulun itsün mekân *
* hem şafi-i almaz nabine eylesin daim penâh *
* hatef kadısı dedi tarihi sâl rahletin *
* adni mezken eyleye bostan efendiye ile * 1065

Onun yerine Alanyalı Şeyh İbrahim Efendi mevki sahibi olmuştur. H.1132 senesinde bu dahi vefat ederek, bundan sonra gelen Şeyh Hüseyin Efendi yerine şeyh olmuştur. Bu da vefat ettiğinde, yerine Arabacı Şeyh Mustafa küçük tekke şeyhi olmuştur. Bu da vefat ettiğinde, Arabacızade Mustafa Efendi, Sivasîzade Abdülbakî Efendinin yerine mevki sahibi olmuştur. H.1146 tarihinde bu da ölerek, adı geçen mirasçısı Şeyh Ali el Vahidiyezadeye verilip, H.1178 senesi bu da vefat ederek, Cihangir Camii yakınında Akarca Mescidi civarına gömülüdür ve bunun ayrılışından sonra, oğlu şeyh Seyid Mehmet Emin Efendiye verilmiştir.

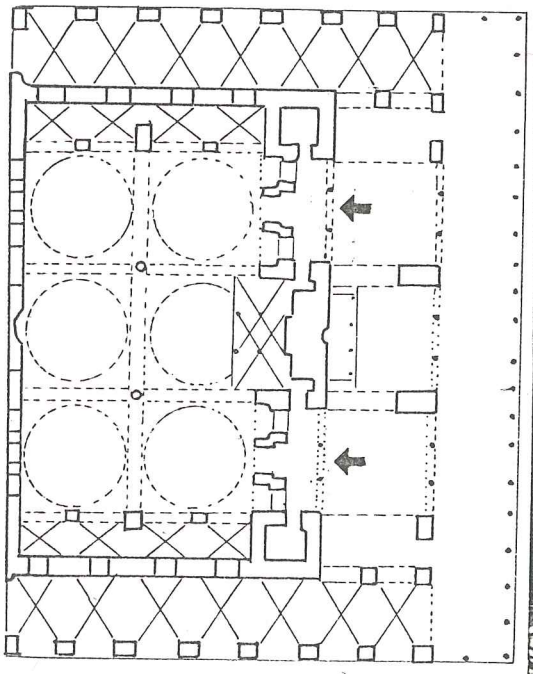

Plan 44

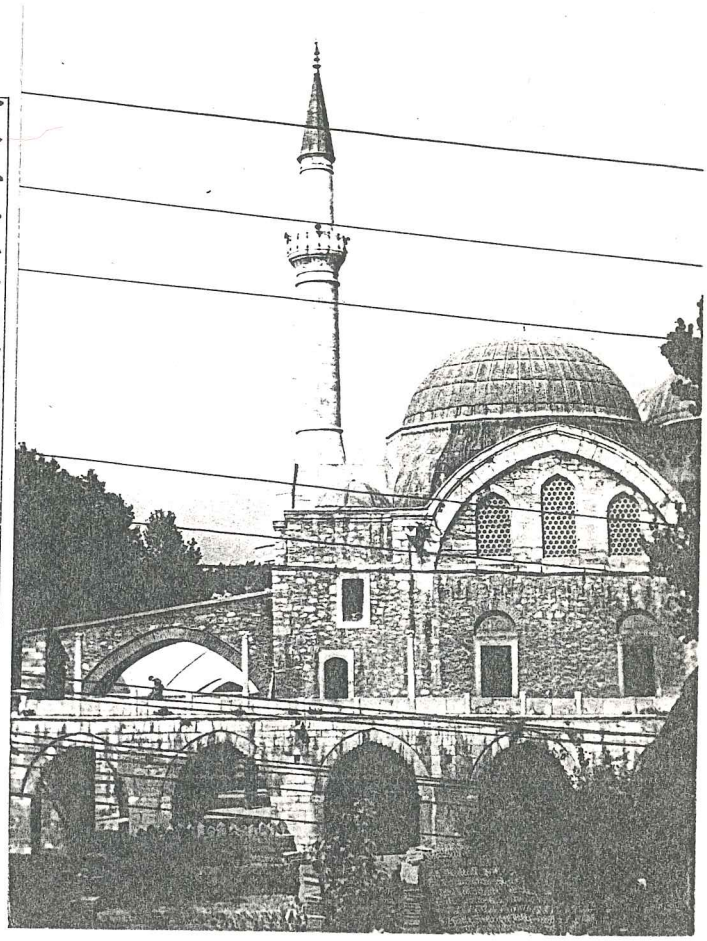

Fotoğraf 58

PİYALE PAŞA CAMİİ - BÜYÜK PİYALE PAŞA CAMİİ - TERSANE CAMİİ

Kasımpaşa'da, Kaptanpaşa Mahallesi, Kozludere'de yer almaktadır. 1573 yılında, Kanuni Sultan Süleyman'ın damadı, Kaptan-ı Derya, Piyale Paşa tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Caminin yapanı, Mimar Sinan olarak gösterilmekte ise de, 1573 yılında, Sinan'ın böyle, Ulu cami tipinde bir bina yapmış olması incelemeyi gerektirir[220]. Cami, dikdörtgen planlı (Plan 44) ve altı kubbelidir. Bu kubbeler, caminin orta yerindeki iki büyük ayağa dayandırılmıştır. Caminin, giriş ve yan duvarlarındaki tabakalarda birçok direklere oturtulmuştur. Caminin iki tarafı ve önü, çeşitli devirleri gösteren sütunlara dayanmış, kemer ve tonazlarla örtülü olup, minaresi de bunların üzerindedir. Camide, 139 kadar sütun bulunmaktadır. Bu caminin, aslının, Sultan I.Selim zamanında yapılan Tersaneye ait olduğu ve dere dolunca bir işe yaramadığından, Piyale Paşa, Sinan'a tadiller yaptırarak cami haline getirildiği ve sonraları ilaveler gördüğü anlaşılmaktadır[221]. Nitekim bazı yabancı tarihlerde "Tersane Camii" ismiyle yazılmaktadır. Caminin minaresi, esas cephenin ortasında yükselmesi bakımından, özel bir değer taşımaktadır. İki kapısının arasında ve cephenin ortasında bulunan, masif bir duvar parçası, minareye temel teşkil etmiştir. Minarenin pabuç kısmı, sade ve piramidal bir şekil gösterir. Gövde de basit ve yuvarlaktır. Şerefenin çok basit olması ve petek'de girland kabartmaların bulunması, bu minarenin orijinal şeklini muhafaza etmediğinin en açık delilleridir[222]. Gayet muhteşem ve itinalı bir şekilde yapılan bu minarenin herhalde, aslında stalaktitli bir şerefesi vardı. Minareyi, böyle cephe ortasında inşa etmek, tek bir istisna ile hiçbir zaman İstanbul'da tatbik edilmemiştir[223]. Caminin minberi mermerdendir. Mihrabı gayet süslü ve çinilidir. Piyale Paşa Camisinin içinde, XVI.Yüzyılın en güzel çinilerinden örnekler görmek mümkündür. Buradan sökülerek götürülen çinilerden bir kısmı Louvre Müzesindedir[224]. Pencere kanatlarındaki tahta oymacılık, devrinin bu alandaki yüksek zevki hakkında bir fikir vermektedir. 1977 yılında Vakıflarca restore edilmiştir[225]. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 58)

H. (2. 69/11) RASIT MEHMED AĞA MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ AMİRE

bu mescid fevkânidir bânisi erbabı maarifden sipahizade mehmed ağadır kabri dahi andadır tarihi seng-i mezarı olan beyt budur
** tarihdir vefatına bu mısra et dua * gülizarı cennet eyle makam'ın mehmedi * 1040*
badezzaman hemşiresi fatma hatun kendi malından onbeş hane musakkafat mescide zammedip imamına ve müezzinine birer hane meşrute kılmışdır vakfiyesi tescilinin tarihi sefabahşe 1075'dir kendi dahi anda medfunedir ve kurbünde olan hamamın bânisi atik yakub ağadır ağa-i mezbûr babussaade ağası dahi olmuşdur ve istanbulda samatya kurbünde maruf ağa hamamı dahi onundur harami deresinde bir mescidi dahi vardır galiba mahallesi dahi vardır

69/11 RASIT MEHMED AĞA MESCİDİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Bu mescid iki katlıdır. Yaptıranı bilgili, seçkin eğitimcilerden Sipahizade Mehmed Ağadır. Kabri de mesciddedir. Mezar taşında tarih olan beyit şöyledir.
* Tarihdir vefatına bu mısra et dua *
* Gülizarı cennet eyle makam-ın Mehmedi * 1040.
Zamanımızda hemşiresi Fatma Hatun, kendi şahsi malından 15 bina mescide eklemiş, imamına ve müezzinine birer meşrute ev tahsis etmiştir. Vakfiyesinin tescil tarihi 1075'dir. Kendisi de orada gömülüdür ve yakınındaki hamamı yaptıran Atik Yakup Ağa'dır. Adı geçen ağa Babüssaade ağalığı da yapmıştır ve İstanbulda Samatya civarında tanınmış Ağa Hamamı da onundur. Harami deresinde bir mescidi vardır. Galiba mahallesi de vardır.

RASIT MEHMED AĞA MESCİDİ - RAST MEHMET AĞA MESCİDİ

Beyoğlu'nda, Ağa Camii civarında idi[226]. XVII.Yüzyılda, Sipahizade Mehmed Ağa tarafından, iki katlı olarak yaptırılmıştır[227]. Mescit yanarak yok olmuştur. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 18/32) SAÇLI EMİR EFENDİ CAMİİ

bânisi seyid osman haşimî sivasîdir müderris iken terk-i tedris edip bayramiyeden gazanfer efendiden münib ve ba'dehû hilâfet-i elvab sonra cami-i mezbûr civarında bir tekye dahi bina edip vefatları 1003 zilhiccesinde vâki olmuşdur cami-i şerîf ittisalinde türbe-i mahsusunda medfundur ve meşihatı evladına şart eylemişdir ve kendi vefatından sonra evladı seyid cafer efendi şeyh olmuşdur bunların dahi vefatları 1040 senesindedir pederi yanında medfundur ve ânın yerine oğlu seyid ibrahim efendi postnişin olup bunlar dahi 1099 tarihinde vefat edip pederleri yanında medfundur ve bunun yerine hemşirezadesi gazanfer efendi şeyh olmuşdur bunlar dahi 1112 tarihinde vefat edip pederleri yanında medfundur mahallesi yokdur

18/32 SAÇLI EMİR EFENDİ CAMİİ

Yaptıranı, Seyit Osman Haşimi Sivasî'dır. Medresede hoca iken, öğretimi bırakıp, Bayramîye tarikatından, Gazanfer Efendi'den tesbih alıp ve sonra halifesi olmuş, sonra adı geçen cami civarında, bir tekke de yaptırıp, H.1003 zilhiccesinde vefat etmiştir. CAmi-i Şerif yakınında, özel türbesinde gömülüdür. Ve şeyhliği evlâdına şart koşmuştur ve kendi vefatından sonra, evlâdı Seyit Cafer Efendi şeyh olmuştur. Bunların da vefatları H.1040 senesindedir. Babası yanında gömülüdür ve onun yerine oğlu Seyit İbrahim Efendi mevki sahibi olup, bunlar da H.1099 tarihinde vefat edip, babaları yanında gömülüdür ve bunun yerine yeğeni, Gazanfer Efendi şeyh olmuştur, bunlar da H.1112 tarihinde vefat ederek, babaları yanında gömülüdür. Mahallesi yoktur.

SAÇLI EMİR EFENDİ CAMİİ - HAŞİMİ DERGAHI CAMİİ - HAŞIMİ EMİR OSMAN CAMİİ.

Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi, Kadı Mehmet Sokağında yer alıyor. Yaptıranı Seyid Osman Haşımî Sivasî'dir ve 1594 yılında öldüğüne göre, caminin yapılış tarihi daha öncedir[228]. Bugün, dikdörtgen planlı (Plan 45) betonarme sistemde yapılmış bir camidir. (Fotoğraf 59)

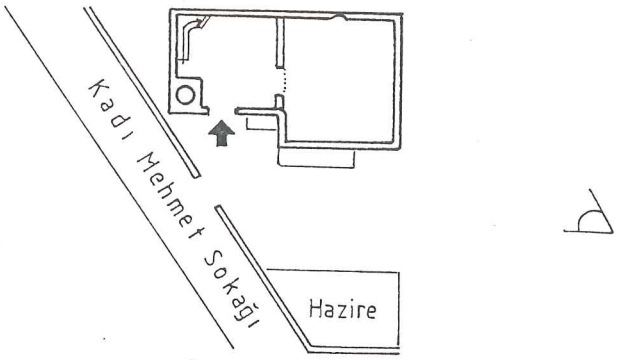

Plan 45

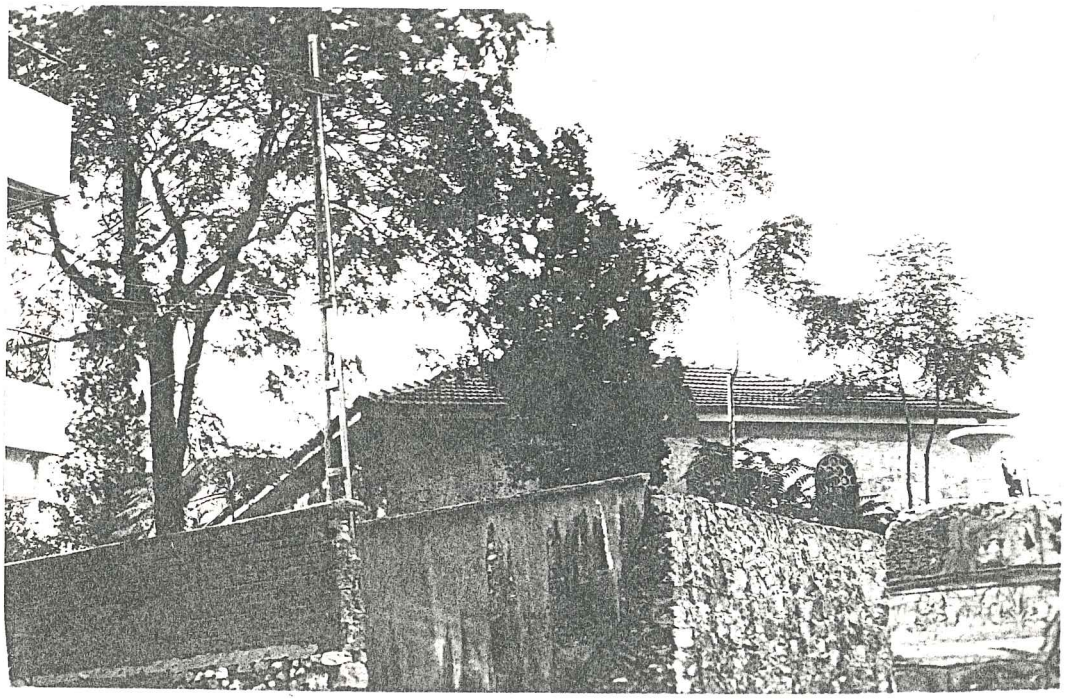

Fotoğraf 59

H. (2. 70/14) SAKABAŞI MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ AMİRE

bânisi baba şemseddindir sakabaşı olup ba'dehû hac avdetinde şamda vefat eylemişdir tâk-ı dergâhında olan farsi tarih içinde (feyzi hak) terkibi itmam-ı binaya tarihdir 999 mukabilinde vâki kâşâne sadrıazam damad ibrahim paşanın ianesiyle bina olunup tatar hasan efendi ki edirnede kâin şeyhi sezayi hazretlerinin dervişanından cabi dede denmekle maaruf ve meşhurdur asitane-i aliyyeye gelip ve şeyhi mezbur hazretleri dahi deraliyyeyi teşrif buyurduklarında mümaileyhi halife nasbeylemekle zaviye-i mezbureye ihlâs eylemişdir ba'dehû mümaileyh 1180 tarihi seferinde vefat edip mihrabı karibinde eyali ile bir türbede medfundurlar mahallesi vardır

70/14 SAKABAŞI MESCİDİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Yaptıranı Baba Şemseddindir. Sakabaşı olmuştur. Daha sonra haçtan dönüşte, Şam'da ölmüştür. Mescidin giriş kapısı üzerinde Farsça kitabe içerisinde tarih (Feyz-i Hak) binanın bitim tarihini göstermektedir. 999. Karşı taraftaki büyük konak Sadrazam İbrahim Paşanın yardımlarıyla bina olunmuş, Tatar Hasan Efendi ki, Edirne'de yerleşmiş olan Şeyh Sezai Efendinin dervişlerindendi ki kendisine Cabi Dede denmekle şöhret bulmuştu. İstanbul'a gelip ve adı geçen Şeyh Hazretleri de İstanbul'a geldiklerinde, adı geçeni Halife olarak sözkonusu zaviyeye Şeyh yapmıştır. Daha sonra adı geçen kişi 1180 tarihindeki seferde ölerek mescidin mihrâbı yakınında oluşturulan bir türbeye karısı ile birlikte gömülmüşlerdir. Mahallesi vardır.

SAKABAŞI MESCİDİ

Tophane'de, Sakabaşı Sokağı üzerinde idi[229]. 1590 yılında, Baba Şemseddin adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır. Mescit, kadro dışı kalmış, 1936 yılında arsası satılmıştır. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 12/23) SAKIZAĞACI MESCİDİ

bânisi sahaf muslihiddindir merkâdi namâlumdur mahallesi vardır

12/23 SAKIZAĞACI MESCİDİ

Yaptıranı, Sahaf Muslihiddin'dir. Mezarı bilinmemektedir. Mahallesi vardır.

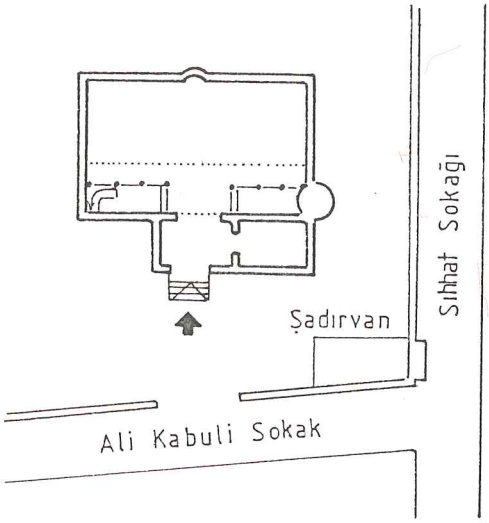

Plan 46

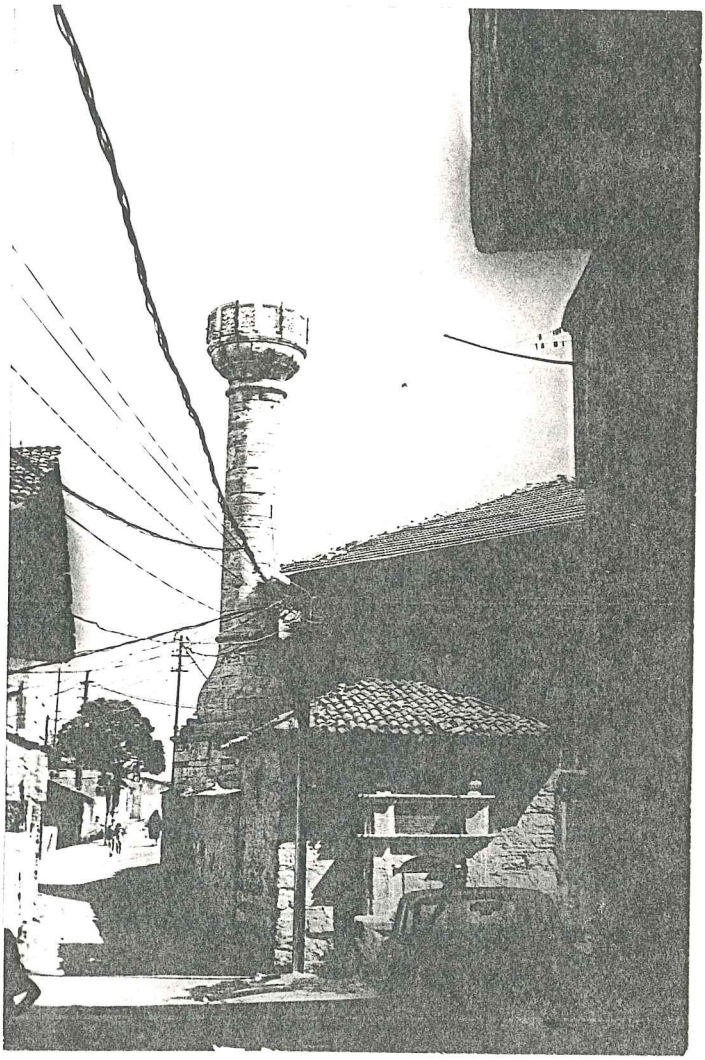

Fotoğraf 60

SAKIZAĞACI MESCİDİ - SAKIZAĞACI CAMİİ - SAHHAF MUSLİHİDDİN CAMİİ

Kasımpaşa'da, Hacı Hüsrev Mahallesi, Ali Kabuli Sokağı ile Sıhhat Sokağının kesiştiği köşede yer alıyor. XVII.Yüzyılda, Sahhaf Muslihiddin adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır. 1813 yılında, Sultan II.Mahmut'un başağası, Salih Ağa tarafından yenilenmiştir. Cami, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 46), ahşap çatılı ve kesme taş minarelidir. Minarenin petek ve külahı yoktur.(Fotoğraf 60) Camiye, sonradan ilave edilen bir bölümden girilir, Sol tarafta, bir merdivenle kadınlar mahfiline ulaşılır. Caminin mihrap duvarında ve diğer duvarlarında, kalemişleri görülmektedir. Bugün ibadete açıktır, fakat bakımlı olduğu söylenemez.

H. (2. 78/24) SALIPAZARI CAMİİ DERKURB-Ü FINDIKLI

bânisi derya beylerinden süheyli beydir ki pederi ağa tersane kethüdası olmuşdur merkadi namâlumdur mukabilinde vâki çeşme musahibanı şehriyariden mehmed ağanın eser-i hayrıdır mahallesi vardır

78/24 SALIPAZARI CAMİİ, FINDIKLI YAKININDA

Yaptıranı, deniz beylerinden Süheyli Beydir ki, babası olan ağa tersane kethüdalığı yapmıştır. Mezarı bilinmemektedir. Karşısında bulunan çeşme, padişahın özel işlerinde bulunanlardan Mehmet Ağanın hayır eseridir. Mahallesi vardır.

SALIPAZARI CAMİİ - SÜHEYL BEY CAMİİ

Salıpazarında, Atatürk Lisesi karşısında idi[230]. 1591 yılında, Deniz Beylerinden Süheyli Bey tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. 1873 yılında, caddenin genişletilmesi[231] sırasında, Sultan Abdülaziz tarafından, yeniden o devir mimarisine göre, iki katlı ve tek kubbeli olarak yaptırılmıştır. Mescit, çokgen planlı idi. Cephelerin, kesme taş şeritleri arasına, Avrupa tuğlasından kuşaklar konularak yapılmasının yanında, minare tamamen kesme taştan meydana getirilmişti[232]. Pabuç ve kürsü bölümleri olmayan bu minarenin, şerefe çıkması, bir sıra konsol sayesinde sağlanmış, her konsolun altında, ayrıca bir de gül işlenmişti[233]. Şerefe korkuluğu da basit ve demirdendi. Caminin, genelde sade bir mimarisi vardı[234]. Cami, Salıpazarı yolunun düzeltilmesi sırasında, 1957 yılında yıktırılmıştır. Vakıflar arsasına lokanta yaptırmıştır[235].

H. (2. 8/12) SARI LÜTFÜ MESCİDİ

bânisi molla lütfullah tokadîdir sultan bayezid-i veli ulemasından olup bursada muradiye müderrisi iken elhad isnadıyla kazasker hatipzade mustafa efendi hüccetiyle katlolunup civar ebueyüb ensâri radiane elbaride defterdar iskelesi kurbünde yavedûd türbesi civarında medfundur tarihi vefatı budur
** ve likaddemet şühedâ * 900 diğer tarih * hilâf vakîbud * 900*
müellifeyndendir mahallesi vardır
mütâleayî mezbûrun şerh-i mütalea dekayik-ı kesireyi havi bir hâşiyesi ile seyyid-i şerifin şerh-i miftahına haşiyesi ve aksam-ı ulûm risalesi vesair ketebe talikatı vardır rahimallah

8/12 SARI LÜTFÜ MESCİDİ

Yaptıranı, Molla Lütfullah Tokadî'dir. Sultan Bayezıd-ı VEli bilginlerinden olup, Bursa'da Muradiye müderrisi iken, fitnelenerek, Kazasker Mustafa Efendi deliliyle katledilip, civardaki Eyüp Sultan'da Defterdar İskelesi yakınında, Yavedûd Türbesi civarında gömülüdür. Vefat tarihi budur.
* ve likaddemet şühedâ * 900. diğer tarih.
* hilâf vâkibud * 900.
Eser sahiplerindendir. Mahallesi vardır.

SARI LÜTFÜ MESCİDİ

Beyoğlu, Ayhalı çeşme civarında idi[236]. Yaptıranı, Fatih Sultan Mehmet'in Kütüphanecibaşısı molla Lütfullah Tokadî'dir ve 1494 yılında idam edildiğine göre, mescidin yapılış tarihi daha öncedir. Mescit, bugün mevcut değildir.

H. (2. 80/26) SELİME HATUN MESCİDİ DERDAHİL-İ DERE-İ FINDIKLI

bâniyesi zikr-i müruriyeden sahib-i cami kılıç ali paşa merhumun zevcelerindendir derya seferinin birinde paşa-i mezbûr ile beraber bulunarak gemide vefat etmiş olmakla bir cezirede defnolunmuşdur mescid-i mezkûr fındıklı deresi nam mahâlde fevkâni bina olunmuşdur mahallesi vardır

80/26 SELİME HATUN MESCİDİ, FINDIKLI İÇİNDE

Yaptıranı, önceden anlatılmış olan Cami sahibi rahmetli Kılıçalî Paşanın deniz seferinin birinde, adı geçen paşa ile beraber bulunarak gemide vefat etmiş ve bir adada gömülmüştür. Adı geçen mescid Fındıklı deresinde iki katlı yaptırılmıştır. Mahallesi vardır.

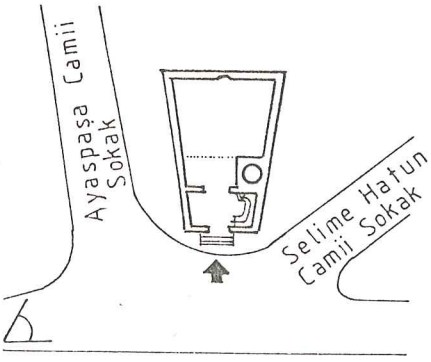

Plan 47

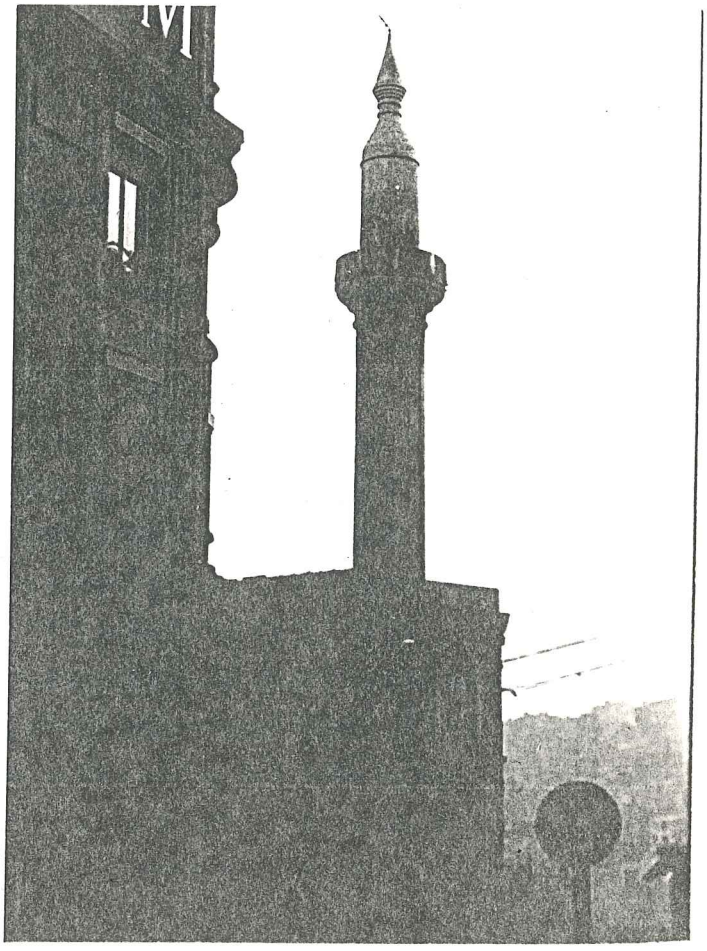

Fotoğraf 61

SELİME HATUN MESCİDİ - SELİME HATUN CAMİİ

Gümüşsuyu Mahallesinde, Selime Hatun Camii Sokağı ile, Ayaspaşa Camii Sokağı köşesinde yer alıyor. XVI.Yüzyılın ikinci yarısında, Kılıç Ali Paşa'nın eşlerinden, Selime Hatun tarafından yaptırılmıştır[237]. C.Orhonlu'nun 1954 yıllarında, eskiden Fındıklı'da muhtarlık yapmış ve Semtin eskilerinden bir kişi olan Berber Emrullah Efendi'nin görgü şahitliğine dayanarak tesbit ettiği gibi, "Selime Hatun Mescidi, 1912 Cihangir yangınında yanması sonucu harab olmuş ve son zamanlara kadar duran bakiyesi de 1934 yılında İnönü mektebinin inşa edilmesi üzerine tamamen ortadan kalkmıştır"[238]. Bugünkü cami, iki katlı, yamuk planlı (Plan 47), tuğla duvarlıdır. Bugün cami, İbadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 61)

H. (2. 21/35) SİNAN PAŞA CAMİİ

bânisi paşa-i müşarüleyh beş def'a sadrıazam olmuşdur 1005 rebiülevveli evahirinde vefat edip istanbulda divanyolunda vâki darülhadis ittisalinde türbe-i mahsusasında medfundur cami-i mezbûrun tâk-ı dergâhında olan tarih budur

** sahibül hayr olan sinan paşa * nasraddin-i halisülniyet **

** kıldı bu cami-i şerifi binâ * ki ola cem'i camii emet **

** ahrette şefiği ola resul * bunda eden ikâmet senet **

** hatif gayb dedi tarih * beyt hadi ve kıble-i hacet * 987*

tamamı cami fisene seb'a ve semaneyn ve tisamiyete 987 cami-i şerifin binası def'ai ulasadaretinden bir sene evveldir şadırvan ve kurbünde kulaksız çarşısında vâki çifte hamam vesair asârı vardır ve avlusunda vâki mektep kaptan paşalardan 998 senesinde vefat eden uluç çelebi hasan paşanın hayrıdır mezbûr sinan paşa iki def'a sadrı veli olup defai saniyesi 980 senesi yemen fethi için vukubularak ser-asker dahi olmuşdur sabıkelzikr hasan paşa vefatında gedik paşa civarında vâki mektebi kurbünde medfundur ve mukabilinde vâki mezaristanda umerayı deryadan abdullah paşa medfundur 1122. mahallesi vardır

21/35 SİNAN PAŞA CAMİİ

Yaptıranı adı geçen Paşadır ki, beş defa sadrazam olmuştur. 1005 Rebiyülevvelinin ilk onbeşi içerisinde ölerek, Divanyolunda bulunan Darülhadis bitişiğindeki özel türbesine gömülmüştür. Adı geçen camiin giriş kapısı üzerindeki tarih şudur.
* Sahib-ül Hayr olan Sinan Paşa * Nasraddin-i halisülniyet *
* Kıldı bu camii şerifi binâ * ki ola cem'i camii emet *
* Ahrette şefiği ola Resûl * Bunda eden ikamet senet *
* Hatif gayb dedi tarih * Beyt Hadi ve Kıble-i Hacet * 987.
Caminin tamamlanması 987'dir. Caminin yapılışı ikinci sedaretinden bir sene evvele rastlamaktadır. Şadırvanı ve yakında bulunan Kulaksız çarşısındaki çifte hamam ve diğer eserleri vardır ve caminin avlusunda bulunan mektep, kaptan paşalardan olup, 998 senesinde ölen Uluç Çelebi Hasan Paşanın hayratıdır. Adı geçen Sinan Paşa iki defa Sadr-ı Veli ikinci sedaretinde 980 senesindeki Yemen fethine rastlar, serasker de olmuştur. Önce sözü edilen Hasan Paşa, ölümünde Gedik Paşa civarında bulunan mektebinin yakınına gömülmüştür ve karşısındaki mezarlıkta deniz komutanlarından Abdullah Paşa gömülüdür. 1122. Mahallesi vardır.

SİNAN PAŞA CAMİİ - SİNAN PAŞA MESCİDİ

Okmeydanında, Sinan Paşa Mahallesi, Mumhane Sokağında yer alıyor. 1579 yılında, Yemen fatihi Sinan Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1960'lı yıllara kadar harabe halde olan cami, 1960 yılında halk tarafından tamir ettirilmiştir. Bugün, iki katlı dikdörtgen planlı (Plan 48), betonarme sistemde yapılmış, ön bölümünde üç kubbesi bulunan, özelliksiz minareye sahip bir camidir. Sinan Paşa Camii harap halde iken, şadırvanı Beyoğlu, Ağa Camiine nakledilmiştir[239]. Bugün caminin bahçesinde abartılı betonarme kubbeli sekizgen türbe bulunmaktadır. Cami, bugün ibadete açıktır, fakat bakımlı olduğu söylenemez. (Fotoğraf 62)

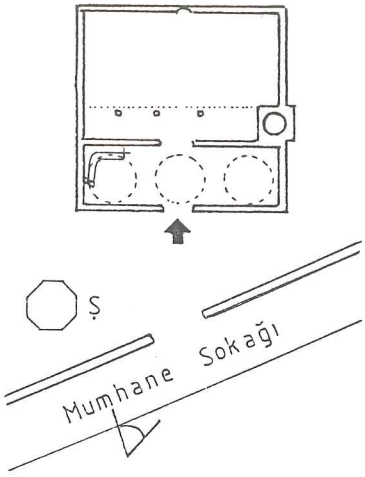

Plan 48

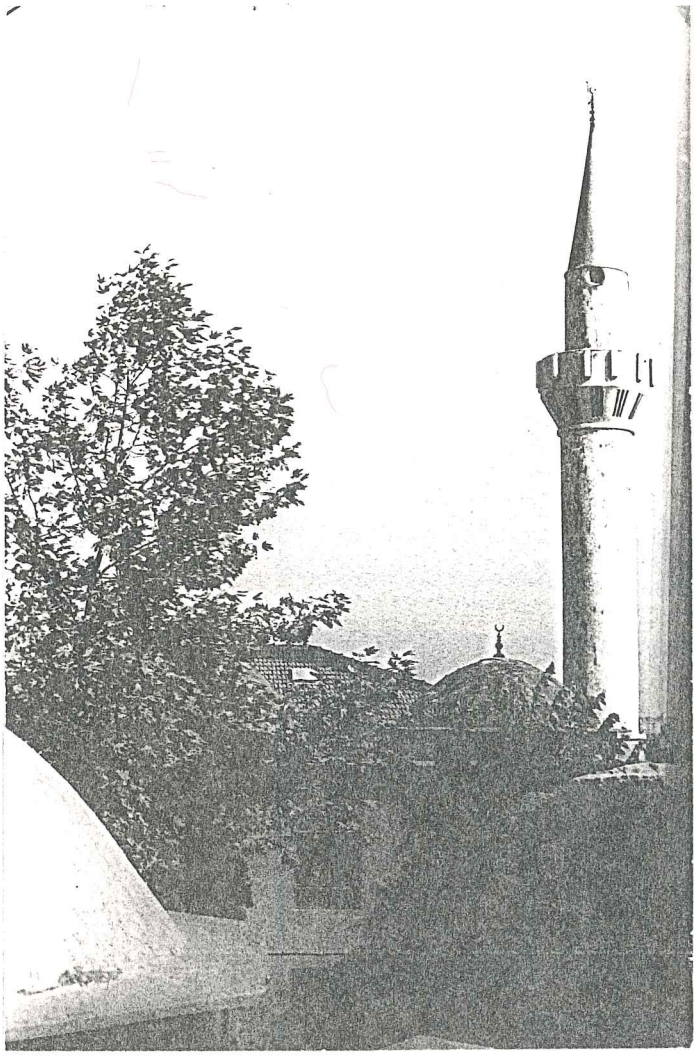

Fotoğraf 62

H. (2. 22/40) SİRKECİ MESCİDİ

bânisi sirkeci müslihiddindir civarında medfundur minberini elhac hasan ağa vazeylemişdir musakkafatı dahi olup şöyle şart eylemişdir ki her ne zaman ki vakfına halelhi olup bir mahlûl ki vâki ola hasıl olan meblâğından mevcud olan mürtezikasına onar kuruş verilip maâdasını evladı beyninde taksim edeler eğer mahlûl olan musakkaf nısıf eylediyse murtezikaya beşer kuruş verilip yine maâdası evlada taksim oluna ve mukabilinde mevcud mektep piyale paşa-i sâninin hayrıdır ki kapdan paşa olmuşdur tafsili hali yeni çeşme mescidinde mürûr eylemişdir ve karîbinde vâki çifte hamam fielasıl bu vakıfdan olup mürûr eyyamiyle ahmediye vakfına naklolunmuşdur ve ona karîb yeni çeşme dahi paşa-i maktûlûn hayrıdır mahallesi vardır

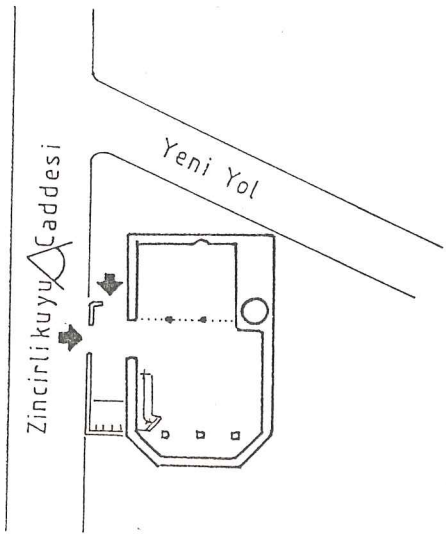

Plan 49

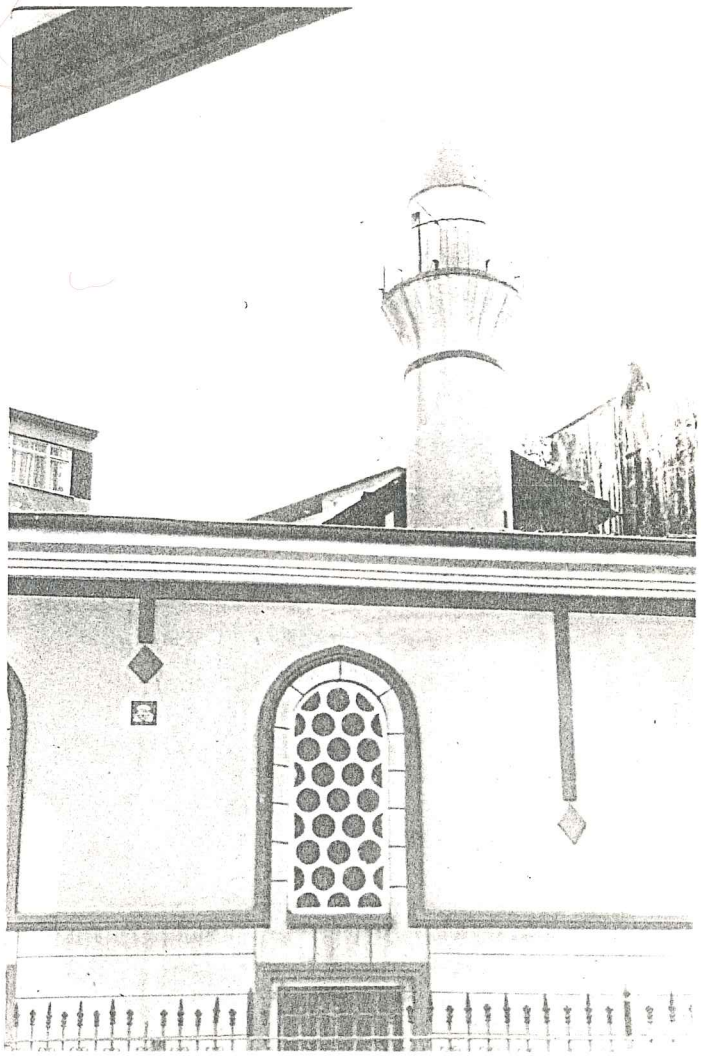

Fotoğraf 63

22/40 SİRKECİ MESCİDİ

Yaptıranı, Sirkeci Müslihiddin'dir. Civarında gömülüdür. Minberini Hacı Hasan Ağa koydurmuştur. Külliyesi de olup, şöyle şart koşulmuştur ki, her ne zaman vakfına halefi olup, bir vazife açıldığında, toplanan meblağdan, vakıftan maaş alanlara, onar kuruş verilip, kalanı çocukları arasında taksim ederler, eğer kazanç yarım olursa, maaş alanlara beşer kuruş verilip, yine geri kalanı çocuklara taksim oluna ve karşısında bulunan okul, II.Piyale Paşanın hayratıdır ki, Kaptan Paşa olmuştur. Biyografisi, Yeni çeşme mescidinde geçmiştir ve yakınında bulunan, Çifte Hamam, esasında bu vakıftan olup, geçen günlerle Ahmediye Vakfına nakledilmiştir ve ona yakın Yeni Çeşme de öldürülen Paşanın hayratıdır. Mahallesi vardır.

SİRKECİ MESCİDİ - SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ - ZİNCİRLİ KUYU MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesinde, Zincirlikuyu Caddesi ile Yeni Yol'un köşesinde yer alıyor. XVII.Yüzyılda, Sirkeci Muslihiddin adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır[240]. Minberini Hacı Hasan Ağa koydurmuştur.Caminin 1949 yıllarında, Enver baba tarafından kadınlar mahfili restore ettirilmiş, 1975 yılında tekrar tamir görmüştür. Bugün cami, iki katlı, dikdörtgen planlı,(Plan 49), betonarme sistemde yapılmıştır. Giriş bölümünün sağından bir merdiven kadınlar mahfiline ulaşmaktadır. Caminin mihrabı mermer, minberi betonarme üzerine yağlıboyadır. Minare kargir, sıvalı, şerefesi demir korkulukludur. Bugün ibadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 63)

H. (2. 71/15a) SİRKECİBAŞI MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ ÂMİRE

bânisi sersirkeciyan mustafa ağadır kabri dahi andadır minberini devri sultan mustafa han-ı sâlisde arpacı emini ali ağa vazeylemişdir bu mescidin imamlarından şeyhülkurrâ elhac süleyman efendi anda medfundur tarihi vefatı 1168'dir mahallesi vardır

71/15a SİRKECİBAŞI MESCİDİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Yaptıranı, Sirkecilerin başı Mustafa Ağadır. Mezarı da oradadır. Minberini Sultan III. Mustafa zamanının arpacı emini Ali Ağa koydurmuştur. Bu mescidin imamlarından Şeyhülkurrâ Hacı Süleyman Efendi orada gömülüdür. Ölüm tarihi 1168'dir. Mahallesi vardır.

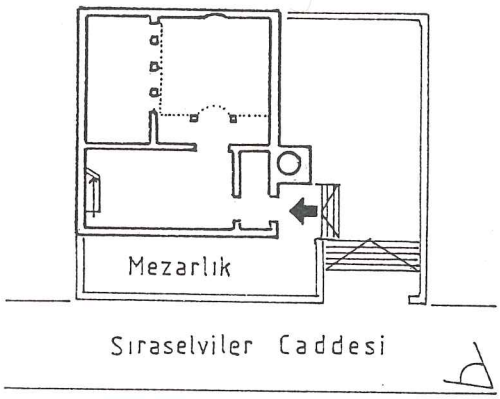

Plan 50

Fotoğraf 64

SİRKECİBAŞI MESCİDİ - SİRKECİBAŞI CAMİİ - SİRKECİ MUSTAFA AĞA CAMİİ
SİRKECİ MUSTAFA CAMİİ

Taksim'de, Gümüşsuyu Mahallesi, Sıraselviler Caddesi, Sirkeci Mescit Sokağında yer alıyor. XVIII.Yüzyılda, Sirkecibaşı Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mescit, XVIII.Yüzyıla ait ahşap ve karakteristik bir eserken, kadro dışı bırakılmış, yıktırılması düşünülmüş, aslına aykırı olarak halk eliyle son yıllarda adeta yeniden yaptırılmıştır ve taştan olan minaresi aslı şeklinde onarılmıştır[241]. Mescit, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 50) betonarme sistem de yapılmıştır. Mescit girişinin hemen karşısındaki bir merdivenle kadınlar mahfiline ulaşılır. Minber ahşaptır, içeride bulunan kalemişlerinin hepsi yenidir. Minaresi sıvalıdır. (Fotoğraf 64)

H. (2. 15/28) SİVRİKOZ MESCİDİ

bânisi sivrikoz mehmed efendidir vakfı kasımpaşada vâki cami-i kebîrin vakfına mülhakdır merkâdi namâlumdur mescid-i mezbûr fevkânidir ve kurbünde cezayirli gazi hasan paşa müceddeden bir tâk-ı hamam bina eylemişdir ki tarihi budur taharet-i ehilelsenete 1192 cami-i mezbûrun mahallesi vardır

15/28 SİVRİKOZ MESCİDİ

Yaptıranı, Sivrikoz Mehmet Efendi'dir. Vakfı, Kasımpaşada bulunan büyük caminin vakfına katılmıştır. Mezarı bilinmemektedir. Adı geçen mescit iki katlıdır. Ve yakınında Cezayirli Gazi Hasan Paşa yeni baştan kubbeli bir hamam yaptırmıştır'ki tarihi budur. * taharet-i ehilelsenete * 1192. Adı geçen caminin mahallesi vardır.

SİVRİKOZ MESCİDİ - GÜMRÜK MESCİDİ - SEFERİKOZ MESCİDİ - ZİNDAN ARKASI MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi, Kabristan Sokağı üzerinde yer alıyor. XVII.Yüzyılda, Sivrikoz Mehmet Efendi, iki katlı olarak yaptırmıştır[242]. Mescit bugün yer değiştirerek, yeniden betonarme sistemde yapılmıştır. (Plan 51) İbadete açık ve bakımlıdır.(Fotoğraf 65)

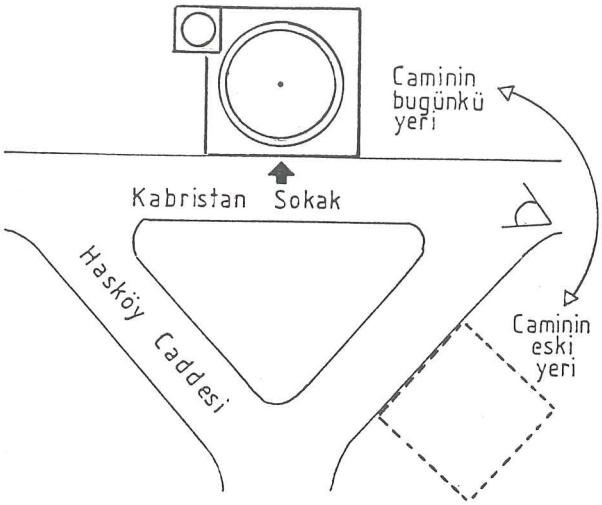

Plan 51

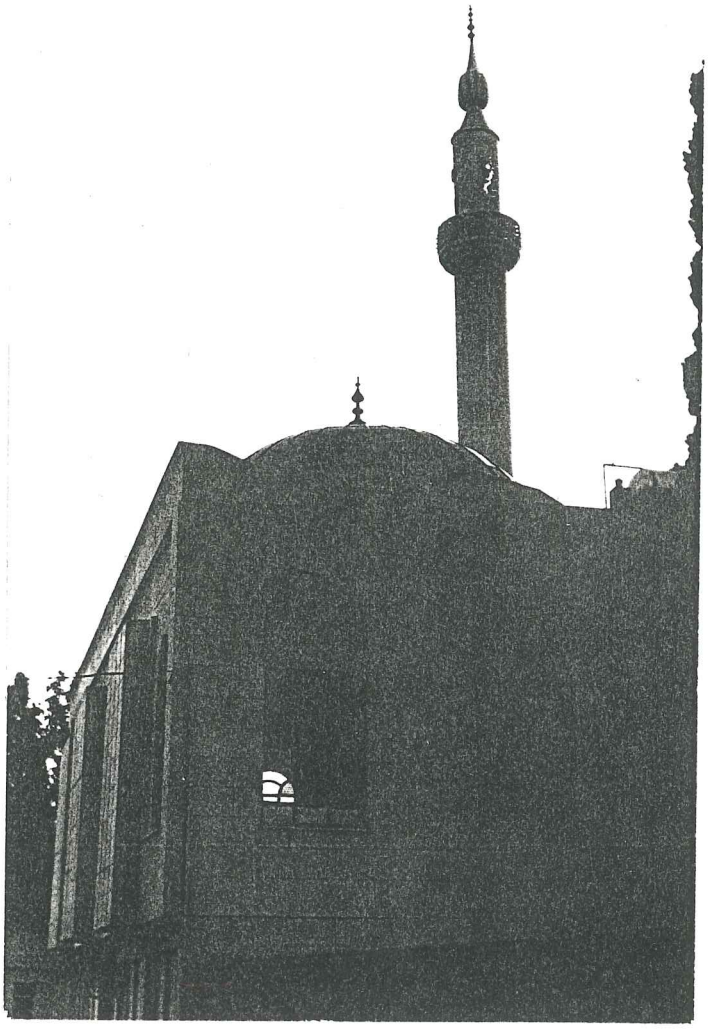

Fotoğraf 65

H. (2. 71/15) SORMAGİR CAMİİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ ÂMİRE

bânisi çeşmi hüseyin efendidir serketebelikden çırağ olmuşdur sormagir çarşısı nam mahalde rüyasında gösterdikleri veche üzere işbu cami-i şerifi bina edip müstakil su dâhi getirmişdir cami-i şerif şerefis tekmil 1132 tarihinde hitama reside olmuşdur mezbûr hüseyin efendi cami tekmilinden sonra hemen ahdi karibde sürre emini olup avdet-i haccı şerifde vefat eylemişdir ve hattat benâm hafız osman efendi merhumun mezunlarından olmakla kendi hattıyla bir mushafı şerif yazıp camiinde devri hevvanlara vakıf eylemişdir gözleri güzelce olduğundan çeşmi lâkabı ile mülâkkap olmuşdur mahallesi vardır

71/15 SORMAGİR CAMİİ, TOPHANE-İ AMİRE YAKININDA

Yaptıranı, Güzel gözlü Hüseyin Efendidir. Baş katiplikten emekli olmuşdur. Sormagir çarşısı adı ile anılan yerde, rüyasında görmüş olduğu şekilde bu camii inşa ettirmiştir ve özel olarak su da getirmiştir. Camii şerifin bütünü 1132 tarihinde tamamlanmıştır. Adı geçen Hüseyin Efendi camiyi bitirdikten sonra Sürre emini olmuş, haçtan dönüşte ölmüştür ve merhum meşhur Hattat Hafız Osman Efendi'nin mezunlarından olmakla, kendi yazısıyla bir mushafı şerif yazmış, ve camiinde kuran okuyacak olanlara vakfeylemiştir. Gözleri güzel olduğundan Çeşmi takma adıyla tanınmıştır. Mahallesi vardır.

SORMAGİR CAMİİ

Firuzağa civarında idi[243]. 1719 Yılında Çeşmî Hüseyin Efendi tarafından yaptırılmıştır. Bugün bu cami mevcut değildir.

H. (2. 36/14) SULTAN BAYEZID MESCİDİ

bânisi halidi aşiyân sultan bayezıd han-ı velidir mescid-i mezbûr istanbulda vâki cami-i kebîri vakfından idare olunur minberini nazır-ı darüssââde şeyhülharem hacı beşir ağa merhum vazeylemişdir ağa-i mezbûr hazreti halid bin ziyaddır zillullahı ane türbe-i şerifi civarında medfundur mahallesi vardır

36/14 SULTAN BAYEZİD MESCİDİ

Yaptıranı, kalıcı yapıların sahibi Sultan Bayezıd Han-ı Velidir. Adı geçen mescid, İstanbul'da bulunan Büyük Cami vakfından idare edilir. Minberini saray vekili, Harem-i şerife ait kutsal vazifeyi ifâya me'mur olan heyetin reisi merhum Hacı Beşir Ağa koydurmuştur. Adı geçen ağa Hazreti Halid Bin Ziyad'dır. Adı geçen önemli zatın türbe-i şerifi civarında gömülüdür. Mahallesi vardır.

SULTAN BAYEZID MESCİDİ

Galata'da, Kemankeş Mustafa Mahallesi, Necatibey Caddesi üzerinde yer alıyor. Sultan II.Bayezıt (1481-1512) tarafından yaptırılmıştır. Yandığından, 1875 yılında yenilenmiştir[244]. Mescit, bugün, iki katlı, kare planlı (Plan 52), kârgir duvarlı, ahşap çatılıdır. Minaresi de kargir olup, şerefesi demir parmaklıklıdır. Necatibey caddesi üzerindeki insan ve araç kalabalığının içinde, yapıların arasında sıkışıp kalmış bir mescittir. İbadete açıktır, bakımlı olduğu söylenemez. (Fotoğraf 66)

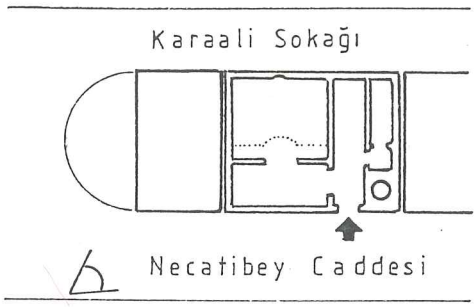

Plan 52

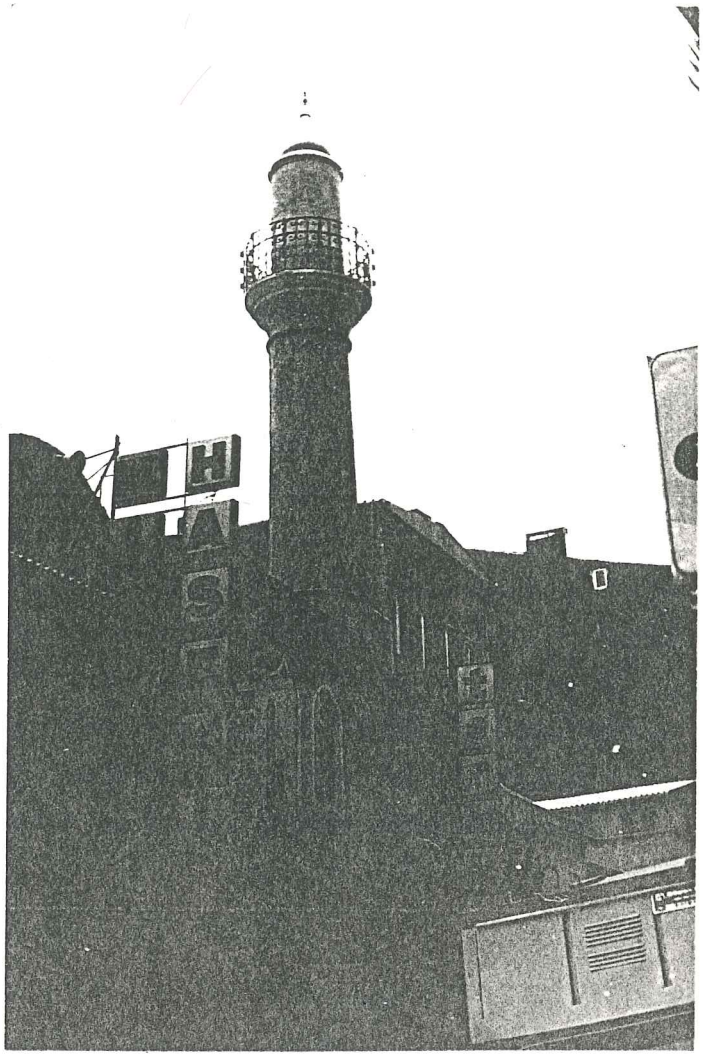

Fotoğraf 66

H. (2. 37/15) SULTAN BAYEZID HAN-I VELİ MESCİDİ

bu dahi hüdavendigâr müşarüleyh hazretlerinindir bunun dahi minberini mezbûr beşir ağa vazeylemişdir bunun dahi mahallesi vardır

---

buraya gelinceye dek mahrusai galata'da kâl'a derununda olan 15 aded mescid tamam olmakla bundan sonra galata kalesinin kapıları ile haricinde vâki cevâmi ve mesâcidin ve bazı bilmünasebe tekayanın zikir ve ve beyanına şüruğ olunur tophane kapısı 1 azeb kapısı 2 küçükkale kapısı 3 büyükkale kapısı 4 meyit kapısı 5 kürekçi kapısı 6 yağkapanı kapısı 7 balıkpazarı kapısı 8 karaköy kapısı 9 kurşunlu mahzen kapısı 10 mumhane kapısı 11 kireç kapısı 12 eğri kapı 13 bölme kapılar dahi bunlardır küçük karaköy kapısı 1 mahal kapısı 2 meydancık kapısı 3 kilise kapısı 4 iç azeb kapısı 5 sarık kapısı 6 cem' an ondokuz kapıdır

37/15 SULTAN BAYEZİD HAN-I VELİ MESCİDİ

Bu da yukarıda adı geçen Hüdavendigâr Hazretlerinindir. Bunun da minberini adı geçen Beşir Ağa koydurmuştur. Bu mescidin de mahallesi vardır.

Buraya gelinceye kadar, Galata Şehrinde, kale içinde olan onbeş tane mescit tamamlanmakla, bundan sonra, Galata Kalesinin kapıları ile, dışında bulunan cami ve mescidin ve sırası gelince bazı tekkelerin kayıt ve açıklamasına başlanır. Tophane Kapısı 1, Azab Kapısı 2, Küçükkale Kapısı 3, Büyükkale Kapısı 4, Meyit Kapısı 5, Kürekçi Kapısı 6, Yağkapanı Kapısı 7, Balıkpazarı Kapısı 8, Karaköy Kapısı 9, Kurşunlu Mahzen Kapısı 10, Mumhane Kapısı 11, Kireç Kapısı 12, Eğri Kapı 13, bölme kapılar da bunlardır. Küçük Karaköy Kapısı 1, Mahal Kapısı 2, Meydancık Kapısı 3, Kilise Kapısı 4, İç Azab Kapısı 5, Sarık Kapısı 6, toplam ondokuz kapıdır.

SULTAN BAYEZID HAN-I VELİ MESCİDİ

Yeri bilinmemektedir. Sultan II.Bayezıt (1481-1512) tarafından yaptırılmıştır. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 4/2) SÜRÛRÎ MESCİDİ

bânisi musluiddin mustafa ibn-i hoca şabandır ki muhiddin-i fenâri istanbul kadısı iken 926 senesinde ibtida bâb-ı niyabeti vazolundukda bunlar tayin olunmuşdur emir buharî damadı mahmud efendiden inayet edip ve hac avdetinde müderris olup kasımpaşa medresesi bunlar için bina olunmuşdur ve şehzade sultan mustafaya hoca tayin olunmuşdur ba'de hû şehzade-i müşarüleyh 960 şevvalinde ereğli kurbünde akoyuk namı mahalde pederi sultan süleyman'ın seyfi gazabına uğradıkda mümaileyh inziva ihtiyar edip şeyh mahmud efendinin damadı şeyh abdüllatif efendiyi hilâfet alarak mescidi civarında vefatına dek ders ile meşgul olmuşdur vefatında mihrâbı önünde şahrahta defnolundu tarihi budur

* miru debi huşt * 969 * gitdi cihan sürûru * 969

mevlâna-i mezbûrun lugat-ı arabiye üzere hasiye-i tefsir kadı beyzavî ve şeyh-i buharî ve asiye-i telvih ve şeyh-i hüdâya ve hasiye-i şerh-i mevâkıf ve şerh-i mesabih ve şerh-i mirac ve şerh-i hasemakatı ve şerh-i mevcuz ve şerh-i gülistan ve lügat-ı farisîye üzre şerh-i bostan ve şerh-i divan-ı hafız şirazi ve şerh-i şebistan ve şerh-i mesnevi-i şerif ve şerh-i mima-i hazreti minla camii ve şerh-i mai hazreti ali kerimallah veche ve raduyallah ane ve lügat-ı türkiye üzre bahr-il maruf ve ruz-el riyazin ve kitabı nücûm ve divan-ı evvel ve divan-ı sanî ve divan-ı sâlis v.s. ile cem'an 31 aded telifi vardır eşar-ı mevlâna-i mümaileyh

* yadeder misk-i kugel köyünde mihmân olduğun *
* işinde o şehin biçare derban olduğun *
* ki beşer dedim sana gâhı mülk gâhı peri *
* gördü kemcekâh pidekâh pinhân olduğun *
* dediler ta-ı seyreder esma-ı mismare veli *
* ey sürûrî görmedim elimde handan olduğun *

meshide muttasıl höcresinde kitaplarının cümlesi mevcutdur mektebi dahi vardır mescidin minberini vezir kethüdası uzun bey denmekle mâruf ibrahim bey tersane emini iken vazeylemişdir mirî mümaileyhin tarihi vefatı budur 1181 ve okmeydanı dairesinde medfundur bu mescid mezaristanında emra-ı deryadan murad paşa dahi medfundur seng-i mezarında tarih-i rakamiyesi 1072 ve mukabilinde köşede olan çeşme yeniçeri ağası abdülbâki ağanın hayrıdır 1145 tarih-i mezbûrda ağa iken bina eylemişdir mahallesi vardır

4/2 SÜRURİ MESCİDİ

Yaptıranı, Hoca Şaban oğlu Musliuddin Mustafa'dır ki Muhiddin-i Fenâri İstanbul Kadısı iken, H.926 senesinde önce Naib kapısı yapıldığında bunlar tayin olunmuştur. Emîr Buhari damadı Mahmut Efendiden yardım isteyip, hac dönüşünde Müderris olup. Kasımpaşa medresesini bunlar yaptırmışlardır. Aynı zamanda Şehzade Sultan Mustafa'ya hoca tayin olmuştur. Bundan sonra Şehzade Sultan Mustafa, H.960 Şevvalinde Ereğli yakınında Akoyuk denilen yerde babası Sultan Süleyman'ın kızgınlığına uğrayınca, köşeye çekilip, Şeyh Mahmut Efendinin damadı, Şeyh Abdüllatif Efendiyi kendine halife alarak, mescidi civarında vefatına kadar ders ile meşgul olmuştur. Ölümünde mihrabı önünde ana yola gömüldü. Tarihi budur.

* miru debi huşt * 969. * gitdi cihan sürûru * 969.

Adı geçen Mevlânanın, Lügât-ı Arabiye üzere Hasiye-i Tefsir, Kadı Beyzavî ve Şeyh-i Buharî ve Asiye-i Telvih ve Şeyh-i Hüdâya ve Hasiye-i Şerh-i Mevakıf ve Şerh-i Mesabih ve Şerh-i Mirac ve Şerh-i Hasemakatı ve Şerh-i Mevcuz ve Şerh-i Gülistan ve Lügat-ı Farîsiye üzere Şerh-i Bostan ve Şerh-i Divan-ı Hafız Şirazi ve Şerh-i Şebistan ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif ve Şerh-i Mima-i Hazreti Minla Camii ve Şerh-i Mai Hazreti Ali Kerimallah Veche ve Raduyallah Ane ve Lügat-ı Türkiye üzere Bahr-il Maruf ve Ruz-el Riyazin ve Kitabı Nücûm ve Divan-ı Evvel ve Divan-ı Sanî ve Divan-ı sâlis v.s. ile, toplam 31 tane eseri vardır. Adı geçen Mevlâna'nın kafiyeli sözleri

* yadeder misk-i kugel köyünde mihmân olduğun *
* içinde o şehin biçare derban olduğun *
* ki beşer dedim sana gâhı mülk gâhı peri *
* gördü kemcekâh pidekâh pinhân olduğun *
* dediler ta-ı seyreder esma-ı mismare veli *
* ey sürûrî görmedim elimde handan olduğun *

Mescide bitişik barındığı yerde, kitaplarının hepsi vardır, mektebi dahi vardır. Mescidin minberini vezir kethüdası Uzun bey denmekle tanınan İbrahim Bey tersane reisi iken ortaya koymuştur. Ölüm tarihi H.1181 ve Okmeydanı civarında gömülüdür. Bu mescit mezarlığında, büyüklerden Murat Paşa da gömü-

lüdür. Mezar taşında, rakamla yazılı tarih H.1072'dir. Ve karşı köşede olan çeşme, Yeniçeri Ağası Abdülbaki ağanın hayrıdır. H.1145. Adı geçen tarihte bina yapılmıştır. Mahallesi vardır.

SÜRURİ MESCİDİ - SÜRURİ MEHMET CAMİİ

Beyoğlu'nda, Süruri mahallesi, Aynalı çeşme Caddesi ile, Süruri Çeşme Sokağının kesiştiği köşededir. 1561 yılında, Musluiddin Mustafa Efendi tarafından yaptırılmıştır. Mescit 1960 yıllarında harabe haline gelmişken, 1960'dan sonra yeniden yapılmıştır[245]. Bugün cami, iki katlı, kare planlı, betonarme ve tek kubbelidir. Mihrabı çinilerle kaplıdır. Minaresi taştandır. İbadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 67)

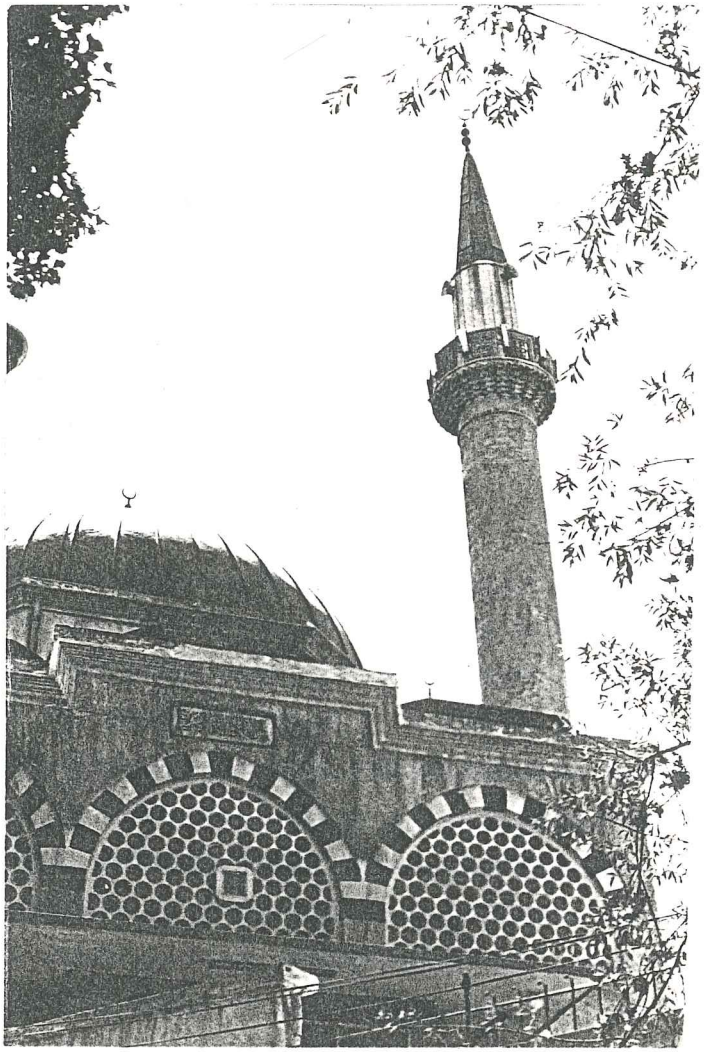

Fotoğraf 67

H. (1. 303/9) SÜTLÜCE CAMİİ

bânisi babüssaâde ağası mahmud ağadır ki camii kapusu pişgâhında vâki mezaristanda medfundur pederi ismi abdullahdır seng-i mezarında bu tarih neviştedir 957 etrafında medfun olanlar cemâl-i halvetî denmekle meşhur şeyh ishak kirmanî hazretleridir türbe-i mahsusalarında medfundur haletleri * mat-ı züpted el evveliye * 933 tarihindedir mahdumları şeyh mehmed efendi hazretleri emîr buharî türbesi tekyesinde şeyh iken vefat etmişdir ve anda medfundur rahletleri 993 senesindedir mümaileyh şeyh ishak kirmanî efendi hazretleri hâbib kirmaniyenin halifesidir ve karahisarî şemseddin ahmed efendi dahi anda medfundur mezarının tarihi kendi hattıyledir senesinin rakamı azadgerdesi ve şakirdi meşhur çerkez hasan çelebinindir ki o dahi anda medfundur mezbûr hamid efendi müşarüleyh cemal halvetiyenin halifesidir ve hattat-ı meşhur üstadullah kirmanînin şakirdidir rahletinde ahîzade hüseyin efendi bu tarihi demişdir

* geçdi hayfa karahisarî-i pîr * 963

mezbûr hacızade hüseyin efendi 1043 senesi recebinde şeyhülislâm iken sultan murad han-ı rabî hazretlerinin gazabına uğrayıp nefyolunmuş ve tekrar bostancıbaşı ardından yetişüp kimisini çevirerek floryaya götürüp padişah-ı müşarüleyh hazretlerinin iradesiyle mahnûken bad'el vefat mahal-li mezbûrda defnolunmuşdur ve mezkûr karahisarî ahmed şemseddin hakkında bu beyit dahi söylenmişdir

* hat-tı hub içre beyaza çıkarandır uzunu *

* yazının karahisarîdir ağırdan yüzünü *

mezbûr hasan çelebi üstadının azadgerdesi ve şakirdi olup hattı süleymaniye cami-i şerifinin yazılarını yazıp kapısı üstüne kitabe vazedip teberrüken üstadını zikretmek için pederi makamına koyup hasan bin ahmed deyu yazmışdır 1002 tarihinde vefat edip üstadı yanında medfundur ve yusuf sineçal hazretlerinin merkâdi saadetleri dahi anda olup (insan şiringâr) tarih-i vefatlarıdır 953 ve tarik-i mevleviyeden olup güzide mesnevî müellifidir yazıcızadenin muhammediyesine dahi nazire olarak 11694 beyit söylemişdir ve vatan-ı aslisi yenicedir ibrahim gülşenînin dahi halifesidir azime-i ricâl devlet-i hazret mahmud han'dan maktul halet efendi türbesini tamir ve etrafına parmaklık yaptırmışdır ki hâlâ gecelerde kandil yakarlar ve biraderleri hayreti gülşenî dedenin vefatı

na şeyh lafzî tarih vâki olmuşdur ki 941 ve turnacıbaşı yetim baba ali efendi ki mimar sinan'ın şakirdi olmağla süleymaniye camiine bina emini olmuşdur anda medfundur ki vefatı 960 senesindedir cemal halvetî halifesindendir karîbinde olan tekyede sümbüliyeden avnî seyid şeyh mehmed efendi medfundur ve toklu dede budalası avnâllah bin abdulfettâh efendi dahi anda medfundur ve bâlizade mustafa efendi beyin altmışyedi saferinde şeyhülislâm olup ve sene-i mezbûre şabanında azil ve galata mollası olan mahdumları ile beraber arpalığı olan kulübeye nefy ve bir seneden sonra yanbolu'ya tahvil ve ba'dehû sütlüce'de kendi sahilhaneleri olan murad molla sahilhanesinde ikâmete ruhsat olunup sonra 1073 rebiülsaniyesinin onikinci günü vefat etmekle sahilhane-i mezbûr orasında şahraha nazır bir safda defnolundu lâkin müruru zaman ile etrafında biyut-u adide bina olunduğundan merkâd mezbûr duvar ardında kalmışdır ve asr-ı sultan osman han-ı sâlisde iki def'a şeyhülislâm olup ve def'ai saniyesinde cülûs-u sultan mustafa han-ı sâlis vuku bulan damadzade feyzullah efendinin mahallî mezbûrda bir zaviyesi vardır müşarüleyh 1175 cemaziyülevvelisi evâhirinde rahlet etmekle salât-ı cenazeleri eyüb camiinde badelâde zaviye-i mezbûre haziresinde defnolunmuşdur müşarüleyhin ismi ve şöhreti olan damadzade feyzullah efendi evvelki meşahiyetlerine tarih düşmüşdür pederleri şeyhülislâm ebuelhayr efendinin tafsil-i hali şeyh murad efendi tekyesi sırasında beyan olundu zaviye-i mezbûreyi anadolu payesi eshabından hafidleri arif efendi bektaşîyeden bir herife vermekle 1241 zilhiccesinde nefyolunan bektaşîler ile herif-i mezbûr dahi hedmolunmuşdur ve hafid-i mezbûr dahi su-i amel sebebiyle güzelhisara nefy ve iclâ kılınmışdır tarik-i sadiyeden şeyh hacı mustafa anî efendi ki hasırîzade denmekle meşhur idi taşlıburun nam mahalde vâki larî tekyesinde postnişîn iken sütlücede müstakil bir zaviye ihyasına sebep olmuşdur ki zaviye-i mezbûrede hala ayin-i sadiye icra olunur zaviye-i mezbure-i muahheren sultan selim han-ı sâlis hazretleri tecdid ve tevsî buyurduklarından sonra sultan mahmud han-ı adlî hazretlerinin himmet-i şahaneleriyle dahi senesinde tekrar tecdid ve tevsî olundu mümaileyh hasırîzade şeyh mustafa efendi 1239 cemaziyülahiresinde vefat etdikde tekye-i mezbûre nazır türbe-i mahsusasında medfundur yerlerine mahdumları şeyh süleyman efendi ki şûlûn efendi denmekle meşhurdur postnişîn olmuşlardır mümaileyh mustafa efendinin kendinden beş on sene ikdâm vefat eden mahdumları sadeddin ve nureddin efendiler cemaleddin yanında medfunlardır rahmetullahı aliyye

303/9 SÜTLÜCE CAMİİ

Yaptıranı, Babüssaâde Ağası Mahmut Ağadır ki, caminin kapısı yanında bulunan mezarlıkta gömülüdür. Babasının adı Abdullahtır. Mezar taşında bu tarih yazılıdır. H.957. Etrafında gömülü olanlar, Cemâl-i Halvetî denmekle meşhur şeyh İshak Kirmanî Hazretleridir. Özel türbelerinde gömülüdür. Ölümleri, * mat-ı züpted el evveliye * 933 tarihindedir. Oğulları Şeyh Mehmet Efendi Hazretleri, Emîr Buharî Türbesi tekkesinde Şeyh iken ölmüştür ve orada gömülüdür. Ölümleri H.993 senesindedir. Adı geçen Şeyh İshak Kirmanî Efendi Hazretleri, Hâbib Kirmanîyenin yerine geçmiş olandır ve Karahisarî Şemseddin Ahmet Efendi de orada gömülüdür. Mezarının tarihi kendi yazısıyladır. Senesinin rakamı azad ettiği ve talebesi Meşhur Çerkez Hasan Efendinindir ki, o da orada gömülüdür. Yukarıda söylenmiş olan Hamid Efendi adı geçen Cemal Halvetiyenin yerine geçendir ve meşhur Hattat Üstadullah Kirmanînın talebesidir. Ölümünde Ahîzade Hüseyin Efendi bu tarihi demiştir.

* geçdi hayfa karahisarî-i pîr * 963.

Yukarıda söylenen Hacızade Hüseyin Efendi, H.1043 senesi Recep ayında Şeyhülislâm iken, IV.Sultan Murat Han Hazretlerinin kızgınlığına uğrayıp sürülmüş ve tekrar Bostancıbaşı arkasından yetişerek, kimisini çevirerek, Florya'ya götürüp, adı geçen padişah hazretlerinin emriyle boğularak, adı geçen yerde gömülmüştür ve yukarıda adı geçen Karahisarî Ahmet Şemsettin hakkında bu beyit de söylenmiştir.

* hat-tı hub içre beyaza çıkarandır uzunu *

* yazının karahisarîdir ağırdan yüzünü *

Adı geçen Hasan Çelebi üstadının azad ettiği ve talebesi olup, Süleymaniye Cami-i şerifinin yazılarını yazıp, kapısı üzerine kitabe koyup, hediye olarak, üstadını anmak için babası yerine koyup, Hasan Bin Ahmet diye yazmıştır. H.1002 tarihinde ölerek, üstâdı yanına gömülmüştür ve Yusuf Sinecâl Hazretlerinin mezarı da orada olup, H.953 vefat tarihleridir ve Mevlevî tarikatından olup, güzel mesnevi yazıcısıdır. Yazıcızadenin muhammediyesine de karşılık olarak 11694 beyit söylemiştir. Ve asıl vatanı Yenice'dir. İbrahim Gülşenî'den sonra

gelendir. Büyük devlet ileri gelenlerinden, Mahmut Han'ın katlettirdiği Halet Efendi, türbesini tamir ve etrafına parmaklık yaptırmıştır ki, hâla gecelerde kandil yakarlar ve kardeşleri, Hayretî Gülşenî Dedenin vefatına şeyh lakâbı tarih olmuştur ki, H.941 ve Turnacıbaşı Yetim Baba Ali Efendi ki, Mimar Sinan'ın talebesidir. Süleymaniye Camiine bina reisi olmuştur. Orada gömülüdür ki, H.960 senesidir. Cemal Halvetî den sonra gelenlerdendir. Yakınında olan tekkede sümbüliyeden Avni Seyit Şeyh Mehmet Efendi gömülüdür ve Toklu Dede aşıklarından Avnâllah bin Abdulfettah Efendi de orada gömülüdür ve Balîzade Mustafa Efendi beyin altmışyedi Safer ayında Şeyhülislâm olup ve adı geçen sene şaban ayında ayrılarak ve Galata mollası olan oğlu ile beraber arpalığı olan kulübeye sürülüp, ve bir seneden sonra Yanbolu'ya dönülerek, ve daha sonra Sütlüce'de kendi yalısı olan Murad Molla yalısında kalmasına izin verilip, sonra, H.1073 rebiülsaniyesinin onikinci günü ölerek, adı geçen yalının yola bakan sırasına gömüldü. Fakat zaman geçtikten sonra, etrafında bir takım binalar yapıldığından sözü edilen mezar duvar arkasında kalmıştır ve III.Sultan Mustafa Han'ın ikinci defa tahta çıkışında, Dâmâdzade Feyzullah efendinin adı geçen yerde bir zaviyesi vardır. Adı geçen, H.1175 cemaziyülevvelisi sonunda ölmekle, Eyüp Camiinde kılınan namazdan sonra adı geçen zaviye haziresinde gömülmüştür. Adı geçenin ismi ve namı olan Damadzade Feyzullah Efendi, önceki şeyhliklerine tarih düşmüştür. Babaları, şeyhülislâm Ebu el hayr efendinin biyografisi Şeyh Murat Efendi tekkesi sırasında açıklandı. Adı geçen zaviyeyi, Anadolu bölümüne bağlı olanlardan torunları Arif Efendi, Bektaşîlerden bir meslek sahibi kimseye vermekle, H.1241 zilhiccesinde sürülen bektaşiler ve bu meslek sahibi kimse de yok edilmiştir. Ve adı geçen torun dahi işini devamlı yapmadığı için, Güzelhisar'a sürülerek uzaklaştırılmıştır. Sadiye tarikatından Şeyh Hacı Mustafa Anî Efendi ki, Hasırîzade denmekle meşhur idi. Taşlıburun adlı yerde bulunan Larî Tekkesinde, mevki sahibi iken, Sütlüce'de bağımsız bir zaviye yapımına sebep olmuştur ki, adı geçen zaviyede hâlâ sadiye ayini yapıl-

maktadır. Adı geçen zaviyeyi, sonra III.Sultan Selim Han Hazretleri genişletip, yenileştirdiklerinden sonra, Sultan Mahmut Han Hazretlerinin yüksek yardımlarıyla dahi senesinde tekrar genişletip, yenileştirildi. Adı geçen Hasırîzade Şeyh Mustafa Efendi, H.1239 Cemaziyülahiresinde vefat edince, adı geçen tekkeye bakan özel türbesinde gömüldü. Yerlerine oğulları Şeyh Süleyman Efendi ki, Sülûn Efendi denmekle ünlüdür, mevki sahibi olmuşlardır. Adı geçen Mustafa Efendinin kendinden beş-on sene önce vefat eden oğulları Sadeddin ve Nureddin Efendiler, Cemaleddin yanında gömülüdürler. Yüksek rahmet temennisi ile.

SÜTLÜCE CAMİİ

Sütlüce civarında idi. 1150 yılı öncesinde, Babüssaade Ağası Mahmut Ağa tarafından yaptırılmıştır[246]. Sütlüce ve civarında, bugün bu adla anılan bir camiye rastlanamamıştır.

H. (1. 308/1) ŞABAN MESCİDİ

bânisi hacı şabandır ki kendisi dahi mescidi civarında medfundur müstakil musakkafatlı vakfı vardır mahallesi dahi vardır

308/1 ŞABAN MESCİDİ

Yaptıranı, Hacı Şabandır ki, kendisi de mescidi civarında gömülüdür. Bağımsız külliyeli vakfı vardır. Mahallesi de vardır.

ŞABAN MESCİDİ

Hasköy'de Akarca Sokağında idi. Yapım tarihi bilinmemektedir. Hacı Şaban adlı bir kimse tarafından yaptırılmıştır. Hasköy, Akarca Sokağı civarında, bugün bu adla anılan bir mescide rastlamamıştır.

H. (2. 7/9) ŞAHKULU MESCİDİ

bânisi mehmed çelebidir cennet mekân sultan mehmed han-ı sâlis nedimelerindendir şeyh vefa kurbünde vâki defterdar-ı esbak atıf efendi merhumun kütübhanesinin mukabilinde vâki sebilin ittisalinde bina eylediği mektebin bahçesinde medfundur parmakkapıda kemankeş mustafa paşanın medresesi mukabilinde sinekli medresesi dahi ânın hayrıdır minberini sadrıazam esbak hâkimbaşızade ali paşanın defa-i saniye sadaretinde sarac süleyman ağa vazeylemişdir mahallesi vardır

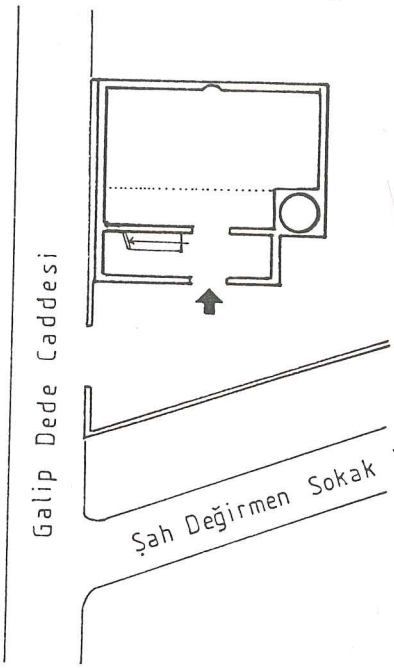

Plan 53

Fotoğraf 68

7/9 ŞAHKULU MESCİDİ

Yaptıranı Mehmet Çelebi'dir. Yeri cennet olan III.Sultan Mehmet Han'ın sohbet arkadaşlarındandır. Şeyh Vefa yakınında bulunan daha önceki defterdarlardan merhum Atıf Efendi kütüphanesinin karşısında bulunan sebilin yakınında yaptırdığı mektebin bahçesinde gömülüdür. Parmakkapı'da Kemankeş Mustafa Paşanın medresesi karşısında bulunan Sinekli Medresesi bile onun hayratıdır. Minberini önceki Sadrazamlardan Hâkimbaşızade Ali Paşanın ikinci defa sadrazamlığında Sarac Hüseyin Ağa koydurmuştur. Mahallesi vardır.

ŞAHKULU MESCİDİ - ŞAHKULU CAMİİ ŞERİFİ

Beyoğlu'nda, Şahkulu Mahallesi, Galip Dede caddesi üzerinde yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Sultan III.Mehmet nedimlerinden, Mehmet Çelebi tarafından yaptırılmış, 1874 yılında, Şeyh Ataullah Efendi tarafından yenilenmiştir[247]. Bugün mescit iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 53), kargir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Minaresi sıvalı ve gövde kısmı kalıncadır. (Fotoğraf 68). Mescidin eskiden iki minareli olduğu belirtilmiştir[248]. Bugün ibadete açıktır, fakat bakımlı olduğu söylenemez.

H. (2. 35/10) ŞEHSUVAR MESCİDİ

mescidi mezbûr fevkânidir bânisi namelçeyşadandır bazı umuru mühimmei deryada istihdam olunmuşdur kabri nâmalumdur mahallesi vardır

35/10 ŞEHSUVAR MESCİDİ

Sözü edilen mescid iki katlıdır. Yaptıranı önemli deniz hizmetlerinde bulunmuş olan şöhretlilerdendir. Mezarı bilinmemektedir. Mahallesi vardır.

ŞEHSUVAR MESCİDİ - ŞEHSUVARBEY CAMİİ - ŞAHSUVAR CAMİİ ŞERİFİ

Galata'da, Bereketzade Mahallesi, Büyük Hendek Caddesi ile, Lakerdacı Sokağının kesiştiği köşededir. XV.Yüzyılın ikinci yarısında, Fatih Devri denizcilerinden, Şehsuvar Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. Şimdiki binanın Sultan Aziz devrine ait olduğu tahmin edilebilir, hiç bir özelliği olmayan bir binadır[249]. 1954 yıllarına kadar harabe halinde olan cami, 1954 yılında, halk tarafından yaptırılmıştır. Bugün cami, iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 54), ahşap çatılıdır. Minare arka köşede ve sıvalıdır. Büyük Hendek Caddesi üzerinde yürürken, yapının ev mi, mabet mi olduğu anlaşılamamaktadır. Bu etkiyi, biraz da alt katında bulunan dükkanlar yaratmaktadır. Camiye dükkânlar arasındaki merdivenle çıkılmaktadır. Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 69)

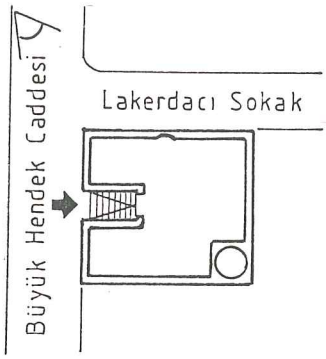

Plan 54

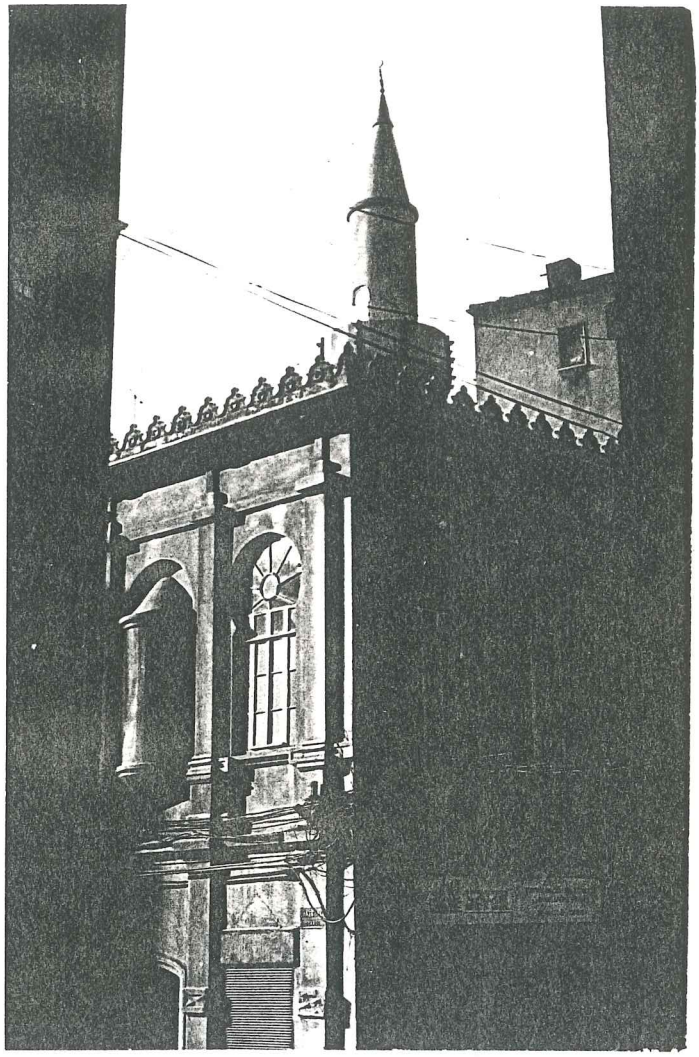

Fotoğraf 69

H. (2. 5/4) TAHTAKADI MESCİDİ

bânisi ebu el fatih sultan mehmed han ile beraber gelenlerden kadı mehmed efendidir kendi dahi civarında medfundur 873 senesinde vefat etmiştir minberini abacı yusuf nam-ı kimesne vazeylemişdir mahallesi vardır

5/4 TAHTAKADI MESCİDİ

Yaptıranı, Ebu el Fatih Sultan Mehmet Han ile gelenlerden Kadı Mehmet Efendi'dir. Kendi de civarında gömülüdür. H.873 senesinde vefat etmiştir. Minberini Abacı Yusuf isimli kimse koydurmuştur. Mahallesi vardır.

TAHTAKADI MESCİDİ - TAHTAKADI CAMİİ - TAHTKADI CAMİİ - KADI MEHMET EFENDİ CAMİİ.

Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi, Tahtakadı Sokağı üzerindedir. Yaptıranı, Fatih Sultan Mehmet'in taht kadısı olan kadı Mehmet Efendidir. Ve 1468 yılında vefat ettiğine göre, mescidin yapılış tarihi daha öncedir[250]. Mescit, 1895 yılında, Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa tarafından yenilenmiştir[251]. Mescide, sonradan iki katlı bir son cemaat yeri ve meşruta eklenmiştir. Mescit bugün, iki katlı, dökdörtgen planlı (Plan 55), ahşap çatılı, Sıvanmış taş minarelidir. (Fotoğraf 70) Yapılan restorasyonda, dış beden duvarları korunarak, iç kısım betonarme olarak yeniden ele alınmıştır. Mescitde, eskiden pek bir özellik görülmemekle birlikte, şerefesinin alt bölümü üç sıra tuğla dişten yapılmış minarede eski bir hava sezilmektedir. (Fotoğraf 70) Mescit, bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

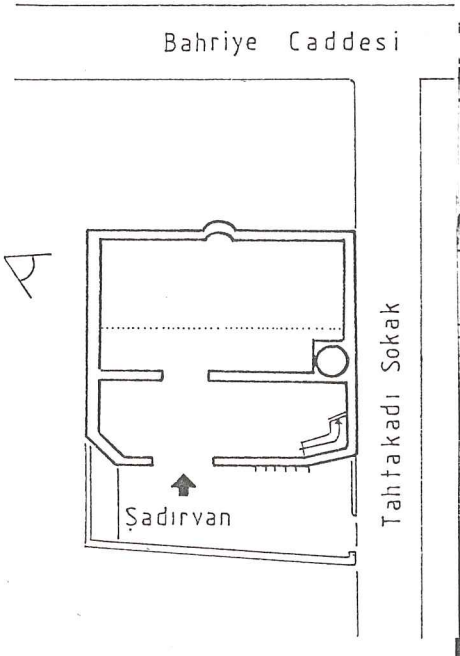

Plan 55

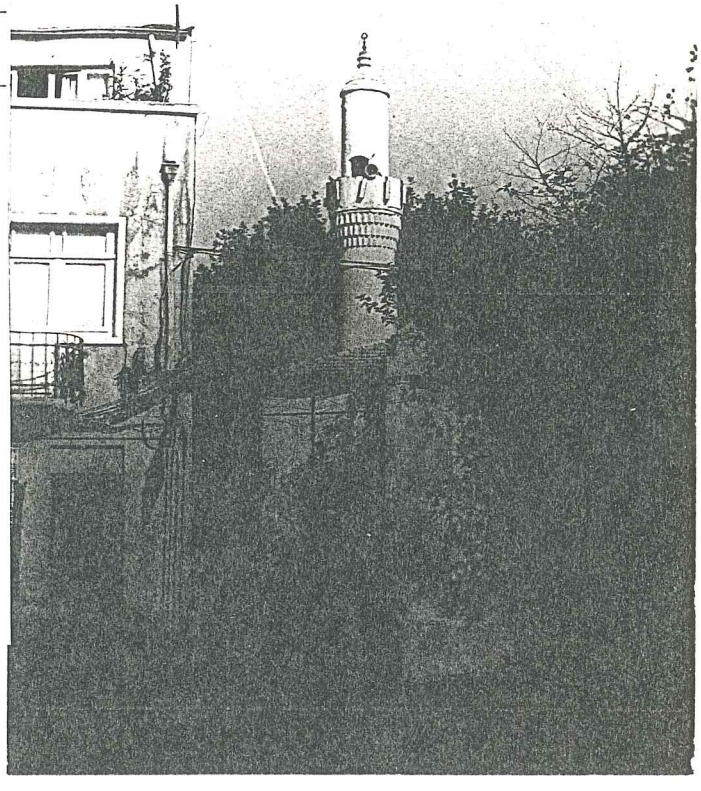

Fotoğraf 70

H. (2. 65/7) TOMTOM MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE

bu mescid sed kenarında bina olunmakla bir tarafı fevkânidir bânisi mehmed ağadır ki derya kaptanlarındandır kabri namâlumdur şeyhülislâm mehmed esad efendi merhumun tertib ettiği tezkere-i hevanendkünde yazdığı ulûm'u musikide üstad-ı sahip beste tomtom abdullah efendi bu mescidin imamı imiş 1123 tarihinde vefat etmişdir ve cami-i mezbûrun tahtında olan mektep topçubaşılardın bâli ağanındır cami-i mezbûrun minaresi ibtidadan tahta iken sahibe-i hayır fatma hatun müceddeden tuğladan bina etmişdir tarihi rakamisi duvarında mukayyeddir 1173 mahallesi vardır

65/7 TOMTOM MESCİDİ, TOPHANE YAKININDA

Bu mescid bir set kenarında inşa olunduğundan bir tarafı iki katlıdır. Yaptıranı Mehmed Ağadır ki derya kaptanlarındandır. Mezarı bilinmemektedir. Merhum Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendinin müzikle ilgili yazdığı ulûm'u musikide üstadlardan Tomtom Abdullah Efendi bu mescidin imamıdır. 1123 tarihinde vefat etmiştir ve adı geçen Tophane camiinin alt tarafındaki okul topçubaşılardan Balî Ağa tarafından yaptırılmıştır. Adı geçen caminin minaresi önce ahşaptan iken, hayır sahibi Fatma Hatun yeniden, tuğla olarak inşa ettirmiştir. Rakamla yazılı tarihi duvarında kayıtlıdır. 1173. Mahallesi vardır.

TOMTOM MESCİDİ - TOMTOM KAPTAN CAMİİ - TUMTUM MESCİDİ.

Tophane'de, Tomtom Mahallesi, Boğazkesen Caddesi ile Babaocağı Sokağının kesiştiği köşededir. XVII. Yüzyılda, kaptanlardan Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Daha sonra, hayırsever Fatma Hatun, caminin ahşap olan minaresini, tuğla olarak inşa ettirmiştir. Yine cami 1855 ve 1878 yıllarında tamirler görmüştür[252]. Bugün cami, iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 56) Sıvalı minarelidir. Dört duvarı varken, 1950-1954 yıllarında restore edilmiş, betonarme olarak yeniden yapılmıştır[253]. Kadınlar mahfiline girişin biraz sağındaki merdivenle ulaşılmaktadır. Minare çıkışı da ikinci kattandır. Bugün, cami ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 71)

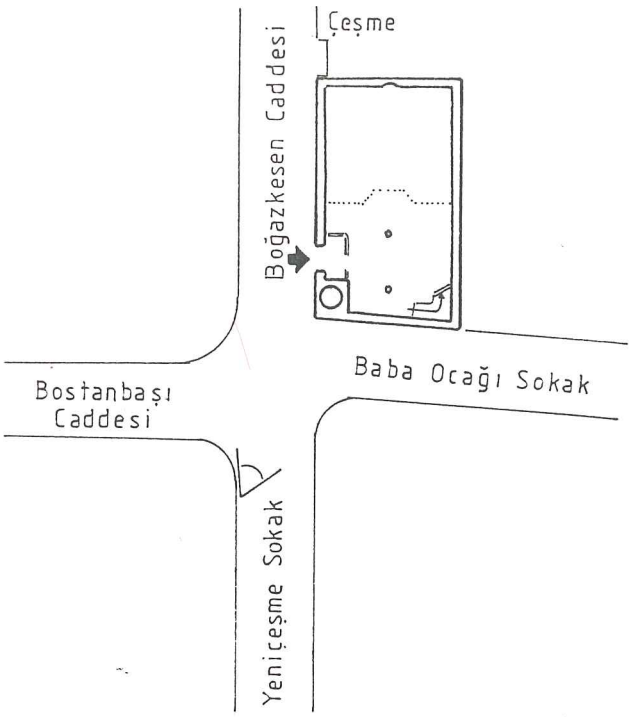

Plan 56

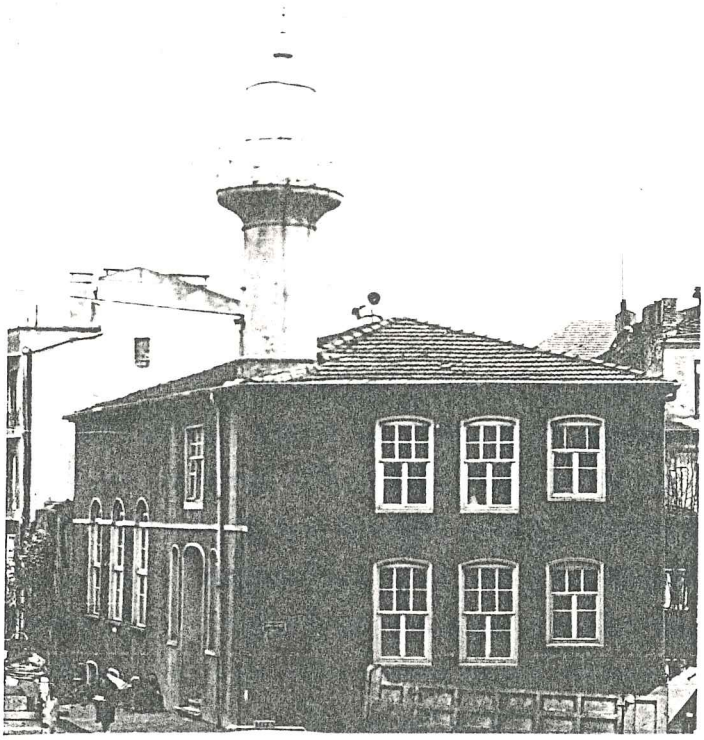

Fotoğraf 71

H. (2. 71/16) TOPÇUODALARI MESCİDİ

bânisi topçubaşı elhac ali ağadır mescidi mezbûrun karibinde yirmi aded müteehhil odaları bina edip atikasına taksim ile vakfını ihyâ eylemişdir vakfiyesinin tarihi 1086 senesindedir rumeli seferlerinden birinde vefat eylemişdir nazırları topçubaşılardan olur mescidi mezbûr cihangire karibdir mahallesi yokdur

71/16 TOPÇUODALARI MESCİDİ

Yaptıranı, Topçubaşı Hacı Ali Ağadır. Adı geçen mescidin yakınında yirmi adet evli olan kişilerin barınmasını ayrılmış odalar yaptırmış ve daha sonra eski haline sokarak vakfını geliştirmiştir. Vakfiyesinin tarihi 1086 yılıdır. Rumeli seferlerinden birinde ölmüştür. Vakfı yönetenler topçubaşılarından olur. Adı geçen mescid Cihangir'e yakındır. Mahallesi yoktur.

TOPÇUODALARI MESCİDİ

Cihangir civarında idi[254]. 1675 yılında, Topçubaşı Hacı Ali Ağa tarafından yaptırılmıştır. Cihangir ve civarında bu adla anılan bir mescide rastlanamamıştır.

H. (2. 58/1) TOPHANE CAMİİ

bânisi kılıç ali paşadır ki müşarüleyh hayreddin paşa tevabiînden olup derya-yı efendisinden tahsil etmiş ve cezayir'de kapdan sahip nam iken selefi müezzinzade ali paşanın 979 senesi vuku bulan inhizam-ı kelide şehadeti sebebiyle müşarüleyh der devlete vasıl oldukda kapudanlık tevcih kılınmışdır fielasıl müşarüleyh oluç ali paşa denmekle şehir olup sonradan oluç lafzı kılıca tebdil olunmuşdur cezayir'de beylerbeyliği rütbesine vasıl olarak kandiye tabi yirmi kadar kadırga ile kıbrıs fethinde donanma-i hümâyun maiyetinde bulunmuşdur cezire-i mezbûre fethinden sonra kefere donanması takib olunarak vuku bulan muharebede kefere-i venedikli kapudan paşayı süvar olduğu başterde rahne-i topdan garîk-i bahr ve elli kadar sefine-i murdarı perişan oldukdan sonra kefe-

lonya körfezi vesair adaları dahi ateş ve yağma ve gared ile hasarat olunup bu mertebe münhezim oldukdan sonra ikdâma cesaretleri mümkin değildir deyu rumeli askerine ruhsat verilüp londedden gemiler hali olarak pihruze mukabiline muvasalat olundukda üçyüz miktarı venedik ve ispanya gemileri gelmekle biinâyetallahütali yine fetih ve nusret-i islâmda nümâyan olmuş iken kapudan paşa tehevvür ederek kendi başderdesini sefayindeşmen içine sürüp dânâ-i tüfenk ile rütbe-i şehâdet ihraz etmekle inhizam sureti aşikâr olup ocak gemileri firar ve serasker bulunan pertev paşa dahi kara canibine kaçup bakiye-i asker dahi perakende ve perişan olmağla yüzdoksan pare kadırga nasib-i küffâr olmuşdur lâkin bu cengde ibtidadan elli miktar sefâyin-i küffâr ve yirmi beyden ziyade adâgîr yok envac-ı adem olmuş idi bu keyfiyetin zuhuru inkisâr kalup müminine bağşolup mezbûr pertev paşa menkub ve münhezil istanbul'a vasıl oldukda rütbe-i vezaretden devri ve bir sene mürurunda rahmet-i hakka musil olarak civar-ı ebu eyüb ensârî raduyallah âne elbâride bâki türbe-i mahsusasında defnolundu fi 980 ve kılıç ali paşa dahi bâlâda tahrir olunduğu üzere asitane-i saadete vasıl oldukda kendisine kaptan paşalık tevcih olunmuşdur 979 avn-i süphan-ı ve himmet-i sultanı ile dörd ayda yüzelliden ziyade mürettep ve mükemmel kadırga ihsâr olunup nevruz-u sultanîde kaptan paşa-i cedid ikiyüzden ziyade sefine ile derya-yı sefine azimet ederek o sene sevahil-i bahr-i sefidi muhafaza ile iktifâ olunup sene-i atiyyelerde paşa-i müşarüleyhin semere-i ikdâm ve tedbiri ile pekçok fütühât vücuda gelmişdir tafsil-i tevârihlerde mesturdur biz yine maksada gelelim mezkûr cami-i şerif vüs'atli ve kârgir ve tul'ü arzından ziyadece olunarak bina olunmuşdur fevkâni bir mahfel-i hümâyunu ve üç kapısı ve son cemaat yeri ve havlisinde şadırvan ve musluklar ve harem kapılarının birinde sebili dahi vardır ve mektep ve medrese ve hamam dahi bina olunmuşdur meydan tarafına küşâd olunan kapusunun tâk-ı dergâhında bu tarih mesturdur

* han murad'ın devletinde adl ile * hamdullah buldu âlem-i intizam *
* izzet-i rafatdedir her bendesi * nice mâmur olsun her bir makam *
* cehd edüp yapdı bu ziba camii * seyr-i meydan ol ali paşa ben'am *
* ehil diller didiler tarihini * oldu âli camiin beyt-ül harem * 988

ve çarşı tarafında olan kapının tâk-ı bâlâsında mestur tarihi budur

* mir-i bahra ânı ali paşa kapudan-ı zaman *
* yapdı çün bu cami-i ola o dâr-ı islâm *
* hatif kutsî görüp ulvî didi tarihini *
* ehl-i itmâne abadgâh olsun bu makam * 988

müşarüleyh sultan selim han-ı sanî saltanatlarında 979 senesi cemaziyül ahirinde kapdan-ı derya olup 995 recebinde rahmet-i hakka vasıl oldukda cami-i şerif kurbünde vâki türbe-i mahsusasına defnolundu yerine sultan murad han-ı sâlis hazretlerinin damad-ı muhteremleri ibrahim paşa vezaretle kapdan-ı derya olup sonra zaman-ı sultan mehmed han-ı sâlisde sinan paşa fevtinde bindört şabanında ibrahim paşa nail-i mühr oldukda azil olunarak yerine oluç hasan paşa kapdan-ı derya olmuşdur 998 senesi ramazan-ı şerifinde vefat etmekle bu dahi kılıç ali paşa türbesine defnolundu selefi ibrahim paşa bir sene kadar kapdan olup ba'dehû bindört tarihinde sadrazam olarak eğri seferine gitmişdir zaman-ı sultan mehmed han-ı sâlisde üç def'a veziriâzam olup defa-i sâlisesinde belgrad'a serdar-ı ekrem iken vefat eyledikde naşı istanbul'a îsal olunarak şehzade camii hareminde ve duaî rahmet kılındı fi 1009 ve yerine yemişci hasan paşa veziriâzam olmuşdur cami-i şerifin sebili mukabilinde vâki çeşme ve sebil sultan murad han-ı râbi hazretlerinin silâhtarı olup üç tuğ ile çırağ buyurulan mustafa paşanın hayrıdır binasına cevrinin söylediği tarihdir

* dil kûşa ayn-ı hayat can fezu * 1046

(tarih-i diğer)

* menba-ı kûşer sebil-i âb nab *

sabık elzikr mustafa paşa sultan murad han hazretlerinin nazargerdesi olup karamustafa paşanın üzerine kapdan-ı derya olmuşdur binkırkyedi senesi sultan ibrahim han saltanatlarında kara mustafa paşa veziriâzam iken mümaileyhe rumeli eyaletini tevcih edip yerine defa-i saniye olarak deli hüseyin paşa kapdan oldu ba'dehû 1049'da temeşvar eyaletini verip anda iken maktulen vefat etmişdir fi muharrem 1052 ve yine meydan-ı mezbûrde dört tarafli kebîr çeşme-i mâ-ı lezizî sultan mahmud han-ı evvel hazretleri müceddeden bina ve ihya buyurmuşlardır bâlasında nahifînin işbu tarihi mesturdur

* dedi bu çeşme-i zibaya nahif tarih *

* rah-ı hakda hasenâd eyledi sultan mahmud * 1145

ve çeşme-i mezbûresinde sultan murad-ı rabî vüzerasından siyavuş paşanın dahi bir çeşmesi olup tarihi budur

* çah-ı zemin menba-ı âb-ı hayat dilkûşa * 1042

cami-i mezbûrun mahallesi yokdur

58/1 TOPHANE CAMİİ

Yaptıranı, Kılıç Ali Paşa'dır ki adı geçen, Hayrettin Paşaya bağlı olanlardandır. Denizi efendisinden öğrenmiş ve Cezayir'de kaptanlığa sahip iken, kendinden önce gelen Müezzinzade Ali Paşanın H.979 senesi kelidedeki yenilgide şehitliği sebebiyle adı geçen, devlete ulaştığında kaptanlık kendisine verilmiştir. Esasında adı geçen Oluç Lakâbıyla ünlü olup, sonradan Oluç lakabı, Kılıca dönmüştür. Cezayir'de Beylerbeyiliği rütbesine eriştikten sonra, Kandiyeye bağlı bulunan yirmi kadar Kadırga ile Kıbrıs Fethinde donanma-i Hümâyun'da bulunmuştur. Adı geçen ada fethinden sonra, düşman donanması takib edilerek yapılan savaşta Venedikli düşmanlar kaptan paşayı, onun bindiği gemide toptan delinerek, denize gömülmüştür ve elli kadar gemisi perişan olduktan sonra Kefelonya körfezi ve diğer adaları da ateş ve yağma ile saldırıyla hasara uğramış, bu mertebe yokluğa uğradıktan sonra, ayaklanmaya cesaretevi mümkün değildir, diye Rumeli askerine ruhsat verilip, Londedden gemiler boş olarak Pihruzı karşısına vararak, üçyüz kadar Venedik ve İspanya gemileri geldikleri halde, Allahın yardımı ile yine zafer görünmüş iken, kaptan paşa kızarak kendi gemisini düşman donanmasının içine sürüp, kendi tüfeği ile şehitliği kazanarak, ocak gemileri kaçmış ve Serasker Pertev Paşa da kara yönüne kaçarak, kalan askerler de bölünüp, perişan olarak, yüzdoksan parça kadırga düşmana kalmıştır. Fakat bu savaşta baştan elli kadar düşman gemisi ve yirmi beyden çok önemli kişi yok olmuşlardı. Bunun meydana çıkışı, ile Pertev Paşa bu durumda gözden düşmüş ve bozguna uğramış şekilde İstanbul'a gelince vezirlikten çıkarıldıktan bir sene sonra, ölerek, Ebu Eyüb Ensarî Raduyullah ane elbarîde bulunan özel türbesine gömüldü. Kılıç Ali Paşa'da H.980 senesinde İstanbula geldiği zaman kendisine Kaptan Paşalık verilmiştir. H.979. Allah ve Sultan yardımı ile dört ay içinde yüzelliden çok düzenli kadırgalar hazırlanıp, İlkbaharda, yeni kaptan paşa, ikiyüzden fazla gemi ile Akdeniz'e giderek,

o sene deniz kenarlarını korumakla yetinmiş, diğer senelerde aynı paşa geçmiş zamandaki eserleri ile pek çok yerler fethetmiştir. Geçmiş zamanlardaki tarihlerde yazılıdır. Biz yine amaca gelelim. Adı geçen cami-i şerif geniş, kargir ve uzunluğu genişliğinden fazla olarak yapılmıştır. Yüksek bir hümayun mahfeli, üç kapısı ve son cemaat yeri ve avlusunda şadırvan ve musluklar, ve harem yapılarının birinde sebili bile vardır. Mektep,medrese ve hamam dahi yapılmıştır. Meydan tarafına açılan kapısının üstünde bu tarih yazılıdır.

* Han Murad'ın devletinde adl ile *
* hamdullah buldu âlem-i inhizam *
* izzet-i rafatdedir her bendesi *
* nice mâmur olsun her bir makam *
* cehd edüp yapdı bu ziba camii *
* seyr-ı meydan ol Ali Paşa ben'am *
* ehil diller didiler tarihini *
* oldu âli camiin beyt-ül harem * 988.

Ve çarşı tarafında olan kapının yükseğinde bu tarih yazılıdır.

* mihr-i bahra ânı Ali Paşa kapudan-ı zaman *
* yapdı çün bu cami-i ola o dâr-ı islâm *
* hatif kutsî görüp ulvî didi tarihini *
* ehl-i itmane abadgah olsun bu makam * 988.

Adı geçen, II.Sultan Selim Han zamanında, H.979 senesi cemaziyülahirinde kaptan-ı derya olup, H.995 Recebinde ölerek, Esmi-i Şerif yakınında bulunan özel türbesine gömüldü. Yerine III.Sultan Murada Han'ın muhterem damadı İbrahim Paşa vezirlikle, kaptan-ı derya olup, sonra III.Sultan Mehmet Han zamanında, Sinan Paşanın ölümünde, bindört şabanında İbrahim Paşa mühür sahibi olduğunda, görevden alınarak, yerine Oluç Hasan Paşa Kaptan-ı Derya olmuştur. H.998 senesi Ramazan ayında bu da ölmekle, Kılıç Ali Paşa türbesine gömülmüştür. Kendinden sonra gelen İbrahim Paşa, bir sene kadar Kaptan olup, ondan sonra bindört tarihinde Sadrazam olarak Eğri Seferine gitmiştir. III.Sultan mehmet Han zamanında üç defa veziriazam olup, dördüncü seferinde Belgrad'a Serdar-ı

Ekrem olarak gittiği vakit ölmüş, naşı İstanbul'a getirilerek, Şehzade Cami-i hareminde gömüldü. Fi H.1009 ve yerine Yemişçi Hasan Paşa Veziriazam olmuştur.Cami-i şerifin sebili karşısında bulunan çeşme ve sebil IV.Sultan Murat Han Hazretlerinin silâhtarı olup, üç tuğ ile çırağ olan Mustafa paşanın hayratıdır. Binasına Cevrî'nin söylediği tarihtir.

* dil kûşa ayn-ı hayat can feza * 1046.

diğer tarih

* menba-ı kûşer sebil-i âb nab *

Geçmiş zamandaki söylenen Mustafa Paşa, Sultan Murad Han Hazretlerinin gözdesi olup, Kara Mustafa Paşanın üzerine Kaptan-ı Derya olmuştur. Binkırkyedi senesi Sultan İbrahim Han zamanında, Kars Mustafa Paşa Veziriazam iken, adı geçene Rumeli eyaletini vererek, yerine ikinci olarak Deli Hüseyin Paşa Kaptan oldu. Ondan sonra H.1049'da Temeşvar Eyaletini verip, orada iken öldürülmüştür. Fi H.1052 Muharrem ayında ve yine adı geçen meydanda, dört taraflı tatlı sulu büyük çeşmeyi I.Sultan Mahmud Han Hazretleri yeniden yaptırmıştır. Yükseğinde Nahifînin bu tarihi yazılıdır.

* dedi bu çeşme-ı zibaya nahif tarih *

* rah-ı hakda hasenâd eyledi Sultan Mahmud * 1145.

Ve adı geçen çeşmede IV.Sultan Murad'ın vezirlerinden Siyavuş Paşanın dahi bir çeşmesi olup, tarihi budur.

* çah-ı zemin menba-ı âb-ı hayat dilkûşa * 1042.

Adı geçen caminin mahallesi yoktur.

TOPHANE CAMİİ - KILIÇ ALİ PAŞA CAMİİ

Tophane'de, Kılıç Ali Paşa Mahallesinde, Baruthane Tophane Caddesi, Topçular Caddesi, Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokağı ve Kılıç Ali Paşa Medresesi Sokaklarının çevrelediği alanda yer alıyor. 1580 yılında, Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa tarafından, Mimar Sinan'a cami, medrese, sebil, türbe ve mektepten oluşan bir külliye olarak yaptırılmıştır. Kılıç Ali Paşa Camisi planı ile, Ayasofya arasında yakın benzerlik görülmektedir. Mimar Sinan, bu binayı doğrudan doğruya Ayasofya'yı takliden yapmıştır, Evliya Çelebi bile, onyedinci yüzyıl-

da bunun farkına varmıştır[255]. Cami, eskiden denize daha yakınken, sahilin doldurulmasıyla, 200 m.kadar denizden içeride kalmıştır[256]. Etüdsüz açmaların yapıldığı 1958 istimlâklerinde ise, cami için zararlı sonuçlar veren bazı işlemlere girişilmiş, esas cadde üzerinde, som bir cephe duvarı ortaya çıkarılmış, ihata duvarları yıkılarak yeniden yapılırken, duvar yüksekliği ve seviyeleri tutturulamamıştır[257]. Klasik mimari tarzında, dikdörtgen bir plan üzerine, (Plan 57), tek kubbeli ve kesme taştan inşa edilmiş olan caminin avlusuna dört kapıdan girilir. İç mekân ortadaki merkezi büyük kubbenin ön ve arkasına eklenmiş iki yarım kubbe ile derinleştirilmiştir. Merkezi kubbe ise, dört pilpaye üzerine oturtulmuştur. Ayrıca kubbenin ağırlığı, dört büyük payanda kemeriyle dış duvarlara aktarılmıştır. Böylece, duvarlarda çok sayıda pencere açmak imkânı doğmuştur. Caminin son cemaat yeri, altı sütunlu ve beş kubbelidir. Zamanla, önüne tavanlı ve geniş saçaklı ikinci bir son cemaat yeri daha ilâve edilmiştir[258]. Caminin şadırvanı ve avlu duvarında, revaklar altında abdest muslukları vardır. Ayasofya ile bu cami arasındaki değişik yönler, yan nefleri ayıran duvarların burada olmayışı ve mekan genişliğinin uzunluğuna uydurulmuş bulunmasıdır. Ayasofya'daki galeriler ise, burada kadınlar mahfili halinde muhafaza edilmiştir[259]. Kılıç Ali Paşa Camiinin minaresi, devrinin özelliklerine sahiptir, ancak bu minarenin bazı devirlerde tamir gördükten başka, büyük bir ihtimalle, Kırım harbinden az sonra gövdesinin alt kenarından itibaren yeniden yapıldığı da anlaşılmaktadır[260]. Bu minare, peteğinin üst kenarına kadar, klasik üslupta yeniden yapılmıştır. Kesme taş minarenin kürsü cepheleri, silmelerin teşkil ettiği çerçeveler ile bölümlere ayrılmış ve köşelere 3/4 sütunlar yontulmuştur. Şerefe stalaktítleri, girift şekildedir, petek ise nisbeten yeri olmasına rağmen orijinal görünüşünü muhafaza etmektedir. Fakat peteğin en yukarısında farkedilen, içlerinde yumurta şeklinde kabartmalar olan acayip kısmın, minarenin eski süsleri ile alakası yoktur, eskigravürlerde burada mavi çiniler olduğu görülür. XIX. Yüzyılda, bir tamirde bu frizle birlikte minarenin üstüne acaip bir külâh yapılmıştır. Çok yakın tarihlerde, bu taş külâhın yerine, tekrar ahşap ve kurşun kaplı bir külah yapıldığı vakit, bu yumurta frizinin de kaldırılması gerekirken, yerinde bırakılmış ve böylece minarenin klasik uslûbu

bozulmuştur[261]. Son cemaat yerindeki ve cami içindeki çiniler, devrinin nefis eserleridir. Caminin içini çeşitli renkte çiçek motiflerini içeren çiniler süslemektedir. Ve devrin üstâd hattatlarından Yusuf Efendinin elinden çıkmış nefis yazılar, camiye ayrıca bir güzellik vermektedir. Mimar Sinan'ın ve Osmanlı Mimarisinin güzel örneklerinden biri olan Kılıç Ali Paşa Camii, bugün ibadete açıktır, çok işlek bir yerde olmasından dolayı, önemli bir fiziki tahribatla karşı karşıyadır.(Fotoğraf 72)

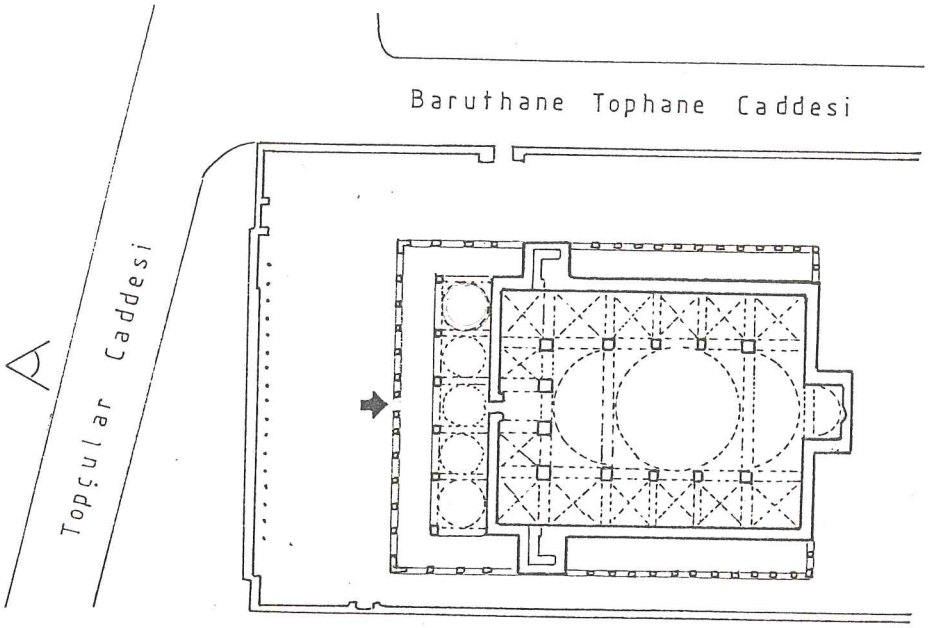

Plan 57

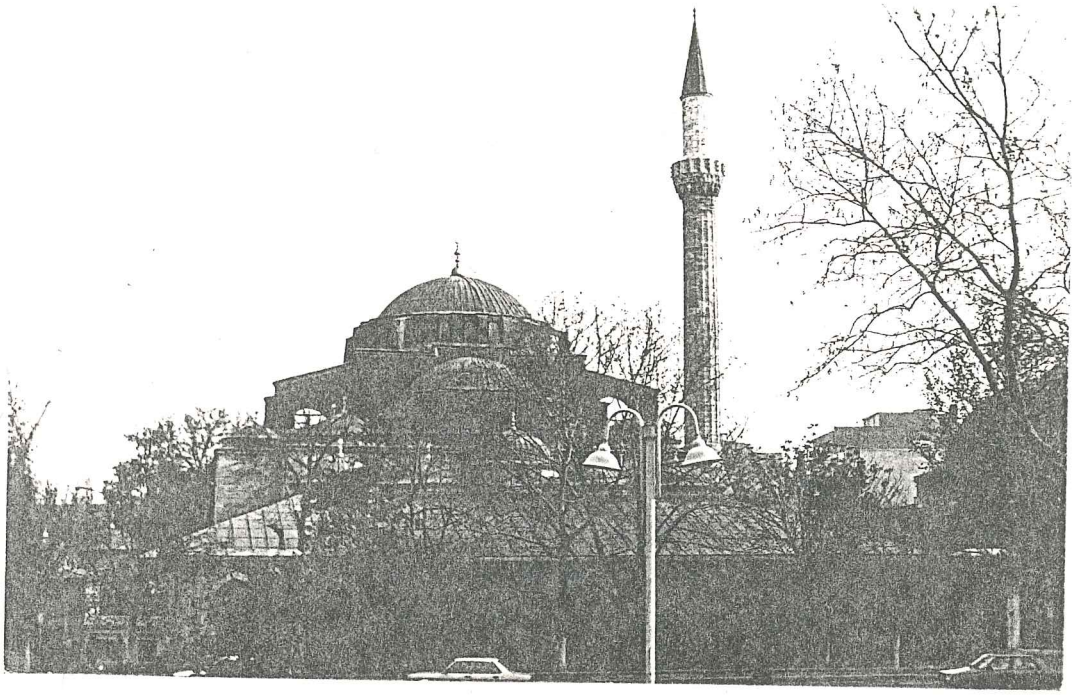

Fotoğraf 72

H. (2. 76/21) TOPHANE OCAĞI MESCİDİ

bânisi sultan süleyman handır ki ocağ-ı mezbûru yeniçeriden ifraz ve topçuları tayin ve bu ocağı bina etdiği sırada mahsus bu mescidi dahi bina eylemişdir ve ba'dehû harik sebebiyle harab olup nice zaman itibar olunmayarak zaman-ı sultan mustafa han-ı sâlisde zikri bâlâda mürûr eden tophane harîki kebirîne dek muattal kalmışdı harîk-i mezbûrde bu havali cümleten muhterik olduğundan yenişehirli osman efendi emini bina tayin olunup müceddeden her bir topçu odasına bir kışla ve orta sofa ve matbah bina ve ihdas olundu mezbûr osman efendi 1186 senesi nişancı iken murahhası evvel ve ayasofya şeyhi yasinci efendi murahhası sani nasbolunarak mükalemeye memur olup sene-i mezbûre rebiülevvelinin onikinci günü azimet eylemişler lâkin bu surete ifra olunmadan yine avdet eylemişlerdir mümaileyh osman efendi bâbüszaman vezaretle çırağ olup ve ba'dehû 1184 senesi maktulen vefat etmişdir yasinci efendi dahi 1187 şabanında vefat eylemişdir ve mescid-i mezbûrun minaresini ocağı mezkûr kethüdalarından mütekait 30 sene miktarı topçubaşı olan hacı mehmed ağa yaptırmışdır minare-i mezbûrenin duvarında ebyat-ı âtiye yazılmışdır

* bu ocağı topçuyan içre mehmed kethüda * hayr ile gitdi veli nâmetin ya dayet-i delâ * âsaf-ı ibrahim paşanın çırağı idiler * bir asar ettiğim alem âna tahsin ettiler * meyvesi tevhit bari bir şecr-i ars eyleyüp anda üçler yediler kırklar beraber idiler * bir minare yapdı kim allahu ekber dediler * sene 1183

mahallesi kışlalardır devr-i selim han-ı sâlisde ocağ-ı mezkûr ve küllî itibar olunduğundan cümle kışlalar tecdid ve tevsî olunup yeniden nice asar-ı hayriyeler icadiyle mahalli mezkûr mamur olunmuşdur fi allahu el hamd

76/21 TOPHANE OCAĞI MESCİDİ

Yaptıranı, Sultan Süleyman Handır ki, adı geçen ocak, yeniçeriden ayrılarak ve topçuları tayin ve bu ocağı yaptığı sırada, bu mescidi de yapmıştır. Bundan sonra, yangın sebebiyle harap olup, çok zaman önem verilmeyerek, III.Sultan Mustafa Han zamanında,yukarıda adı geçtiği gibi, tophane

büyük yangınına kadar boş kalmıştır. Adı geçen yangında, bu bölge tamamen yandığından, Yenişehirli Osman Efendi, bina yapmakla görevlendirilip, yeniden her bir topçu odasına bir kışla ve orta sofa ve mutfak ilave edildi. Adı geçen Osman Efendi, H.1186 senesi Nişancı iken birinci danışman ve Ayasofya şeyhi Yasınci Efendi, ikinci danışman tayin edilerek, söz sahibi olmuşlar, adı geçen sene rebiyülevvelinin onikinci günü gelmişler, fakat bu surete yeni bir görev verilmeden tekrar geri dönmüşlerdir. Adı geçen Osman Efendi, zamanla vezirlik görevi alıp, bundan sonra H.1184 senesi öldürülmüştür. Yasınci Efendi de, H.1187 şaban ayında vefat etmiştir. Adı geçen mescidin minaresini, sözü edilen ocağın kahyalarından emekli, otuz sene topçubaşı olan Hacı Mehmet Ağa yaptırmıştır. Adı geçen minarenin duvarında, beyitler, şiirler yazılmıştır.

* bu ocağı topçuyan içre Mehmet Kethüda *
* hayr ile gitti veli nâmetin ya dayet-i delâ *
* asaf-ı İbrahim Paşanın çırağı idiler *
* bir asar ettiğim alem âna tahsin ettiler *
* meyvesi tevhit bari bir şecr-i ars eyleyüp *
* anda üçler yediler kırklar beraber idiler *
* bir minare yaptı kim Allahu ekber dediler * sene 1183.

Mahallesi kışlalardır. III.Selim Han devrinde, adı geçen ocağa ve tamamına önem verildiğinden, bütün kışlalar yenilenilip, genişletilmiştir. Yeniden çok çok hayırlı eserler yapmakla adı geçen mahal tamir olunmuştur. Allaha hâmd olsun.

TOPHANE OCAĞI MESCİDİ

Tophane'de, top dökümhaneleri yanında idi[262]. 1520-1566 yıllarında Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan mescit, kare planlı, kârgir ve tek kubbeliydi. Mescidin minaresinin 1770 yılında, Hacı Mehmet Ağa tarafından yapılması kesin olmamakla beraber, daha geç bir devire de ait olsa, bu minare bilhassa inceliği bakımından değerliydi[263]. Tamamen taştan olan minare, son derece sade olup, bilezikli şerefe çıkmasına sahipti. Mescit ve minaresi 1958 yılında, tamamen yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 9/13) TOZKOPARAN MESCİDİ

bânisi elhac bayezıddır tarih-i hacc-ı şerifde vefat eylemişdir kemankeşlikle şöhret şiarimiş mescidi mezbûrun havlisinde medfun olan kimesne sahib-ül hayrın ittikasındandır mahallesi vardır

9/13 TOZKOPARAN MESCİDİ

Yaptıranı Hacı Bayezıd'dır. Hacca giderken yolda vefat etmişdir. Okçulukla ünlü imiş. Adı geçen mescidin avlusunda gömülü olan kimse hayır sahibinin yakınlarındandır. Mahallesi vardır.

TOZKOPARAN MESCİDİ - BAYAZIT AĞA MESCİDİ

Beyoğlu'nda, Çatma Mescit Mahallesi, Tozkoparan Caddesi, Mezarlık Sokağında idi[264]. Kanuni Devrinin (1520-1566) ünlü kemankeşlerinden, Hacı Bayezıt Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mescit, bugün mevcut değildir.

H. (1. 309/6) TURŞUCU CAMİİ

bânisi turşucuzade hüseyin ağadır caminin mihrâbı önünde medfundur mahallesi vardır

309/6 TURŞUCU CAMİİ

Yaptıranı, Turşucuzade Hüseyin Ağadır. Caminin mihrabı önünde gömülüdür. Mahallesi vardır.

TURŞUCU CAMİİ - TURŞUCU HÜSEYİN ÇELEBİ CAMİİ

Hasköy'de, Pirî Paşa Mahallesi, Turşuçu Camii Sokağı ile, Hacı İmam Sokağı köşesinde yer alıyor. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Turşucuzade Hüseyin Ağa tarafından, Mimar Sinan'a[265] (1485-1588) yaptırılmıştır. Cami, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 58) tamamiyle ahşaptır. Kot düşürülerek, bodrum kat kazanılmıştır. Bayram namazlarında, bodrum kad da namaz kılınması için kullanılmaktadır. Son cemaat yeri, iki taraftan da kapatılarak, cami görevlilerinin kalması için mekânlar oluşturulmuştur. Minare, kısa ve sıvalıdır. Külahı çok ilginçtir. (Fotoğraf 73) Cami 1977 yılında restore edilmiştir[266]. Bugün, ibadete açık, bakımlı ve çok sevimlidir.

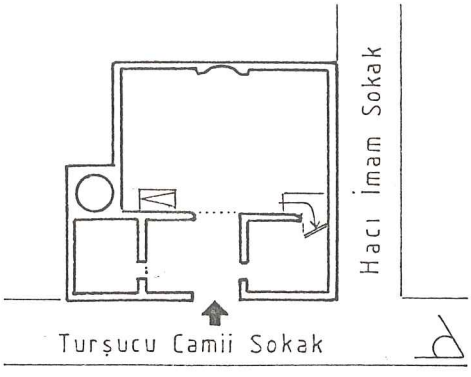

Plan 58

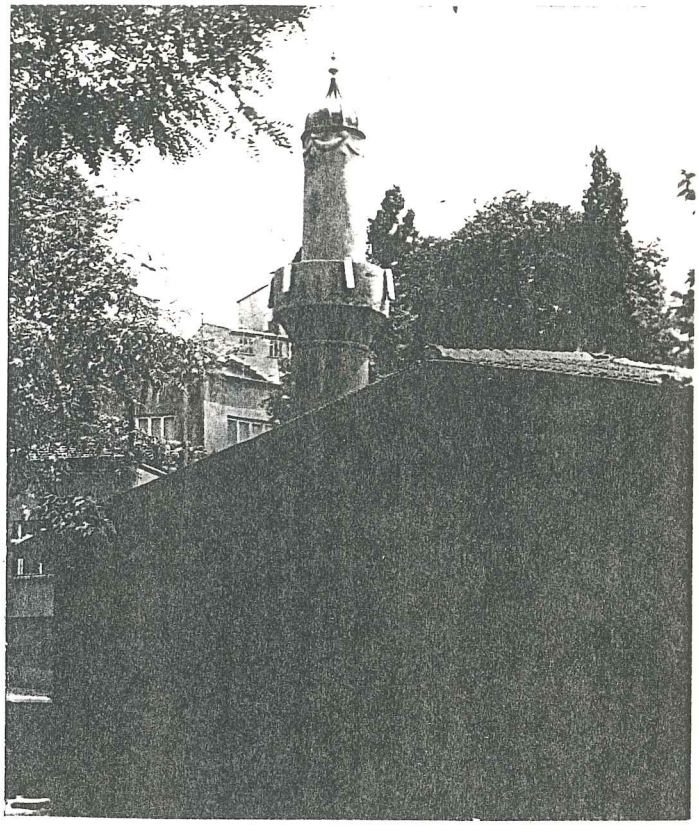

Fotoğraf 73

H. (2. 39/6) YAĞKAPANI CAMİİ

fevkânidir bânisi sadrıazam kara mustafa paşadır istanbulda vâki medrese minaresiz mescidi dahi zikrolunmuşdur mahallesi yokdur

39/6 YAĞ KAPANI CAMİİ

İki katlıdır. Yaptıranı, Sadrazam Kara Mustafa Paşa'dır. İstanbul'da bulunan medresesi, minaresiz mescidi de kaydedilmiştir. Mahallesi yoktur.

YAĞKAPANI CAMİİ - KARA MUSTAFA PAŞA CAMİİ

Galata'da, Karaköy Köprüsü başında, halen Ziraat Bankası olan binanın ilerisindeki sokağın köşesinde bulunuyordu[267]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Sadrazam Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cami, önce kadro dışı bırakılmış, 1878-1879 yıllarında, yerine Arnuva stilini taşıyan Karaköy Camii yapılmıştı. Bu da, 1958 yılında, meydan açılırken sebepsiz yere yıktırılmıştır[268].

H. (2. 5/3) YAHYA KETHÜDA CAMİİ

yahya kethüda ağa sadr-ı esbak mehmet paşa-i toyluk kethüdasıdır paşa-i müşarüleyh 972 senesinde semiz ali paşa rahletinde vezir-i azam olup 987 tarihinde divanda iken şehid-ed vefat eylemişdir kendi camiinde zikrolunur kethüda-i mezbûr camiinde medfundur cami-i mezbûr havalisinde tekke fevkâni mekteb ve şadırvan vardır mahallesi vardır

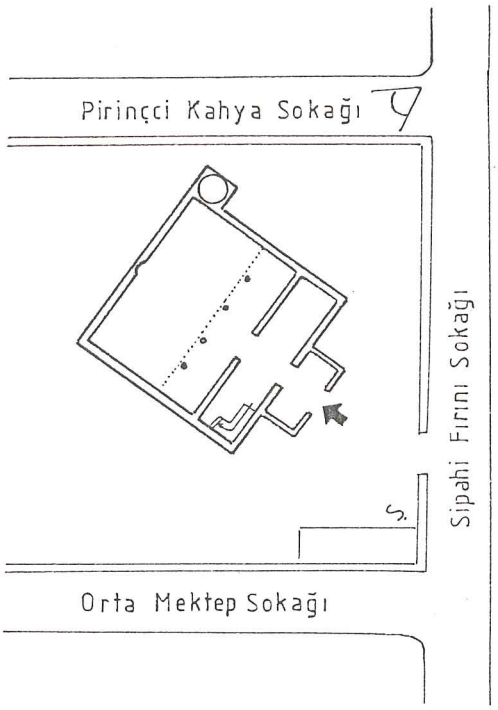

Plan 59

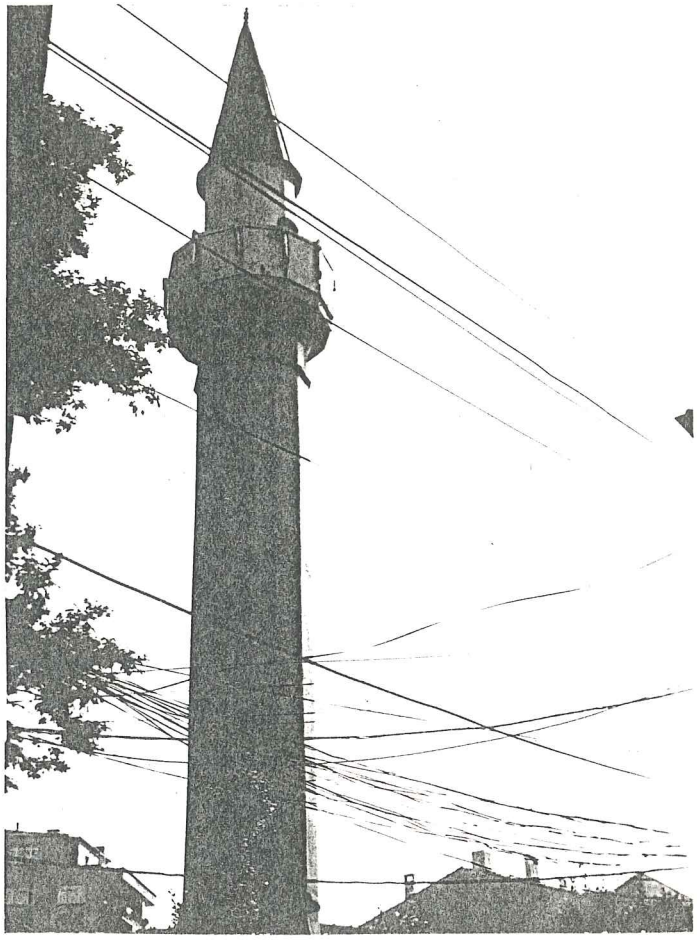

Fotoğraf 74

5/3 YAHYA KETHÜDA CAMİİ

Yahya Kethüda Ağa, önceki sadrazam Mehmet Paşa'nın acemilik kethüdasıdır. Adı geçen paşa, H.972 senesinde, Semiz Ali Paşa öldüğünde, veziriazâm olup, H.987 tarihinde divanda iken, şehit edilmiştir. Kendi camiinde kaydedilir. Adı geçen kethüda, camiinde gömülüdür. Adı geçen cami etrafında, tekke, iki katlı okul ve şadırvan vardır. Mahallesi vardır.

YAHYA KETHÜDA CAMİİ

Kasımpaşa'da, Yahya Kahya Mahallesi, Sipahi Fırını Sokağı ile, Orta Mektep Sokağı köşesinde yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Sokullu Mehmet Paşanın kâhyası Yahya Kethüda Ağa tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır[269]. Yandığı için, 1873 yılında yenilenmiştir. Bugün cami, iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 59), kârgir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Minaresi betonarme olarak, yeniden yapılmıştır. (Fotoğraf 74) Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 41/8) YAZICI CAMİİ

bânisi müeyyedzadelerden mehmed efendidir kuzattandır pederi eyüp abbâsî denmekle şehir müderrisi alâeddin efendi müeyyedzade kazasker abdurrahman efendinin hafididir ve şeyhülislâm şeyh abdülkadir efendinin biraderzadesidir nizam 990 tarihinde mansabında vefat etmişdir bu caminin mukabilinde mezaristan içinde vâki kargir kubbede medfun olan meyitzadedir müeyyetzade dedikleri galattır hattı karibinde olan iskeleye meyit iskelesi dediklerinin sebebi onlardır bu meyitzadenin pederi sultan mehmet han-ı sâlisle 1004 senesi eğri seferine giderken zevcesi hamile imiş avdette vefat etmiş bulmakla baemriâli kabri şukolunup veledini hayatta olarak bulduğundan mezkûr çocuk meyitzade denmekle şöhret bulmuşdur 1075 senesi vefat etdikde yine valdesi yanına defnolunmuşdur bu vak'a tarihi evliyâ çelebide mufassal mesturdur mehmed efendi orada bir mektep ve bir tâk hamam bina etmiş olmakla cami-i şerif dahi onun namıyla şöhret bulmuşdur yohsa camide asla medhali yokdur mahallesi vardır

41/8 YAZICI CAMİİ

Yaptıranı, Müeyyedzadelerden Mehmed Efendidir. Kadılardandır. Babası Eyüp Abbâsî diye bilinen ve şehir bilim hocası Alâeddin Efendi, Müeyyedzade Kazasker Abdurrahman Efendinin yerine geçenidir. Ve Şeyhülislam Şeyh Abdülkadir Efendinin erkek kardeşinin oğludur. 990 tarihinde padişahın kullanma amacıyla verdiği yerde ölmüştür. Bu caminin karşısındaki mezarlık içinde bulunan kargir kubbe altında gömülen meyidzadedir.

Müeyyedzade dedikleri yanlıştır. Yakınında aynı sırada olan iskeleye meyid iskelesi demelerinin sebebi bunlardır. Meyidzadenin babası III.Sultan Mehmed Han ile 1004 senesinde Eğri seferine giderken, karısı hamile imiş. Dönüşte hanımını ölü bulmuş ve gömülmüş, ancak müsade alınarak kabri açılmış ve çocuğun hayatta olduğu görülmüş ve çocuğu meyidzade (ölü çocuğu) denmekle şöhret bulmuştur. 1075 senesinde öldüğünde annesinin yanına gömülmüştür. Bu olay Evliya Çelebi tarihinde çok geniş anlatılmıştır. Mehmed Efendi orada bir mektep ve bir kubbeli bir hamam yaptırmış olduğundan cami de onun adı ile tanınmıştır. Camide asla giriş yoktur. Mahallesi vardır.

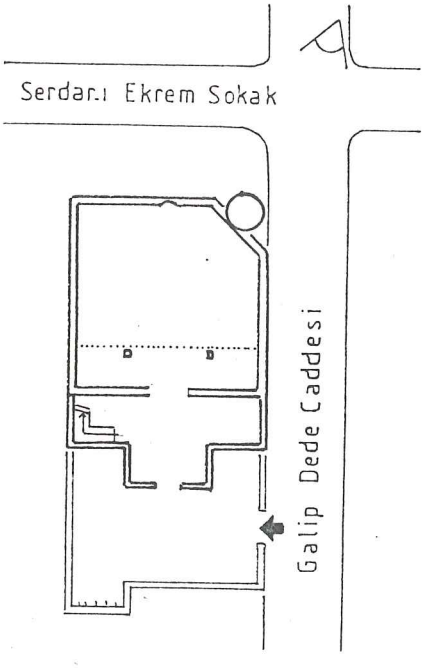

Plan 60

Fotoğraf 75

YAZICI CAMİİ - MÜEYYETZADE CAMİİ ŞERİFİ

Galata'da, Müeyyetzade Mahallesi, Galip Dede Caddesi ile, Serdar-ı Ekrem Sokağının kesiştiği köşede yer alıyor. XVI.Yüzyılda, kadılardan, Müeyyetzade Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır[270]. Cami, kadro dışı bırakılıp, dört duvar halinde kalmışken, 1962 yılında kalıntılar üzerine yeniden yapılmaya başlanmıştır[271]. Bugün yapım çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Cami, iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 60), kirpi saçaklı, taş duvarlıdır. Giriş bölümünün saçağı, betonarme eliböğründelerle tutturulmuştur. Minaresi yeni ve sıvalıdır. (Fotoğraf 75) Bugün, ibadete açık ve bakımlıdır.

H. (2. 16/30) YELDEĞİRMENİ MESCİDİ

bânisi imam-ı şehriyârî abdülkerim efendidir ehli islâm mahallesine karîb yahudi maşatlığı bulunan mahalle bir mescid yapmak murad etmekle cami levâzımını tedârik edip asar-ı mükebbiri ref-i ederek bir gece içinde şuruğ ve itmamı vuku bulmuşdur fi sene 1000 vakıf-ı mezbûr abdülkerim efendi zaman-ı saltanat murad han-ı sâlisde nakzülkelâm bir zat olduğundan biri tezlil nisâri veyahud taifelerinin kökü sarı takyelerin siyah ve kırmızı çukaya tebdil ettirmişdir ve aleti lehvidir deyu biçare müminleri nerede görse taleb ettirir imiş binaenaleyh mümin keş imam diye şöhret bulmuşdur ve evvel vakitlerde bazı umura karışan kara yahudiye katlinde taifei yahudin kırmızı takyeleri mora tahfil olundu mümaileyh paye-i sadarete nail olmuşdur ve tarihi vefatı budur
** vasıl cennet hakoldu imam ussultan * 1002*
civarı ebueyüb ensarî radıâllahu teali anhide kasım çavuş mahallesinde medfundur cami-i mezbûrun vazifei lâzimesini kasımpaşa'da vâki cami-i kebirin vakfından temin etmişdir bu sebepden bina-i mescid paşa-i müşarüleyhe nisbet olmuşdu ittisalinde vâki fevkâni mektep kaptan paşalardan piyale paşa-i evvelin kethüdası olan mehmed ağanın binasıdır mahallesi vardır minberini badezzaman vakfı mezbûre mütevellî olanlardan biri vazeylemişdir

16/30 YELDEĞİRMENİ MESCİDİ

Yaptıranı, padişah imamı Abdülkerim Efendi'dir. Müslüman mahallesine yakın, Yahudi Mezarlığı bulunan yerde, bir mescit yapmak istemekle, buna karşı çıkanlar olduğu halde, bunlara karşı koyarak, cami yapmak için gerekli malzemeleri toplayıp, bir gecede cami inşaatına başlayıp, o gece bitirmişlerdir. Fi sene H.1000. Adı geçen, Abdülkerim Efendi III.Sultan Murat Han zamanında kendi başına buyruk bir kişi olduğundan, kıyafetlerde değişiklik yaparak, yahudi tayfalarının sarı takkelerini siyah ve kırmızı kalın kumaşa döndürmüştür ve eğlence vasıtasıdır diye, çaresiz kişileri nerede görse istetirmiş. Bundan dolayı kişi çekici imam diye meşhur olmuştur ve önceki zamanlarda, bazı şeylere karışan kara yahudilerin kırmızı takkelerinin rengini değiştirerek, mor renkli yaptı. Bu kişi sadrazam olmuştur. Vefat tarihi budur.

* vasıl cennet hak oldu imamus sultan * 1002

Eyüp Sultan civarında, Kasım Çavuş mahallesinde gömülüdür. Adı geçen caminin görevlilerinin giderleri, Kasımpaşa'da bulunan, büyük caminin vakfından sağlanmıştır. Bundan dolayı mescidin adı, bu kişiye nisbet olmuştur. Bitişiğinde bulunan iki katlı okul, kaptan paşalardan I.Piyale Paşanın kethüdası olan, Mehmet Ağanın binasıdır. Mahallesi vardır. Minberini, daha sonra adı geçen vakfın idarecilerinden biri koydurmuştur.

YELDEĞİRMENİ MESCİDİ - ABDÜLKERİM EFENDİ MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Kadı Mehmet mahallesi, Babadağı Yokuşu ile, Bahriye Hastahane arka sokağı köşesinde yer alıyor. İlk bina, 1591 yılında, Hünkâr imamı Abdülkerim Efendi tarafından yaptırılmıştır. Günümüze gelen bina ise, 1889 yılında, Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşanın kızı, Sabiha Hanım tarafından yaptırılmıştır. Cami, bugün iki katlı, dikdörtgen planlı (Plan 61), betonarme sistemde restore edilmiş ve ahşap çatılıdır. Girişte, sağdaki bir merdivenden, kadınlar mahfiline ulaşılmaktadır. Minare, taştan yapılma ve ilginçtir. Mescit, bugün ibadete açık ve bakımlıdır. (Fotoğraf 76)

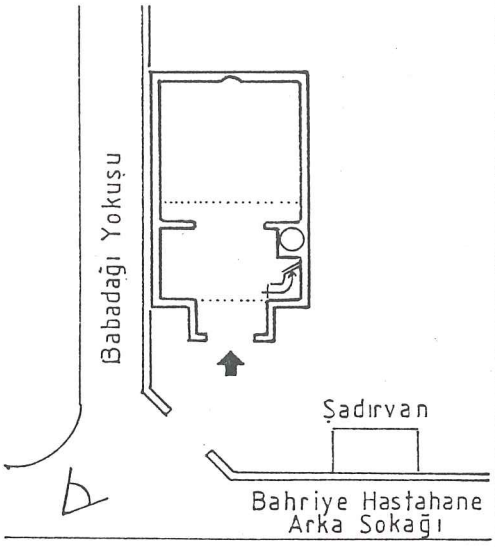

Plan 61

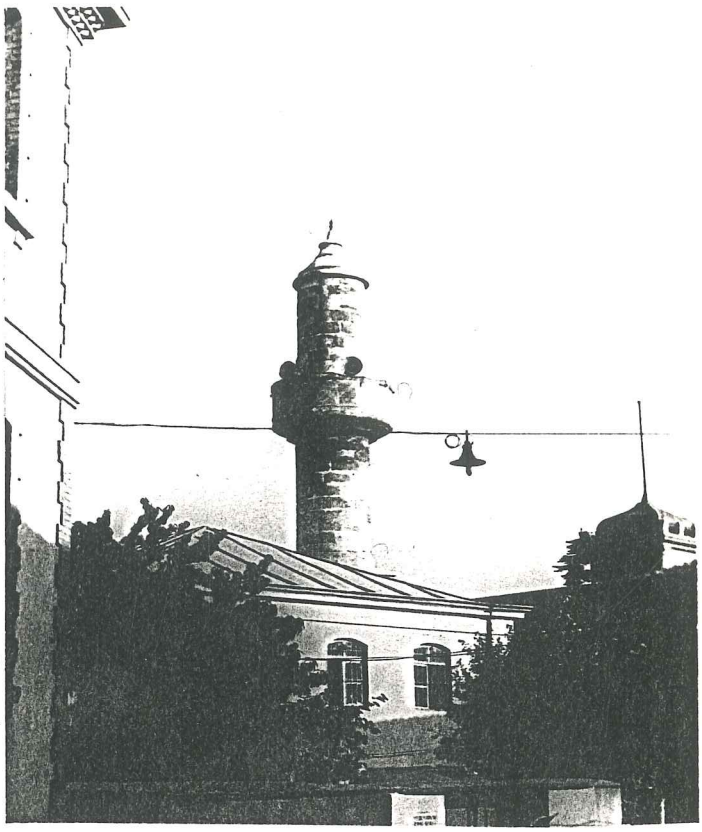

Fotoğraf 76

H. (2. 38/4) YELKENCİ HANI MESCİDİ

fevkânidir bânisi kemankeş sadrıazam mustafa paşadır dahili kal'ada vâki cami-i kebirî yazılmışdır han dahi onun musakkafatındandır mahallesi yokdur

38/4 YELKENCİ HANI MESCİDİ

İki katlıdır. Yaptıranı Kemankeş Sadrazam Mustafa Paşadır. Kale içerisinde bulunan büyük cami'i kaydedilmiştir. Han da onun külliyesindendir. Mahallesi yoktur.

YELKENCİ HANI MESCİDİ - KARA MUSTAFA PAŞA MESCİDİ

Galata'da, Arap Camii Mahallesi, Yelkenci Hanında idi[272]. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından, iki katlı olarak yaptırılmıştı. Kadro dışı bırakılmıştır. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 17/31) YENİÇEŞME MESCİDİ

bânisi kadı mehmed efendidir vefatı behşiyezdân 974 tarihindedir kabri dahi andadır minberini yeniçeri efendisi vazeylemişdir orada vâki yeni çeşme 1053 tarihinde maktûlen vefat eden kapudan uzun piyale paşanın hayrıdır mümaileyh tersane kethüdalığından 1052 tarihinde devr-i sultan ibrahim hanîde kaptan-ı derya olarak ol sene akdenize donanma ile çıkıp avdet etdikde sene-i mezbûrede şamdan sadarete gelen sultanzade mehmed paşanın adaveti sabıkası olmakla tunusdan ahzumâl eyledi deyu isnadı töhmetle biçâre-i sene-i mezbûre muharreminin beşinci günü şehid eyledi istanbul'da zincirlikuyuda vâki kendi mektebinde medfundur mahallesi vardır sultanzade mehmed paşa rüstem paşa ve cağallazade sinan paşa nesillerinden olup saray-ı hümayununda perverde olarak 1030 tarihinde sultan osman han sâni hotin seferine tevcih buyurdukda paşa-i mezbûr kapucubaşılık ile çırağ olup sebhilveca olduğundan civan kapucubaşı derler idi ba'dehu vezir kubbenişiyn ve 1047 cemaziyülahiresi evasatında deli hüseyin paşa üzerine vali-i mısır olup 1050 cemaziyülahiresi evasatında azil ve nakkaş mustafa paşa yerine nasbolundu mâzul mümaileyh der aliyeyi badellusul azak kalesini kazak keferesi yedinden istihlasa memur olup ve seraskerlik ünvanı dahi düşü liyâkatine erzanı kılınıp deraliyyeden hareketini kefer-e işidince havflarından kal'ayı mezkûreyi askeri islâmın vusulünden ikdâm tahliye edip firar etmeleriyle biderdî tığı sertiz ve bîzahmet şimşir kal'ai mezbûre tekrar teshir olundukda sadrıazam-ı vakit olan kara mustafa paşa bazı vesveseye zahib olmağla askeri mezbûrun evzî kal'asına tevkifini ferman etmişdi sadrıazam-ı müşarüleyh 1053 zilkadesinde katil olmağla sene-i mezbûre şabanında istanbul'a gelerek anın yerine nail-i mühr-ü hümâyun oldu ba'dehû 1055 şevvalinde defterdar-ı salih paşanın ameliyle azil ve salih paşa yerine vasıl oldukda mümaileyh geride nef'i suretinde serasker etmekle badelvusul istila-i âmendu ile 1056 cemaziyülahiresinde fevt-i ve naşı istanbul'a nakil ve hüdayî mahmud efendi tekyesi civarında defnolundu

17/31 YENİÇEŞME MESCİDİ

Yaptıranı, H.974 tarihinde ölen Kadı Mehmet Efendidir. Kabri de oradadır. Minberini Yeniçeri Efendisi koydurmuştur. Orada bulunan Yeni Çeşme H.1053 tarihinde öldürülen, Kaptan Uzun

Piyale Paşanın hayratıdır. Piyale Paşa, Tersane kethüdalığından H.1052 tarihinde, Sultan İbrahim Han devrinde kaptan olarak, Akdenize donanma ile çıkıp, döndüğünde, o sene Şam'dan sadrazamlığa gelen Sultanzade Mehmet Paşanın eski bir düşmanlığı yüzünden Tunus'tan mal aldı diye suçladıkları için, muharremin beşinci günü şehit edildi. İstanbul'da zincirlikuyu'da bulunan kendi mektebinde gömülüdür. Mahallesi vardır. Sultanzade Mehmet Paşa, Rüstem Paşa ve Cağallazade Sinan Paşa nesillerinden olup, sarayda yetiştirilmiş olarak, H.1030 tarihinde Sultan II.Osman Hatin seferini ona verdiğinde, adı geçen paşa, Kapıcıbaşılık ile rütbelendirilip, güzel yüzlü olduğundan Civan Kapıcıbaşı derlerdi. Bundan sonra vezirlik idaresine bağlı ve H.1047 cemaziyülahiresi ortalarında Deli Hüseyin Paşa yerine Mısır Valisi olup, H.1050 cemaziyülahiresi ortalarında görevden alınmış ve Nakkaş Mustafa Paşa yerine tayin edilmişti. Görevinden alınan, adı geçen kişi,İstanbuldan usule uyarak Azak Kalesini Kazak kâfirleri soyundan kurtarmakla görevlendirilip, Seraskerlik ünvanı da kabiliyetine uyularak verilmiş, İstanbul'dan hareketini düşmanlar duyunca, korkularından adı geçen kaleyi İslâm askerinin oraya gidişinden hemen önce boşaltıp, kaçmalarıyle, dertsiz, kılıçsız adı geçen kale, tekrar alındığında, devrin sadrazamı olan Kara Mustafa Paşa bazı kuruntuya sahip olarak, adı geçen askerin Evzî kalesine hapsedilmesini emretmişti. Adı geçen Sadrazam H.1053 zilkadesinde katib olmakla, adı geçen senenin Şabanında İstanbula gelerek, padişah mührüne sahip oldu. Bundan sonra, H.1055 şevvalinde Defterdar Salih Paşanın zorlamasıyla, görevden uzaklaştırılıp, Salih Paşa yerine geçince, sözkonusu kişi kovularak, H.1056 cemaziyülahirinde ölmüş ve ölüsü İstanbul'a nakledilerek, Hüdayî Mahmut Efendi Tekkesi civarına gömülmüştür.

YENİÇEŞME MESCİDİ - KADI MEHMET EFENDİ MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi, İbadullah Sokağı üzerinde yer alıyor. XVI.Yüzyılda, Kadı Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır. Arsa haline gelmişken, günümüzde, büyük bir bölümü tamamlanmış restorasyon çalışmaları sürmektedir[273]. (Fotoğraf 77) İki katlı, dikdörtgen planlı, betonarme sistemlidir.

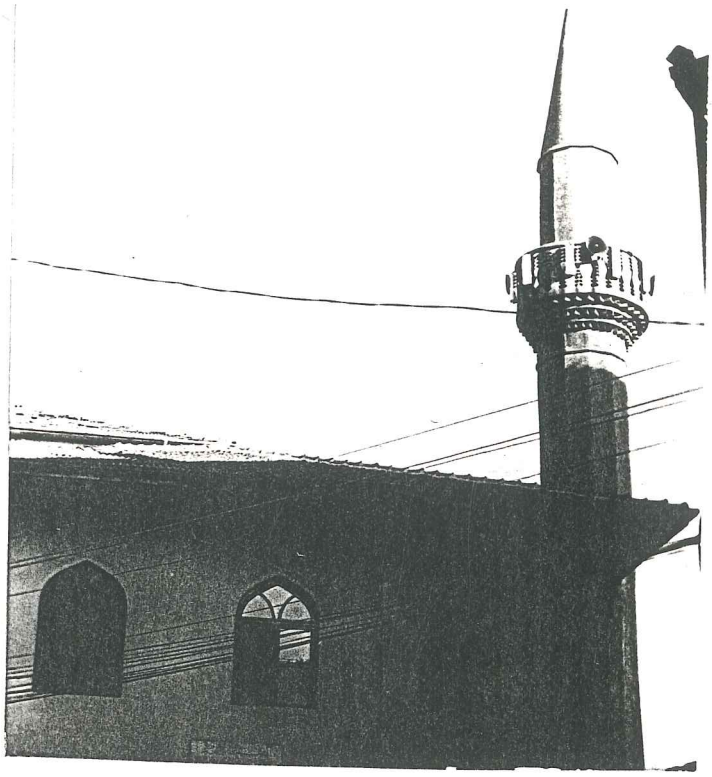

Fotoğraf 77

H. (2. 70/13) YENİ MAHALLE MESCİDİ DERKURB-Ü TOPHANE-İ ÂMİRE

bânisi kâtip mustafa efendidir ki karibinde vâki caminin bânisi olan şeyhülharem hüseyin ağanın hedimeti kitabetinde olmuşdur ve ağa-i mezbûr medine-i münevverede vefat etmişdir ve sahibi cami mustafa efendinin kabri firuzağa camii mukabilinde köşede kendi bina eylediği fevkâni mektebin tahtındadır mahallesi vardır

70/13 YENİ MAHALLE MESCİDİ, TOPHANE-i AMİRE YAKININDA

Yaptıranı, Kâtip Mustafa Efendidir ki, yanında bulunan caminin yaptırıcısı olan, Şeyhülharem Hüseyin Ağanın katiplik hizmetinde bulunmuştur ve Medine-i münevverede ölmüştür ve caminin sahibi olan Mustafa Efendinin kabri, Firuzağa camiinin karşısındaki köşede, kendisince inşa ettirilen iki katlı mektebin altındadır. Mahallesi vardır.

YENİ MAHALLE MESCİDİ - KATİP MUSTAFA ÇELEBİ MESCİDİ

Beyoğlu'nda, Kâtip Mustafa Mahallesi, Çukurçeşme Sokağı üzerinde idi[274]. Yapım tarihi bilinmemektedir. Kâtip Mustafa Çelebi tarafından, ahşap çatılı olarak yaptırılan bu cami, daha sonra kadro dışı bırakılmış ve arsası satılmıştır[275]. Bugün mevcut değildir.

H. (2. 35/7) YOLCUZADE MESCİDİ

bânisi elhac ömer efendidir kabri dahi andadır 999 mahallesi vardır

35/7 YOLCUZADE MESCİDİ

Yaptıranı Hacı Ömer Efendidir. Mezarı da oradadır. H.999. Mahallesi vardır.

YOLCUZADE MESCİDİ - ÖMER EFENDİ MESCİDİ

Galata'da, Emekyemez Mahallesi, Yolcuzade, Gümüşgerdan ve Sarıkçı Sokaklarının köşesinde yer alıyor. 1476 yılında, Hacı Ömer Efendi tarafından yaptırılmıştır. Camiden eser kalmamışken, 1950 yılında yeniden yapımına başlanmıştır. Bugün cami, iki katlı, dikdörtgen planlı, (Plan 62), betonarme sistemlidir. Çatısı da betonarmedir. Yapının dış kısmı küçük kare mozaiklerle kaplanmıştır(Fotoğraf 78). Giriş kısmının üstü, imam evi olarak kullanılmaktadır. Caminin mihrabı mermer, minberi ise, betonarme üzerine yağlıboyadır. Minaresinde eskilik havası sezilmektedir, fakat sıvanmıştır. Cami, bugün ibadete açık ve bakımlıdır.

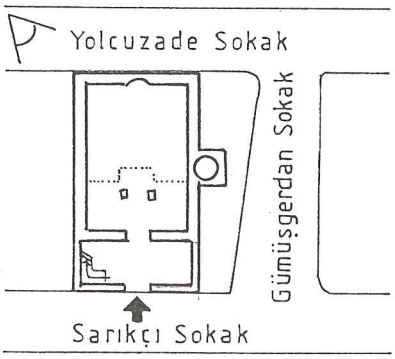

Plan 62

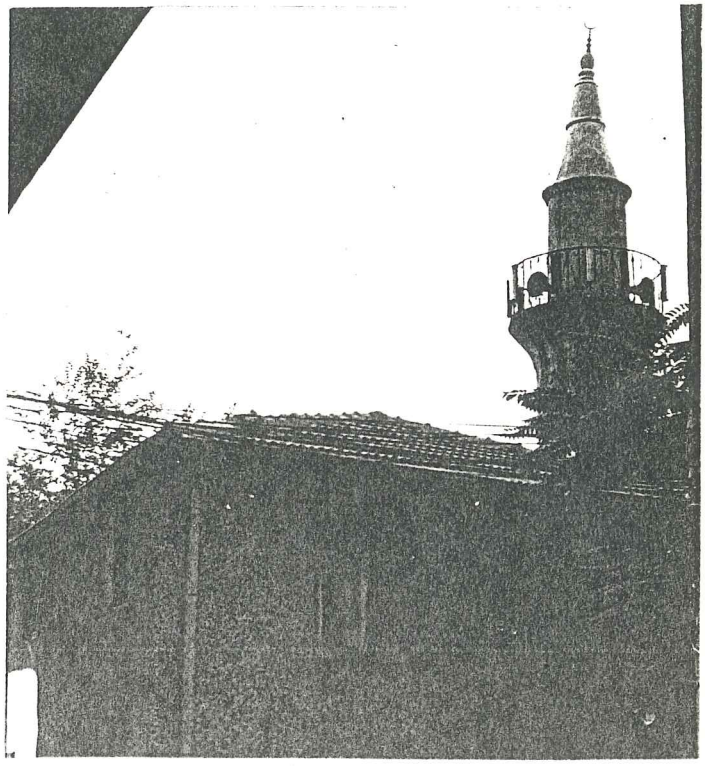

Fotoğraf 78

H. (2. 15/27) ZİNDAN MESCİDİ DERTERSANE-İ ÂMİRE

bânisi sultan bayezıd-i han-ı velidir ve zindan dahilindeki hamam eslafdan darüssaade ağalarının hayrıdır

15/27 ZİNDAN MESCİDİ, TERSANE-İ AMİRE İÇİNDE.

Yaptıranı, Sultan Bayezid-i Han-ı Veli'dir. Ve zindan dahilindeki hamam eski saray ağalarının hayratıdır.

ZİNDAN MESCİDİ

Kasımpaşa'da, Tersane Zindanı içinde idi[276]. Sultan II.Bayezıt (1481-1512) tarafından yaptırılmıştır. Bugün mevcut değildir.

DİP NOTLARI

1. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt I, S.166.
2. İbid., s.230.
3. İbid.
4. İsitanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, s.309.
5. İbid.
6. Koçu; Akbay, Op.Cit., s.231.
7. Koçu; Akbay, Loc.Cit.
8. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.3.
9. Bektaş, Koca Sinan, s.68.
10. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, s.579.
11. Öz, Loc.Cit.
12. Tahsin Öz, İstanbul Camileri adlı kitabının, II.Cildinin, 3.sayfasında tamirata uğradığından ve tuğla minareli olduğundan sözediyor.
13. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt I, s.579.
14. Koçu; Akbay, Loc.Cit.
15. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, s.592.
16. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.12.
17. Öz, Op.Cit., s.6.
18. Öz, Op.Cit., s.77.
19. Öz, Op.cit., s.6.
20. Saim, İstanbul ve Eski Eserleri, s.159.
21. Eyice, " Arab Camii ", İstanbul Ansiklopedisi Fasikülü, s.6.
22. İbid., s.8.
23. İbid.
24. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.5.
25. Eyice, Op.Cit., s.11.
26. Öz, Op.Cit.
27. Eyice, Op.Cit.
28. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştirma ve İncelemeleri -I, s.38-39.
29. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt II, s.800.
30. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt II, s.1129

31. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt II, s.800.
32. Ayvansarayi, Op.Cit., s.7.
33. Koçu; Akbay, Op.Cit.
34. İbid.
35. Ülgen, İstanbul Camileri, s.94.
36. Eldem, Camilerimiz, s.67.
37. İbid.
38. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.45.
39. Ülgen, Op.Cit., s.95.
40. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri -I, s.72.
41. İbid.
42. Vakıflar ve Vakıf Hizmetlerimiz, s.85.
43. Ayvansarayi, Op.Cit., s.87.
44. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.9.
45. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt II, s.1161.
46. İbid.
47. Öz, Op.Cit., s.11.
48. İbid.
49. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt V, s.2539.
50. İbid.
51. Ayvansarayi, Op.Cit.
52. Koçu; Akbay, Op.Cit.
53. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1255.
54. Ayvansarayi, Op.Cit., s.87.
55. İbid.
56. Koçu; Akbay, Op.Cit., s.2730.
57. Ayvansarayi, Op.Cit., s.65.
58. Öz, Op.Cit., s.13.
59. Koçu; Akbay İstanbul Ansiklopedisi, Cilt I, s.3052.
60. İbid.
61. Gezi notu.
62. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi,Cilt II, s.3564.
63. Ayvansarayi, Op.Cit. s.72.
64. Koçu; Akbay, Op.Cit.
65. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1378.

66. İbid.
67. Ülgen, İstanbul Camileri, s.33.
68. Koçu; Akbay, Op.Cit. s.3784.
69. İbid.
70. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2152.
71. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.50.
72. İbid.
73. Ayvansarayi, Op.Cit., s.85.
74. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.18.
75. Öz, Op.Cit.
76. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt IV, s.4105.
77. İbid.
78. İbid.
79. Öz, Op.Cit., s.19.
80. İbid.
81. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1510.
82. Öz, Op.Cit.
83. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt IV, s.4164.
84. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1510.
85. Öz, Op.Cit.
86. Öz, Op.Cit.
87. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1566.
88. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt IV, s.4618.
89. İbid., s.4619.
90. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.20.
91. İbid.
92. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1574.
93. Ayvansarayi, Op.Cit., s.88.
94. Kdçu; Akbay, Op.Cit., s.4675.
95. İbid.
96. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1574.
97. Ayvansarayi, Op.Cit.,s.67.
98. Koçu; Akbay, Op.Cit., s.4976.
99. Ayvansarayi, Op.Cit., s.35.
100. Öz, Op.Cit., s.22.

101. Ayvansarayi, Op.Cit., s.7.
102. Koçu; Akbay, Op.Cit., s.81.
103. İbid.
104. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt III, s.1807.
105. Ayvansarayi, Op.Cit., s.81.
106. İbid.
107. Öz, Op.Cit., s.22.
108. Öz, Loc.Cit.
109. İbid.
110. Gezi notu.
111. Ayvansarayi, Op.Cit., s.82.
112. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve incelemeleri, s.51.
113. İbid.
114. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt VI, s.5799.
115. İbid.
116. Vakıflar ve Vakıf Hüzmetlerimiz, s.84.
117. Öz, Op.Cit., s.25.
118. Gezi notu.
119. Öz, Op.Cit.
120. Koçu; Akbay, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt VI, s.5945.
121. İbid.
122. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.34.
123. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.45.
124. İbid.
125. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.21.
126. İbid.
127. İbid., s.22.
128. Öz, Op.Cit., s.27.
129. Öz, Op.Cit., s.27.
130. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2039.
131. Gezi notu.
132. Ayvansarayi, Op.Cit., s.27.
133. İbid., s.28.
134. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt I, s.307.

135. İbid.
136. İbid.
137. Gezi notu.
138. Ünsal " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.50.
139. Öz, Op.Cit., s.30.
140. Ünsal, Op.Cit.
141. Öz, Op.Cit.
142. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.49.
143. Gezi Notu.
144. Ayvansarayi, Op.Cit.
145. Öz, İstanbul Camileri, Cilt II, s.31.
146. İbid., s.32.
147. İbid.
148. Gezi notu.
149. Gezi notu.
150. Ayvansarayi, Op.Cit., s.86.
151. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, s.623.
152. Öz, Op.Cit., s.33.
153. İbid., s.34.
154. İbid.
155. Öz, Op.Cit., s.34.
156. Gezi notu.
157. Öz, Op.Cit., s.35.
158. Ayvansarayi, Op.Cit., s.12.
159. Öz, Op.Cit.
160. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt I, s.302.
161. İbid.
162. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.36.
163. İbid.
164. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı " Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.46.
165. İbid.
166. Ayvansarayi, Op.Cit., s.12.
167. Öz, Op.Cit., s.37.

168. İbid.
169. Ayvansarayi, Op.Cit., s.50.
170. Gezi notu.
171. Öz, Op.Cit.
172. Öz, Op.Cit. s.37.
173. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2039.
174. İbid.
175. Ayvansarayi, Op.Cit., s.81.
176. Öz, Op.Cit., s.38.
177. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt I, s.307.
178. İbid.
179. Öz, Op.Cit.
180. İbid.
181. Arseven, Türk Sanatı Tarihi, s.390.
182. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2060.
183. Gezi notu.
184. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri-I, s.60.
185. İbid.
186. Gezi notu.
187. Gezi notu. (Cami girişindeki not)
188. Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2075.
189. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.70.
190. Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2075.
191. Öz, Op.Cit., s.42.
192. İbid.
193. Gezi notu.
194. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri-I, s.62.
195. İbid.
196. Öz, Op.Cit., s.36.
197. İbid., s.45.
198. Ayvansarayi, Op.Cit., s.34.
199. Öz, Op.Cit., s.47.
200. Ayvansarayi, Op.Cit., s.37.
201. Gezi notu.

202. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri,s.67.
203. Öz, Op.Cit., s.50.
204. Eyice, " İstanbul Minareleri " Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.49.
205. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.49.
206. Öz, Op.Cit., s.50
207. İbid.
208. Gezi notu.
209. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2289.
210. Ayverdi, Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri, Cilt III, s.480.
211. Öz, Op.Cit., s.52.
212. Ayvansarayi, Op.Cit., s.50.
213. İbid., s.308.
214. Ayvansarayi, Op.Cit., s.22.
215. Öz, Op.Cit., .53.
216. İbid.
217. İbid.
218. Öz, Op.Cit., s.54.
219. Öz, Loc.Cit.
220. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri.I, s.57.
221. İbid.
222. Ülgen, İstanbul Camileri, s.87.
223. Vakıflar ve Vakıf Hizmetlerimiz, s.93.
224. Öz, Op.Cit., s.54.
225. Ayvansarayi, Op.Cit., s.69.
226. Öz, Op.Cit., s.56.
227. İbid., s.57.
228. İbid.
229. Eyice, " İstanbul Minareleri " , Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri-I, s.76.
230. İbid.
231. İbid.
232. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.50.

233. İbid.
234. Öz, Op.Cit., s.57.
235. Öz, Op.Cit., s.58.
236. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, s.624.
237. İbid., s.59.
238. Ayvansarayi, Op.Cit., s.22.
239. Öz. Op.Cit., s.60.
240. İbid., s.58.
241. Öz, Op.Cit.
242. İbid., s.61.
243. Öz. Op.Cit., s.62.
244. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt I, s.309.
245. Öz, Op.Cit.
246. Gezi notu.
247. Ayverdi, Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri, Cilt III, s.500.
248. Öz, Op.Cit., s.64.
249. İbid.
250. Öz, Op.Cit, s.66.
251. Gezi notu.
252. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, Cilt II, s.71.
253 Eldem, Camilerimiz, s.70.
254. Arseven, Türk Sanatı Tarihi, s.390.
255. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.46.
256. Öz, Op.Cit., s.40.
257. İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt IV, s.2051.
258. Eyice, " İstanbul Minareleri ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri-I, s.57.
259. İbid.
260. Öz, Op.Cit., s.66.
261. Eyice, Op.Cit., s.78.
262. Öz, Op.Cit., s.67.
263. Batur, " Sinan'ın Yapıtları " , Koca Sinan, s.75.
264. Vakıflar ve Vakıf Hizmetlerimiz, s.93.
265. Ünsal, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, s.45.

266. İbid.
267. Öz, Op.cit., s.70.
268. İbid.
269. Gezi notu.
270. Öz, Op.Cit.
271. Gezi notu.
272. Öz, Op.Cit., s.71.
273. İbid.
274. Öz, Op.Cit., s.72.

İBADETE AÇIK CAMİ VE MESCİTLER

1- Abdüsselam Mescidi
2- Ağa Camii
3- Akarca Mescidi
4- Arap Camii
5- Azapkapısı Camii
6- Bağodaları Mescidi
7- Bedreddin Mescidi
8- Bostaniçi Mescidi
9- Bozacı Sokağı Mescidi
10- Cihangir Camii
11- Çatma Mescidi
12- Çorlulu Ali Paşa Camii
13- Çukurcuma Camii
14- Emekyemez Camii
15- Emin Bey Camii
16- Eski Yapkapanı Camii
17- Eyhem Mescidi
18- Fındıklı Camii
19- Firuzağa Mescidi
20- Gedik Abdi Mescidi
21- Güzelce Kasımpaşa Camii
22- Hacı Ahmed Camii
23- Handan Ağa Mescidi
24- Hendek Mescidi
25- Humbaracıyan Kışlası Camii
26- İbadullah Mescidi
27- Kabataş Camii
28- Kadı Mescidi
29- Kadrihane Mescidi
30- Kalyoncular Mescidi
31- Kamer Hatun Mescidi
32- Karabaş Tekkesi Mescidi
33- Karaimam Mescidi
34- Karanlık Mescidi (Hacı Mimi Mescidi)

35- Kazancı Camii
36- Keçeci Mescidi
37- Kemankeş Mustafa Paşa Camii
38- Kiremidçi Mescidi
39- Kulaksız Mescidi
40- Kurd Çelebi Mescidi
41- Kurşunlu Mahzen Camii
42- Küçük Piyale Paşa Mescidi
43- Nusretiye Camii
44- Okçu Mescidi
45- Okmeydanı Mescidi
46- Pişimaniye Mescidi
47- Piyale Paşa Camii
48- Saçli Emir Efendi Camii
49- Sakızağacı Mescidi
50- Selime Hatun Mescidi
51- Sinan Paşa Camii
52- Sirkeci Mescidi
53- Sirkecibaşı Mescidi
54- Sivrikoz Mescidi
55- Sultan Bayezıd Mescidi
56- Süruri Mescidi
57- Şahkulu Mescidi
58- Şehsuvar Mescidi
59- Tahtakadı Mescidi
60- Tomtom Mescidi
61- Tophane Camii
62- Turşucu Camii
63- Yahya Kethûda Camii
64- Yazıcı Camii
65- Yeldeğirmeni Mescidi
66- Yeniçeşme Mescidi
67- Yolcuzade Mescidi

MİMAR SİNAN DÖNEMİ YAPILARI

Hadika No	Cami ve Mescidin İsmi	Yaptıranı	Yapım Tarihi
37/2	Azapkapısı Camii	Mehmet Paşa	1577
72/17	Cihangir Camii	K.Sultan Süleyman	1559
66/7	Çukurcuma Camii	Molla Fenarî	XVI.YY.
65/4	Defterdar Camii	Fazıl Mehmed Efendi	1553
82/32	Fındıklı Camii	Çelebi Mehmed Ef.	1589
2/1	Güzelce Kasımpaşa Camii	Kasım Paşa	1540
306/10	Keysunîzade Mescidi	Mehmet Efendi	1570
25/44	Piyale Paşa Camii	Piyale Paşa	1573
78/24	Salı Pazarı Camii	Süheyli Bey	1591
58/1	Tophane Camii	Kılıç Ali Paşa	1580
309/6	Turşucu Camii	Hüseyin Ağa	XV.YY.
5/3	Yahya Kethüda Camii	Yahya Kethüda	XVI.YY.

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU: ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	METİNDEKİ SAYFA NO
309/7	ABDÜSSELAM MESCİDİ	Defterdar Abdüsselam	Bilinmiyor.	-	Hasköy, Abdüsselâm sok. Taşçı Arif sok.	3 A	●			1-2
307/2	HANDAN AĞA MESCİDİ	Handan Ağa	XV.YY. İkinci yarısı.	Kuşkonmaz Mescidi	Hasköy, Keçeci Piri Mah. Hasköy Cad.Camialtı sok.	4 B	●			101-103
309/8	HUMBARACIYAN KIŞLASI CAMİİ	Mihrişah Valide Sultan	1803	Halıcıoğlu Camii. Mihrişah Sultan Camii.	Halıcıoğlu, Haliç kıyısı.	3 A	●			110-112
302/8	KARAAĞAÇ CAMİİ	Osman Ağa	Bilinmiyor.	-	Sütlüce.	2 A			■	137-139
307/1	KEÇECİ MESCİDİ	Kececi Mehmed Ağa.	Bilinmiyor.	Kececi Pirî Camii.	Hasköy, Keçeci Piri mah. Keçeci Piri Camii sok. Camii çıkmazı sok.	3 C	●			153-154
306/10	KEYSUNIZADE MESCİDİ	Keysunızade Mehmed Efendi	1570 Sonrası	Keysunîzade Bedreddin Mehmet. Gaysunizade Mehmet Efendi Camii. ~~Hekimbaşı Kay.Mes.~~	Sütlüce, Elife Efendi sok. Gaysuni Mehmet Efendi sok.	3 A		▲		161-162
307/3	KİREMİDCİ MESCİDİ	Ahmet Ağa	1452	Kırmızı Minare Camii Kiremitçi Ahmet Çelebi Mescidi. Kızıl Minare Mescidi	Hasköy, Piri Paşa Mah. Kırmızı Minare sok. Kalaycı Bahçe sok.	3 B	●			163-165
308/5	PİRİPAŞA MESCİDİ	Piri Mehmed Paşa	1750 sonrası	Aynî Hatun Camii. -	Sütlüce Mühendishane civarı.	3 A			■	187-188
303/9	SÜTLÜCE CAMİİ	Mahmud Ağa	1550 öncesi	-	Sütlüce civarı.	2 A			■	220-224

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 1				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
308/1	ŞABAN MESCİDİ	Hacı Şaban	Bilinmiyor.	-	Hasköy, Akarca sok.	3 B			■	224
309/6	TURŞUCU CAMİİ	Turşucuzade Hüseyin Ağa.	XV.YY.	Turşucu Hüseyin Çelebi Camii.	Hasköy, Piri Paşa Mah. Turşucu Camii. sok. Hacı İmam sok.	3 B	●			241-242

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
7/8	AĞA CAMİİ	Hüseyin Ağa	1597	Hüseyin Ağa Camii	Beyoğlu İstiklal cad, Sakızağacı sok.Köşesinde.	3 F	●			2-3
73/19	AKARCA MESCİDİ	İlyas Efendi	XVI.YY	İlyas Çelebi Zaviyesi Mescidi İlyas Çelebi Camii	Fındıklı, Kılıç Ali Paşa Mah.İlyas Çelebi Camii sok.	3 F	●			4-5
34/4	ALACA MESCİD	Zenbili Ali Efendi	1505	-	Galata, Arap Camii Mah. Tersane Cad.Üsküfçü sok.	5 E			■	6
81/29	ALÇAKDAM MESCİDİ	Pürtelâş Hasan Efendi	XVI.YY	Pürtelaş Hasan Efendi Mescidi	Cihangir, Pürtelaş Mah. Alçakdam sok.Pürtelaş Hasan Efendi sok.	3 F		▲		7-8
12/20	ALTUNCU MESCİDİ	Altuncu Hacı Şaban	Bilinmiyor	-	Kasımpaşa civarı.	3 C			■	8
77/23	ARALIK MESCİDİ	Yusuf Ağa	1679	-	Çivilimanı, Nusretiye Camii civarı.	4 F			■	9
30/1	ARAP CAMİİ	Müslimet-bin Abdülmelik	XIV.YY	Camii Kebîr	Galata, Arap Camii Mah. Galata mahkemesi sok.	4 F	●			10-15
7/10	ASMA MESCİDİ	Yunus Ağa	1481-1512	Asmalı Mescid	Beyoğlu, Tepebaşı Asmalı Mescid Mah.Civarı.	4 E			■	15-16
37/2	AZAPKAPISI CAMİİ	Mehmed Paşa	1577	Sokullu Mehmed Paşa Camii	Azapkapı, Atatürk köprüsü Galata yönü başlangıcı	5 E	●			16-19

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
87/37	BAĞODALARI MESCİDİ	Fatma Hatun	1705-1706	Fatma Hatun Mescidi Hacı Fatma Hatun Mescidi.	Kabataş, Ömer Avni Mah. Bağodaları Sok.Bey Odaları sok.köşesi.	2 G	●			20-21
9/16	BEDREDDİN MESCİDİ	Bedrettin Mahmut Reis	1509-1510	-	Kasımpaşa, Bedrettin Mah. Bedrettin Camii sok.Müezzin Fevzi Sok.köşesi.	4 E	●			22-23
36/12	BEKTAŞ EFENDİ MESCİDİ	Bektaş Efendi	XVI.YY.	-	Karaköy, Necatibey cad. civarı.	4 F			■	23-24
35/9	BEREKETZADE MESCİDİ	Hacı Ali Bin Hasan	1453 sonrası	-	Galata, Bereketzade Mah. Bereketzade Sok.Civarı	4 F			■	24-26
87/36	BEZİRGAN MESCİDİ	Hacı Ali Ağa	Bilinmiyor	Ali İspir Camii	Kabataş civarı.	2 G			■	27
65/6	BOSTANİÇİ MESCİDİ	Sefer Kethüda	Bilinmiyor.	Kethüda Mescidi Sefer Kethüda Mescidi.	Tophane, Boğazkesen, Tomtom Mah.Bostaniçi Çeşme çıkmazı Bostaniçi sok.	3 F	●			28-29
49/10	BOZACI SOKAĞI MESCİDİ	Mekrizade Hacı Hüseyin	1709	Makri Mescidi Makrizade Mescidi	Beyoğlu, Müeyyetzade Mah.Ali Hoca Aralığı.	4 F	●			29-31
72/17	CİHANGİR CAMİİ	Kanuni Sultan Süleyman	1559	-	Cihangir, Pürtelâş Mah. Cihangir yokuşu, Özoğul sok.	3 G	●			31-35
9/15	ÇATMA MESCİDİ	Koca Kasım Paşa	XVI.YY.	Çatmalı Mescid Kasımpaşa Mescidi	Kasımpaşa,Çatma Mescid kuyu sok, Çatmalı Mes.Sok.köşesi	4 E	●			36-37

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
77/2	ÇİVİCİ LİMANI MESCİDİ	Mahmud Çavuş	1700	Çivilimanı Mescidi Mahmut Ağa Mescidi İzari Mehmet Ef.M. Çavuşbaşı Mescidi	Salıpazarı, Nusretiye Camii yanı.	3 F			■	37-38
85/34	ÇİZMECİLER TEKYESİ MESCİDİ	Bedreddin Mahmut Ağa	XVI.YY.	Çizmeciler Tekkesi Mescidi.	Kabataş Çivarı.	2 G			■	38-39
14/26	ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ	Çorlulu Ali Paşa.	1705	Kışla Camii.	Kasımpaşa, Cami-i Kebir Mah.Askeri Bölge içi.	4 D	●			40-43
66/7	ÇUKURCUMA CAMİİ	Molla Fenarî Hazretleri	XVI.YY. İlk yarısı	Muhyiddin Molla Fenari Camii	Tophane, Boğazkesen Çukur cuma sok.Çukur Cuma Cami sok.köşesi.	3 F	●			43-45
65/4	DEFTERDAR CAMİİ	Ebu-el Fazıl Mehmed Efendi	1553	Ebülfadıl Camii.	Cihangir, Defterdar Yokuşu İtalyan Hastahanesi karşısı	3 F			■	46
13/25	DİVANHANE MESCİDİ	Fatih Sultan Mehmet	XV.YY. İkinci Yarısı	-	Kasımpaşa, Cami-i Kebir Mah Bahriye dairesi civarı.	4 D			■	47-49
12/19	DİZDAR MESCİDİ	Dizdar Ahmet Bey	Bilinmiyor.	-	Kasımpaşa, Hacı Hüsrev Sok.	2 D			■	49
88/38	DOLMABAHÇE MESCİDİ	Çakır Dede	Bilinmiyor.	-	Dolmabahçe, Meclisi Mebusan cad.üzerinde	2 G			■	50-53
67/8	EKMEKÇİBAŞI MESCİDİ	Ali Ağa	XV.YY.	-	Tophane, Firuzağa Mah. Ekmekçibaşı çık.Sok.Ek.sok.	3 F		▲		53-54

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
35/6	EMEKYEMEZ MESCİDİ	Hüsameddin Efendi.	XVI.YY.	Emekyemez Camii	Galata, Emekyemez Mah. Yüksek Minare Sok.	4 E	●			55-56
7/7	EMİN BEY CAMİİ	Baş Hasan Efendi.	1576	Gazi Hasan Paşa Camii. Beyoğlu Emin Camii	Kasımpaşa, Kalyoncu Kulluğu mah. Samancı ferhat caddesi.	3 E	●			56-57
81/30	EMİR İMAM MESCİDİ	Seyid Vehbi Efendi.	Bilinmiyor.	-	Fındıklı Civarı.	3 G			■	58
39/5	ESKİ YAĞKAPANI CAMİİ	Makbul İbrahim Paşa	XVI.YY.	İbrahim Paşa Camii Makbul İbrahim Paşa Camii.	Galata, Arap Camii mah. Arap Kayyum sok. Kahtum Meydanı köşesi.	5 F	●			58-59
6/5	EYHEM MESCİDİ	Şemseddin Ahmet Efendi	XVI.YY. İlk yarısı.	Eyyühüm Ahmed Efendi Camii. Eyyühüm Mescidi.	Kasımpaşa, Sürurî Mah. Ahmet Efendi Camii sok.	3 E	●			60-61
82/32	FINDIKLI CAMİİ	Molla Çelebi Mehmet Efendi.	1589	Molla Çelebi Camii Molla Çelebi Mehmet Camii.	Fındıklı, Meclisi Mebusan Cad. üzerinde.	2 G	●			62-67
69/10	FİRUZAĞA MESCİDİ	Firuz Ağa.	Bilinmiyor.	Firuzağa Camii.	Tophane, Firuzağa Mah. Akarsu cad. Ağa hamamı sok. köşesi.	3 F	●			67-68
42/9	GALATA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ	İskender Paşa	1491	-	Beyoğlu, Şahkulu mah. Tünel Başı.	4 F			■	69-79
50/14	GALATASARAY MESCİDLERİ		XV.YY.1715	-	Beyoğlu Galatasaray Lisesi Civarı.	3 F			■	80-91

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
34/2	GALATA YENİ CAMİİ	Gülnûş Emetullah Sultan	1697	Yeni Valide Camii Valide Camii Gülnuş Emetullah Sultan camii.	Galata, Camii Cedit sok. Osmanlı Bankası önü.	4 F			■	91-92
21/36	GAZANFERAĞA MESCİDİ	Muhtar Ağa	Bilinmiyor.	-	Kasımpaşa Civarı.	3 D			■	92
22/38	GEDİK ABDİ MESCİDİ	Gedik Abdullah Ağa	1621	Gedik Abdi Camii.	Kasımpaşa, Küçük Piyale Mah. Zincirlikuyu yolu, Gedik Abdi Camii çıkmazı.	3 D	●			93-94
2/1	GÜZELCE KASIMPAŞA CAMİİ	Güzelce Kasımpaşa.	1540	Camii Kebir Kasımpaşa Camii Kasımpaşa Büyük Camii.	Kasımpaşa, Camii Kebir mah. Bahriye cad. Potinciler sok.	4 E	●			94-98
35/5	HACI AĞVAR MESCİDİ	Hacı Ağvar	Bilinmiyor.	-	Galata, Azapkapı.	5 E			■	98-99
6/6	HACI AHMED CAMİİ	Hacı Ahmet	1547	-	Kasımpaşa, Hacı Ahmed Mah. Pir Hüsamettin sok. Hacı Ahmet Karakolu sok.	2 D	●			99-100
81/28	HACI RECEB MESCİDİ	Hacı Receb	Bilinmiyor.	Hacı Recep Camii.	Fındıklı Civarı.	3 G			■	101
78/25	HATUNİYE MESCİDİ	Perizât Hatun	1599	Perizat Hatun Mescidi. Keşfi Cafer Efendi Derğahı. Tekke mes.	Fındıklı, Güzel Sanatlar Akademisi önü.	3 G			■	104-108
49/11	HENDEK MESCİDİ	Hoca Ali Kaptan	Bilinmiyor.	Hoca Ali Mescidi.	Tophane, Hacı Mimi mah. Lüleci Hendek cad. Hoca Ali Cad. Hoca Ali camii Çıkm.	4 F	●			108-109

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
23/43	HÜSAMETTİN UŞŞAKİ TEKKESİ MESCİDİ	Hüsamettin Şeyh Hasan Efendi.	XVI.YY.Son Çeyreği.	Pir Hüsamettin Mescidi.	Kasımpaşa, Bahriye cad.	4 E			■	112-116
15/29	İBADULLAH MESCİDİ	Seyid Ali Reis	1588	Seyyit Ali Reis Camii.	Kasımpaşa, Kulaksız mah. Seyit Ali Mescidi sok.	3 D	●			117-118
86/35	KABATAŞ CAMİİ	Avni Ömer Efendi.	1651	Avni Ömer Camii. Ömer Avni Camii.	Kabataş iskelesi karşısı, Set üzeri, inebolu sok.	2 G	●			119-122
67/9	KADRİHANE MESCİDİ	Şeyh İsmail Rumî	XVII.YY.	Hacı Piri Tekkesi Mescidi. Kadirihan Mescidi.	Cihangir, Firuz ağa mah. Poyraz Kesen cad.Kadıriler yokuşu.	3 F	●			124
84/33	KADI MESCİDİ	Katib İbrahim Efendi.	1660	Kutup İbrahim Efn. Mescidi. Ayaspaşa Mescidi.	Gümüşsuyu Mah. Ayaspaşa Camii sok. Ağaçırağı sok.	2 F	●			123-128
28/45	KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ	Piyale Büyük Hasan Paşa.	1783	Cezayirli Gazi Hasan Paşa Camii. Cezayirli Hasan Paşa Camii.	Kasımpaşa İskelesi Karşısı Kalyoncular kışlası içi.	4 E	●			129-133
8/11	KAMER HATUN MESCİDİ	Kamer Hatun	1511	Kamer Hatun Camii	Beyoğlu, Kamer Hatun Mah. Hamalbaşı cad. Arslan sok.	3 E	●			134-135
12/24	KAPIÜSTÜ MESCİDİ	Rabia Hatun	XVII.YY.	-	Kasımpaşa, Tersane.	4 C			■	136
9/14	KAPTAN MESCİDİ	Şaban Kaptan	XVII.YY.İlk yarısı.	Şaban Kaptan Mescidi.	Kasımpaşa,Küçük Piyale mah. Kasımpaşa Akarcası sok.	3 D			■	136

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİNDEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
62/2	KARABAŞ TEKKESİ MESCİDİ	Karabaş Mustafa Ağa	XVI.YY.	Karabaş Mustafa Ağa.	Tophane,Firuzağa mah. Necatibey ved.Karabaş tekkesi sok.	4 F	●			139-141
12/22	KARAİMAM MESCİDİ	Sahhaf Muhiddin.	XVII.YY.	Sahhaf Muhiddin Camii. Karamanlı Mescidi	Kasımpaşa,Hacı Hüsrev Mah. İplikçi sok.Sahhaf camii sk.	2 D	●			142-143
9/17	KARANLIK MESCİDİ	Hacı Ferhad	XVI.YY.	Karanlık Çeşme Mescidi Hacı Ferhad Mescidi.	Beyoğlu, Yahya Kahya Mah. Karanlık Çeşme sok.	3 E			■	144
50/12	KARANLIK MESCİDİ	Haci Mimi Çelebi.	XVI.YY.	Hacı Mimi Mescidi Hacı Mimi Çelebi Camii.	Galata Hacı Mimi Mah. Hacı Mimi Camii sok.	4 F	●			145-146
10/18	KASIMPAŞA MEVLEVİHANESİ MESCİDİ	Elşeyh Adullah Dede Efendi	XVIII.YY.	Kasımpaşa Mevlevihanesi.	Kasımpaşa,Sururi Mah. Kasımpaşa Mevlevihane Sok.	3 E		▲		146-150
81/31	KAZANCI CAMİİ	Hacı Ali Ağa	XVI.YY.	Kazancı Ali Ağa Camii.	Taksim, Gümüşsuyu Mah. Kazancı yokuşu, Osmanlı sok.	2 F	●			151-152
36/13	KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ	Kemankeş Mustafa Paşa	1630-1640	Kemankeş Kara Mustafa Camii.	Galata,Kemankeş Mustafa Mah. Gümrük sok.	4 F	●			155-156
74/20	KEİENCİZADE ÖMER PAŞA MESCİDİ	Ömer Paşa	1690	Ketânizade Ömer Paşa Mescidi.	Cihangir,Kılıç Ali Paşa Mah.Akarsu Yokuşu, Sanatkarlar Mektebi sok.	3 F		▲		157-160
18/33	KULAKSIZ MESCİDİ	Ahmed Reis	1600	Kulaksız Çarşı Camii.	Okmeydanı,Kulaksız mah.	3 C	●			166

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
70/12	KULOĞLU MESCİDİ	Mustafa Bey	1602-1603	-	Karaköy, Rıhtım cad.Civarı.	4 F			■	167
23/42	KURD ÇELEBİ MESCİDİ	Kurd Kaptan	1600	Kurt Çelebi Camii Acı Çeşme Camii.	Kasımpaşa, Camii Kebir mah. Mutfakkapı cad. Kulaksız Cad.Köşesi.	4 D	●			168-169
39/7	KURŞUNLU MAHZEN CAMİİ	Çorlulu Köse Bahir	1735-1756	Yeraltı Camii.	Galata, Kemankeş Mah. Kemankeş cad.Kartina sok.	4 F	●			169-174
21/37	KÜÇÜK PİYALE PAŞA MESCİDİ	Piyale Paşa	1564	Küçük Piyaşe Paşa Camii.	Kasımpaşa, Kaptappaşa Mah.Zincirlikuyu cad.	3 D	●			174-175
36/11	KÜREKÇİLER MESCİDİ	Ali Ağa	Bilinmiyor.	-	Galata,Arap Camii Mah. Yelkenciler cad.	5 E			■	176
34/3	MANASTIR MESCİDİ	Molla Gürani Şemseddin Ahmet Efendi	1480-1488	Molla Gürani Mescidi.	Karaköy, Abdüsselâm sok.	5 F			■	176
37/1	MEYİT İSKELESİ MESCİDİ	Musa Çelebi	Bilinmiyor.	Meyyit İskelesi Mescidi.	Galata, Tersane Civarı.	4 E			■	177
22/41	NALINCI MESCİDİ	Hacı Hasan Ağa	Bilinmiyor	-	Kasımpaşa,Kulaksız Mah. Zincirlikuyu yolu, Nalıncı bayırı sok.köşesi	3 D			■	177
38/3	NİŞANCI MESCİDİ	Nişancı Mehmed Paşa.	XV.YY.İkinci yarısı	Nişancı Camii	Galat Civarı	4 F			■	178

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİNDEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
62/3	NUSRETİYE CAMİİ	II.Mahmud	1822-1826	-	Tophane, Kılıç Ali Paşa Mah.Meclisi Mebusan cad.	3 F	●			178-180
35/8	OKÇU MESCİDİ	Musa Ağa	Bilinmiyor.	Okçu Musa Camii.	Galata,Bereketzade Mah. Okçu Musa cad. Midilli Sok.Köşesi.	4 E	●			181-182
18/34	OKMEYDANI MESCİDİ	Fatih Sultan Mehmet.	XV.YY.İkinci yarısı.	-	Okmeydanı, Kaptanpaşa Müh. Fatih Sultan Mehmet Minberi cad.	2 C	●			182-185
50/13	PALAMUT MESCİDİ	Hacı Mustafa Ağa.	Bilinmiyor.	-	Beyoğlu civarı.	3 E			■	187
22/39	PİŞİMANİYE MESCİDİ	Mumcuzade Yorgancı Mehmet Çelebi.	Bilinmiyor.	Mumcuzade Pişmaniye Mescidi	Kasımpaşa, Küçü Piyale Mah. Dereboyu sok.	3 D	●			188-189
80/27	PİŞMANİYE CAMİİ	Abdullah Efen.	1700	Pişmaniye Mescidi	Fındıklı Civarı.	3 G			■	189-190
25/44	PİYALE PAŞA CAMİİ	Piyale Paşa.	1573	Büyük Piyale Paşa Camii. Tersane Camii.	Kasımpaşa, Kaptanpaşa Mah.	2 G	●			190-196
69/11	RASIT MEHMED AĞA MESCİDİ	Sipahizade Mehmet Ağa.	XVII.YY.	Rast Mehmet Ağa Mescidi.	Beyoğlu, Ağa camii civarı	3 F			■	197
18/32	SAÇLI EMİR EFENDİ CAMİİ	Seyid Osman Haşimî Sıvasî	1594 öncesi.	Haşîmi Dergâhı Camii. Haşimi Emir Osman C.	Kasımpaşa, Kulaksız mah. Kadı Mehmet sok.	3 D	●			198-199

SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
					ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
70/14	SAKABAŞI MESCİDİ	Baba Şemseddin	1590	-	Tophane Sokakbaşı sok.	4 F			■	200
12/23	SAKIZAĞACI MESCİDİ	Sahhaf Muslihiddin.	XVII.YY.	Sahhaf Muslihiddin Camii. Sakızağacı Camii.	Kasımpaşa, Hacı Hüsrev Mah. Ali Kabuli Sok. Sıhhat sok. köşesi	2 D	●			201-202
78/24	SALIPAZARI CAMİİ	Süheyli Bey	1591	Süheyl Bey Camii	Salıpazarı, Atatürk Lisesi Karşısı.	4 F			■	202
8/12	SARI LÜTFÜ MESCİDİ	Molla Lütfullah Tokadî	1494 öncesi	-	Beyoğlu, Aynalıçeşme civarı	3 E			■	203
80/26	SELİME HATUN MESCİDİ	Selime Hatun	XVI.YY.İkinci yarısı.	Selime Hatun Camii	Gümüşsuyu mah.Selime Hatun camii sok. Ayaspaşa camii sok. köşesinde.	2 F	●			204-205
21/35	SİNAN PAŞA CAMİİ	Sinan Paşa	1579	Sinan Paşa Mescidi	Okmeydanı, Sinan Paşa mah. Mumhane sok.	3 C	●			205-207
22/40	SİRKECİ MESCİDİ	Sirkeci Muslihiddin	XVII.YY.	Sirkeci Muslihiddin Camii. Zincirlikuyu mescidi.	Kasımpaşa Kulaksız mah. Zincirlikuyu cad.	3 D	●			208-209
71/15a	SİRKECİBAŞI MESCİDİ	Mustafa Ağa	XVIII.YY.	Sirkeci Mustafa Ağa Camii. Sirkeci Mustafa Ca. Sirkecibaşı Camii.	Taksim, Gümüşsuyu mah. Sıraselviler cad. Sirkeci Mescit sok.	3 F	●			210-211
15/28	SİVRİKOZ MESCİDİ	Sivrikoz Mehmed Efendi	XVII.YY.	Seferikoz Mescidi Zindan Arkası Mes. Gümrük Mescidi	Kasımpaşa, Kulaksız mah. Kabristan sok.	4 C	●			211-212

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
71/15	SORMAGİR CAMİİ	Çeşmi Hüseyin Efendi.	1719	-	Firuzağa Civarı.	3 F			■	213
36/14	SULTAN BAYEZID MESCİDİ	II.Bayezıd	1481-1512 arasında.	-	Galata, Kemankeş Mustafa Mah. Necatibey cad.	4 F	●			214-215
37/15	SULTAN BAYEZID HAN-I VELİ MESCİDİ	II.Bayezıd	1481-1512 arasında	-	-	-			■	216
4/2	SÜRURI MESCİDİ	Musluiddin Mustafa Efendi	1561	Süruri Mehmet Camii	Beyoğlu, Süruri mah. Aynalı çeşme cad. Sürun çeşme sok.köşesi.	3 E	●			217-219
7/9	ŞAHKULU MESCİDİ	Mehmed Çelebi	XVI.YY	Şahkulu Camii Şerifi	Beyoğlu, Şahkulu mah. Galip Dede cad.	4 E	●			225-226
35/10	ŞEHSUVAR MESCİDİ	Şehsuvar Mehmed Bey.	XV.YY.İkinci yarısı.	Şehsuvar Bey C. Şehsuvar Camii Şerifi.	Galata, Bereketzade Mah. Büyük Hendek Cad.Lakerdacı Sok.Köşesi.	4 E	●			226-227
5/4	TAHTAKADI MESCİDİ	Kadı Mehmed Efendi.	1468 öncesi	Tahtkadı Camii Tahta kadı camii Kadı Mehmet Efendi Camii.	Kasımpaşa, Bahriye cad. Tahtakadı sok.	3 E	●			227-228
65/7	TOMTOM MESCİDİ	Mehmed Ağa.	XVII.YY.	Tumtum Mescidi Tomtom Kaptan Camii.	Tophane, Tomtom mah. Boğazkesen cad. Baba Ocağı sok	3 F	●			229-230
71/16	TOPÇUODALARI MESCİDİ	Hacı Ali Ağa.	1675	-	Cihangir Civarı.	2 E			■	231

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN-DEKİ SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
58/1	TOPHANE CAMİİ	Kılıç Ali Paşa	1580	Kılıç Ali Paşa Camii.	Tophane, Kılıç Ali Paşa Mah.Baruthane Tophane cad. Topçular cad.	4 F	●			231-238
76/21	TOPHANE OCAĞI MESCİDİ	Kanuni Sultan Süleyman	1520-1566 arasında	-	Tophane, Top dökümhaneleri yanında.	4 F			■	239-240
9/13	TOZKOPARAN MESCİDİ	Hacı Bayezıd	1520-1566 arasında	Bayezıd Ağa Mescidi	Beyoğlu, Çatma Mescit mah. Tozkoparan cad.Mezarlık sok.	3 E			■	241
39/6	YAĞKAPANI CAMİİ	Sadrazam Kara Mustafa Paşa	Bilinmiyor.	Kara Mustafa Paşa Camii.	Galata, Karaköy Köprüsü Civarı.	4 F			■	242
5/3	YAHYA KETHÜDA CAMİİ	Yahya Kethüda	XVI.YY.	-	Kasımpaşa, Yahya Kahya Mah. Sipahi Fırını sok. Orta Mektep sok.	3 E	●			243-244
41/8	YAZICI CAMİİ	Müeyyetzade Mehmed Efendi	XVI.YY.	Müeyyetzade Camii Şerifi	Galata, Müeyyetzade Mah. Galip Dede cad.Serdar-ı Ekrem Sok.köşesi.	4 F	●			244-246
16/30	YELDEĞİRMENİ MESCİDİ	Abdülkerim Ef.	1591	Abdülkerim Efendi Mescidi.	Kasımpaşa, Kadı Mehmet mah. Babadağı yokuşu Bahriye Hast. Arka sok.	4 D	●			246-248
38/4	YELKENCİ HANI MESCİDİ	Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa	Bilinmiyor.	Kara Mustafa Paşa Mescidi.	Galata, Arap Camii Mah. Yelkenci Hanı.	5 F			■	248
17/31	YENİÇEŞME MESCİDİ	Kadı Mehmet Efendi	XVI.YY.	Kadı Mehmet Efendi Mescidi.	Kasımpaşa, Kulaksız mah. İbadullah sok.	4 D	●			249-251

HADİKATÜ'L CEVAMİ CİLT 2				ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU					METİN DE SAYFA NO
SAYFA / BÖLÜM	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ		ADRESİ	HARİTA YERİ	mevcut	harabe	mevcut değil	
70/13	YENİ MAHALLE MESCİDİ	Katip Mustafa Efendi.	Bilinmiyor.	Katip Mustafa Çelebi Mescidi.	Beyoğlu, Katip Mustafa mah. Çukurçeşme sok.	3 F			■	251
35/7	YOLCUZADE MESCİDİ	Hacı Ömer Ef.	1476	Ömer Efendi Mescidi	Galata, Emekyemez Mah. Yolcuzade sok. Gümüşgerdan sok. Sarıkçı sok.	4 E	●			252
15/27	ZİNDAN MESCİDİ	Sultan II. Bayezıd	1481-1512 arasında	-	Kasımpaşa, Tersane Zindanı içi.	4 C			■	253

SONUÇ

İstanbul'un fethiyle, bölgede değişen dini inançlarla birlikte, mevcut Hıristiyan dini yapıları da, yerlerini hızla Müslüman dini yapılarına bırakmış, birtakım kilise yapıları camiye dönüştürülürken, çok sayıda cami ve mescit de yeniden yapılmıştır. Bundan sonraki her dönemde, dini yapıların artmasıyla, özellikle İstanbul " Camiler Kenti " niteliğini kazanmıştır. Fakat birtakım etkenler, cami ve mescitlerin yokolmalarına sebep olmuştur.

- Zamanla meydana gelen deprem ve yangınlar, (Özellikle arka arkaya çıkan Tophane bölgesi yangınları)
- Özellikle 1930'lu yıllarda, birtakım cami ve mescitlerin kadro dışı bırakılıp, bakımsızlığa terk edilmesi,
- 1957-1958 yıllarında, sahil yollarının açılması sırasında, pek çok yapıyla birlikte cami ve mescitlerin de yıkılması, başlıca sebeplerdir.

Hadikatü'l Cevami'de adı geçen ve inceleme bölgemizde kalan cami ve mescitlerin sayısı 122 olduğu halde, bugün bulunabilenler 70 tanedir. Bunları da şu şekilde gruplandırabiliriz;

- Yapılan restorasyonlarla (bazıları çok kötü restore edilmiş olsalar bile) günümüze dek gelebilenler,
- Aslının yerine, tamamen yeniden yapılanlar,
- Harabe olarak bugün yerlerinde bulunabilenler,
- Kendilerinden ve yerlerinden hiç bir iz kalmayanlar.

günümüzde Vakıfların sorumluluğunda bulunan cami ve mescitlerin bakım ve restorasyonu için, gerekli eleman ve ödenek olmaması da, yapıların bozulmasını ve yanlış restorasyonları kolaylaştırmaktadır.

İncelemenin önemli bölümünü oluşturan, tesbitler sırasında cami ve mescitlerin bakımlarının, muhtar, mahalle halkı ve cemaat tarafından yapıldığı görülmüştür. Bunun sonucu olarak, bazen Vakıflar Başmüdürlüğünden izinsiz, bazen de ilgisizlik sonucu gereksiz ilavelerin ve yanlış tamiratların yapıldığı izlenmiştir. Bunlardan en önemlileri, çoğunlukla dörtgen yapıda bulunan plan tipine, iliştirilivelerilen derme-çatma eklentilerdir. Cami ve mescitlerin bu eklentilerinde kullanılan aliminyum doğramalar, avluda, dış duvarlarda, pencere

altlarında görülen fayans ve seramik kaplamaları, hatta bunların bazen mihraba kadar ulaşması kaygı vericidir.

Görülüyor ki, bugün restoreye ihtiyacı olan bu yapıyı, bu şekilde uygunsuzca tamir etmeyip, olduğu gibi korumamız, ona çok daha az zarar verecektir. Ya da, restorasyonu çok daha bilinçli, dikkatli yapmamız gerekecektir. Teknolojik, ekonomik, mimari açıdan gelişmiş üzyılımızda bu eksiklik ve yanlışlıkları görmek üzücüdür.

KAYNAKLAR

---------- Anadolu Uygarlıkları ; Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul, Görsel Yayınlar, 1985.

Arseven, Celâl Esad, Türk Sanatı Tarihi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.

Arseven, Celâl Esad, Türk Sanatı, İstanbul, Cem Yayınevi, 1973.

Aslanapa, Oktay, Türk Sanatı, İstanbul, 1984.

Ayvansarayi, Hüseyin, Hadikatü'l Cevami, İstanbul, 1282. (M.1864.

Ayverdi, Ekrem Hakkı, Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri : 885-886(1451-1481), İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü, no.69, Cilt III, İstanbul 1973.

Barkan, Ömer Lütfü, İstanbul Vakıfları Tahrir Defterleri 953 (1546) Tarihli, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü, no.61, İstanbul, 1970.

Bektaş, Cengiz, Koca Sinan, 1968.

Diez, Ernst; Aslanapa, Oktay, Türk Sanatı, no.627, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Eldem, Halil Ethem, Camilerimiz, Naşiri, İstanbul Kanaat Kütüphanesi, 1932.

Eyice, Semavi, Galata ve Kulesi, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 1969.

Eyice, Semavi, " İstanbul Minareleri ", Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I, İstanbul, Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Yayını, 1963.

---------- İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Cilt I-IV, İstanbul, Tercüman Gazetesi Kültür Yayını, 1982.

---------- İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul, 1934.

Koçu, Reşad Ekrem; Akbay, Mehmet Ali, İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, 1959.

Müller, Wienner, Bildlexikon zur Topographie İstanbuls, Wurzburg, Werlag Ernest Wasmuth Tubingen, 1977.

Öz, Tahsin, İstanbul Camileri, Seri VI., no.5a, Cit II, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayını, 1965.

Öz, Tahsin, İstanbul Camileri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, no.5, 1964.

Saim, Ali, İstanbul ve Eski Eserleri, İstanbul, 1933.

Sözen, Metin, Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı, İstanbul, Anadolu Bankası Kültür Yayını, 1983.

----------Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan, Sanat Dizisi, no.18, Kültür Serisi, no.149, Birinci Baskı. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayını, 1975.

Ülgen, Hikmet, İstanbul Camileri, Akşam Kitap Kulübü Serisi, no.31, İstanbul, Kitapçılık Ticaret Şirketi Yayınları, 1966.

Ünsal, Behçet, " İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı ", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 1969.

---------- Vakıflar ve Vakıf Hizmetlerimiz, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1978.

DİZİN

HADİKA NO	CAMİ VE MESCİDİN ADI	YAPTIRANI	SAYFA NO
16/30	Abdülkerim Efendi Mescidi (bkz.Yeldeğirmeni Mescidi)		246-248
309/7	Abdüsselâm Mescidi	Defterdar Abdüsselâm	1-2
23/42	Acı Çeşme Camii (bkz.Kurd Çelebi Mescidi)		168-169
7/8	Ağa Camii	Hüseyin Ağa	2-3
73/19	Akarca Mescidi	İlyas Efendi	4-5
34/4	Alaca Mescid	Zenbilî Ali Efendi	6
81/29	Alçakdam Mescidi	Pürtelâş Hasan Efendi	7-8
87/36	Ali İspir Camii (bkz.Bezirgân Mescidi)		27
12/20	Altuncu Mescidi	Altuncu Hacı Şaban	8
77/23	Aralık Mescidi	Yusuf Ağa	9
30/1	Arap Camii	Müslimet-Bin Abdülmelik	10-15
7/10	Asma Mescidi	Yunus Ağa	15-16
7/10	Asmalı Mescid (bkz.Asma Mescidi)		15-16
86/35	Avni Ömer Camii (bkz.Kabataş Camii)		119-122
84/33	Ayaspaşa Mescidi (bkz.Kadı Mescidi)		123-128
307/3	Aynî Hatun Camii (bkz.Kiremidçi Mescidi)		163-165
37/2	Azapkapısı Camii	Mehmet Paşa	16-19
87/37	Bağodaları Mescidi	Fatma Hatun	20-21
9/13	Bayezıt Ağa Mescidi (bkz.Tozkoparan Mescidi)		241
9/16	Bedreddin Mescidi	Bedreddin Bey	22-23
306/10	Bedreddin Mehmet Kaysunizade Mescidi (bkz.Keysunîzade Mescidi)		161-162
36/12	Bektaş Efendi Mescidi	Bektaş Efendi	23-24
35/9	Bereketzâde Mescidi	Hacı Ali Bin Hasan	24-26
7/7	Beyoğlu Emin Camii (bkz.Emin Bey Camii)		56-57

87/36	Bezirgan Mescidi	Hacı Ali Ağa	27
65/6	Bostaniçi Mescidi	Sefer Kethüda	28-29
49/10	Bozacı Sokağı Mescidi	Mekrîzade Hacı Hüseyin	29-31
25/44	Büyük Piyale Paşa Camii		190-196
	(bkz.Piyale Paşa Camii)		
2/1	Camii Kebîr		94/98
	(bkz.Güzelce Kasımpaşa Camii)		
30/1	Camii Kebir		10-15
	(bkz.Arap Camii)		
28/45	Cezayirli Gazi Hasan Paşa Camii		129-133
	(bkz.Kalyoncular Kışlası Camii)		
28/45	Cezayirli Hasan Paşa Camii		129-133
	(bkz.Kalyoncular Kışlası Camii)		
72/17	Cihangir Camii	Kanuni Sultan Süleyman	31-35
9/15	Çatma Mescidi	Koca Kasım Paşa	36-37
9/15	Çatmalı Mescid		36-37
	(bkz.Çatma Mescidi)		
77/2	Çavuşbaşı Mescidi		37-38
	(bkz.Çivici Limanı Mescidi)		
77/2	Çivici Limanı Mescidi	Mahmud Çavuş	37-38
77/2	Çivilimanı Mescidi		37-38
	(bkz.Çivici Limanı Mescidi)		
85/34	Çizmeciler Tekkesi Mescidi		38-39
	(bkz.Çizmeciler Tekyesi Mescidi)		
85/34	Çizmeciler Tekyesi Mescidi	Bedreddin Mahmud Ağa	38-39
14/26	Çorlulu Ali Paşa Camii	Çorlulu Ali Paşa	43
66/7	Çukurcuma Camii	Molla Fenâri Hazretleri	43-45
65/4	Defterdar Camii	Fazıl Mehmed Efendi	46
13/25	Divanhane Mescidi	Fatih Sultan Mehmed	47-49
12/19	Dizdar Mescidi	Dizdar Ahmet Bey	49
88/38	Dolmabahçe Mescidi	Çakır Dede	50-53
65/4	Ebülfadıl Camii		46
	(bkz.Defterdar Camii)		
67/8	Ekmekçibaşı Mescidi	Ali Ağa	53-54
35/6	Emekyemez Camii		55-56
	(bkz.Emekyemez Mescidi)		

35/6	Emekyemez Mescidi	Hüsameddin Efendi	55-56
7/7	Emin Bey Camii	Baş Hasan Efendi	56-57
81/30	Emir İmam Mescidi	Seyid Vehbi Efendi	58
39/5	Eski Yağkapanı Camii	Makbul İbrahim Paşa	58-59
6/5	Eyhem Mescidi	Şemseddin Ahmed Efendi	60-61
6/5	Eyyühüm Mescidi		60-61
	(bkz.Eyhem Mescidi)		
6/5	Eyyühüm Ahmed Efendi Camii		60-61
	(bkz.Eyhem Mescidi)		
87/37	Fatma Hatun Mescidi		20-21
	(bkz.Bağodaları Mescidi)		
82/32	Fındıklı Camii	Molla Çelebi	62-67
69/10	Firuzağa Mescidi	Firuz Ağa	67-68
69/10	Firuzağa Camii		67-68
	(bkz.Firuzağa Mescidi)		
42/9	Galata Mevlevihanesi Mescidi	İskender Paşa	69-79
50/14	Galatasaray Mescidleri		80-91
34/2	Galata Yeni Camii	Gülnûş Emetullah Sul.	91-92
306/10	Gaysunizade Mehmed Efendi Camii		161-162
	(bkz.Keysunîzade Mescidi)		
21/36	Gazanferağa Mescidi	Muhtar Ağa	92
7/7	Gazi Hasan Paşa Camii		56-57
	(bkz.Emin Bey Camii)		
22/38	Gedik Abdi Camii		93-94
	(bkz.Gedik Abdi Mescidi)		
22/38	Gedik Abdi Mescidi	Gedik Abdullah Ağa	93-94
34/2	Gülnûş Emetullan Sultan Camii		91-92
	(bkz.Galata Yeni Camii)		
15/28	Gümrük Mescidi		211-212
	(bkz.Sivrikoz Mescidi)		
2/1	Güzelce Kasımpaşa Camii	Güzelce Kasım Paşa	94-98
35/5	Hacı Ağvar Mescidi	Hacı Ağvar	98-99
6/6	Hacı Ahmed Camii	Hacı Ahmed	99-100
87/37	Hacı Fatma Hatun Mescidi		20-21
	(bkz.Bağodaları Mescidi)		
9/17	Hacı Ferhad Mescidi		145-146
	(bkz.Karanlık Mescidi)		

50/12	Hacı Mimi Çelebi Cami (bkz.Karanlık Mescidi)		145-146
50/12	Hacı Mimi Mescidi (bkz.Karanlık Mescidi)		145-146
67/9	Hacı Pirî Tekkesi Mescidi (bkz.Kadrihane Mescidi)		124
81/28	Hacı Receb Mescidi	Hacı Receb	101
81/28	Hacı Receb Camii (bkz.Hacı Receb Mescidi)		101
309/8	Halıcıoğlu Camii (bkz.Humbaracıyan Kışlası Camii)		110-112
307/2	Handan Ağa Mescidi	Handan Ağa	101-103
18/32	Haşimî Dergahı Camii (bkz.Saçlı Emir Efendi Camii)		198-199
18/32	Haşimî Emir Osman Camii (bkz.Saçlı Emir Efendi Camii)		198-199
78/25	Hatuniye Mescidi	Perizat Hatun	104-108
306/10	Hekimbaşı Kaysunizade Mescidi (bkz.Keysunîzade Mescidi)		161-162
49/11	Hendek Mescidi	Hoca Ali Kaptan	108-109
49/11	Hoca Ali Mescidi (bkz.Hendek Mescidi)		108-109
309/8	Humbaracıyan Kışlası Camii	Valide Sultan	110-112
309/8	Humbarahane Camii (bkz.Humbaracıyan Kışlası Camii)		110-112
23/43	Hüsamettin Uşşakî Tekkesi Mescidi	Şeyh Hasan Efendi	112-116
7/8	Hüseyin Ağa Camii (bkz.Ağa Camii)		2-3
15/29	İbadullah Mescidi	Seyid Ali Reis	117-118
39/5	İbrahim Paşa Camii (bkz.Eski Yağkapanı Camii)		58-59
73/19	İlyas Çelebi Camii (bkz.Akarca Mescidi)		4-5
73/19	İlyas Çelebi Zaviyesi Mescidi (bkz.Akarca Mescidi)		4-5
77/2	İzarî Mehmed Efendi Mescidi (bkz.Çivici Limanı Mescidi)		37-38

86/35	Kabataş Camii	Avni Ömer Efendi	119-122
5/4	Kadı Mehmet Efendi Camii		227-228
	(bkz.Tahtakadı Mescidi)		
17/31	Kadı Mehmet Efendi Mescidi		249-251
	(bkz.Yeniçeşme Mescidi)		
84/9	Kadı Mescidi	Katib İbrahim Efendi	123-128
67/9	Kadîrihan Mescidi		124
	(bkz.Kadrîhane Mescidi)		
67/9	Kadrîhane Mescidi	Şeyh İsmail Rumî	124
28/45	Kalyoncular Kışlası Camii	Piyale Büyük Hasan Paşa	129-133
8/11	Kamer Hatun Camii		134-135
	(bkz.Kamer Hatun Mescidi)		
8/11	Kamer Hatun Mescidi	Kamer Hatun	134-135
12/24	Kapıüstü Mescidi	Rabia Hatun	136
9/14	Kaptan Mescidi	Şaban Kaptan	136
302/8	Karaağaç Mescidi	Osman Ağa	137/139
62/2	Karabaş Mustafa Ağa Camii		139/141
	(bkz.Karabaş Tekkesi Mescidi)		
62/2	Karabaş Tekkesi Mescidi	Karabaş Mustafa Ağa	139/141
12/22	Karaimam Mescidi	Sahhaf Muhiddin	142-143
12/22	Karamanlı Mescidi		142-143
	(bkz.Karaimam Mescidi)		
39/6	Kara Mustafa Camii		242
	(bkz.Yağkapanı Camii)		
38/4	Kara Mustafa Paşa Mescidi		248
	(bkz.Yelkenci Hanı Mescidi)		
9/17	Karanlık Mescidi	Hacı Ferhad	144
50/17	Karanlık Mescidi	Hacı Mimi Çelebi	145-146
9/17	Karanlık Çeşme Mescidi		144
	(bkz.Karanlık Mescidi)		
2/1	Kasımpaşa Büyük Camii		94-98
	(bkz.Güzelce Kasımpaşa Camii)		
2/1	Kasımpaşa Camii		94/98
	(bkz.Güzelce Kasımpaşa Camii)		
9/15	Kasımpaşa Mescidi		36/37
	(bkz.Çatma Mescidi)		

10/18	Kasımpaşa Mevlevihanesi (bkz.Kasımpaşa Mevlevihanesi Mescidi)		146-150
10/18	Kasımpaşa Mevlevihanesi Mescidi	Abdullah Dede Efendi	146-150
70/13	Kâtip Mustafa Çelebi Mescidi (bkz.Yeni Mahalle Mescidi)		251
81/31	Kazancı Ali Ağa Camii (bkz.Kazancı Camii)		151-152
81/31	Kazancı Camii	Hacı Ali Ağa	151-152
307/1	Keçeci Mescidi	Keçeci Mehmed Ağa	153-154
307/1	Keçeci Pirî Camii (bkz.Keçeci Mescidi)		153-154
36/13	Kemankeş Kara Mustafa Camii (bkz.Kemankeş Mustafa Paşa Camii)		155-156
36/13	Kemankeş Mustafa Paşa Camii)	Kemankeş Mustafa Paşa	155-156
78/25	Keşfî Cafer Efendi Dergâhı (bkz.Hatuniye Mescidi)		104-108
74/20	Ketanîzade Ömer Paşa Mescidi (bkz.Ketencizade Ömer Paşa Mescidi)		157-160
74/20	Ketencizade Ömer Paşa Mescidi	Ömer Paşa	157-160
65/6	Kethüda Mescidi (bkz.Bostaniçi Mescidi)		28-29
306/10	Keysunîzade Mescidi	Mehmet Efendi	161-162
50/1	Kılıç Ali Paşa Camii (bkz.Tophane Camii)		231-238
307/3	Kırmızı Minare Camii (bkz.Kiremidçi Mescidi)		163-165
14/26	Kışla Camii (bkz.Çorlulu Ali Paşa Camii)		40-43
307/3	Kızıl Minare Mescidi (bkz.Kiremidci Mescidi)		163-165
307/3	Kiremidci Ahmet Çelebi Mescidi (bkz.Kiremidci Mescidi)		163-165
307/3	Kiremidci Mescidi	Ahmet Ağa	163-165
18/33	Kulaksız Çarşı Camii (bkz.Kulaksız Mescidi)		166

18/33	Kulaksız Mescidi	Ahmed resi	166
70/12	Kuloğlu Mescidi	Mustafa Bey	167
23/42	Kurd Çelebi Mescidi	Kurd Kaptan	168-169
23/42	Kurt Çelebi Camii (bkz.Kurd Çelebi Mescidi)		168-169
39/7	Kurşunlu Mahzen Camii	Çorlulu Köse Bahir	169-174
307/2	Kuşkonmaz Mescidi (bkz.Handan Ağa Mescidi)		101-103
84/33	Kutup İbrahim Efendi Mescidi (bkz.Kadı Mescidi)		123-128
21/37	Küçük Piyale Paşa Camii (bkz.Küçük Piyale Paşa Mescidi)		174-175
21/37	Küçük Piyale Paşa Mescidi	Piyale Paşa	174-175
36/11	Kürekçiler Mescidi	Ali Ağa	176
77/2	Mahmut Ağa Mescidi (bkz.Çivici Limanı Mescidi)		37-38
39/5	Makbul İbrahim Paşa Camii (bkz.Eski Yağkapanı Camii)		58-59
49/10	Makri Mescidi (bkz.Bozacı Sokağı Mescidi)		29-31
49/10	Makrîzade Mescidi (bkz.Bozacı Sokağı Mescidi)		29-31
34/3	Manastır Mescidi	Şemseddin Ahmed Efendi	176
37/1	Meyit İskelesi Mescidi	Musa Çelebi	177
37/1	Meyyit İskelesi Mescidi (bkz.Meyit İskelesi Mescidi)		177
309/8	Mihrişah Sultan Çamii (bkz.Humbaracıyan Kışlası Camii)		110-112
82/32	Molla Çelebi Camii (bkz.Fındıklı Camii)		62-67
82/32	Molla Çelebi Mehmet Camii (bkz.Fındıklı Camii)		62-67
34/3	Molla Güranî Mescidi (bkz.Manastır Mescidi)		176
66/7	Muhyiddin Molla Fenarî Camii (bkz.Çukurcuma Camii)		43-45

18/32	Saçlı Emir Efendi Camii	Seyid Osman Haşimi	198-199
12/22	Sahhaf Muhiddin Camii (bkz.Karaimam Mescidi)		142-143
12/23	Sahhaf Muslihiddin Camii (bkz.Sakızağacı Mescidi)		201-202
70/14	Sakabaşı Mescidi	Baba Şemseddin	200
12/23	Sakızağacı Camii (bkz.Sakızağacı Mescidi)		201-202
78/24	Salıpazarı Camii	Süheyli Bey	202
8/12	Sarı Lütfü Mescidi	Mol.Lütfullah Tokadi	203
65/6	Sefer Kethüda Mescidi (bkz.Bostaniçi Mescidi)		28-29
15/28	Seferikoz Mescidi (bkz.Sivrikoz Mescidi)		211-212
80/26	Selime Hatun Camii (bkz.Selime Hatun Mescidi)		204-205
80/26	Selime Hatun Mescidi	Selime Hatun	204-205
15/29	Seyyit Ali Reis Camii (bkz.İbadullah Mescidi)		117-118
21/35	Sinan Paşa Camii	Sinan Paşa	205-207
21/35	Sinan Paşa Mescidi (bkz.Sinan Paşa Camii)		205-207
22/40	Sirkeci Mescidi	Sirkeci Muslihiddin	208-209
22/40	Sirkeci Muslihiddin Camii (bkz.Sirkeci Mescidi)		208-209
71/15a	Sirkeci Mustafa Ağa Camii (bkz.Sirkecibaşı Mescidi)		210-211
71/15a	Sirkeci Mustafa Camii (bkz.Sirkecibaşı Mescidi)		210-211
71/15a	Sirkecibaşı Camii (bkz.Sirkecibaşı Mescidi)		210-211
71/15a	Sirkecibaşı Mescidi	Mustafa Ağa	210-211
15/28	Sivrikoz Mescidi	Sivrikoz Mehmed Ef.	211-212
37/2	Sokullu Mehmed Paşa Camii (bkz.Azapkapısı Camii)		16-19
71/15	Sormagir Camii	Çeşmi Hüseyin Ef.	213
36/14	Sultan Bayezıd Mescidi	II.Bayezıd	214-215

37/15	Sultan Bayezıd Han-ı Veli Mescidi	II.Bayezıd	216
78/24	Süheyl Bey Camii		202
	(bkz.Salıpazarı Camii)		
4/2	Sürurî Mehmet Camii		217-219
	(bkz.Sürurî Mescidi)		
303/9	Sütlüce Camii	Mahmud Ağa	220-224
9/14	Şaban Kaptan Mescidi		136
	(bkz.Kaptan Mescidi)		
308/1	Şaban Mescidi	Hacı Şaban	224
7/9	Şahkulu Camii Şerifi		225-226
	(bkz.Şahkulu Mescidi)		
7/9	Şahkulu Mescidi	Mehmed Çelebi	225-226
35/10	Şahsuvar Camii Şerifi		226-227
	(bkz.Şehsuvar Mescidi)		
35/10	Şehsuvarbey Camii		226-227
	(bkz.Şehsuvar Mescidi)		
35/10	Şehsuvar Mescidi	Şehsuvar Mehmed Bey	226-227
5/4	Tahtakadı Camii		227-228
	(bkz.Tahtakadı Mescidi)		
5/4	Tahtakadı Mescidi	Kadı Mehmed Ef.	227-228
5/4	Tahtkadı Camii		227-228
	(bkz.Tahtakadı Mescidi)		
78/25	Tekke Mescidi		104-108
	(bkz.Hatuniye Mescidi)		
25/44	Tersane Camii		190-196
	(bkz.Piyale Paşa Camii)		
65/7	Tomtom Kaptan Camii		229-230
	(bkz.Tomtom Mescidi)		
65/7	Tomtom Mescidi	Mehmet Ağa	229-230
71/16	Topçuodaları Mescidi	Hacı Ali Ağa	231
58/1	Tophane Camii	Kılıç Ali Paşa	231-238
76/21	Tophane Ocağı Mescidi	Sul.Süleyman Han	239-240
9/13	Tozkoparan Mescidi	Hacı Bayezıd	241
65/7	Tumtum Mescidi		229-230
	(bkz.Tomtom Mescidi)		
309/6	Turşucu Camii	Hüseyin Ağa	241-242

309/6	Turşucu Hüseyin Çelebi Camii (bkz.Turşucu Camii)		241-242
34/2	Valide Camii (bkz.Galata Yeni Camii)		91-92
39/6	Yağkapanı Camii	Kara Mustafa Paşa	242
5/3	Yahya Kethüda Camii	Yahya Kethüda	243-244
41/8	Yazıcı Camii	Mehmed Efendi	244-246
16/30	Yeldeğirmeni Mescidi	Abdülkerim Efendi	246-248
38/4	Yelkenci Hanı Mescidi	Kara Mustafa Paşa	248
17/31	Yeniçeşme Mescidi	Kadı Mehmed Efendi	249-251
70/13	Yeni Mahalle Mescidi	Kâtip Mustafa Ef.	251
34/2	Yeni Valide Camii (bkz.Galata Yeni Camii)		91-92
39/7	Yeraltı Camii (bkz.Kurşunlu Mahzen Camii)		169-174
35/7	Yolcuzade Mescidi	Hacı Ömer Efendi	252
22/40	Zincirlikuyu Mescidi (bkz.Sirkeci Mescidi)		208-209
15/28	Zindan Arkası Mescidi (bkz.Sivrikoz Mescidi)		211-212
15/27	Zindan Mescidi	Sultan II.Bayezıd	253

ÖZGEÇMİŞ

Fatma Serra Kırlı,

Doğum Yılı ve Yeri : 26.Temmuz.1961 - Orhaneli.

1971-1972 Öğretim Yılı, Amiral Karamürsel İlkokulu mezunu - Karamürsel.

1974-1975 Öğretim Yılı, Pendik Lisesi, Orta Bölüm mezunu - Pendik.

1977-1978 Öğretim Yılı, Pendik Lisesi mezunu - Pendik.

1980-1981 Öğretim Yılı, İ.D.M.M.A - K.M.M.F - Mimarlık Fakültesine giriş.

1983-1984 Öğretim Yılı, Yıldız Üniversitesi - Mimarlık Fakültesi mezunu.

1984-1985 Öğretim Yılı, Yıldız Üniversitesi - Fen Bilimleri Enstitüsü Rölöve-Restorasyon Bölümü Lisansüstü eğitimi başlangıcı.